

VASILE BĂRAN

DIAMANTUL
VIU

roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ

VASILE BĂRAN

DIAMANTUL VIU

Editura Cartea Românească, 1978

Capitolul 1

Trecuse, iată, lunga zi peste care domniseră El Agid și soarele sălbatic, acel soare căzut acum în mare, dar rămas încă multă vreme cu o geană roșie ridicată spre deșert; și în liniștea ce se lăsase, Vlah auzi pașii lui El Agid, care-i deschise, făcându-i semn să iasă din celulă. Venise ceasul execuției ostatecului Fati, curând avea să apară pe calul său iute comandantul Mehmet-aga, astfel că El Agid, șeful pazei, se grăbea să-l ducă repede pe Vlah între ceilalți, să nu se afle de pedeapsa dată pe ascuns. Îl înghionti cu minerul hangerului, apucându-i, totodată, ca într-un clește, mâna la încheieturi și i-o răsuci treptat până când îl făcu să-l privească în față și să ia aminte că vor mai avea de-a face – pedeapsa abia a început –, încă nu-l legase cu frânghii de gratii și nu-i pusese sub bărbie săgeata otrăvită și nici sub pleoape așchii ce l-ar fi obligat să țină ochii drept în soare ore în șir, fără să clipească, până la leșin.

Scos din celula celebrei închisori din Anatolia, Egrigoz, Vlah, se spune, și-a ridicat atât de fulgerător privirea spre șeful gărzii, încât nouă, celor de azi, nu ne va fi prea greu să ne imaginăm chipul său străluminat de dorul libertății. Era încă foarte tânăr, și dacă și-a petrecut, fără voia lui, mulți ani printre străini, el s-a simțit mereu legat de țară, precum nefericitul hoinar, prin cordonul ombilical, de mama lui îndepărtată. În ce străfunduri sufletești vom sălășlui cunoscându-l ne vom da seama mai ales în

clipa în care vom afla că acest fiu de domn de acum o jumătate de mileniu a fost trimis (împreună cu vărul său Olad) ostatec la Curtea otomană, iar sultanul, Murad al II-lea, vrând să-l vadă cu ochii lui și să vadă și semnele făcute, după obicei, cu fierul roșu pe trup închipuind semiluna, a cerut ca prințul valah să fie adus mai întâi în Adrianopol, capitala imperiului, acel oraș ce-a fost numit de slavi Edirne, iar ceva mai târziu, dintr-un motiv pe care-l vom descrie la timpul cuvenit, în cetatea Egrigoz, care înseamnă „ochi sașiu”, înălțată pe un podiș pietros, ale cărei povârnișuri și locuri de tabără se deschideau triste spre deșert și spre ultimele ape ale Mediteranei.

Soarele fiind puternic, amiezile erau aici albe și orbitoare când nu le întunecau nori de praf care înăbușeau răgetul cămilelor, lăsând o dâră albicioasă pe frunzele de măslini și portocali.

Vlah împlinea aproape patru ani de când stătea în această cetate, obligat la un program de animal tânăr ce trebuia dresat, lovit de paznici, pentru nesupunere, cu sfoara udă și amenințat uneori chiar și de cei ce sufereau la fel ca el – ostateci din Serbia și din Bosnia și din alte părți ale lumii de-atunci, fii buni sau vitregi, nepoți sau strănepoți ai despoților, cnejilor și voievozilor din Peninsula Balcanică. Fiindcă toți acești tineri luați drept zălog pentru păstrarea credinței în imperiu trebuiau să învețe nu numai să se lupte cu săbiile din goana calului, ci să se și urască între ei, ca fiind născuți spre a se tăia unii pe alții. Astfel că din pricini diferite nu lipseau nici victimele. Se spune că un anume Fati, născut în Semendria, din despoți sârbi, trecând printre paznici și mai apoi printre robi, cerșetori, geambași de cai, hoți de cămile și parlagii, încercase să fugă în țara sa, iar Vlah, vrând să-l oprească, îl dăduse fără să vrea de gol. Un seimen

îl văzuse alergând după fugar: „Nu pleca! Au să te prindă!”, iar vânătorii îl aduseseră pe Fati legat la poarta cetății. Când Vlah încercă să-i explice și să-și ceară iertare, Fati îl scuipe. În seara aceea, Fati-sârbul urma să fie executat prin tragere în țeapă. Vlah nu văzuse niciodată împlinirea unei asemenea pedepse și faptul îl umplea de groază. Sclavii, cerșetorii, geambașii de cai și parlagiile se așezaseră într-o parte pe pământul gol, în poarta caravanseraului din drumul Izmirului așteptând semnul, dar seimenii îi alungară cu pietre, căci nu pentru ei era pregătită execuția, ci pentru ostateci, ieniceri și spahii. Cronicarul oficial al Egrigozului povestește, ridicându-și parcă brațele spre Alah, că nici el însuși nu luase parte la aplicarea unei pedepse mai aspre ea aceasta, fiindcă Mehmet-aga, comandantul cetății, poruncise ca vinovatul să fie tras în țeapă în așa fel și cu o asemenea dibăcie, încât să nu moară decât a doua zi seara, la același ceas, când se pot aprinde faclele și se poate vedea trupul zvârcolindu-se. Vlah, considerat de Mehmet-aga model de disciplină, cel care îi dăduse, totodată, dovada încrederii lui în atotputernicia imperiului, fu așezat la masa seimenilor. „Să luați aminte la virtuțile acestui credincios”, le spuse el paznicilor, plecând.

Deznădăjduit și înfiorat, Vlah aruncă nervos cupa cu salep și sparse farfuria cu susan cald de gresia sălii și țipă mai mult în el, dar fu de ajuns ca El Agid, berbecul cu chip de om, să-i izbească dinții, iar Vlah să rămână multă vreme ghemuit. Și cu toate că Vlah fusese adus la masă de însuși Mehmet-aga, ca oaspete al său, El Agid, voind, probabil, să-și arate și el puterea, îl aruncă imediat în închisoarea fortăreței, urmând să aducă la cunoștința comandantului această obrăznicie fără margini a ostatecului valah dată la

iveală de îndată ce preaînțeleptul și bunul Mehmet-aga părăsise masa seimenilor.

Din celulă, Vlah vedea acea vale nisipoasă brăzdată parcă de corăbii uriașe, una care ar fi putut să-l poarte spre țara sa, dar când? Și Vlah se văzu ucigându-l pe El Agid („Așa cum mă nimicești tu, am să te nimicesc și eu”), furia însă fu învinsă de acea stăpânire de sine pe care trebuie s-o aibă orice om în momentele grele în care nu poate să facă nimic, decât doar să chibzuiască îndelung.

Dincolo de ziduri sforăiau caii, ca și cum ar fi vrut să acopere zgomotul produs de cei care găureau cu dălțile stânca în care avea să fie ținută țeapa pentru fiul despotului sârb. Izvoare cronicărești ne spun că, în acel moment, El Agid, cuprins de ură, i-ar fi adus lui Vlah, intrând în celulă, un iatagan, lăsându-l, strălucind, pe cărămida vopsită, dându-i a înțelege că avea prilejul să-și ia singur viața. Dar Vlah și-a spus: „Nu, nici vorbă! N-o să tăgăduiesc că sunt vinovat, dar asta n-am s-o fac”. Adevărul e că El Agid, șeful gărzii, se temea de propria sa măsură; Mehmet-aga, comandantul, o să se arate, desigur, supărat din cale afară că ostatecul pe care-l prețuia cel mai mult a fost dezonorat, și Vlah simțise asta, mai ales când îi văzuse buzele uriașe, groase și netede, buzele lui de berbec cu botul întins, strângându-i-se, deodată, iar nasul drept ascuțindu-i-se ca un cioc, și ochii întunecându-i-se; turbanul, ridicat cu furie, îi descoperise nu fruntea lui încăpățânată, care, sub pielea arsă de soare, semăna chiar cu cea de berbec, ci o panglică palidă, fără sânge, ca și cum ar fi fost legată pe nesimțite în urma unei răni cu neputință de vindecat decât numai dacă el, Vlah, i-ar fi dat sânge din sângele său. „Nu, nici vorbă”, se stăpâni Vlah. Cum se povestește, El Agid, tremurând de frică la

gândul că Mehmet-aga, căpitanul, o să-i scoată dinții cu cleștele încins, a încercat atunci o ultimă înșelătorie: „Străpunge-mă pe mine!”. Vlah însă îi lăsă în seamă povara și rămase apoi multă vreme la fereștriuca turnului privind cum cerul se întuneca treptat.

Era o pasiune să observe tot ce se întâmpla după asfințit; întâi se întuneca marea, cerul rămânând luminos încă multă vreme; noaptea urca din ape și cuprindea încet-încet întreaga zare, fără grabă, apoi se afunda în beznă licărul de departe, visul. O pasiune și o alinare, fiindcă se înscăuna curând, datorită, probabil, lunii, o transparență de fildeș cu reflexe în apă și pungi luminoase pe cer, dar și o adâncă tristețe, pentru că totul se învăluia iarăși în întunericul în care nu se mai distingueau decât ochii prietenului său:

„— Mergi?”

„— Unde?”

„— Fugim?”

„— Nu se poate”.

„— Ba se poate. Dar n-ai curaj”.

„— Am, dar nu se poate”.

„— Te duc la mine, în țara mea”.

„— Am și eu țară”.

„— La mine e mai ușor de ajuns. Ai să vezi!”

„— Nici la tine, nici la mine nu e acum ușor de ajuns. Trebuie să găsim un timp prielnic”.

Bănuise chiar din clipa în care fusese adus aici, la Egrigoz, în această cetate cu numele de „ochi sașiu”, că o să i se întâmple ceva rău. Dar tot de-atunci în auz începuse să i se improvizeze o muzică a speranței. Acest auz al său era foarte fin; depărtarea, uluirea și tăcerea îl ascuțiseră însă și mai mult, astfel că pe acest fundal mut, din cele mai mărunte fărâme ale realității, din pașii celor care treceau pe coridorul

de piatră, din foșnetul vântului ce ștergea din când în când acoperișul, prinseră să se nască melodii stranii, și el încercă să le alunge ca pe niște manifestări ireale și se lăsă în voia lor. Dar iată că auzi, clar și distinct, ceva ca un viscol, o răsucire bruscă de frunze în aer, ceva pe care nici toamna nu-l poate aduce, deși aici, în pădurile cu rădăcini în stânci din podișul Anatoliei, s-ar putea oricând isca o furtună, și Vlah, mirat, se lipi de gratii, săltându-și capul. Și, deodată, pe sub fereastră, trecu un stol imens de șoimi; niciodată nu coborâseră atât de jos acești zburători liberi. În viteza lor, cei mai mulți veneau direct în gratii, întunecând și învolburând aerul, țipând disperați, un fel de colonie răzvrătită, fiindcă geamătul lor era aidoma cu cel al unor fugari. Vlah nu putea vedea întregul stol, dar simțea cum închisoarea fusese înconjurată; detașamente de păsări de munte se roteau într-un vârtej nemaipomenit, alunecând până sub privirile lui și îndepărtându-se, în același moment, ca o învăluire a unui praf negru. Și tot ce fusese până atunci surd și insensibil, orb și lipsit de agerime se trezi dintr-odată, iar sunetele produse de zborul agitat al șoimilor deveniră cu adevărat acordurile unui cântec profund. Fiindcă păsările acestea, de nevăzut în munții Anatoliei, veneau din Carpați, și nu veneau, erau trimise, erau ca și el, numai că ele, având aripi, putuseră scăpa. Rătăcite, își căutau acum drumul – nicio grijă, vor ajunge din nou în țara lor! Cinci sute de copii, o sută cincizeci de șoimi, o sută de cai și o sută de câini de vânătoare erau obligațiile impuse de Murad al II-lea. Plus ostatecii, adică cei ca el, Vlah cu vărul său Olad, și dacă Andrei, fratele cel mare, n-ar fi fost la Dunăre, s-ar fi numărat și el printre cei trimiși aici zălog. La Dunăre? Unde la Dunăre? Și de ce la Dunăre? – se întrebă Vlah și se pomeni, totodată, cu

toate lămpile memoriei aprinse, cu acea ploaie de sunete subțiri care bătea în acoperiș transformându-se curând într-un potop de imagini prin care refăcu, în pofida stării sale, momentul acela rămas în istorie sub numele de Varna, de o neasemuită importanță, îndeosebi pentru țările din Balcani; acel moment descris de dascălul Cernat cu întreaga sa mulțime de întâmplări. Și, între toate, Vlah își aminti povestea tatălui său, prefăcută repede în legendă, când, ducându-se în ajutorul lui Iancu de Hunedoara, învingătorul de la Cladova și de la Vidin, unde stăpânea temutul bei Sinan, l-a întâlnit pe marele căpitan îngândurat și neîncrezător. Două lanțuri de munți, două înalte pământuri de piatră trecură prin imaginația lui Vlah, el fiind atunci martorul de vis al unei bătălii pe care nici astăzi n-o uită omenirea. O, cât de neîntrerupt și cât de tulburător se schimbă peisajul! Și iată cum acel câmp plin de pietre se prefăcea într-un parc de statui, și iată cum statuile erau chiar soldații! Și Vlah se gândea că în fiecare lucru și în fiecare ființă, în pomi și în flori găsești un soldat. Din timpuri străvechi părea să fi fost biruri grele, dar Vlah știa că nu putea fi adevărat – și oamenii, și șoimii, și caii trăiseră liberi pe locurile lor. Vlah deschise ochii din nou către cerul încremenit. Rămăsese iarăși singur, păsările acelea dispăruseră – îi plăcea să creadă că dacă ar fi reușit să le prindă, ca în basme, pe piciorul unuia dintre șoimi ar fi găsit inelul vestitor – și i se păru că timpul însuși se oprise, că în clipa aceea niciun om nu îmbătrânea sau murea, ba, dimpotrivă, totul se ducea înapoi, fiecare pe drumul său, și se văzu și pe el copil de șase ani stând cu dascălul Cernat pe Colină vorbindu-i de trecutul cetății, de tatăl, de bunicii și străbunicii săi.

Vlah se simți, deodată, învăluit de răcoare și

căldură, ca și cum răcoarea și căldura ar fi existat deosebit și le-ar fi putut simți pe fiecare în parte. Și cerul era atât de depărtat! – cum o fi el, cerul țării sale, în clipa asta? Era tot de un albastru neașteptat, gingaș, curat, fermecător? Își duse mult înainte privirea după zborul șoimilor și, astfel, lumina își reluă mișcarea, soarele sticlos coborî înroșind puțin zarea la apus, în timp ce la răsărit se îngroșa un val cenușiu, stând să se surpe încet peste întinderea nemărginită în aerul care se răcise. Vlah își dădu seama că nu-și poate stăpâni clănțănitul dinților. „N-ai să mori! Ce te-a apucat?” își spuse. Dar, totodată, îl cuprinse mânia: trupul îi era obosit și oboseala asta i se părea acum de neîndurat. Exaltarea îl părăsise. Gândul că un șoim i-ar fi putut duce tatălui său vestea că Murad al II-lea îl izgonise din Adrianopol, că rămăsese acolo numai Olad – și cum rămăsese! –, i se păru acum atât de copilăros, încât se pomeni râzând cu hohote. În ciuda trupului său subțire, se simțea prea greoi, prea istovit pentru împărăția în care pătrunsese: o împărăție a somnului până la moarte. Avea mereu ciudata senzație că se târăște în umilință, că e în ghearele unui șacal care-l *trage* mereu înapoi. Se gândi la vărul său Olad. Era tânăr, nu împlinise încă paisprezece ani, și acum trebuia să-și ducă viața într-un fel necunoscut locurilor de unde venea. Nu-l învinovățea cu nimic; numai că faptul îi stârnea greață. O greață de care se simțea hăituit și care mai devreme sau mai târziu, intuia, îi va dăruia și puterea necesară să curme situația de o ridicolă nimicnicie. Orice este cu puțință, dar numai să se lase pe mâna ticăloșilor, nu. Să fi fost vina lui Olad că ar fi fost frumos? Asta n-ar putea-o spune decât o jupâniță de pe la Târgoviște sau chiar vreo fată cu feregea de pe-aici, și nu acum, ci atunci când o să fie bărbat în toată firea. Dar nu Mohamed,

fiul lui Murad al II-lea. Fiindcă Mohamed, cel despre care se spune că se încânta de viață doar atunci când se lăsa în baie dictând favoritului poeme islamice cu zeci și, uneori, cu sute de stihuri moleșitoare, semnându-le pe cele mai sclipitoare cu pseudonimul Avnî și date poeților pribegi să le cânte pe la teatrele de umbre ale șeicului Küsterî, acel Mohamed, fiu de sultan, cu fața smeadă, ochi albaștri și mustăcioară blondă, s-a dovedit, în cele din urmă, atacat până-n măduva oaselor de odioase patimi, ca o destrămare a ființei. În clipa poftei care sugrumă, pângărind și trup și suflet, Olad se apăraseră. Îl rănise pe Mohamed cu sabia, creștându-i brațul. Dar cât putea să lupte un copil? Olad era ascuns în serai, laolaltă cu cadănele, iar el, Vlah, amenințătorul, cel care-l încurca pe fiul sultanului în desfătărilor sale, fu trimis departe, pe un alt continent, în cetatea dinspre mare a Egrigozului, marea de sud a Egeii, de unde, ca să poți ieși spre pământul tău, ar fi trebuit ori să urci printre stânci munții Anatoliei, ori să te târăști pe lângă maluri cu o corabie până la strâmtoarea Bosforului. Pământul acela făcut pe măsura sufletului său era însă atât de departe, încât nu se gândea la el decât ca la ceva care a trecut: copilăria. Un loc ce se rotește numai sub fruntea ta, acel meleag natal pe care niciodată n-ai să-l poți uita. El era mic, munții din țara lui uriași. Iar sub ei, turnurile pe care le știa atât de bine: turnul croitorilor, clădit, cum îi spusese dascălul Cernat, în aceeași vreme cu zidul Cetății de pe colină și caRe-și schimbaseră mereu înfățișarea, fiind adaptat evoluției tehnicii de luptă (căci acolo se coseau postavul și mătasea, dar erau și crenelurile pentru apărare), apoi turnul giuvaiergiilor construit pe cel mai înalt punct al cetății, o imensă prismă pătrată prevăzută în partea superioară cu metereze și deschizături pentru

armament, apoi turnul frânghierilor care apăra colțul de nord-vest al platoului de sus, apoi turnul cojocărilor cu patru nivele, ultimul mai larg și sprijinit de console. Acest din urmă turn îi era cunoscut cel mai bine lui Vlah; urca adesea scările răsucite până la orologiul cu două cadrane, în vreme ce tatăl său preda vistierului monedele bătute din argint și bronz. Monetăria era instalată în subsolul castelului de jos, unde se adunase o curte săracă, ceva mai mare decât o familie numeroasă, curte de domn pribeag ai cărui însoțitori credincioși primeau mantale de iarnă de la orașele transilvănene. Bătrânul dascăl Cernat îi amintea, cu fiecare prilej, că are în vine sânge domnesc: „Tatăl tău e os de viteaz, e din neamul marelui Mircea, cel care s-a luptat cu Baiazid I, zis *Fulgerul*. Uite inelul drept semn de recunoaștere! A fost la Buda, îl știe pe împărat și e prieten cu Iancu de Hunedoara, pe care l-a însoțit în luptele de pe Valea Dunării. O să domnească, ai să domnești și tu, să nu te smiorcăi, trebuie să știi să călărești și să tragi cu arcul, și mai presus de toate să înveți să conduci războaiele, pentru ca poporul să nu fie niciodată supus!” Aceasta era învățătura primită de îndată ce, la numai șase ani, a fost luat în grija mamei sale și a femeilor din jurul ei și dat pe mâna cavalerilor. Dintre toți, Cernat, bătrânul înțelept, cel ce părea să se fi aflat acolo încă de pe când Cetatea fusese așezare dacică și castru roman, acest dascăl și ostaș care, povestind despre invazia tătarilor, îți dădea senzația că el însuși aruncase în ei cu buzduganul, îi devenise lui Vlah cel mai apropiat. Cu el te puteai oricând furișa de la Curte spre dealuri, cățărându-te de la o potecuță la alta prin desișul de ferigi, care la soare miroseau puternic, iar când te tolăneai printre ele, la umbră, te împresurau cu răcoare, până la stânca vânăta ce despica norii și de

unde se putea vedea toată Cetatea. Acolo bătrânul își începea povestea și totul era ca un vuiet de cascadă, iar Vlah, deschizând larg ochii săi rotunzi, saluta plin de bucurie propria-i forță și viața care începea de fiecare dată din nou: „Tatăl tău nu-i un oarecare boier, ci un vajnic domn și cavaler și nu se poate să nu izbutească”. Ascultându-l, Vlah se pomenea rostind cu glas tare aceste cuvinte care nu exprimau, de fapt, r> întrebare, ci doar ceva nelămurit, un fel de uimire ușoară care îi cuprindea întreaga ființă: „Ce să izbutească? Eu îl iubesc așa cum este”. Poate că pricina era dimineața strălucitoare a zilei de început de vară când cobora împreună cu dascălul său întinsul pajiștii învăluită în albul domol al primelor narcise, înconjurat de pretutindeni de zumzetul auriu și nevăzut al roiurilor de albine ce dădeau ocol muntelui. Acolo, la umbra bătrânului stejar cu crengile de patru ori mai groase decât trupul său, a auzit Vlah pentru întâia oară povestea cea mare a Domnului Mircea, învingătorul lui Baiazid. „În anul 1386 – încerca cu solemnitate dascălul Cernat – s-a urcat în Scaunul Țării Românești Mircea-vodă, al cincilea domn după Basarab, întemeietorul”.

Și Vlah afla atunci de ce i se spusese domnului muntean „Mircea cel Bătrân”: adică domnul cel vechi, domnul care vine din bătrâni.

„El era fiul lui Radu-vodă, zis Negru-vodă sau Radu Negru, cel care fusese ctitor de mănăstiri și de scaune noi de episcopi, cel care a terminat biserica domnească Sfântu Nicolae de la Argeș, cu picturi neobizantine, o podoabă a artei lângă curțile bolovănite de acolo. Negru-vodă bătuse monede de argint pe care e înfățișat ca un cavaler, îmbrăcat în zale cu coif, pavază și lance. Se încumetase să lupte cu Ludovic cel Mare, regele care întrunise pe vremuri,

sub sceptrul său, domnia Ungariei și a Poloniei. Mai târziu i se cânta faima: «Jos la stânca rece, Negruvodă trece, saltă pe pripoare, cu oastea călare». Doamna lui se numea Calinichie și ea e mama lui Mircea. Dar voievodul Radu a mai avut o soție, Doamna Ana, mama lui Dan, cel care domnește pus de turci, până ce îl omoară Sișman, țarul Bulgariei. Acesta e anul când la tron vine Mircea, ajutat de Sigismund, craiul unguresc; doamna lui Mircea se numea Mara, du-te și vezi-o la schitul din Brădet, nu departe de scaunul domnesc de la Argeș: poartă pe cap coroană, alături de domn, iar la gât are colier de perle mici încolăcit în mai multe rânduri în jurul gâtului; o să te încânte haina lungă, tivită și brodată cu flori mari, închipuind bujori și trandafiri. Numele ei stă scris alături de cel al soțului: «Domnul Mircea, Doamna Mara». Pe feciorul dintâi l-a chemat Mihail, care e la Cozia, atât în biserica mare, cât și în capela bolniței - un tânăr subțire de doisprezece - treisprezece ani, cu plete lungi. Una din zugrăveli îl înfățișează cu o haină vișinie închisă sub o mantie lăsată pe umeri și încheiată la un nasture; pantalonii îi sunt strâmbi, iar pe cap are o coroană împodobită cu perle mici; de la cingătoarea aurită atârnă o sabie scurtă. Mâinile și le ține la piept. În celălalt tablou Mihail e în haine de sărbătoare brodate cu aur și susține alături de Mircea chipul mănăstirii Cozia. Într-o vreme a domnit împreună cu tatăl său, apoi, după moartea marelui Voievod, singur. Pe timpurile acelea, când era coregent, Mihail a stat la Târgoviște. Când a murit tatăl său, nu s-a mutat la vechile curți domnești de la Argeș, ci a rămas la noua cetate, care devine capitala Țării. După Mihail, domnește Radu, fiindcă Mircea are patru fii; pe Mihail, pe Radu, pe Aldea, domnitorul de acuma, și pe Vlad cavalerul". Și Cernat,

bătrânul, încheia: „Neamul tău e neam vechi, iar osul tău e os domnesc. Țara ta e Valahia, iar tu ești prințul care-i poartă numele”.

Tot Cernat îi mijlocea și întâlnirile de la chindie cu mama sa. Nu era simplu, fiindcă după ce urcai scara spațioasă ce începea din capătul vastei săli de intrare, sală pietruită, în jurul căreia, la catul de sus, se afla o galerie de lemn alb, lăcuit, trebuia să mai străbați un lung vestibul și o săliță întunecată, străjuită de coloane. În chipul acesta ajungeai, printr-o ușă înaltă, în iatacul unde mama îl aștepta cu cea mai mare nerăbdare: ce face fiul ei, cum se poartă cu el cavalerii, nu cumva o să-i împietrească inima și ființa sa atât de fragedă? Lumina camerei era crepusculară, căci ferestrele erau acoperite de perdele grele de un roșu întunecat, astfel că palidele chipuri ale icoanelor păreau că ies în relief din fundalul lor albastru, încercând parcă să asculte niște acorduri săltărețe ce se iscau chiar atunci în auzul lui Vlah. Melodia aceasta îi răsună în urechi ori de câte ori intra aici, cu o sonoritate putând închipui efectele cele mai stranii, fiindcă mama se făcea galbenă la față, spunându-i cu reproș: „Dacă nu-ți face plăcere să m-ascuți, de ce-ai venit?”. Tulburat, Vlah se așeza pe sofaua încăpătoare îmbrăcată în postav moale de Flandra cu spătar înalt, contemplând-o. Era o făptură firavă, cu obraji înguști, dar plini de frumusețe, și, cum ținea capul ușor aplecat într-o parte, aducea mult cu acei îngeri care se îngrămădesc la picioarele madonei de la zidul mănăstirii Sfânta Maria, clădită de dominicani în mijlocul Cetății. Cu glasul ei încet, puțin stins, îi spunea basme necunoscute de nimeni altcineva, cu oameni hapsâni și tâlhari oploșiți cu cuțitele în dinți prin copacii de la drumul mare și voinici care le ațineau calea pedepsindu-i pentru

crimele lor. Iar când Vlah își lăsa capul în poală, ea își încrucișa mâinile trecându-i-le ușor prin păr – clipele cele mai fericite, cele mai împăcate din viața lui. Plecând cu aceeași grijă în sala cavalerilor, unde-l așteptau orele de precepte privind îndatoririle domnești, Vlah ieșea întotdeauna cu spatele înainte, spre a-i mai putea vedea ovalul chipului, ce devenea din ce în ce mai subțire, din ce în ce mai tăcut și mai visător. Bucuros că nu s-a aflat de această întâlnire interzisă în timpul programului de învățături pentru domnie, Cernat îl ducea repede în sală, unde, uneori, îl aștepta chiar tatăl său. Venea de-a dreptul de la monetărie, și Vlah îl cunoștea atunci așa cum era – un om obișnuit, înalt și osos, îmbrăcat în veșminte lungi de postav negru, cu vestă roșie de care atârna totdeauna o cruce de aur; bărbia puternică ieșea în afară, iar fața îi era încadrată de favoriți de nuanță sură; atunci când venea însă din inspecția pazei trecătorilor dinspre Țara Românească, slujbă de cavaler cu care-l însărcinase Sigismund, împăratul Germaniei și rege al Ungariei, capul îi era acoperit cu o cușmă împodobită cu pietre scumpe și egretă, iar de pe umeri îi atârna fluturând mantaua verde de căpitan. Chiar și lecțiile pe care i le dădeau țineau de aceste treburi ale sale, accentul căzând când pe gospodărirea avutului țării, când pe apărarea cu sabia și cu focul a pământului strămoșesc de poftele tot mai mari ale vrăjmașilor. „Vino, fecior de domn, te aștept!” pare să strige acel orașel străvechi cu străzi înguste și întortocheate, cu acoperișuri țuguiate, cu fântâni și biserici gotice, cu oameni harnici, vrednici și simpli. „Mă vei vedea ca pe anii tăi de început și eu îți voi arăta drumul spre reședința de glorie a domnilor munteni!”

Amintindu-și, valul de căldură ce-l înconjura din

toate părțile deveni tot mai înăbușitor. În fața lui Vlah se ridicară, deodată, munții Anatoliei și trâmbele de nisip spulberat, înaintând și dând îndărăt sub bătaia vântului. Și iarăși munții, numai vârfuri negre, numai creste tăioase de fier. Și el însuși pe marea de pietre întunecate, marea nesfârșită, urlând de căldură, arzând ca mii de oglinzi sclipitoare. Și locul acesta aflat la hotarul ce desparte pământul de apa în care nu te poți răcori și unde se înalță închisoarea în care-i arde fruntea de atâta așteptare.

Mai târziu, pe măsură ce se lăsa înserarea, dinspre nisipuri, se înalță un suflu de teamă; Vlah se simți tot mai neputincios, fiindcă nu avea acolo pe nimeni căruia să-i vorbească întocmai ca unui prieten. Ce să facă? Ar putea fi salvat Fati, prințul sârb? De ce trebuie o jertfă atât de mare pentru ca prizonierii să înțeleagă că sunt prizonieri? Și cum de s-au potrivit în așa fel lucrurile ca tocmai el, Vlah, dreptul și curajosul prinț de Valahia, cum era cunoscut de către toți, să apară în ochii lor ca un trădător? Ca un om de nimic? Ca un laș stupid, bun doar de scuipat între ochi? Îl observase pe Fati furișându-se pe lângă ziduri, apoi cum sărise de-a dreptul printre măslini. Sus, pe povârniș, un turc dintre cei de pază își desfăcuse picioarele, gata să i se arunce în spinare. Din colțul său, Vlah văzuse totul și nu voise nimic altceva decât să-l ajute să-și dea seama de urmările nereușitei. Dar iată că strigătul său abia că atrăsese atenția celorlalți seimeni. Și, pe deasupra, Mehmet-aga îl mai și dusesse, în ochii ostatecilor, să se lăfaie la masa gărzii, să-și umfle pântecul cu șaslâc și șalep.

La câteva sute de metri de fortăreața în care îl închisese El Agid, era o moschee de unde, începând cu asfințitul, răsună o voce prelungă și târăgănată, o chemare spre lună și spre ceruri, stingându-se încet

ca tipătul îndepărtat și jalnic al păsărilor călătoare. Era un cântec răătăcitor, care te făcea să te duci cu gândul la pământurile tale, unde te regăseai și puteai respira ușurat. Din înlănțuirile atâtor întâmplări, Vlah se văzu din nou în Cetatea de pe Colină din îndepărtata sa țară, adâncit în visătoare meditații, când tatăl său fusese numit domn al Țării Românești. Îl privise atent: cutele dintre sprâncene i se brăzdaseră adânc, în vreme ce cu mâna petrecută de după gulerul mantiei spusese: „Să mergem!”. Și au mers la Târgoviște, spre acel târg întărit unde-și avusese cândva cancelaria chiar Mircea cel Bătrân, și s-au instalat la Curtea Domnească, străjuită de creneluri și torțe, la lumina cărora a văzut Vlah, într-o dimineață umedă de octombrie, drama cumplită a tributului, și crenelurile i se păruseră atunci, la un loc, o imensă luminare aprinsă pentru sufletele fără de întoarcere ale cohorței de copii smulși din satele de sus ale Țării Românești. Un lung convoi de căruțe se târa într-o caravană ciudată, căruțe cu coviltire încărcate cu copii de la cinci până la cincisprezece ani, și ochii lor se holbau să înregistreze pentru ultima oară ultimele imagini ale pământului natal, căruțe cu mici ființe uluite ale căror priviri erau duse cât mai departe peste crupele cailor spre satele de baștină. Cărduri de ochi pierduți și fără nume, și în urmă mulțimea de părinți sau de rude ale acelor copii duși pentru totdeauna și sortiți să fie răsădiți într-o lume străină, să-și uite neamul și țara și să-și petreacă viața în pâlcurile ienicerilor sau în vreo altă slujbă a imperiului stăpânitor. Vlah ținea poteca de deasupra drumului; era cu Cernat, învățătorul său, acum sfetnic înalt al domnitorului, și Cernat îl trăgea înapoi: „Stai locului! Nu te știe nimeni că ești fecior de domn și ai să nimerești numaidecât acolo, sub coviltir!”. Și iată-l

urcat, dintr-odată, în cel mai înalt copac încă nedestrunit și privind, tremurând de revoltă, caravana. În urma ei țipau și urlau și-și smulgeau părul mame și surori ale băieților răpiți. Când se apropiau prea mult de convoi, călăreții turci le împrăstiau cu lovituri de bici sau mânându-și caii peste ele cu strigăte asurzitoare. Atunci femeile fugeau care încotro, ascunzându-se prin pădurea din marginea drumului, dar după o vreme se arătau din nou aruncându-se spre căruțe, fără să se uite unde calcă, cu pieptul dezvelit și părul căzut, fără să vadă nimic din ceea ce se petrecea în preajmă, vaitându-se și bocind ca după mort, gemând ca ieșite din minți. Se povestea că unele chiar înnebuniseră colindând apoi codrii și smulgând rădăcini de copaci și aruncându-le cât colo pe apa Dâmboviței, ținând: „Nu ăsta-i băiatul meu, dați-mi băiatul meu!”. Și în nevolnica lor răzvrătire, ajungând acasă cu hainele zdrențe, își luau copiii cei mici ologindu-i sau tăindu-le degetele de la mâini, să nu mai fie pe placul turcilor la împlinirea vârstei. „Domn și părinte – se gândise Vlah să-i vorbească tatălui său –, sunt gata să cad jertfă luptând luptă nebună decât să mai văd lacrimi și sânge pe aceste fețe istovite”. Dar Vlah nu mai apucase să-i spună toate astea, fiindcă peste câteva zile la Curtea Domnească a venit solia cu firman prin care Murad al II-lea, sultanul, îi cerea ostateci pe fiii domnului muntean. Solii s-au convins ei înșiși că băiatul cel mare și încă unul erau de negăsit, mulțumindu-se, astfel, doar cu el, Vlah, și cu vărul lui, Olad. Andrei era la Bela Palanka, lângă Kunovița, unde trupele despotului sârb George Brancovici fuseseră surprinse și împrăstiate de un atac turcesc.

N-a fost o despărțire. Nici tatăl, nici dascălul Cernat (mama nu era de față) nu i-au spus nimic.

Probabil că nu se cădea să i se dea sfaturi. Vlah voise să se aplece să sărute pulpana mantiei, dar tatăl său îl oprise cu o singură privire. Se înțelegea bine că trebuia să aibă inima tare: doar nu pleca pentru totdeauna ca acei copii nenorociți. El e fiu de domn, și-i numai ostatec. Vlah n-avea de unde să știe că toată noaptea dinaintea plecării părinții săi chibzuiseră îndelung acest ritual, încordându-și toate puterile. Domnitorul cântărise fiecare frază cu putință a acelui moment, fiecare gest, și hotărâse ferm: „Nepotul Olad socotește totul ca o plimbare în imperiu. Ahmedi-aga va avea grijă să fie așa. Dar Vlah nu poate fi amăgit. Și noi trebuie să-i ușurăm și nu să-i îngreunăm clipa despărțirii”. Dimineața i-a spus doamnei sale: „Sărută-l, și atât!”. O clipă mai târziu însă tatăl se răzgândi: „Nu, mai bine să nu te-arăți! îl omori dacă plângi!” în noaptea aceea domnitorul slăbise. Vlah observase: pielea obrazului său se strânsese, dintr-odată, în nenumărate cute, iar pe alocuri începuse parcă să atârne. Vlah vru să-i facă doar un singur semn, să-i sărute mâna, dar în aceeași clipă se simți măsurat din cap până în picioare și luat cu mișcări lente de braț. Neavând niciun reper al său, Vlah nu știe nici acum cât a mers pe uscat și cât pe mare. Înainta, dar nu se schimba nimic, nu mergea în mod real, ci parcă visa. Noi insule răsăreau pe cercul orizontului, dar el se uita mai mult la nori, iar când a ajuns pe mal se întreba dacă nu cumva era tot pe apă. Pe acea apă întinsă și monotonă, nesfârșită, ale cărei margini se confundă cu cele ale pământului. Își alesese de acasă câteva lucruri, voind cu tot dinadinsul să se încredințeze pe el însuși că se va întoarce, că nu era o plecare definitivă, că nu-și făcea bagaje pentru o altă viață. De toate acele lucruri a trebuit însă să se despartă încă pe drum: era, desigur, fiu de domn, dar

prizonier. La Adrianopol a stat puțin, Mohamed l-a denunțat sultanului ca fiind periculos: „Și numai cu privirea ar da foc seraiului; l-am auzit jurându-se pe dumnezeul păgânilor că se va răzbuna: nu va fi niciodată un om al imperiului; ar trebui chiar acum să pui să i se rezeze capul”. Murad n-a avut încotro, dorința fiului său trebuia împlinită: „Dacă nu-i dai jos capul, atunci du-l de aici! Nu merită el regimul de ostatec, trimite-l la închisoare după sârb, fiul trădătorului Brancovici”. Fati era la Egrigoz. La Egrigoz avea să fie dus și Vlah, scos din tainul de la Palat și lipsit de drepturile de ostatec, adică de acele avantaje de care se bucurau alți fii de domni, considerați valori ce garantau devotamentul părinților față de Imperiul Otoman.

Fortăreața din care privea acum asfințitul Vlah o văzuse de departe, sprijinindu-se pe niște ziduri ciclopice, despre care avea să afle că fusese ridicată acolo din străvechime, de pe timpurile când ei, turcii, se găseau mult în răsărit pe valea Orhonului și Selengăi. La începuturi fusese destinată să fie bastion de apărare. Schimbându-și însă mereu stăpânitorii, încăpuse de câteva ori și pe mâinile piraților care-și ascunseseră acolo comorile. Odată cu ocuparea cetății de către turci, fortăreața cu ferestre strâmbe devenise loc de detențiune, cum puteau fi întâlnite atâtea pe acel pământ. Clădirea de formă pătrată și spoită în alb avea o curte interioară, flancată de patru turnuri. Un al cincilea, semicircular, se ridica, imens, pe partea dinspre mare, clipind mereu, în lumina soarelui, din cei doi ochi șasi. Acolo se afla poarta principală ghintuită cu gratii puternice de fier și podul mișcător deasupra căruia se deschideau, din loc în loc, asemenea unor găuri de chei întoarse, crenelurile. De la fereastra la care stătea Vlah se mai vedea o zidărie

prevăzută cu turnuri, dar care, de-a lungul anilor, se tociseră și se măcinaseră, așa încât aveau acum înfățișarea unor stânci crăpate date cu var. Acolo unde aerul umed și sărat al mării le mușcase mai adânc, atârneau pe fondul alb un fel de bărbii lungi și cenușii ce se opreau pe o balustradă. Zidurile măcinate coborau în pantă până spre mare, formând zeci de trepte plate și strălucitoare, ce dădeau senzația unei scări de argint ieșind din apă spre cer. Pe treptele acestea urcase el venind dinspre Adrianopol, capitala de atunci a imperiului înființată încă de Murad I, orașul de dincolo de Bosfor, ce mai purta și numele de Edirne și care luase, cu decenii în urmă, locul Brussei lui Orhan, fiul lui Osman-fondatorul. În haosul imaginilor vii, urcând acele trepte din piatră albă și roasă de ape spre cetatea Egrigozului, Vlah simțise pentru prima dată locul inimii. Era ca și cum i s-ar fi pus acolo un bulgăre încins care-i înfiora tot trupul cu un tremur mărunț. Până și umbra i se înfierbânta, umbra care se trăgea mereu înapoi, în vreme ce soarele părea să izbească piatra ca un ciocan. Și în auz i-a răsunat melodia aceea stranie, din altă lume, străină și amenințătoare, făcând ca aerul și nisipul să vibreze pe toată priveliștea din fața lui și spre care, ciudat, avea senzația că, înaintând, nu urca, ci cobora, cobora din ce în ce mai jos, spre un infern alb ce se dezvelea continuu sub arșița de-afară. O melodie care n-a încetat mult timp, nici chiar atunci când străjile l-au dus cu ele între terasele concentrice care se înălțau lin către capacul de cazan al cerului, împingându-l, în cele din urmă, în moschee, să asculte imnul ordinului Bektași și să îngenuncheze în fața Coranului. De sus, prin găurile acoperișului, continua să curgă focul, cerul însuși a început să răsunе prelung sub loviturile soarelui de fier, până ce pereții

albi s-au făcut deodată străvezii și totul s-a cufundat într-o beznă sticloasă. S-ar fi putut ca Vlah să fi rămas la Adrianopol îmbrăcat în veșminte orientale de curtean al seraiului, cu șalvari din mătăsuri ușoare și iatagan scânteietor întors la sold în chip de semilună, dacă n-ar fi avut în ochi atâta ură și dacă ura aceasta împotriva osmanlâilor n-ar fi fost intuită și denunțată sultanului de Mahomed-Avnî, între altele, și printr-un poem rămas celebru până astăzi: „Eu țin la cel supus și fraged, nu la acest șaitan cu cap de șarpe, ce se strecoară cu gând rău, prin zidul de aur al Strălucitei Tale împărății”. După douăsprezece zile de la sosirea lui Vlah și a vărului său Olad la Adrianopol, vreme în care n-avuseseră altceva de făcut decât să urmeze călăuza, dintr-o încăpere în alta a seraiului, printre oglinzi și lampadare de aur, spre a se înfiora de tulburătoarele zămisliri ale imperiului, venise clipa în care sultanul dorea să-și vadă slujitorii, atât pe cei mari și bătrâni, cât și pe cei tineri și de viitor, între care se includeau și ostatecii, pregătind, în semn de înțelepciune și putere, ospățul împărătesc dat în sala Marelui Havuz, unde apa, spulberându-se mereu în cascade trecătoare, făcea să nu rămână boltit, după legile luminii limpezi, decât arcul semilunii, asemenea unui curcubeu etern, strălucind mereu spre faima dinastiei, semn mai durabil și scânteietor decât uriașul diamant din mâna dreaptă a lui Murad. Sala aceea îmbrăcată în țesături din fire de aur și voaluri aduse din Kașmir, precum și bucatele servite toată noaptea – iahnii împresurate de orez colorat, miei întregi fripți, vânat și păsări rumenite așezate pe tablale de porțelan ce se amestecau cu tipsiile mari, de argint, pline de șerbeturi răcite în gheața scoasă din peșterile Deschisenirului, sala aceea plină de robi cu brațe încrucișate, muți și împietriți, dar gata

oricând să tresară purtând pe podul palmei tăvile imense ca niște păpuși ce-așteaptă doar atingerea faurului ca să le dea viață –, sala aceea plină de soare la miez de noapte părea să întruchipeze imaginea a tot ceea ce putea fi mai sublim pentru astâmpărarea plăcerilor omului. Femeile cele mai albe și femeile cele mai negre se adunaseră acolo să facă să tresalte la frumusețea dansului lor până și miile de ciucuri al vastelor candelabre, cântăreții cei mai renumiți din imperiu se lipiseră de marmura albastră a podelei pentru ca tobele și flautele lor să-și scoată, în cinstea sultanului, glasul din cea mai adâncă fibră a pământului. Dar pe retină, ochii lui Vlah. reținuseră și licărul acela din privirea copiilor smulși odinioară din Munții Carpați; și așa precum frumusețea ne îndeamnă să fim veseli și senini, drama și tristețile ne îndeamnă la acțiune. Primul lui gând era să studieze, cât timp va fi ostatec, palatul acesta cu ungherele și locurile sale împrejmuitoare și să se întoarcă la taberele pentru pregătirea ienicerilor, ca apoi, cu propriul lor ajutor, să-i scoată din captivitate. Astfel judecând, porni de-a lungul sălii (după ce sultanul se retrăsese, lăsând să se dezlănțuie în voie dansuri deșuchete) și se pomeni în fața unei uși dincolo de care se deschidea interiorul unui melc gigant, înveșmântat în sîdef trandafiriu și înconjurând un covor violet. Scara ieșea afară, spre lac, printre două turnuri. În acel loc inaccesibil și totodată invizibil de pe mal se deschidea o mică trapă dincolo de care aștepta o barcă. Vlah se și văzu pe nisipul insulelor plutitoare, dar chiar în clipa aceea auzi ceva ca un zbor greoi al unei păsări de noapte și se întoarse repede, având grijă să-și păstreze intact fastuosul veșmânt. Scara păru că se rotește și, într-adevăr, se roti, deschizându-se spre un val brusc de miresme

calde. Vlah se dădu înapoi. O asemenea aventură l-ar fi putut costa viața, orice eunuc l-ar fi sugrumat pe nesocotitul temerar ce-ar fi îndrăznit să dea buzna în baia seraiului. De după un zid luminat doar cu o singură torță auzi însă glasul ascuțit al lui Olad. Apoi îl și văzu: era speriat. Două mâini osoase îl prinseseră, ducându-l suspendat până la marginea bazinului, unde-l aruncară, în momentul următor draperia din mătase grea de India tremură tăiată de un vârf de spadă și Olad ieși ud și dârdâind. În fața lui, ținându-se strâns de încheietura mâinii stângi rănite, Mohamed îl implora să se liniștească, să fie cuminte, nimeni n-are să-l apere, dar nici n-o să se atingă de el fără voia lui. De dincolo de draperie, Mohamed se trezi împlântat de privirile lui Vlah, valahul cel netemut, care-și învelise verișorul în veșmântul său. Înainte de a dispărea, Mohamed ridicase hangerul în dreptul frunții, răsucindu-l apoi de două ori deasupra capului, semn că soarta lui Vlah fusese pecetluită.

Aceasta a fost întâmplarea ce l-a adus aici, la Egrigoz, ca pe un ostatec pedepsit pentru lipsă de recunoștință în fața măritului sultan; împăratul are grijă ca toți cei cu tain la înalta Poartă să se simtă bine și iată, el, prințul valah, iscodește, în noaptea de petrecere, palatul.

Drumul a fost lung și la capătul său el n-a mai văzut decât ochii aceia așezați strâmb, care-i clipeau:
„Ai venit!

Ai venit!” – ferestrele cu gratii ale celulelor –, și Vlah ar fi dorit să fi fost oriunde, în oricare alt loc, dar nu aici. Totul îi inspira teamă. În urma unei lupte – îi povestise odinioară dascălul Cernat –, tatăl său, cavalerul, căzuse lovit de hangerul azapilor care se năpustiseră, deodată, în miez de noapte, asupra Așezării de Câmpie, de lângă Dunăre, unde el avea în

grija hotarul. Grav ranit, gasise, totusi, puterea sa se retraga ajutat de niste tarani care manau vitele la munte. L-au pus pe un cal, gata sa-l ducă la ei acasa, dar pentru ca azapii il urmaeau, l-au ascuns intr-un cimitir. Au dat racla intr-o parte si l-au varat in mormant. Din mormant a iesit tatăl său, cavalerul, si i-a cásăpit pe azapi! Despre bătălia aceea, in urma careia au ramas mormane de oase, s-a vorbit multa vreme, fiindcă taranii care-l ajutasera sa se ascundă sau întors apoi cu toate neamurile lor si-au format cea mai cumplită oaste cum n-ar fi putut s-o fi avut niciodată azapii năvălitori. Lui Vlah fortăreața cu ochii strambi i s-a arătat întocmai ca un mormant, dar un mormant din care nu mai avea să iasă niciodată. El era aici printre străini, nimeni nu i-ar fi întins mâna în semn de prietenie. Cine i-ar fi sărit în ajutor? Ba nu: iată-l pe acel băiat înalt și subțire, cu ochii albaștri, chiar foarte albaștri, acel băiat cu părul blond, chiar foarte blond – e o ființă sau o pictură pe peretele pe care stă lipit? „O să mergem aici, nu prea departe”, auzea Vlah un glas în urechile pe care și le simțea ca de iepure, apoi un sunet foarte adânc, un sunet al groazei, care cădea ca niște pietre aruncate într-un gol nesfârșit de dinlăuntrul ființei sale. „O să mergem la moschee!” Băiatul cu ochii foarte albaștri se ținea după el, mereu după el, Vlah nu-l vedea, îl simțea numai și îi auzea și cuvintele: „Vezi să nu pățești ceva!”. Apoi șoptele adevărate: „Au să te pună să te târăști în fața Profetului. Vezi ce faci! Vezi să n-o pățești!” Atunci Vlah și-a simțit inima ca pe ceva pe care l-ai fi putut smulge, ca pe un obiect viu ce se zbătea în el asemeni unei păsări captive. Și cum, împins în moschee, nu se târâse spre lumina ce aluneca de sus ca o privire chemătoare a Profetului, ci căzuse pe spate, șeful gărzii s-a aplecat asupra-i,

uitându-i-se drept în ochi, cu ochii lui metalici care-i străluceau fără expresie pe fața întunecată de berbec și sub aceeași privire neclintită i-a apucat buza de jos, răsucindu-i-o fără grabă, aproape smulgându-i carnea, și fără să-și descleșteze degetele l-a silit să se ridice și să se învâртеască pe călcâie, împingându-l de-a-ndărătelea până la ieșire, izbindu-l apoi, să se ducă între ceilalți, înșiruiți de-a lungul zidurilor, ostatecii își lăsaseră în jos frunțile, așteptând să plece de-acolo straja; dar același băiat cu ochii lui foarte albaștri, având un fel de umbrelă din rafie, țâșni înainte-i și i-o dădu. Fiindcă în toată ziua aceea Vlah urma, drept pedeapsă, să stea în soare, lipit de zid, ca într-un cazan de ale cărui margini înroșite se izbea mereu. El Agid plecase spre foișorul său, iar după el și straja seimenilor, astfel că Vlah îl putu cunoaște în voie pe cel ce-i arătase prietenia: era Fati, prințul din Serbia, adus aici în același an, dar ceva mai înainte cu câteva luni, la început de primăvară. Cum soarele nu era atunci un instrument de tortură și cum nici el nu se închinase lui Mohamed, l-au dus la picioarele Profetului, silindu-l să bea o apă neagră și amară și pe dată inima a început să-i ardă, ca și cum ar fi fost ținut ceasuri întregi sub cerul gol al verii. Apoi l-au dezbrăcat, l-au ras în cap, l-au uns cu ulei și l-au aruncat în cușca vrăjitorului, fință ciudată cu părul din paie, cu pieptul strâns într-o platoșă de perle, cu pulpele goale sub fusta de frunze, purtând o mască din trestie și din sârmă, cu două găuri pătrate pentru ochi. Nu-i făcuse nimic, atâta doar că-i rânjise toată noaptea, ridicându-i din când în când deasupra capului o secure.

Aceasta era povestea lui Fati.

Din ziua următoare a început programul aplicat tuturor, dar Fati nu s-a mai gândit niciodată la altceva

decât la evadare. Pentru el calea era numai pe apă, nu-i trebuia decât o luntre de pescar. Dar iată că în clipa în care totul păru-se a se împlini, Fati Brancovici a fost întors din drum și pedepsit să nu mai umble niciodată pe acest pământ al vieții sale.

Capitolul 2

Când ieși în aerul vânturat de briză, Vlah auzi cântecul târăgănat al hogeni pornit din minaretul geamiei de sus, sfâșietor și straniu, acoperit numaidecât de un val de sunete subțiri și bătaie în tobe. El Agid îl dădu în seama unui seimen, care-l scoase dincolo de ziduri, la locul osândeii. Pe dealul roșcat pe care nu prinseseră rădăcini decât doar niște chiparoși și se rânduiseră, într-un larg semicerc, ienicerii și spahiii cetății, iar jos, la botul ei de piatră, în fața stâncii la care lucraseră meșterii, înconjurată acum cu un fel de schelă din lemne rotunde, stăteau ostatecii consemnați, păziți din spate de seimeni. Sclavii, cerșetorii, geambașii de cai, hoții de cămile și parlagiile fuseseră izgoniți, dar în locul lor ieșiseră din caravanseraiul de la drumul Izmirului mai mult de o sută de femei oarbe, care, atrase de cântecul tânguitor al hogeni și de țipătul ascuțit al surlurilor – semn de catastrofă sau de paradă –, alergau cu picioarele goale în vălurile lor albastrii, pe jumătate speriate, pe jumătate curioase, cu mâinile întinse spre colină și nasurile fremătând, să simtă, să adulmece întâmplarea. Faptul îl îngrozi într-atâta pe El Agid, încât se repezi într-o clipită să le ațină calea și să le ducă înapoi, la locurile lor de petrecere, până nu vine Mehmet-aga, comandantul cetății și stăpânul lor, și să le tragă și pe ele în țepă. Femeile însă nu-l înțeleseseră și, lepădându-și vălurile, începuseră să urle îngrămădindu-se unele într-altele ca niște nori ciudați loviți de furtună – încotro sunt împinse, de ce nu sunt

lăsate să se apropie? Poate că a luat foc cetatea, poate că a luat foc și caravanseraiul – se simt luminile! – și stăpânul vrea ca ele să cadă pradă incendiului, uitându-le strădania prin care-i demoliseră atâția ani nevoile divinului său trup. Atunci El Agid și-a răsucit biciul lovindu-le de-a lungul spinărilor goale, până când una dintre femei, cea mai tânără, care se ghemuise sub gâtul calului cu pumnalul scos gata să-i sară în piept, a țipat spre ele îndemnându-le să-l doboare și să-l sugrume. Dar El Agid a apucat-o de cozi, răsucindu-i-le tot mai strâns în pumn, și astfel, ridicând-o spre șa, i-a adus urechea la gura lui. Ochii orbi ai femeii s-au deschis de groază, dar El Agid n-a lăsat-o din mâna lui de fier până când, cu același țipăt, nu le-a astâmpărat pe celelalte. Abia atunci i-a dat drumul brusc în nisip; femeile au strigat-o, dar ea nu le-a răspuns și, crezând-o moartă, au fugit înapoi speriate, urmate de un fel de vietate cu părul smuls și capul însângerat care se târa în patru labe după ele. Mehmet-aga, comandantul cetății, apăru dintr-odată, ea și cum ar fi coborât din interiorul unui tunet. Surile, tobele, trâmbițele și chimvalele își învălmășiră deodată sunetele cu uralele și țipetele ienicerilor și spahiilor, dându-se astfel onorul într-un vacarm pe care multă vreme nu-l putu stăvili nici aga însuși, al cărui cal fornăia întruna, lovind pietrele cu potcoavele sale de argint, de parcă ar fi vrut să sublinieze chiar el importanța momentului și învățăturile ce se pot trage de către toți cei de față. Apoi, din cetate, pe aleea de piatră albă se arătară patru seimeni, doi de o parte, doi de cealaltă, avându-l între ei pe condamnatul Fati, care-și ducea pe umăr țeapa, o prăjină lustruită și ascuțită, așa cum în vremuri străvechi sclavii răzvrățiți își duceau crucea. În spatele lor veneau gâdele și încă doi de-ai săi,

ajutoarele care aveau să ducă la îndeplinire porunca lui Mehmet-aga. Alea se oprea în spatele stâncii, pe platou, și convoiul se făcu văzut curând acolo, unde se arătă, deodată, și El Agid, călare pe calul său. În acea clipă seimenii scoaseră iataganele, ducându-le vertical în dreptul frunții, iar călăul le făcu semn celor doi să-l trântască pe osândit cu fața în jos pe piatra nisipoasă. De sus, din coama dealului, ienicerii și spahiii își întindeau gâturile, să-l privească bine pe cel ce uneltise împotriva puterii sultanului, încălcând legile și înțelegerile domnești, trădându-și prin fugă chiar propriul său neam, și se mirau cu toții văzându-l atât de slab și pirpiriu, aproape un copil, când ei și-l închipuiau cu totul altfel din câte se vorbise în ziua aceea despre el. Fati Brancovici, cu capul tuns și-n gură cu un căluș de ierburi umede, încins cu frânghii pe sub cămașa roșie, zăcea acum în fața tuturor ca pe un fel de scenă, cu mâinile la spate și picioarele desfăcute larg și legate de capetele unei scânduri lungi, așezată orizontal, cât era deschizătura picioarelor. Gâdele potrivi țeapa, iar cei doi, cu privirile în jos, o lovire ușor, pe rând, în capătul celălalt, cu ciocane de lemn, ritmic ca într-o fierărie, în vreme ce călăul cel mare avea grijă să meargă pe unde trebuie, ca osânditul să nu moară dintr-odată, ci abia a doua sau a treia zi, cum poruncise Mehmet-aga; cât mai târziu cu putință, pentru ca pilda să se întipărească bine în mintea fiecăruia. Cei doi din spate băteau mereu în țeapă, ca și cum ar fi lovit într-o tobă, ușor, în vreme ce trupul ostatecului se zvârcolea. Doar bătaia ciocanelor se auzea sec, ritmic și uniform, iar lui Vlah i se păru iarăși că era cald, cumplit de cald, seara se topea, aerul îi înțepa ochii, și se pomeni înăbușindu-și strigătul de o revoltă care ar fi putut fi și al lui Fati, cel care nu putea nici să urle și nici să

strige și care avea să moară socotindu-l vinovat. Iată-l, gâdele îi scoate călușul de ierburi din gură – puterea strigătelui și a urlatului trecuse – și, în afară, țâșni sângele într-un arc ușor, fără să-i rămână o picătură pe fața de ceară acum ridicată și care era aceeași, de parcă nimeni nu l-ar fi chinuit – doar ochii i s-au mărit nefiresc, privind țință spre ostatecii îngroziți. Fața îi este încremenită, trupul însă i se zvârcolește mereu, de la sine, la fiecare lovitură de ciocan, iar când șira spinării i se încovoae și i se cocoșează, gâdele o îndreaptă, apăsându-i spatele cu mâinile sale late. Când totul e gata și țeapa a ajuns pe dinăuntru în dreptul umerilor, osânditul e ridicat ca pe o targă spre botul retezat al platoului și lăsat apoi spre stânca găurită. Folosindu-se de schele, ajutoarele gâdelui coboară repede, fixând țeapa în deschizătura pietrei, și Fati rămâne în văzduh, atârând în văzul tuturor. Nu e mort, stă ținut acolo, proiectat pe fondul roșatic al râpei nisipoase, ca o icoană cuprinsă de flăcări, purtând încă în priviri licărul vieții. Și pentru întâia oară Vlah simți dorința răzbunării: din seara aceea gândul de a scăpa de acolo, din închisoarea cioplită anume pentru mutilarea sufletului și trupului, gândul de a evada cât mai curând îi deveni obsesie. Fati fusese executat pentru că încercase să se întoarcă, pe ascuns, în țara lui, și Mehmet-aga ordonase, în numele sultanului, o pedeapsă exemplară; și, ciudat, Vlah nu numai că nu se înspăimântase, dar tocmai această execuție îl făcuse să-și hotărască ferm destinul, tocmai pilda aceasta îi mărise ura din piept, o ură și mai puternică și care-l însoțea pas cu pas. O clipă se văzu învingător. Iscă, în gând, largi cazane cu smoală în care-i aruncă pe Mehmet-aga și pe El Agid, care se zvârcoleau de moarte, țipând și urlând și blestemând.

A doua zi, după-amiază, ostatecii fură duși pe malul mării. El Agid și seimenii săi le arătară locul: capătul treptelor albe. Când coborâră, Vlah văzu întins și-ncremenit pe una din lespezi, cea mai de jos, trupul lui Fati. Cu picioarele goale cufundate în apă părea că privește cerul. Ostatecii se opriră, dar El Agid țipă scurt să-și urmeze drumul. La apariția lui, stoluri de păsări de mare adunate în jurul cadavrului își luară zborul, iar un furnicar de crabii, asemenea unei umbre roșii, se risipi cu iuțeală în larg. Ostatecii trecură tăcuți prin fața acestei imagini: era pentru toți clar că El Agid îi adusese aici din ordinul comandantului să vadă încă o dată ce se petrece cu trupul unui fugar – cine îndrăznește să-l ceară și să-l îngroape? Și, totuși, lui Vlah, nefericitul întins pe lespede în bătaia soarelui și la cheremul răpitoarelor, îi făcu impresia că degajă o forță imensă. Deși fu cuprins de greață când văzu păsările căutând cu ciocurile ficatul și crabii colcăind pe picioare, Vlah privi îndelung trupul mort și-l privi totodată și pe El Agid. Greață poate fi, dar nu și spaimă, și constatarea aceasta îi dădu curajul să judece mai departe cu cea mai deplină luciditate: dacă i-ar cere lui El Agid trupul lui Fati nu numai că l-ar întemnița iarăși, dar l-ar scoate imediat din grațiile comandantului cetății și-ar avea poate aceeași soartă ca și Fati. Pe deasupra, un trup de creștin se plătește, și eu ce s-ar putea el achita dacă nu tot cu viața? Dar viața îi este necesară. Mai ales acum, când a văzut ce-nseamnă puterea și dreptatea musulmană. Se întoarce cu spatele la mort, prefăcându-se voios, ridicând din umeri a nepăsare, și El Agid scrâșni cu furie: scăpase prilejul. Vlah se gândi atunci la o faimă și mai mare în ochii comandantului. Întoarce trupul mortului cu fața în jos, gest interpretat încă o dată de seimeni ca o

desolidarizare de faptele ucisului. Seara, El Agid fu nevoit să-i ducă vestea lui Mehmet-aga, astfel că Vlah era din nou invitat la masă, de data asta nu la seimeni și nu față în față cu berbecul de El Agid, ci chiar la comandant, în foișorul său, înălțat în partea cea mai răcoroasă a cetății, în preajma unui mănunchi de palmieri sub ramurile cărora susura un izvor cu apă limpede și multă; era un loc înecat în verdeață, o oază în mijlocul zidurilor uscate și sterpe, un fel de mic rai – comori trecute cu vederea acolo unde se găsesc din belșug. Obținând încrederea comandantului, Vlah socotea că i-ar fi fost mult mai ușor să-și pună în aplicare planul fugii – ar fi vrut însă ca această încredere de care se bucura s-o cunoască și șeful seimenilor. Dar iată că, spre marea lui tulburare, pe când robul despica pe tăvi mari pepeni reci, ținuți o vreme în apa izvorului, Mehmet-aga trimise pe un altul după El Agid și peste scurtă vreme se întoarse aducând o veste care-l făcu pe comandant să-și smulgă de furie turbanul de pe cap: El Agid fusese omorât. Și nu de vreun ostatec răzvrătit, sau de vreun ienicer scos din minți, sau de vreun calemgiu necinstit, ci de niște femei lipsite de vedere. Profitând de seara în care comandantul lua masa cu prințul valah, lăsându-l pe el liber, El Agid se dusesese la caravanseraiul din drumul Izmirului, voind să se împace cu cadănele oarbe și să le explice starea lui de peste zi. Femeile îl primiră și-i cântară din harpe și din cobze și-l mângâiară lungindu-și mâinile subțiri spre fața lui rotundă și, deodată, de gât i se agățară mătăniile groazei din sticlă ascuțită ca vârful unor săbii și ciucuri de monezi zimțuite. El Agid reuși, sărind din colț în colț ca un șacal prins sub coșul de sârmă, să despice pe două dintre ele, cu pumnalul, dar același pumnal i se înfipse apoi în pieptul său dezvelit

și brăzdat de unghii. „Câinele! Câinele!”, își mototolea Mehmet-aga turbanul între podurile palmelor poruncind să fie adus numaidecât trupul, să i se taie capul cu un hanger, și în loc să-i fie ridicat până la ceruri în fața lui Alah, să-i fie aruncat în adâncurile întunecoase ale mării, iar caravanseraiului să i se dea foc la ceasul când soarele încă n-a răsărit și când oarbele or să doarmă duse. Pe prințul valah îl rugă să fie îngăduitor și să-i treacă cu vederea purtarea cam repezită, dar era prea agitat și prea posomorât după întâmplarea aceasta atât de neprevăzută. Atotputernicul i-a încredințat o misiune întru slava marelui sultan, i-a insuflat cuvinte vechi din Coran și i-a inspirat o glorioasă strălucire, și el nu făcea altceva decât să-i slujească pe Alah, pe Profet și pe Sultan, ultimul fiind umbra Profetului pe pământ, și își alesese pentru aceasta oamenii cei mai de încredere aflați prin naștere în sânul credinței musulmane; își alesese pentru aceasta numai pe aceia care se simțeau ei înșiși chemați să îmbrățișeze legea Profetului, și iată că acum se vedea înșelat. Silnicia era străină gândurilor sale pentru răspândirea adevăratei credințe, și abia își dădea seama că El Agid fusese un spurcat – nu-i așa, prințe? Mehmet-aga mărturisi că nu era împotriva petrecerilor, că asculta cu plăcere o poveste hazlie și, uneori, când se simțea bine, mergea până acolo încât nu șovăia să se așeze chiar și la băutură, așa cum voise să facă în seara asta, fiindcă exemplul pe care-l dăduse prințul valah cetății i se păruse întru totul pe placul lui Alah. Nu-l trăsese în țeapă pe prințul sârbesc din pricină că nu era închinător al Profetului, ci pentru că încălcase legile cetății pe care el o comandă și de care răspunde în fața măritului sultan. De aceea, el, Mehmet-aga, se simte dator să-i mulțumească încă o dată prințului

valah pentru devotamentul său, și când se va hotărî să încerce să pătrundă în tainele Coranului, să-i spună, și va face numaidecât parte din corpul seimenilor. Aceasta îi va fi justificarea vieții, după ce se va fi rugat îndelung Dumnezeui musulman și se va fi purificat de celelalte credințe păgâne și profanatoare. Credința cea nouă și cea adevărată îl va duce pe căi tot mai înalte, va putea să stea chiar, cândva, la dreapta sultanului ca mare dregător. Pe când era copil ieșise din cortul cel negru al tatălui său și privise cerul în noaptea Hegirei și văzuse cum stelele își dădeau una alteia lumină; așa se petrecuse și eu oamenii: el, Mehmet-aga, îi dă prințului valah lumina Profetului. A înțeles el, prințul, aceasta? „Am să-ți arăt ceva”, îi spuse Mehmet-aga, ridicându-și mâneca veșmântului și dezvăluind un braț lung și slab, care era numai piele și os, mușchi și nerv. Scoase iataganul a cărui pală îngustă și încovoiată avea la lumina serii o culoare albastruie și era străbătută de sumedenii de linii lungi, încâlcite, ce dovedeau străduința îndelungată a făurarului și, ridicându-l, se legănă o clipă ca și cum ar fi vrut să-și ia vânt, apoi făcu un pas înainte și tăie perna în două atât de fulgerător, încât s-ar fi părut că jumătățile se desprinseseră de la sine. Apoi repetă întrebarea dacă prințul valah a înțeles ce vrea el să spună. Se petrecu atunci un fapt neașteptat, care-l scuti pe Vlah de oricare alt răspuns decât acela al unei uimiri, întipărită adânc pe fața sa: robii trimiși să aducă trupul lui El Agid și să-l încredințeze călăului pentru a împlini porunca agăi se întoarseră târând după ei, legat, un ienicer. Un răzvrătit care, scoțând din caravanseraul oarbilor trupul șefului seimenilor, îl așezase în țepa din stâncă în care zăcuse nu cu multă vreme înainte ostategul Fati. Singur? Putuse el să facă singur fapta asta? îl întrebă comandantul. Cu

cine s-a înhăitat? Cine l-a ajutat? Sau cine l-a trimis? Din al cărui ordin și-a pus viața în primejdie? Dar ienicerul n-a scos o vorbă, și cum sângele lui Mehmet-aga luase foc, precum al leului care vede gazela ascunsă în stufăriș, iataganul sări ca fulgerul din teacă; o clipă împrăstie un roi de sclipiri și capul ienicerului se rostogoli până lângă zidul de jos al foișorului; trupul rămase un timp în picioare, apoi căzu împrăștiind sânge pe veșmintele robilor înmărmuriți. Mehmet-aga îi trezi din spaimă, ordonându-le să arunce leșul pe lespezile de jos, lângă cel al trădătorului sârb, și să ducă, totodată, la bun sfârșit poruncile privind trupul lui El Agid. Să-l dea jos din țeapă și să arunce de-acolo și țeapa și mai ales să nu clevetească vreunul dintre ei pe seama întâmplării. Asemenea lucruri ce pătează strălucirea cetății nu trebuie povestite nimănui. Apoi, revenind la tonul obișnuit, semn că se calmase, Mehmet-aga se grăbi să-i explice prințului valah că lepădătura de ienicer (al cărui cap, în toată această cetate plină de trădători, numai el, comandantul, ar fi putut să i-l reteze dintr-o lovitură) n-avusese deloc minte când își făcuse planul său nenorocit, crezând că prin ridicarea în țeapă a unui trup mort l-ar fi înfruntat pentru pedeapsa hărăzită prințului din Serbia.

În timp ce-i vorbea, Mehmet-aga își schimbă turbanul cu o cușmă tătarască; văzându-l, Vlah își mări ochii rotunzi în vreme ce, la rându-i, aga, privindu-l cu aceeași nedumerire, rosti grav, sentențios, dar cu o voce melodioasă, acest verset dintr-un destan religios: „Nu noi ne alegem poruncile, toți suntem ai lui Alah”. Sigur, voia el să spună, eu am ordonat pedeapsa, dar ea venea de la sultanul care-l investise, în numele Profetului, eu puterea de a da pildele cele mai de neșters, atunci când între oamenii

cetății încep să se agite mișeii. Nici osul domnesc nu este atunci iertat, ba, dimpotrivă, el va fi cel mai crunt chinuit, fiindcă a nesocotit pactul imperiului cu celelalte neamuri. De altfel, George Brancovici, despotul sârb, nici nu pune prea mult preț pe acel fiu vitreg, Fatimir, iar, într-un timp, el însuși îl trădase pe Marele Murad al II-lea. Asemenea scorpieri nu merită nicio milă, nașterea lor s-a făcut parcă anume să provoace încălcarea legilor. „Care legi? gândi Vlah. Ca să încalci o lege mai întâi trebuie s-o ai. Fatimir a încălcat doar legea nedreptății. Ce voia el? Voia să fie în țara sa, să trăiască liber în țara sa”.

Mehmet-aga urmă:

— Poeții noștri spun că un călăuzitor de cămile, slăbănog, netot și zdrențaros, care, în cele din urmă, își scoate iataganul și-i omoară pe negustori, prădându-i până la ultimul argint, e mult mai ușor iertat decât dacă dă averea imperiului nostru. Dar trădătorul ce poate să mai dea? În lungul și-n latul Imperiului Otoman găsești lucrurile cele mai uimitoare, dar ele nu trebuie să copleșească pe cei investiți cu puterea de a păstra legile străvechi lăsate pe pământ de Profet. „Să știm să păstrăm Cartea Destinului, atât de trudit scrisă de marele gânditor Gulșehri, chiar dacă ar fi să vărsăm pentru strălucirea ei tot sângele murdar din lume!” rosti Mehmet-aga această frază cu același ton cu care ar fi rostit un verset și continuă: „Asta s-a înțeles din cele mai vechi timpuri, încă de la Edib Ahmet și de la Kul Hoca Ahmet, înțelepții, și încă de la Celâleddin, filosoful, și de la Veled, șeicul, și încă de la Ertogrul, conducătorul Sakâryei. Ertogrul a fost cel dintâi viteaz de pe Valea Sakarya, și din valea aceea s-a născut și imperiul, țâșnind ca un izvor; un firicel crud, dar cu neputință de a mai fi fost oprit, curgând dinspre Marele Podiș

Central spre Anatolia, și chiar în anul în care întemeietorul Osman a primit titlul de sultan, Gulșehri, poetul cel vestit, inspirat de Profet, a isprăvit și Cartea Destinului. Și astfel izvorul s-a prefăcut într-un pârau, pâraul în râu și râul în fluviu până la Brussa, cu Orhan în frunte, și la Adrianopol cu Murad I, apoi cu Fulgerul și sultanul de azi, Murad al II-lea, fluviul fiindu-și sieși pod peste Bosfor”.

Nu-i prea lăudăros – se gândea Vlah –, drumul e ca și făcut din moment e Mehmet-aga, tot mai înfierbântat, îi vorbește pe larg și cu multă mulțumire în glas de luptele de la Kossovopolje, scoțând cu iscusință și plăcere la iveală imaginea unei mulțimi înnebunite de spaimă și durere, a unei oști pierdute într-o învălmășeală deznădăjduită ce încercase în zadar să se fi salvat de sub valurile uriașei cascade a armatei otomane, condusă în băătăia aceea înfricoșătoare de însuși Murad al II-lea. Despre tragica băătăie de la Kossovopolje, Vlah avea să afle adevărul ceva mai târziu. Dar și acum, chiar din povestirea părtinitoare și plină de trufie a comandantului Egrigozului, își putea da bine seama că Imperiul Otoman, cu toate răsunătoarele sale izbânzi războinice, nu era de neînvins, că o bună pregătire militară și o unire strânsă a țărilor amenințate de robie ar fi fost un zid de netrecut în fața năvalnicului fluviu atât de mult slăvit de Mehmet-aga. Cum a decurs, de fapt, crâncena înclăștare, ce s-a petrecut cu adevărat la Kossovolje, pe acea Câmpie a Mierlei? Izvoarele amintesc de încercarea lui Iancu de Hunedoara de a fi făurit încă de mult o alianță europeană în care-și pusese nădejdea cea mai deplină pentru a repeta planul făcut cu ani în urmă privind blocarea Strâmților Bosforului. S-ar fi cerut unite, deci, toate forțele Europei, forțele navale ale

Aragonului și Venetiei, concursul financiar al papei, forțele militare terestre ale Albaniei, Serbiei și Țărilor Românești, ale Poloniei și Ungariei...

Istoria luptelor cu turcii de la Câmpia Mierlei, care însemna, de fapt, încheierea acelei perioade de ofensivă antiotomană din partea popoarelor europene, perioadă atât de curajos reprezentată de căpitanul de origine română, Iancu de Hunedoara, a avut un sfârșit tragic. Nu era însă nici pe departe o capitulare – Vlah își dădea foarte bine seama de acest adevăr și era pe deplin convins de voința popoarelor întru apărarea libertății primejduită la propriile lor hotare. Înfrângerea lui Iancu pe Câmpia Mierlei cerea o reînviere a forței luptătorilor, ea era un semnal de alarmă și o chemare la eroism. Mehmet-aga ridica în slăvi imperiul cuceritor, îl lăuda pe sultanul învingător, admira armatele sale de ieniceri, spahii și achingii, dar Mehmet-aga era un om al imperiului, imperiul însuși nu se putea baza decât pe oameni ca el, dornici de a se ști stăpâni pe toată lumea, fără să pună prea mult preț pe faptul că, uneori, când te îndopi prea mult, îți poate plesni în creier o arteră. Are sau nu importanță țelul pentru care lupti? Care e în cele din urmă scopul năvalnicului imperiu? Ar putea el, Mehmet-aga, să-și lase deoparte toată trufia și să-i răspundă la această întrebare deschis, curat? Cum povestea Mehmet-aga, turcii cuceriseră tabăra lui Iancu în mai puțin de două ceasuri. Găsiră acolo îndeosebi pedestrași; pe cei mai mulți, în furia primelor clipe, îi uciseseră, iar pe ceilalți îi duseră în robie. Mai înainte însă Murad al II-lea se odihni un timp la Priștina, unde se afla și o biserică veche, și porunci comandantului prizonierilor să îngroape cincizeci dintre ei acolo, în câmpul din fața bisericii, și să aibă grijă să fie hrăniți cum trebuie, astfel încât, să

trăiască pe toată perioada popasului fără să-și piardă mințile; să-i vadă toți cei care vor veni să se roage dumnezeului lor și să ia aminte ce pătesc creștinii care nu se supun voinței lui Alah. Îndeplinindu-se ordinul sultanului, prizonierii au fost vârați în gropi până la gât, iar țărâna umedă a fost bătută bine pe lângă ei, așa cum faci când pui niște pomi, și tot câmpul era un cor de rugăminți și de blesteme. Când, la câteva zile, sultanul trecea printre ei, nenorociții își holbau ochii urlând să fie iertați (pe dedesubt îi rodeau viermii), și sultanul grația pe câte unul, înduplecându-se să lase pe călău să-i reteze, dintr-o lovitură, capul năpădit de furnici. Ascultându-l cu toată încordarea, Vlah simți în auz țipete de păsări; apoi le și văzu; zburau peste ziduri dând roată unui templu de aer, cu gușile în jos, sătule, îl înghițiseră, desigur, până la ultima fibră pe Fati Brancovici, și-acum își făceau siesta de seară. Când au ce mânca, răpitoarele nu se mai culcă; la miezul nopții o să se apuce să-l devoreze și pe El Agid; n-aleg, carne să fie; și poate că vor mai avea norocul și de alte trupuri, cetatea-i în fierbere, numai de al său, nu; n-ar vrea să fie mâncat de păsările astea roșcate ale deșertului. Iată, șoimii din Carpați nu se dedau la așa ceva. Pe unde-or rătăci ei acum? Vlah se gândi că avea și el o Carte a Destinului pe care trebuia s-o urmeze, deocamdată însă Mehmet-aga îi era un fel de profesor de istorie predată din punctul de vedere al slujitorilor sultanului și nu se cuvenea să nu-l asculte. „Aceasta e imaginea Imperiului Otoman, a unui puhoi, într-adevăr – gândea Vlah –, a unei mari dezlănțuiri de ape gata să se reverse asupra Europei, dar nu pot fi ele stăvilite? De ce nu-mi vorbește Mehmet-aga, comandantul, și despre Rovine, când marele Mircea s-a luptat ca un leu cu ostile lui Baiazid? De ce nu-mi spune nimic

despre Turnu, cetatea recucerită de același Mircea, de la același Baiazid I Ildîrîm, sau despre Cavalerul dragonului, care-i căsăpise pe azapi și achingii într-o singură noapte, făcând din trupurile lor coline lângă Dunăre? Și de ce nu pomeneste cum a pierit Baiazid, zis Fulger, trădat și părăsit, luându-și viața în cortul dușman cusut din păr și piele de iepuri de Angora? E mare imperiul, dar acest Imperiu Otoman, care se tot lățește pe ființa altor neamuri, poate să crape și să dispară, așa cum e gata, din câte spunea Mehmet-aga, să dispară, după atâtea zvârcoliri, Bizanțul. Fluviu e Imperiul Otoman, dar un fluviu și mai năvalnic ar putea fi Europa unită”.

Mehmet-aga, tremurând și schimbându-se la față, se lăsă pe pernă, cerând repede robului o cupă cu salep. Obosise. Călătorise cu atâta patimă și credință pe drumurile istoriei marelui imperiu de dinainte și din viitor, încât, scuturat de atâtea evenimente, se lăsase doborât. Îl îmbie pe Vlah să bea salep. Aici el, Mehmet-aga, e comandantul său, dacă-i face plăcere, sultanul însuși; chiar așa i se și spune oficial în această parte a Anatoliei: sultanul cetății Egrigozului. Astfel că prințul ar trebui să se simtă ca și la Adrianopol. Dacă vrea, i-ar putea aduce și cântăreți. „Ei, robilor!” strigă, și cei doi nubieni coborâră tăvile, lăsându-și privirile în podea. „Să vină Ilyas, seimenul cu escorta”.

— Ilyas! îi spuse Mehmet-aga celui care urcase scara de piatră a foișorului. Știu că ești iute, agil și puternic, de aceea vei lua locul lui El Agid.

Ilyas Ali - al cărui cap negru, lucios era străluminat de albul de zăpadă al turbanului și de mantia de aceeași culoare, deschisă la față și la mâneci, sub care se zărea un veșmânt din piele de leopard care-i cobora până aproape de genunchi, de

unde urmau apoi curelele și sandalele în care părea să se înfigă vârful de oțel al propriului hanger cu mâner de cîmșir – Ilyas, grecul turcit, ostaș de flotă și de nisipuri, fie că se prefăcu, fie că, într-adevăr, nu pricepu nimic, se lăsă, dintr-odată, scuturat de frigurile groazei. Iar după ce i se spuse întîmplarea pe care în niciun chip n-avea dreptul s-o comenteze, Ilyas Ali deveni de-a dreptul opac și, desprinzându-și vâlul din dreptul turbanului pe care așeză lama hangerului, căzu în genunchi, cerându-și iertare. Mehmet-aga nu se tulbură. Își dădu seama că turcitul pricepuse greșit vorbele sale, că prin „a-i lua locul lui El Agid” Ilyas înțelesese că va trebui să fie ucis și el. Dar de ce? Și de către cine? De către el, Mehmet, comandantul, stăpânul pe care-l slujește fără crâcnire? Nu, viclenie nu era, și astfel lui Mehmet-aga îi trebui multă vreme să-l facă pe grec să priceapă că va lua locul lui El Agid ca șef al seimenilor, iar acum, drept primă misiune, avea ordin să dea foc, spre zori, caravanseraiului. Oarbele care vor scăpa cu de la sine putere să fie aduse aici, numai ele merită distracție.

— Nu ești de aceeași părere, prințe? îl întrebă pe Vlah Mehmet-aga, îndemnându-l să guste vinul din pocal. E un vin vechi, ce se bea cu pește, vin din ciorchini uscați și foarte mari, fiindcă aici, în deșertul de sub podișurile înalte, pe pereții stîncoși de la miazănoapte, nu cresc decât câteva sute de bușteni de viță rămași de pe vremea romanilor. Nu crește nimic altceva decât vița asta și pietrele. Cât cuprinzi cu ochii nu vezi decât pietre, astfel că oamenii din partea locului nu ară, decât doar ca să culeagă pietre. Nu fac munca asta în zadar, pentru că piatra roșcată de Anatolia e căutată în tot imperiul ca cea mai frumoasă piatră de construcție, dar pentru el, pentru Mehmet-aga, erau acum mult mai importanți buștenii viței-de-

vie, care dau această licoare, din care nu se sfiește să bea, în ciuda interdicțiilor puse de Coran.

Robul, văzându-i semnul, turnă repede din burduful rece în pocal. Turnă și a doua oară și a treia oară, până când Mehmet-aga simți nevoia să se schimbe; peste e clipă apăru în fața lui Vlah, gol până-n mijloc, de unde începeau șalvarii de mătase cafenie, împestrițați în față și la spate, sub un brâu de pene bizare și arabescuri, șalvarii lui cei vechi care, după cum se spunea, au jucat un rol important în existența sa, încă de pe când era numit Spaima Deșertului, după legenda misterioasă care circula în toate ținuturile cucerite pe văile Tigrului și Angorei. În urma cetelor sale de azapi și oguzi-kay, apăreau, fără să piardă niciodată, păsările de pradă, jefuitorii de ocazie și tâlharii împrejurilor, șacalii și lupii galbeni rontăind și adunând ce mai rămânea; erau ca un viscol aceste hăituitoare strânse la un loc, și pe atunci tânărul Mehmet le socotea ca făcând parte din armata sa. La focul de noapte din fața cortului, el ieșea în acești șalvari și asculta urletul șacalilor, hăitul lupilor, croncănitul corbilor, cântecele vesele ale hoților, alcătuind, la un loc, un imn al mulțumirii. Când, în zori, cetele plecau mai departe, pe Valea Kizilmakului, spre Marea Neagră, păsările de pradă, jefuitorii și tâlharii, șacalii și lupii galbeni se amestecau iarăși în soiul acela de viscol turbat, măturând repede resturile din colibe goale. Să nu se mire Vlah; lângă Afyon, imediat după munte, e o așezare, care pe vremea cetelor sale fusese un orașel înfloritor; aici era târgul pentru o sumedenie de mărfuri, toate aduse de el în chervane, pe măgari sau pe cămile: covoare, veșminte, mătăsuri, divane, oglinzi, argintărie și aurărie – pe care se luau căldări întregi cu monezi noi; și se recuperau și mărfurile, fiindcă n-apucau să se

depărteze bine cumpărătorii, că azapii și oguzii-kayii le ațineau calea cu faclele aprinse și hangerele scoase. Acolo se statorniciseră cei mai mulți azapi și oguzi-kayi, își construiseră din piatră roșie case pe măsură, dar cum Cartea Destinului spunea că niciun luptător nu are dreptul să se așeze până ce nu duce în toată lumea noua credință, târgul a fost părăsit, iar el, Mehmet-aga, numit comandantul Egrigozului, de unde nu se va mai putea mișca decât atunci când imperiul va cuceri tot pământul și când va fi nevoie de el, la cetățile noi, acum pline de păgâni. Spaima Deșertului va trebui să fie și spaima Balcanilor, precum și a întregii Europe. Înțelege el acum, prințul valah, de ce Mehmet-aga nu umblă cu înșelătorii și că ar socoti o nelegiuire faptul de a nu se purta cu el așa cum se cuvine? El, Mehmet-aga, nu va fi niciodată decât sultan de cetate, pe când Vlah va fi domn al țării sale. Dar un sultan de cetate din imperiu este tot atât de puternic și strălucitor ca și un domn de țară mică, astfel că rangurile nu numai că le îngăduie, ci chiar cer să fie prieteni. Prințul trebuie să știe că țara lui e ca un smoc de iarbă lângă botul cămilei. Dacă neprețuita cămilă lăsată de Alah pe pământ spre binele oamenilor e sătulă, ierbărișul va scăpa neatins, fiindcă ea va coborî la izvorul oazei să bea apă. Dar pe urmă s-ar putea ca pofta să-i revină, astfel că prințul valah va trebui să aibă grijă ca imperiul să nu treacă pe lângă țara sa înfometat. Familia sa domnitoare să-i trimită la timp birurile cerute.

Acum, când vorbește, fruntea lui Mehmet-aga devine tot mai largă și întregul său chip, dus înainte, pare să fi pornit spre cetățile de dincolo de Dunăre. Gravitatea cu care-i spusese toate cele de mai sus îl făcu pe Vlah să creadă, o clipă, că ceva s-a întâmplat, că la Adrianopol a venit vreo veste, poate tatăl său

pierise în lupte, poate a murit și Andrei, fratele cel mare. Sentimentul era dintre cele mai puternice, Vlah avea senzația că e rupt în două: legat cu frânghii, unii îl trăgeau de brațe, alții de picioare. Înăuntrul ființei lui trăia o mare îngrijorare – tatăl său era legătura cu trecutul, cu puterea lui, fratele cel mare avea să fie prezentul. Nu prin moartea lor voia el să-și obțină salvarea, Mehmet-aga, cu ciudata lui grijă plină de semne amenințătoare, se înșelase grav asupra caracterului său. Ce voia el? Ca Vlah să-și vândă țara încă înainte de a fi domn, sau el, Mehmet-aga, să-și poată găsi oricând, în vremuri grele, loc de opoșală la palatul domnesc? Sub lumina palidă și răcoroasă a stelelor, Mehmet-aga îi spulberă lui Vlah orice grijă cu privire la soarta părintelui și fratelui său. Ațintindu-și privirea pe chipul lui, îi vorbi cu asprime despre viitor, folosind asemenea cuvinte și un asemenea ton prin care să-l convingă numaidecât asupra acestei viziuni în care el crede fără îndoieli; anume că prințul din fața lui s-ar putea să nu fie niciodată domn, fiindcă Valahia are un domn, pe tatăl său, și după acest domn mai există și un frate mai mare, dar Fluviul e făcut din valuri, și el, Mehmet-aga, e un val. Alah le-a dat oamenilor o viață scurtă, dar când ești val, ești plin de strălucire, și numai plin de strălucire poți să vezi fața lui, Alah. Pe când era copil l-a pus mama lui să dărăcească lână și i-a făcut veșmânt de lână tunsă și dărăcită de el, și și-a făcut și încălțări din piele de oaie jupuită de el, și mâncare și-a făcut din hartane și din seu. Ar fi putut, prin urmare, să fi rămas pe lângă mama lui, căci tatăl căzuse de mult sub sabie, dar în Cartea Destinului se spunea că el trebuia să fie val, și val s-a făcut. Mai trebuie însă ca prințul valah să țină minte că fluviul de care vorbește el și care aleargă scânteind spre văile Europei nu e din apă, ci din

bronz, și astfel și valul e tot din bronz. Poeții din vestita vale a Sakaryei spun că marile cărți se fac cuvânt cu cuvânt și prin aceasta trebuie să se înțeleagă că și Marele Imperiu se face țară cu țară; cine aduce mereu câte o lopată de pământ, cu timpul poate ridica un munte, ba și din prai se poate aduna un deal. Dar trebuie să se înțeleagă, totodată, și că toate lucrurile acestea se cer făcute repede, răbdarea e băutura care omoară. Așa cum până astăzi în fața oștilor otomane și-au deschis porțile greu ferecate mari cetăți ale pământului de dincoace și de dincolo de Bosfor, precum Nishapur și Astarabad, Bagdadul și turnurile Brussei, Adrianopolul cel plin de aur și comori bizantine, tot așa vor cădea, lovite de cutremur, cetățile din apusul depărtat al Europei, ce huzuresc acum în plăcutul lor infern, pângărind prin fast măreția simplă a semilunii. Iată, vâlul brodat cu pietre al Profetului e bătut de vânt înspre Apus.

Mehmet-aga se întrerupse de parcă s-ar fi așteptat ca prințul valah să dea imediat urmare îndemnului și să-i spună în felul lui: „Bine, mă turcesc. Voi fi și eu un val!” Dar Vlah părea că nu prinsese înțelesul vorbelor lui Mehmet-aga. În strălucirea ochilor săi reci se arată din nou scânteia aceea de curiozitate: „Ce vrea cu adevărat Mehmet-aga?”. Bineînțeles că, stând de vorbă cu prințul valah, el se destăinuia în primul rând ostatecului pe care-l credea credincios pentru că îi dăduse în mână pe trădătorul Fati. Amintindu-și tragicul episod, pentru un tânăr de șaptesprezece ani și pentru firea vulcanică a lui Vlah n-ar mai fi existat acum decât o singură cale: să se arunce asupra acestui „val” amețit, să-l izbească din răputeri până se preface în stropi și-apoi să fugă, cu speranța că poate să ajungă în țara lui. Era momentul cel mai potrivit, cetatea dormea dusă, iar robii

moțăiau. Dar Vlah găsi în el și cealaltă putere, aceea de a nu se clinti din loc. Ochii lui își pierduseră liniștea împietrită, iar în urechi se iscară, pe neașteptate, pocnete de bici. Era ciudat cum aceste sunete, care plesneau ca și cum bicele s-ar fi izbit de propriul său trup, îl transformară în vechiul deținut care fusese numai cu câteva ceasuri în urmă. Și îl văzu pe El Agid răsucindu-i mâna și îl văzu pe Mehmet-aga stând acolo, pe platou în vreme ce gădele îl schingiuia pe prințul Fatimir Brancovici. Și cu toate că, fiind noapte, era acum destulă răcoare, Vlah se simți înăbușit de căldură. Își vârî capul între umeri și ochii rotunzi începură să-i pândească pe adversari. Se simțea, într-un fel, inferior, și această inferioritate a lui izvora exclusiv din limpezimea cu care mintea sa judeca situația. Era pe deplin încredințat că trăia un moment de șansă unică, dar o șansă pierdută, fiindcă nicio acțiune violentă nu poate fi dusă până la capăt atunci când ura năvalnică este domolită de calculul prealabil al urmărilor. Se scurseseră patru ani de când trăia în închisoarea Egrigozului, sfâșiat clipă de clipă de lăncile fierbinți ale soarelui, iar în zilele iernii orbit de viscolul deșertului, într-o cetate cu ziduri groase, dar în care n-avusese niciodată unde să se adăpostească, mereu la ordinele seimenilor, mereu la dispoziția lui El Agid, care avea întotdeauna poftă să-l înghiontească în spate cu minerul de os al iataganului și să-i răsucescă mâna de la încheieturi până la cădere, într-o cetate care era toată o lespede fierbinte pe care trebuia să stai desculț. Și iată că acum se ivise o ocazie nesperată: El Agid nu mai exista, seimenii dormeau, robii moțăiau, iar comandantul cetății se afla în fața lui, amețit și somnoros. Dar putea el să se aventureze folosind doar un prilej și nu un plan bine calculat? Dorm ei, cu adevărat, seimenii? Este el,

Mehmet-aga, cu adevărat amețit? Sunt ei, robii aceștia, atât de somnoroși? În afară de asta, s-ar putea să-l întâlnească în drum chiar pe Ilyas Ali, noul șef al gărzii, și atunci moartea, care până acum îl cruțase de atâtea ori, parcă în batjocură, își va lăsa glumele deoparte și se va înfrupta numaidecât din el. Mehmet-aga, fără îndoială, îl va trage în țeapă ca pe Fati, sau - ca să schimbe priveliștea - îl va jupui de viu și-l va ucide încetul cu încetul, tocându-i fiecare mădular.

Toate acestea țâșniră din mintea lui Vlah într-o fracțiune de secundă, și nici mândria lui, nici ura, nici ambiția nu reușiseră să li se împotrivească. Voi să-i dea dreptate lui Mehmet-aga, să-i confirme, adică, imaginea după care vâlul Profetului bate spre Apus, fapt de altfel adevărat, dar nu-i ieși din gât decât un sunet moale. Mehmet-aga își ridică pleoapele, descoperind la prinț parcă alți ochi - nu mai erau perlele negre, rotunde și sticloase, ci priviri înflăcărate de o pornire lăuntrică. Fără voie, Mehmet-aga își aminti de el însuși, închis de mongoli la Zeliha; dar el n-a găsit atunci niciun Mehmet-aga care să-i dea să se înfrupte din cele mai alese bunătăți ale cetății. Sau poate prințului i-a venit poftă de petrecere? „Ei, ce spui, prințe?” Mehmet-aga își aduse aminte de ordinul dat lui Ilyas Ali. Nu era prea mult până la ziuă, când se va vedea marele spectacol ce l-ar uimi, fără îndoială, și pe șeicul Kusteri, întemeietorul „teatrului de umbre”. Nu-și încheie întrebările, când pe cer se înălțară, deodată, înspre apus, uriașe limbi de foc. Din drumul Izmirului, prin ierbărișul puțin și uscat, se repezeau târându-se spre cetate, dar în fața râpelor stâncoase se potoleau, întorcându-se repede la caravanserai, crescând și întinzându-se spre malul mării, urcând și coborând, făcând scrum într-o clipită tot ce puteau arde. Prin nisipul încălzit fugeau oarbele

care reușiseră să scape, unele încă pradă flăcărilor, plesnind și prăbușindu-se în focul rugului purificator, altele tăvălindu-se până-n apa mării, care le înghițea cu aceeași lăcomie ca și focul. Luminată din depărtare, ca la căderea unei comete, fața lui Mehmet-aga strălucea de plăcere. Pedepsa se înfăptuia; Ilyas Aîi merită pe deplin locul lui El Agid. Iar El Agid era acum răzbunat. Fiindcă, oricât ar fi dat el pintenii calului pentru sărituri pe care nu le-ar fi putut face, și oricât de lipsit de înțelepciune s-ar fi arătat, El Agid trebuia, totuși, socotit ca un slujitor devotat al cetății, cu credință în Alah, în Profet și în Sultan. Mehmet-aga bătu din palme către robi, dar pe neașteptate vraja care-l cuprinsese fu destrămată de urlete nemaipomenite până atunci în cuprinsul cetății, căci nu erau de spaimă și de groază, ci de luptă. Cine și împotriva cui? De peste ziduri alunecară sub lumina depărtată a flăcărilor, unele după altele și într-o viteză fulgerătoare, trupuri vii, care se răsuceau și rămâneau, deodată, încremenite sub terasa foișorului. Vlah nu știu ce să creadă. Întâmplările din fața lui păreau atât de neadevărate, cum n-ar putea părea decât în plinătatea lor cea mai adevărată! Țipetele acelea sălbatice erau scoase din gâtleejuri de ienicerii cetății care se năpustiseră și-l înconjuraseră pe Mehmet-aga. Privirile sclipeau ca și lamele iataganelor, ca și fildeşul mânerelor, ca și scânteile căzute din zvârcolirile flăcărilor din depărtare. Nu le trebuiseră decât o clipă pentru a se aduna mai mulți de o sută, apoi încă o sută, făcând un zid viu de-a lungul zidurilor semicirculare, peste care săriseră aidoma unor feline ademenite de pradă. Mehmet-aga era încolțit, și Vlah se simți, deodată, cuprins de o senzație de ușurare, de plutire înaripată. Venise, deci, momentul când trebuia să fugă. Dar mai era ceva:

Vlah nu se afla undeva în afara pericolului, ci chiar acolo, alături de comandantul trădat, ca invitat al său, ca oaspete, și, în cele din urmă, ca un fel de aliat. Abia în clipa următoare îi tâșni prin minte să-l predea el însuși ienicerilor. Să-l arunce în brațele lor înainte ca Mehmet-aga să urle la seimeni și înainte ca Ilyas Ali să ajungă până aici. Deci, acum! într-o luptă dintre ieniceri și seimeni, ienicerii ar ieși desigur învingători, gândi Vlah, deci acum e momentul decisiv. Orice prelungire a situației i-ar putea aduce obstacole de netrecut. Îl privi pe comandant. Mehmet-aga era de nerecunoscut. Stătea ou picioarele desfăcute pe lespedea terasei, cu brațele înconjurate de brățări late de argint, căzute pe lângă trup, cu iataganul atârând fără putere, ca o bucată de frânghie, paralizat, lipsit parcă de simțuri. Dar cu o mai mare atenție se observa ușor poziția de leu care se strânge-n el, gata să sară dintr-un punct al spațiului pe care nimeni nu l-ar fi putut bănui și scoțând, totodată, acel răget în stare să-l învie până și pe El Agid. Nărilor fremătau, iar globurile ochilor se mișcau ritmic dintr-o parte în alta, ca la păpușile de tablă de pe la târguri. Ce se putea petrece? În niciun caz nu s-ar fi aruncat de acolo, de pe terasă, în iataganele întinse ale răzvrătiților. Vlah îi privi și pe cei doi robi. Ei rămăseseră la locurile lor, la câțiva metri în spate, cu pocalele în mâini și piepturile goale, țină bună pentru sulitele lungi, care să-i fixeze în perete ca pe niște muște. Dar și acești robi păstrau, în poziția lor încremenită, puterea arcului din care poate tâșni oricând săgeata. Vlah trebuie să aibă cel puțin șase brațe să-i poată doborî pe i toți. Și nu le are? Dacă nu le avea, gândea el, atunci n-o să aibă nici norocul de-a pleca de-aici. Prima mișcare trebuia să fie spre Mehmet-aga. O mișcare bruscă, de învăluire, fără să țină seama de robi. Dacă-l va trăsni

pe Mehmet în fața ienicerilor, înfășurându-l în propriul său brâu și aruncându-l, de acolo, în brațele lor, robii se vor simți dezarmați. Cel puțin un timp, acel timp necesar ca Vlah să poată sări, de pe terasă, în spatele foișorului, la răsărit, de unde apoi s-alunece spre mare. În spațiul gol și boltit al nopții, puternic luminat de lună și de flăcări, Vlah văzu ochii de pisică ai lui Mehmet-aga gata să-și ia avânt. Clipa i-a fost fatală, fiindcă, în arcuirea sa înapoi, i-a speriat pe robi, care s-au făcut repede nevăzuți, și Vlah l-a putut îngenunchea.

Ca o pasăre care a trăit multă vreme în colivie și nu mai știe să zboare, Vlah rămase apoi pe terasă cu privirile spre ienicerii care urcau lespezile să-și ia prizonierul. Pericolul ar fi putut fi și pentru el la fel de mare, dar acum, în starea în care se afla, Vlah părea să nu mai dea nicio importanță momentului. Iluzia ademenitoare că nu se mai afla acolo, că era departe de cetate, că tot ce-și plănuise în minte se și înfăptuise, îl ținuse locului ca pe un arbust. Dar, deodată, liniștea trecu, în urechi îi răsunară clopote, bătaii cu rezonanțe largi de clopote, clopotele de-acasă care, chemându-l alarmate, păreau să fi trezit până și morții, clopotele Munților Carpați, astfel că înainte ca ienicerii să fi ajuns pe terasă, Vlah se și rostogolise peste ziduri, jgheaburi, surpături, bolovănișuri și creste de nisip, azvârlindu-se cu ochii deschiși peste apele mării.

Coborî pe aceleași trepte de atâtea ori văzute din turnul fortăreței, sări peste lespede pe care zăcuse trupul devorat al prințului din Serbia și se aruncă în apa poleită de reflexele cerului roșiatic. Din umbră țâșneau stâncile, una câte una, și curând începură să se distingă și bărcile ușoare din lemn de smochin, cu care se spunea că se poate despica apa chiar pe

furtună. Se aruncă într-una din ele, dându-i viteză cu izbitura brațelor.

Era salvat!

Cel puțin scăpase de închisoarea Egrigozului.

Capitolul 3

La numai o clipă de când își începuse călătoria spre locul în care, ca să ajungă, trebuia să fie pe apă rechin, iar pe uscat lup, Vlah simți în urmă-i, ieșind străfulgerată, din stufărișuri, o barcă și, întorcându-și capul, o și văzu. Se făcuse ziuă. I-a trebuit un răgaz bun al minții ca să-și dea seama că nu era vorba de vreo ticluire a spațiului cețos din care se arată soarele, parcă stropit cu sânge, ci un adevăr care-l umplu de spaimă: din spate veneau doi ieniceri! Barca lor fiind însă ceva mai greoaie, Vlah socoti că numai prin viteză va scăpa de ei. Ar fi fost sfârșitul dacă acum, când se afla în afara gratiilor, ar fi căzut pe mâna lor; ar fi fost întâmplarea cerbului ieșit din capcană, dar căzut în râpă. Spre propria-i uimire, însă, Vlah nu-i mai văzu. Dispăruseră. Ieșiseră, probabil, pe mal, șansa lui fiind astfel, cum judecă, mai mică fiindcă, pe drumul Izmirului, ienicerii îl puteau prinde mult mai ușor, apărându-i în față când nu se aștepta. Singura cale ar fi fost, deci, ca el, Vlah, să se aventureze în largul mării, să se lase cu barca lui în voia apei, spre Alexandria sau spre Benghazi. Singura? Poate singura care să-l ducă spre moarte, pentru că în larg ar fi fost observat cu mult mai ușor, mai ales că soarele se ridicase acum deasupra apelor, ducându-și razele încoace și-ncolo, ca un reflector. Intră în stufărișuri asemenea unui pește care simțise că deasupra cefei sale stătea ostia vânătorului și rămase acolo nemișcat până când se asigură că ienicerii îl socotiseră pierdut. Frânt de oboseală, ajunse apoi într-un sat cu bordeie de lut ce nu

semănau cu locuințe, ci cu niște îngrămădiri miloase aduse de ape în care se săpase câte o gaură întunecată drept adăpost și vizuină pentru om și vită. Fără să se lase văzut, se târî mereu prin stâncărie până ce, oprindu-se într-o rână la umbra unor tufe de măslini uscați, putu să aibă în urmă toată marea cu aerul ei greu. Aici, în coama dealului umbrat, se odihni într-un fel ciudat; își ținea ochii închiși, dar vedea prin ei totul supraveghind astfel, clipe în șir, doi pescari aducând la mal un amestec de sare, noroi și pești ce săreau printre degete ca niște săgeți sclipitoare, pescari tineri, pesemne, fiindcă, din când în când, se aruncau în apă și înotau ei înșiși ca peștii. Nefiind niciun pericol, Vlah înaintă, trecând de satul acela, până sus în pădure, unde începea o altă așezare, ale cărei case erau clădite din piatră. Intră de-a dreptul pe uliță, făcându-și calculul că numai astfel n-ar mai fi putut atrage atenția cuiva care l-ar fi urmărit. În față îi ieși un băiețel zdrențaros care cerșea, și Vlah îi dădu inelul sclipitor din deget, pus acolo, cu patru ani în urmă, pe ascuns, în noaptea plecării, de către mama sa. Era un semn de rugă pentru toți cei de-acasă, și micul cerșetor simți și fu cuprins, deodată, de o veselie nețărmită. Cu genunchii săi ascuțiți se lăsă fără grabă în praf, chicotind și rotindu-se de câteva ori, de parcă ar fi întâlnit cel mai minunat lucru din lume. Sărind până la umerii lui Vlah, îi apucă mâna cu degetele-i lungi, punându-i, spre marea lui uluire, la loc, inelul. Apoi fugi agățându-se de prăjina unei sacale dând repede prin aer cu picioarele slăbănoage, ca și cum ar fi înotat sau ar fi zburat, și dispăru curând într-o casă, făcându-i semn să-l urmeze, dându-i a înțelege că va fi bine primit. Vlah intră după el, măcar să fi fost luat și el drept cerșetor, să fi avut o vreme, cumva, un adăpost. Îl izbiră, însă, pe

neasteptate, chipurile celor doi ieniceri care-l întâmpinară, surâzând, cu iataganele întinse. După cel trântiră de ziduri, îi legară mâinile și-l îngenuncheară, în vreme ce turculețul izbucni în plâns, lovindu-și cu pumnii genunchii și pieptul și trăgându-se singur de păr, așa cum ar fi. putut face numai un om vinovat. Din casa cu multe încăperi, lucioasă, curată, cu ziduri de piatră roșcată de Anatolia, apăru un bărbat noduros și scurt, ca un trunchi viu; le aduse ienicerilor apă de băut și brânză, și le făcu semn să-l dezlege pe Vlah, să poată mânca și el. Stăpânul casei se așază apoi alături, cu turbanul împins spre ceafă, și Vlah nu-i văzu în prima clipă decât buzele uriașe, groase, netede, aproape negroide, apoi nasul drept, ochii întunecați, cu privirea ascuțită pe fața lui de berbec și simți cum îl cuprind frigurile. Omul ăsta semăna leit cu El Agid! Iată, îl privi acum drept în ochi, dar stăpânul casei și-i acoperi cu pleoapele și, ridicându-se, aduse ceaiul. Despărțind în patru porții calupul de brânză, omul cu fața de berbec trecu tăișul cuțitului peste mână, ca și cum ar fi vrut să-l încerce dacă mai taie, și Vlah îl urmări cu neliniște. Nu era, desigur, El Agid, dar era, oricum, un slujitor al cetății. Vlah își dădu seama de asta de îndată ce turculețul reapăru. Nu mai arăta ca un mic cerșetor, veșmintele îi erau curate și frumoase și stăpânul îl lovi cu atâta putere în obraz, încât băiețelului începu să-i curgă sângele peste buze și bărbie. Se înțelegea bine că încălcase regulile, nu trebuia să se dea de gol, rolul său fusese să-l ademenească pe Vlah. Turculețul scoase un urlat ascuțit și dispăru în casă, în vreme ce ienicerii, socotind că se ospătaseră destul, se ridicară să plece. Vlah, dezlegat, gândi repede: dacă ar sări peste zidul din spate? Din pământ se ridicau însă umbre

fantastice și înspăimântătoare și Vlah se văzu iarăși la Egrigoz. Nu exista decât clipa de față, ea hotăra; înapoi, la închisoare, condamnat și ucis pentru fugă și trădare sau să sară peste zid, chiar dacă ar risca să fie omorât pe loc? Dar, iată, un ienicer se apropie de el, răsucind pe braț frânghia, și în timp ce-i leagă mâinile îi șoptește că dacă vrea să ajungă în Țara Românească să se supună fără crâcnire. Vlah îl privi scurt: fața îi strălucea. Și avu credința că abia acum găsise o ușă deschisă spre viață, că înțelegea limpede tot ce se petrecuse. Ienicerii nu erau ieniceri. Adică erau, dar fugiseră și ei din aceeași închisoare odată cu el. Vlah își lăsă mâinile moi, fără să răspundă, urmându-l ascultător. În spatele lui venea celălalt ienicer, care se aplecă de câteva ori până la pământ, mulțumindu-i stăpânului casei pentru câte făcuse în slujba imperiului.

Merseră spre capătul așezării, de unde începeau munții cu aerul lor răcoros, amintind, prin contrast, de arșița îngrozitoare ce-o putuseră îndura atâta vreme, și se odihniră puțin lângă un colț calcaros de stâncă învelită în umbra unor arbuști pitici cu frunze late. Popasul îl făcură mai mult pentru lămurirea celor întâmpilate.

— Ne ierți, mărite prinț, că trebuie să te mai ținem între săbii, altfel am fi toți prinși și uciși în chinuri, încetul cu încetul.

— Nu-mi spune prinț, îi atrase atenția Vlah celui care-i vorbise, uluit el însuși de acea mișcare calmă a buzelor ce-și lungesc colțurile în surâs. De patru ani nu mai zâmbise nici măcar a sfidare. Cum te cheamă?

— Iovan.

— Și pe tine?

— Kulin.

— Numele voastre?

— Ale noastre, nume sârbești. Suntem de pe Sitnica, chiar de pe albie, dar satul nostru nu mai este. Când ne-au luat turcii, i-au dat foc.

— Ascultați-mă cu atenție, le spuse Vlah trecând cu o voce prietenoasă și îndatorată peste emoția momentului, trebuie să părăsim cât mai repede locurile astea. Dacă nu mă vor căuta pe mine, vă caută pe voi. Mergem la sultan.

Cei doi nu înțeleseseră. Atunci Vlah le expuse planul. Primele două zile vor fi cumplite. Vor trebui să urce creasta dinspre miazănoapte și să coboare apoi în deșert, chiar în drumul Izmirului. Ar fi trei căi. Una: s-o ia înapoi, ferindu-se de sate, mergând pe unde nu s-ar întâlni picior de om și să ajungă nevătămați în Egee, de unde, ocolind întreaga peninsulă, ar putea ajunge în Bizanț, și de acolo la Varna. Apoi o să-și aibă drumurile lor. El, Vlah, o să treacă în Moldova. Alta: să nu se întoarcă la mare, ci să meargă prin munți, pe la Afyon, mereu prin munți până-n partea de jos a Mării Negre, și de-acolo pe apă, la Bosfor, calea cea mai periculoasă; și, în fine, cea de a treia, aceasta pe care o propune acum. Adică să se afunde în munți, pierzându-li-se urma, și, prin trecători, s-ajungă cumva înapoi, dar mult spre apus, unde vor putea întâlni, cu siguranță, caravane spre Izmir, Brussa și Adrianopol, capitala, unde e sultanul Murad al II-lea; Murad, care este acum un sultan bătrân, dar care domnește de aproape treizeci de ani, și care se arată a fi mereu în plină putere, Murad învingătorul din Câmpia Mierlei.

— E un sultan temut - explică Vlah, - știu asta de la comandantul Egrigozului, și să nu vă mirați dacă o să vă spun că faima viitoare se baza mai ales pe voi!

— Pe noi?

— Adică pe ieniceri. Dar voi ați fugit și nimeni n-

o să vă ierte pe pământurile acestea dacă veți fi prinși. Ce-ar fi dacă ar fugi toți ca voi? Dar așa ceva ar fi cu neputință. Fiindcă sultanul Murad al II-lea a pus ca nimeni altul preț pe ieniceri. El a reorganizat trupele, a reformat școala, a creat regimentele de elită... Totul s-a făcut spre a deveni musulmani habotnici, fără niciun alt vis în viață decât slujirea lui fără crâcnire.

— Noi n-o să-l slujim! spuse Io van.

— De Fati Brancovici ați auzit? întrebă Vlah.

— Dacă i-am fi rostit numele la Egrigoz, am fi fost omorâți pe loc. Știi, mărite prinț, că ne făcusem planul să fugim împreună? Încă din primăvară începusem să punem la cale evadarea. Ne-a fost însă tot mai greu să ținem legătura.

Vlah făcu iarăși observația să nu i se mai spună prinț și dădu, mai departe, lămuriri asupra planului de ieșire din imperiu. Vor merge, așadar, până la Adrianopol, dar vor ocoli Palatul, lăsându-se înspre Marea Neagră, spre cetățile Varnei și Chilieii. Drumul e mai sigur, pentru că are multe porți deschise atât caravelor, cât și corăbiilor și ghimiilor.

— O să murim de foame! șopti ienicerul cu numele de Kulin, dar Vlah aproape că nici nu-l auzi, căci era acum amețit el însuși la gândul unui drum atât de lung.

Se ridică urcând cărarea cu pași încordați fără să privească în urmă (era sigur că cei doi îl vor urma) și, ca și cum s-ar fi arătat pe undeva, pe neașteptate, un seimen, începu deodată s-o ia la fugă spre vârful podișului, ocolind luminșurile. De pe platou, rămânând mereu în urma arbuștilor, se lăsă într-o vale plină de țipete de păsări și de sunete înăbușite.

— Țineți-mă prizonier, le spuse el celor doi, mai sunteți încă ieniceri.

În marea învălmășeală de pocnete de aripi și

chiuituri 6 e făcură auzite tropăituri de capre, un fel de zvonuri venite din vârful munților. Iataganele le prindeau bine ienicerilor, dintr-o capră s-ar fi putut face rost de provizii nevisate, dar caprele nu erau, precum crezuseră, sălbatice și fără stăpân. Păstorii care le alungau cu pietre să coboare de pe povârnișurile pietroase îi priviră speriați. Iovan strânse și mai mult cu frânghia mâinile lui Vlah, uitându-se cu atenție în toate direcțiile. Astfel condus, „prizonierul” o luă spre apus, șovăi o clipă în fața prăpastiei, apoi își dădu drumul, târându-i pe cei doi după el. Curând se văzu albul dinspre nisipuri și Vlah sorbi, răsuflând adânc, lumina aprinsă. Un fel de exaltare crescă în el în fața întinderilor nesfârșite, cu toate că s-ar fi simțit atât de bine aici, în munții răcoroși. Dar faptul că locurile i se arătau în cale precum își calculase, îl făcea să tresalte de emoție. Se părea că el însuși crea peisajul, că într-o bună zi va ajunge la capătul acestui drum văzut de atâtea ori în somn. Mergea între pădure și deșert, în dreapta păsări ce spintecau aerul cu țipete, în stânga vântul învolburând ierburi uscate și nisip – acum atât de galben sub bolta cerului – și se întreba dacă nu cumva visează. „Visez, visez!” își spunea și mergea mai departe sub umbră și arșiță. Îți trebuie multă vreme să ajungi la Brussa, la un moment dat drumul pare să nu ducă nicăieri și să nu dea spre niciun ținut, și iată că se apropie seara și cel mai bun adăpost pentru noapte e totuși pădurea. Găsiră o gură de peșteră cu vatră de piatră făcută parcă de o copită de cămilă ieșită din basme, fiindcă sub pojghița calcaroasă ardeau tăciuni. Fusesse desigur un loc de popas, acum părăsit, și nu rămânea decât să-l învioreze. De tulpina cocoșată a unui arbust, Iovan îl legă din nou pe Vlah, așezându-se apoi la pândă, urmărindu-i respirația.

Vlah adormi. Puțin mai târziu, când Kulin îi trecu pe sub nări un cocoș de pădure gata fript pe vatra încinsă, Vlah se ridică încet, sprijinindu-se în coate. Ce era cu el? Fusesse prins cu adevărat? Așezat la rădăcina arbustului, așteptă neclintit, fără să-și întoarcă privirea, ca și cum ar fi ascultat cu toată ființa ce-avea să se petreacă.

— Ai pomenit să nu-ți spunem prinț! zise Kulin, dar văd că faci pe prințul!

Și râse înfundat:

— Nu-ți plac găinile de munte?

Vlah nu se clinti. Își știa mâinile legate și așteptă hotărârea celor doi. Hotărâre care nu întârzie. Frânghia o desfăcură tacticos, mereu parcă pândiți de ochi străini. Lăsându-l liber, prima mișcare a lui Vlah fu să se încălzească. Cu toată arșița de peste zi, noaptea se răcorea, uneori până la frig. Aplecat peste vatra de piatră, își înfipse dinții în pasăre. Dintr-un burduf imaginar, Vlah bău apoi apă. Bău cu lăcomia celui care se îngrijorează dintr-odată de lipsa unui lucru extrem de important. Ce vor face fără apă? Kulin îl liniști, dar multă vreme lui Vlah nu-i veni să-și creadă ochilor: la șold, sub veșmântul de ienicer, Kulin purta lipit burduful din piele de berbec asemenea unui cimpoi dezumflat. Îi făcu semn lui Vlah să se ridice și să-l urmeze până ce în auzul său se porni susurul unui izvor. Noaptea era atât de luminată, încât, întinzându-și capul mult înainte, Vlah avu senzația că privește pe o fereastră dincolo de care ard mulțimi de facile. Izvorul țâșnea dintr-un trunchi de copac gros și negru, retezat de trăsnet. Semăna cu un știubei. După ce-și potoli setea, Vlah întârzie o clipă privind apa care se ridica fără încetare din rădăcinile găunoase, dându-i puterea să se gândească la drumul său cu încrederea deplină că va răzbi. Ochii i se închiseră și resimți o

ciudată și pașnică senzație de mișcare – senzația care-l cuprinde pe cel ce merge într-un car cu fața în sus. Drumul e atunci pe cer, între o stea și alta, pe cât de scurt, pe atât de lung, pe cât de neadevărat, pe atât de adevărat. Îl întrebă pe Kulin ce ține el mai bine minte, care e tabloul ce-i revine mai des în amintire atunci când se gândește la străvechile locuri ale nașterii?

Și Kulin, făcând parcă legătura cu arborele acesta ars de fulger, dar din care totuși țâșnea apa, arbore bătrân, atât de bătrân ca și pământul, îi povesti despre Nucul Negru.

Merseră la vatra încălzită, unde Iovan ațipise, și îi povesti cu voce înceată despre acel nuc gigantic de pe Valea Sitnicăi și despre ursitoarele care jucau pe crengile lui groase ca și trunchiul. Faptul se petrece ca la un orb. Nu care ar fi venit așa pe lume ci care a fost orbit. E o lumină pe ochii tăi, și înainte de a se stinge ei singuri se holbează și, asemenea unei pecete, îți lasă în ființă o imagine cu care rămâi apoi toată viața, ca ultimă imagine a lumii luminoase de dinafara ta.

— De unde știi? îl întrebă Vlah.

— De la un om orbit. A fost dus în mijlocul satului și ars la ochi cu facla. După vindecare mi-a spus cum a fost, căci era fratele meu. Și nu mai avea ce face decât să-mi arate cum a fost. Nucul avea o formă ciudată – povesti Kulin –, nu semăna cu un arbore, ei mai mult cu o caracatiță prinsă de tavanul unei peșteri, peștera fiind cerul. Fiindcă acolo unde creștea el, cerul era lăsat mult în jos, și asta din pricina unui deal coborât peste alt deal; dealul de deasupra era întins ca un fel de acoperiș de șură, închizând orizontul, formând astfel locul potrivit pentru iele și ursitoare.

Kulin se ducea o dată pe an cu alți copii din satul

lor sârbesc la văgăună și punându-și mâinile căuș la gură țipau cu un mare curaj la ursitoare să coboare de pe crăcile Nucului Negru. Și atunci, în fața lui, zburau spre el din adâncuri, ieșind ca dintr-un castel luminat de raze, în baldachine de argint, ielele ce voiau să-l atragă în hora lor. În mijloc, venind de sus, cobora într-un scaun de aur împodobit cu văluri și penaje zâna zânelor și, urmând saltul piticului cu barbă lungă cât trupul său caraghios, toate nălucile se așezau în jur, prorocindu-i.

— Ce-ți preziceau? întrebă Vlah, trăind parcă el însuși viziunea și gândindu-se cât de mult seamănă între ele basmele diferitelor neamuri.

Kulin îi povesti cum, la un moment dat, scaunul rămăsese suspendat în aer, cum celelalte zâne alcătuiseră o salbă unduitoare în preajma zânei celei mari și cum, privindu-l toate cu o curiozitate nestăvilită, cântaseră cu voci de înger, plutind și făcându-i prin aer reverențe ca unui cneaz.

— Ce spui tu?! se miră Vlah. Se purtau întocmai așa?

Kulin îi destăinui că pentru orice copil de pe acolo, de săpător, de breslaș, de soldat, de scripcar sau scrib, raza ce-i strălucea în minte era totdeauna pe fruntea unui cneaz, a unui luptător împotriva otomanilor. Cum a fost Lazăr, cum a fost Miloș Obilici, eroi ai poporului sârb, cum este viteazul Scanderbeg, albanezul, sau Iancu de Hunedoara. Ei toți sunt o pildă de luptă pentru dreptatea pământului străbun.

— Știi tu acestea? întrebă Vlah, ducându-și gândul spre lumea aceea îndepărtată de care fusese despărțit cu atâția ani în urmă. Kulin îi vorbi despre el, despre ziua în care fusese luat de turci, despre gândurile lui de luptă urmând exemplul lui Scanderbeg, iar Vlah, aplecându-se spre vatră și

sufărând în tăciuni ca într-o amintire, îl întrebă ce anume i-au spus, totuși, ursitoarele?

— Că voi avea viața legată de un arbore, răspunse Kulin. Că voi trăi și voi muri odată cu el.

— Ce fel de arbore? întrebă Vlah, și Kulin îi aminti de Nucul Negru. Nucul trăiește sute de ani, îi explică pe un ton de om eu experiență. Dar poate putrezi și la numai câteva zile de la naștere.

Vlah își ținu un timp pleoapele închise, apoi îl privi adânc pe tânărul din fața lui. Era aproape spre ziuă, dar, ciudat, dinspre nisipuri veni un întuneric care învălui lumea, pădurea dinspre nord își pierde orice culoare și Vlah avu presimțirea unei nenorociri. Cu un calm impus și cu glasul cel mai profund îl întrebă pe Kulin dacă are aceleași senzații.

— Nu ți se pare că abia acum se lasă noaptea? Ei, băiatule! aproape că strigă el pe un ton iritat. Ce-i cu Nucul Negru? Ce e cu amintirea? Aceasta îți este ție amintirea?

— Îți spun îndată! răspunse Kulin cu o voce atât de apropiată, încât Vlah avu o tresărire.

— Iartă-mă! îi vorbi Vlah și făcu o pauză. Aș fi vrut să văd ce-i cu nucul. Ce s-a întâmplat? Ai spus că erau în el ursitoare. Ce ți-au prezis?

Kulin se ridică și fața lui intră în conul de lumină al lunii, luna care se vede din oricare colț al pământului și care, în cele din urmă, îți devine prieten tocmai din pricină că ai văzut-o și la tine acasă.

— Ce-i cu tine, Kulin?

— Se aude ceva, un zgomot, spuse Kulin.

Și chiar în clipa aceea, dintre nisipuri se înfiripară limbi de ceață - și se arată și o pată albă, o lumină venind dinspre drumul caravanelor. „Iată, vin, părea că spune”, și apărură, deodată, și o cămilă alergând mai mult cu botul, rățăcită printre

sărăcăcioasele pășuni, după pelin și scaieți. Era ziuă și Vlah se hotărî să-l scoale pe Iovan, să meargă un timp pe lizieră și să iasă apoi în fața călătorilor încărcăți cu mărfuri ce-aveau să fie duse spre Izmir, spre Brussa și Adrianopol. Ei or să fie la fel, prizonier și ieniceri de pază, cu poruncă înaltă de a duce la judecată trădătorul.

Dar nu era nicio caravană, ci numai o cămilă care venea mereu spre ei, și Vlah făcu semn să se afunde din nou în pădure. Nu izbutea să-și dea seama ce se petrece cu adevărat, dar ar fi fost o nesocotință să se fi lăsat văzuți. Intrară adânc în pădurișul muntelui, care scăzuse și care nu mai era acum decât un lanț de dealuri, dintre care unele line, altele mai abrupte, din piatră, lut și nisip, și ajunseră, în cele din urmă, pe niște piscuri găunoase de piatră cenușie tocite de vânturi. De acolo se vedea drumul Izmirului, cu oazele sale punctate cu pâlcuri de arbuști, și mai încolo, la capătul șerpuirilor, înfundat între doi munți albaștri, scheletul gălbui ca o pădure de oseminte, Cetatea Sivasului, pe unde trecuse, cu cincizeci de ani în urmă, poetul Kadi, autorul de divanuri și gazeluri, atât de preamărit de către Mehmet-aga, comandantul Egrigozului. Văzut din acel loc înalt și cunoscându-i istoria, Sivasul întruchipa semnul unei lecții lipsite de răbdare, a viscolului de nisip dus spre inima vie a lumii, un viscol ce se întetea mereu spre a umple cu praf galben pământul Apusului, prăbușindu-se în cascade de pietre și soare, șuierând neîntrerupt printre ruine, scâldând grămezi de stânci zdrelite și răspândindu-se în țipete asemenea stihurilor kadiene: „Înainte spre capătul pământului mergi tu, mărite Murad, eu voi muri în lupte la Sivas”. Era o profetie, niciodată omul nu știe unde o să moară, doar numai dacă își propune să-și ia singur viața; Kadi

Burhaneddin, înțeleptul născut la Kayseri, murise într-adevăr în fața cetății galbene și zvonul se răspândise pe dată, și toți au văzut în aceasta un semn al lui Mahomed: semiluna e locul ceresc al Profetului, care-i dă fiecăruia strălucirea gândului de viață și de moarte.

Poetul trăise încă de pe vremea lui Orhan, fiul lui Osman, cel care, preluând puterea de la întemeietorul Imperiului Otoman, a cucerit Brussa, prima capitală a statului osmanlâu, declarând războaiele de cucerire drept războaie sfinte, duse în numele Profetului, deși se căsătorise cu o creștină, Teodora, fiica bizantinului Ioan al VI-lea Cantacuzino. Poetul cetății galbene ce strălucea acum în depărtare, ca un munte pleșuv din piatră scânteietoare și în fața căreia Vlah auzi parcă ecoul acelor tulburătoare întâmplări povestite cândva de Cernat; cetatea devastată cândva de Timur, mongolul, și unde își dăduse viața Burhaneddin. Vorbindu-i despre Sivas, dascălul Cernat i-a povestit despre sultanul Murad I, fiul lui Orhan și al lui Nilufer. Când Orhan a murit, Murad a pus repede să-i fie uciși cei doi frați, pe Ibrahim și Halii, și după ce a făcut ordine în Anatolia, zdrobindu-i pe emirii potrivnici, a cucerit Adrianopolul, transformându-l în capitală europeană.

De la dascălul Cernat a aflat Vlah despre expediția lui Baiazid în Țara Românească (după ce supusese emiratele din Anatolia), expediție declanșată cinci ani mai târziu și încheiată cu răsunătoarea izbândă a oștilor românești de la Rovine; a fost atunci prima înfrângere a noului sultan și cea mai mare victorie a voievodului român asupra inundației otomane. Peste încă un an, Baiazid se găsea aici la Sivas în înfruntare cu Timur Lenk, spaima Asiei, cuceritor din același neam turcesc, dar coborâtor, prin mamă, din marele clan mongol al lui Ginghiz-Khan.

Sivasul se vedea astfel ca un tulburător semn al vremurilor; pe nisipul mișcător păreau să se mai târască încă fâșiile istovite ale oștirilor de demult, și privind galbena cetate Vlah se simți clătinat de vânt și amețit. Vântul părea să-l cioplească după chipul arzătoarei sclipiri din depărtare, unde cu niciun preț nu voia să se fi găsit atunci, în acele clipe de înfrigurare. Mult mai bine se simțea acolo, în vârful platoului, ca un măslin profilat pe cerul de vară. Iată însă că jos, sub podiș, se arată un om singuratic venind spre ei, fără îndoială, după cămila ce se pierduse sub stâncile încălzite. Îi văzuse mă! întâi numai turbanul și barba, atât barba cât și turbanul răzbind până la el cu o strălucire tot mai vie. Vlah făcu semn spre Iovan și spre Kulin să fie atenți la ce se petrece. Fusesse de ajuns acest gest, ca cei doi să se strângă unul într-altul, trezindu-se deodată din amorțeală: cămila urca mereu spre ei, și după ea turcul cu barbă, care se lăsa din când în când în genunchi, făcând mătăanii. Urcușul era greu mai ales pentru o cămilă, dar animalul alerga peste ridicăturile de piatră, ca și cum ar fi vrut să ajungă cât mai repede pe creastă și să se arunce de acolo în prăpastia dinspre miazănoapte. Sacii teșiți din spinare se lățiseră și mai mult, clătinându-se și împiedicându-l vădit în fuga ei spre înălțimi. Behăia și răgea ea și cum ar fi chemat pe cineva în ajutor, ținta fiind mereu locul lor de priveghere. Kulin nu ceru nicio părere. Coborî cu iataganul întins și, precum se așteptase, turcul care-o urmărea, căzând și făcând mătăanii, îi mulțumi pentru ajutorul dat la vreme. Altfel cămila, apucată de streche, s-ar fi rostogolit dincolo de stânci, pierzându-se nu numai pe ea, ci și averea dintre cocoșe. Nu avea aur și nici alte comori, nu era neguțator plecat pe drumul marilor cetăți, ci un biet

țăran care duce alor săi merinde. Drept dovadă, bărbosul scoase din sacii desfăcuți într-o clipă din frânghiile lor de mătase câteva lipii și le aruncă în brațele ienicerului, care le sprijini ca pe niște tipsii mai scumpe decât oricare aur și argint. Dar tot în aceeași clipă bărbosul se piti în spatele cămillei, șuierând, și de prin lăstărișurile de sub stânci se năpustiră, înconjurându-l, vreo doisprezece bandiți, un fel de corsari dedați la drumul de uscat, hoți de cămille sau seimeni deghezați, ținându-l strâns și apucându-l, în cele din urmă, de subsuori. Ienicerul trebuia cercetat repede. Ce căuta el prin locurile acestea? Vlah se repezi de după stâncă, aruncând frânghia, ca într-o fântână, dar Kulin era pierdut. Nicio forță pe lume nu l-ar mai fi putut salva. Se vedea acum din ce în ce mai mic, acoperit aproape cu totul de umbrele celor care-l împingeau spre marginea de jos a dealului pietros. Îl lăsaseră așa cum era, în veșmintele de ienicer, cu iataganul atârând și mâinile libere, până în ochiul de lumină de sub stânca vineție ce căpătase acum forma unui loc de pedeapsă, unde îl dezbrăcără la piele și-i aruncară hainele și-l izbiră mai întâi cu sunete care se precipitară ca o grindină asupra lui. Desigur, erau întrebări: ce-i cu el pe acolo, de unde venea, unde se ducea, de ce stătea la pândă, cu cine era? Și cum ienicerul se arătase a fi fost surd și mut, cel cu barbă își pierdu răbdarea și-l atinse în inimă, și când scoase cuțitul, Kulin rămase încă o vreme în locul acela între țipete pe care nu le mai înțelegea, și Vlah văzu Nucul cel Negru de pe Sitnica lui natală cum își întindea ramurile groase peste deșert și cum, apoi, dintr-odată, se prăbușise. Kulin muri sub stâncile înroșite de razele soarelui prelinse pe nisip. În clipa aceea, Vlah avu viziunea unei imense revărsări de sânge pe care jură, în adâncul ființei sale, să-l

răzbune, dacă nu va cădea și el jertfă osândeii musulmane. Și el și Iovan stătură multă vreme ascunși pe după stâncă, urmărind alaiul împărțit acum în grupuri, ducând la mijloc cămila cu sacii ei teșiți, peste care aruncaseră drept pradă echipamentul de ienicer. Coborâra târziu, după ce se asigurară că nu mai puteau fi observați. Nu-și spuseră nimic; se priviră numai. Săpară groapa cu iataganul lui Iovan și-i puseră la cap o cruce din ramuri de măsline. Vlah nu mai era acum de nimic îngrijorat. Se văzu el însuși mort și îngropat acolo de Iovan și numai voi să priceapă nimic; chiar nimic. Ce rost avea să înfrunte arșița și nisipul dacă după fiecare dună îl așteaptă bande de cuțitași? Dar aceste bande existaseră și la Egrigoz, gândi Vlah, de peste tot moartea îl încolțise. De ce nu rămăsese atunci acolo? Nu trebuia oare să încerce tot ceea ce putea fi încercat? Aici moartea-i pretutindeni, dar nu tot pretutindeni e și viața?

— Nu-i așa, Iovan?

Nu așteptă răspunsul. Oricum, Iovan n-ar fi avut ce să-i spună, era prea copleșit, prea tulburat, și Vlah avu senzația că o toropeală neașteptată îl cufundă într-un somn adânc.

Pe la miezul zilei de pe terasa cea mai înaltă a redutei cetății din Sivas se puteau vedea în depărtare doi călători, unul călare, altul pe jos, unul cu iatagan de ienicer, altul cu mâinile legate, înaintând cu mare încetineală pe întinderea de nisip. Priviți cu atenție, s-ar fi înțeles limpede că niciunul dintre ei nu cunoștea locurile, fiindcă, abătându-se mult din drum, cămila jigărită, găsită cine știe pe unde, se repezise peste dune; dincolo de ele răsări, deodată, un pâlci de palmieri ocrotind un izvor pe care nu l-ar fi ocolit nimeni intrând în Sivas. Ienicerul se prefăcu a fi liniștit, cu toate că - între trunchiurile palmierilor - se

mișca ceva. Oaza era destul de depărtată și Iovan nu-i spuse nimic lui Vlah. Atâta doar că își cerea mereu iertare că trebuia să meargă călare, iar el, Vlah, prin nisipul fierbinte și încă și legat. Curând, îndepărtatele năluci se desprinseseră din înlănțuirea de umbre a copacilor, dând la iveală turbane și suliițe strălucitoare, precum și pete vineții ce se dovediră nu peste multă vreme cămile tolănite, rumegând în preajma unui izvor răcoros. Iovan presimți ceva năprasnic și spaima îl cuprinse într-atât, încât îi spuse lui Vlah să-și dezlege mâinile, să urce pe cămilă și să privească: moartea era în față. Le venise și lor rândul.

— Cum arată? întrebă Vlah, și Iovan îi spuse că poartă turbane, au suliiți, iar unii burnuzuri verzi.

— Iar cămilele? întrebă Vlah.

— Ce-i cu cămilele? nu pricepu Iovan, și Vlah îl întrebă dacă au pe spate poveri.

— Au! îi răspunse Iovan. Lăzi mari cât niște sicrie!

— Atunci e o caravană, îl liniști Vlah, sunt neguțători, nu te speria de suliiți, toți cei din Afyon poartă suliiți.

Iovan nu-l întrebă de unde știe și nu-l întrebă nici unde e acest Afyon - Vlah era fiu de domn român, dacă spunea ceva, trebuia să fi știut el de undeva acel ceva; și nici Vlah nu-i dădu alte lămuriri, fiindcă socotea că i-ar fi stricat - nu-i nevoie decât de curaj, fiecare cu treburile sale, doi inși nu pot, în niciun chip, ataca o caravană, mai ales atunci când unul este prizonier. Niște neguțători fac popas la o oază înainte de a intra în Sivas, așa cum se cuvine; își adapă cămilele la această oază și, totodată, se ospătează și ei, pentru ca, intrând în cetate, să nu le fie mintea la alte treburi, ci la mărfurile lor, la prețurile pe care le cer pe ele, nici prea mici, dar nici prea mari.

Vlah privi nisipul - era galben, privi cerul - era albastru și văzu spre el mâini întinse - „ține, ai aici curmale dulci și măline sărate, ca să poți bea apă pe saturate” - și rămase cu mâinile încărcate în dreptul pieptului, ca și cum n-ar fi știut ce să facă cu lucrurile primite. Acesta era gândul, aceasta era imaginea și ar mai fi rămas o vreme așa, dacă nu și-ar fi scuturat capul și nu și-ar fi văzut mâinile legate cu frânghia groasă pornită din cocoșa înaltă a cămillei, care-l trăgea spre un loc ce putea să însemne, în aceeași măsură, suferință sau noroc. Oaza se vedea aproape, dar mai era drum lung până la palmieri. Pe nisip e ca și pe apă: se văd facile într-un port, ele se aseamănă însă cu stelele care, stându-ți deasupra capului, ai, totodată, senzația că se și depărtează. Pe nisip te simți mereu toropit, toropit și nemișcat. Nici nu poți fi altfel pe un pământ străin; tu ești cum ți-e propriul pământ, propria-ți patrie - gândi Vlah amintindu-și de Mehmet-aga, care, vorbindu-i despre turcii vechi, îi numise călători, așa cum le spusese pe vremuri poezii lor, precum El Djahiz, înțeleptul, cel care povestise că ei se conduc după stele și după apusul soarelui. Soarele a răsărit o singură dată, și anume atunci „când au fost create cerul albastru de sus și pământul întunecat de jos, iar între ele - după cum stă scris pe monumentele de pe Orhon și pe care Mehmet-aga le văzuse cu ochii săi - a fost făcut omul, iar peste oameni au fost numiți ca împărați strămoșii Bumi-Kagan și Istemi-Kagan”. De când a răsărit, soarele merge mereu trecând prin lumină și prin întuneric și întocmai ca și „Zeul Cerului, Bumi-Kagan și fratele său Istemi-Kagan s-au născut și ei în cer”. Mehmet-aga îi explicase lui Vlah că acele inscripții de pe valea Orhonului înfățișează, de fapt, vechea istorie a turcilor, fiindcă Bumi-Kagan și Istemi-Kagan au existat cu adevărat în vremuri

depărtate, iar fiii lor și-au condus călăreții în susul și în josul văii, atacând toate popoarele pe care le întâlneau în cale, fie ele turcite, fie străine. S-au dat lupte după lupte, mai întâi în nord, silindu-i pe împărații Chinei să se supună condițiilor lor, apoi în sud și vest, cu kirghizii, turkeșii, bașmilii, făcându-l pe Bilge-Kagan, fiul lui Ilteriș-Kagan, să noteze pe propria sa inscripție: „Multe țări am adăugat la stăpânirea noastră”. Din istorisirea comandantului Egrigozului, Vlah înțelesese un adevăr pe cât de vechi, pe atât de nou, anume că, pentru căpetenii, grija cea mare era ca popoarele vecine să nu se unească între ele, mai ales că triburile de oguzi își făcuseră țel din a-l nimici „pe Kaganul aflat în fruntea neamului turcesc”. Neîngăduind unirea vecinilor, kaganii turci i-au supus rând pe rând, atacându-i prin surprindere, ajungând, la răsărit, în China, iar la apus, în Sogdiana, venind până la Porțile de Fier ale Orientului, numite Demir-Kapu, trecătoare importantă între Samarkand și Belh. Izbânzi pe care Bilge-Kagan și le-a gravat astfel pe piatra sa funerară: „Potrivit poruncii Zeului Cerului și Zeului Pământului, am condus poporul meu în ținuturile pe care nu le văzusem și despre care nu auzisem până atunci: în față, până la Soare-răsare, în jos, până la Miez-de-Soare, înapoi, până la Soare-apune, iar în sus, până la Miez-de-noapte”.

Curând au trecut și pământurile acestea, luând în copitele cailor roșcați nisipul fierbinte. Și după ce se odihneau în oazele de la marginea cetăților, le asaltau, pe neașteptate, iscând orgii; mulțimi înfricoșate se mișcau într-o parte și în alta, în vreme ce năvălitorii apucau câte o femeie smulgându-le, chiar acolo, pe loc, de pe trupurile lor, veșmintele și podoabele. În urmă rămânea focul cu flăcările sale pustiitoare, iar ei plecau, urlând și chiuind, să întâlnească o altă oază și

o altă așezare omenească. O oază ca și aceasta din fața lor, cu verdeață proaspătă și apă rece.

Vlah nu-i spusese nimic din gândurile sale lui Iovan, n-ar fi voit să-l lipsească de curaj; dacă, într-adevăr, era acolo o caravană de neguțători, atunci nimic rău nu li se va întâmpla. Dar, iată că, deodată, se simți năruit pe dinăuntru: peste buzele și obrajii arși se năpustiră bice scurte și tot mai dese, apoi se păru că tot cerul nu purta în străfundurile sale decât nisip, că pretutindeni băntuia nisipul, izbindu-l și trântindu-l clipă de clipă. Frânghia se desfăcuse din nodurile ei și Vlah se pomeni singur, pe jumătate îngropat în nisip, sleit de puteri, și, oricât încercă, nu reuși să iasă din valurile alunecoase care îl învârteau și-l legănau între cer și pământ. Între cerul de nisip și pământul de nisip, căci nimic nu mai era în jurul său decât zborul viscolit al nisipului fierbinte intrat în ochi, în nas, în urechi, în gură, în păr și în încrețiturile frunții, nisipul cu aripi, nisipul care nu mai era acum galben-auriu, ci negru, nori negri zbuciumându-se pe deasupra capului său, împins în nisipul de dedesubt. Niciodată de când se aflase pe locurile acestea nu trecuse printr-un uragan atât de cumplit; o forță de neînvins îl dăduse înapoi și-l ținutise, și dacă n-ar fi înotat continuu, dacă nu s-ar fi ridicat mereu din groapa în care aluneca împins de vântul rece și fierbinte, și-ar fi găsit cel mai nebănuit sfârșit: înecat în nisip. Curând, peste întinderi s-a lăsat tăcerea, norii negri au căzut pe pământ devenind galbeni și rămânând nemișcați. Și în această lume încremenită dintr-odată, Vlah se simți rupt în două și aruncat la răsărit și la apus, o parte înapoi la Egrigoz, iar o parte dincolo de Dunăre, în pădurile răcoroase ale Carpaților. Murise oare? Nu murise, fiindcă gândea; nu murise, fiindcă, iată, se întreba: „Unde-o fi Iovan?”.

Se ridică în genunchi și foarte, foarte aproape de el văzu pâlcul de palmieri: erau palizi, cu frunzele rupte și tăiate. Din pricina soarelui dezgolit acum de orice nor păreau să fi luat foc. Acolo era totuși oaza și nicio țintă n-ar fi fost mai atrăgătoare spre coloanele verzi-aurii, și se văzu și bolta vineție – cămila care ieșea din nisip cu Iovan în spate. Abia atunci Vlah își privi propriile mâini: erau înroșite de înțepăturile nisipului, care taie carnea asemenea vârfului de cuțit. Iovan căzu. Vlah îl târî spre izvorul albastru ca un ochi întors spre cerul limpezit, fără nicio grijă: caravana plecase. Departe, în zare, se vedea spre cetatea Sivasului șirul când alburiu, când negru, ca o rămă uriașă ce se strânge în arcuri. Mergea în salturi înghițind drumul de nisip spre scheletul de ziduri dincolo de care trebuia să fie, la adăpost, viața. De cum încetase furtuna, oamenii caravanei porniseră în grabă spre treburile lor, lăsând acest loc cu umbră verde în cea mai desăvârșită liniște. În fața lui Vlah se întinse paradisul. Adierile ce se învolburau deasupra apei îl ajutară să-și vină în fire, adică să fie lucid întru totul, și primul lucru pe care-l avea de făcut era să-l readucă și pe însoțitorul său la aceeași stare. Merseseră împreună atâta vreme, se descoperiseră ca fiind de aceeași credință, dar ce știa Vlah despre el cu adevărat? Ceva, totuși, știa, și poate principalul: că era un om tânăr, cinstit și viteaz. Cât trebuise să alerge și să îndure ca să scape de iataganul seimenului? Atât cât alergase și îndurase el însuși, sau mai mult?

Vlah turnă apă din belșug peste Iovan, până când tânărul sârb se târî singur spre izvor, sorbind aerul răcoros și curat. Stătură amândoi cu fața în jos, privindu-se uluiți, cu ajutorul apei: erau doi oameni frumoși, nicio suferință nu le stâlcea chipul, limpezi ca

și apa, de parcă s-ar fi trezit dintr-un somn odihnitor și în cerdac i-ar fi așteptat ai lor cu lapte cald, cu brânză și ceapă smulsă chiar în clipa aceea din strat. „Iovane – îl întrebă Vlah, dar fără să-și fi deschis buzele –, ia spune-mi, pe-acolo, în Rascia, de pe unde ești tu, pe Valea Sitnicei, pun ei păstorii ceapă în straturi? Și ce ziceți voi când vă așezați la masă?”

Cum era atâta liniște și cum văpaia soarelui era domolită de briza oazei, Vlah se lăsă mult spre apă, să-și alunge orice urmă de istovire, bucurându-se că exista și că scăpase din toate stăvilarele, că izbucnise asemenea apei acesteia din străfunduri și că se afla acum sub un cer fără margini, liber și în plină putere. Deodată, însă, sub fața lui adevărată apăru, în apă, o altă față: între el și Iovan se strecurase un altul, părând să fi ajuns acolo târându-se pe spate. Căci numai așa ar fi putut fi văzuți ochii săi. Dar nu se întâmplase în acest fel: străinul se afla, ca și ei, cu fața în jos, lungindu-și buzele arse spre vâlurelele albăstrui, parcă fără să vadă nimic, deși ochii îi erau vii. Părea să fi ieșit de-a dreptul din nisip, așa cum s-ar fi arătat o reptilă, și singurul său scop era să ajungă cât mai repede cu buzele în apă. Se vedea însă că îi era imposibil, ceva îl ținea pe loc, ba uneori se crea senzația că era tras înapoi. Vlah își întoarse capul și văzu cămila căzută. Nu cămila lor – jigărita rezistase mult mai ușor furtunii, și acum se odihnea rumegând sub palmieri. Cămila din spate era a străinului. Zăcea, pe jumătate îngropată în nisip, lăsând să i se vadă spinarea dincolo de care se alungea o ladă imensă, desigur cu mărfuri. Când și când scotea un geamăt greu și Vlah își dădu seama că primejdia putea fi înlăturată. Îi făcu semn lui Iovan să-i desfacă muribundului veșmântul, iar el se retrase spre cămilă. Ambele vietăți – om și animal – aveau nevoie de apă,

lucru la îndemână, astfel că, după o vreme, cămila neguțătorului, umflată de lichidul dădător de viață, rumega și ea sub palmieri. Privindu-l pe străinul salvat care stătea acum întins pe covorul de verdeață din preajma izvorului cu fața în sus, așteptând parcă hotărârea unei osânde, Vlah avu o seamă de nedumeriri. În cei patru ani de când se afla pe aceste pământuri învățase să deosebească mai toate semințele. Omul de sub ochii lui însă părea mai degrabă apusean: în locul obrazului mic și înnegrit, în locul buzelor subțiri și al dinților albi, în locul nasului scurt și drept, se arăta un chip prelung de războinic voinic cu trăsăturile dure și tăioase. Mustața groasă care îi umbrea buza de sus cerând parcă să fi fost tunsă imediat, precum și albul gâtului într-un contrast izbitor cu negrul obrazilor colorați repede de arșița nemiloasă a unui soare neobișnuit îi spuneau că străinul nu era de prea multă vreme pe aici și că drumul lui venea totuși din miazănoapte. „Ce spui tu, Iovan?”, vru el să-și întrebe prietenul, dar iată că un nou semn îl încredință de-a binelea că aveau de-a face cu un european. Fiindcă, după ce privi îndelung cerul, stând acolo întins, pe catifeaua verde sub care se pierdeau apele izvorului, străinul se rostogoli spre lada cu poveri, din care scoase, ridicându-se și purtând în ochi sclipirile înfometatului, o bucată de slănină sărată și tăvălită prin ardei pisat, o ploscă înflorată și bucăți de pâine uscată din făină de **g** râu, și nu curmale cu turtă de orez, cum ar fi făcut un musulman. În aceeași clipă îi invită pe cei doi să se ospăteze împreună și să bea din ploscă o băutură mai plăcută decât apa izvorului, pe care el o dăruiește cu multă îndatorire.

Le povesti apoi că se anunțau vremuri grele, că erau ele grele, dar că vor fi și mai grele; că, într-

adevăr, nu-și trăgea ființa de pe acolo, că obârșia lui era în Alpii Dinarici. Iovan se ridică brusc, gata să-l îmbrățișeze, dar privirea lui Vlah îl țintui locului. Mai era vreme. Omul le povesti apoi că venise cu treburi dinspre apus, iar aceste treburi se năruiseră, și el rămăsese absolut fără niciun rost; nu-i era teamă de nimeni și de nimic, dar nici de trăit nu mai avea pentru ce trăi. Avusese și el cândva copacii săi cu păsări, pământul îi ieșea înainte respirând rar ca un câine credincios, avusese zilele și stelele sale, câmpia, munții, marea și tăcerea ei, avusese aerul și cântecul său și dăduse totul pe această înflorire continuă a valurilor de nisip; crezuse în propria-i izbândă până la ultima ei mișcare, dar iată că țelul se năruise: Fati-Fatimir, Fati Brancovici, fiul despotului Serbiei, fusese ucis înainte ca el, Nez-Veli, cneazul de Semendria, să-l fi putut întâlni. Ascultându-l, Vlah își văzu propriul său cer și se socoti complice cu zâmbetul născut acum din cea mai cruntă amintire. Cum o fi decurs ea, întâmplarea asta? Era pe înțelesul oricui că acest cavaler, unchiul cel tânăr al tânărului prinț Fatimir Brancovici, cum se mărturisise, bătuse drumul lung din Semendria s-ajungă la ostatecul pedepsit și să-l scape din închisoarea fără capăt. În Serbia era atunci răscoală, ardeau pretutindeni casele și brazii și curgeau banii beilor pe drumurile înnegrite de scrum, și el, Nez-Veli, se strecurase, tăind munții până la Egee, și ieșise în plină vară din apele de răsărit ale Mediteranei, cu soarele în ceafă, drept în fața Egrigozului. Semnalul l-a dat la miezul nopții - un șuier ascuțit în stare să despice zidurile cetății până la urechile ostatecului Fati Brancovici, pregătit de evadare. Urma ca dimineața, în zori, fără niciun alt semn, să se strecoare spre malul mării odată cu vietățile ce-și reiau umbletul când se-nroșește cerul -

păsările prin aer, șacalii prin nisip -, dându-i ele însele de știre că el, Nez-Veli, are luntrea trasă sub păpuriș. Tresărise cu spasme, ochii i se bulbucaseră - Vlah îi văzuse bine adânciturile frunții lărgindu-se și strângându-se într-un chip nefiresc. „Ce faci? N-ai auzit? Mergi? Mergi sau nu mergi?”, îl îmbrâncise Fati, și sărise ca într-un gol, și Vlah nu-l mai zărise decât dincolo de ziduri, printre stâncile luminate de primele raze, și se cutremurase. I se vedea fiecare mișcare și se făcuse parcă prea mare pentru ființa lui! „Cum de nu-și dăduse seama, cum de intrase singur în lumina soarelui ca într-o lumină a morții?”, se întrebese Vlah și, în numele a ceea ce înseamnă frăție și iubire pentru libertate, a strigat: „Nu pleca! Au să te prindă! N-ai cum să mai repari greșeala, mușcătura s-a produs, seimenii au și turbat, iar Mehmet-aga parcă abia atâta așteptase, să le dea tuturor o pildă pentru cei ce încalcă legile cetății”. Dar el, Nez-Veli, văzuse toate astea, văzuse el supliciul?

Cu privirea tristă, suptă parcă de orice lumină, Nez-Veli, cneazul de Semendria, le povesti salvatorilor săi că se târâse două zile prin mâl și stufărișuri, că ieșise ca gușterul pe piatra fierbinte, pândind, dar nu găsisese niciun moment în care ar fi putut să-i ia de acolo trupul fără să fi avut și el aceeași soartă. Seimenii îl păziseră până când nu mai rămăseseră decât oasele năpădite de furnicile mari ale deșertului. 11 văzuse mai întâi în țeapă, apoi aruncat pe treptele albe ale scării cetății. Când a luat foc caravanseraiul și a auzit țipetele, s-a afundat între stânci, nemișcat, întins sub tăișul sabiei. N-a mai simțit nimic, i se făcuse rău, o roată de ace și de cuțite i se învârtea în carne. A scăpat printr-o minune: din pricina incendiului, o mulțime de cămile s-au rătăcit, și lui i-a venit norocul să fie stăpânul cămilei acesteia, care

acuma nu se mai satură de iarbă fragedă și apă limpede. Pe timpul furtunii s-a pomenit aruncat aici, iar ceilalți însoțitori, care-l consideraseră de-al lor, nicăieri. La drum lung și la nenorocire nu stă nimeni de tine pe-aici; dacă mori cu gura în nisip înseamnă că așa ți-a fost dat de la Alah. Fati ar fi fost un bărbat viteaz, poate ea Miloș Obilici, cel care l-a ucis pe întâiul Murad, față în față, nu pe ascuns și cu viclenie musulmană, cum s-a întâmplat mai apoi cu Lazăr, cneazul sârb, luat prizonier și dus la Adrianopol, unde ar fi urmat să fi fost judecat de Baiazid-moștenitorul. Dar noul sultan nici n-a ajuns să-l vadă, că i-a ieșit în cale un derviş zdrențaros cu palma întinsă după daruri, împingându-i la o parte pe cei care-l păzeau; în vremea asta un alt derviş a scos de pe mânecă un satâr de măcelar, ascuțit și greu, izbindu-l între coaste, și astfel cneazul Lazăr s-a prăbușit pe lespezile sure din fața palatului osmanlâu. Așa a fost totdeauna în imperiul acesta nesătul de pământ și sânge omenesc. Acum, după luptele de la Kossovopolje, Serbia trebuia să fie iarăși toată în pârjol. Nez-Veli povestește că încă din primăvară văzuse păduri de țepi în care zăceau capete de oameni uciși, capete slăbănoage de țărani, cu părul tuns scurt și cu cefele turtite, oameni schingiuiți zile și nopți în șir înainte de-a fi fost executați. La începutul verii, el, Nez-Veli, se afla pe fluviul Marița, în ținutul Cârmenului, plin de refugiați. Toți ai lui erau prăfuiți și cocârjați, cu câte o capră sau cu câte un miel în brațe, istoviți și fără adăpost. Mai toate țările dunărene se transformaseră în pašalâcuri, pierderea suferită de Iancu de Hunedoara la Kossovopolje a făcut din pământurile creștine locuri de cumplite suferințe.

Acum Nez-Veli, cneazul de Semendria, unchiul ucisului Fatimir, aștepta parcă ceva, o vorbă, o

hotărâre, dar o hotărâre de o asemenea importanță, încât numai la simpla ei pronunțare hrăpărețul imperiu să se prefacă de îndată în praf ieșit de sub copite de cai, cu mult mai mărunț decât nisipul acesta. Vlah îl înțelegea și, ascultându-l, simți toată vremea o greutate în dreptul inimii; trebuiau să plece; gândul îi răcori ochii obosiți, și cu toate că își simțea picioarele ca de piatră, se ridică ușor încovoiat, cu mâinile atârânănd, și se uită lung la palmierii drepti și mlădioși; privindu-i, își visa pădurile dese din Carpați, și iarba, și grâul cât ei de înalt, și auzi, deodată, vuietul repezitelor ape ale țării sale, și văzu morile măcinând, însoțite mereu de acel murmur care pătrunde prin urechi de-a dreptul în suflet.

— Ai mâncat carne de porc, îi spuse Vlah. De unde aveai slănină?

— O port în desaga asta de piele de când m-am despărțit de ultimul creștin din Rudozem.

Nez-Veli, călătorul, descrie imaginea unui han de piatră ieșit în cale ca un pom binecuvântat, plin de roade și așezat lângă drum, cu ferestre mari, boltite, și cu zăbrele sub acoperișul de țiglă și olane, unde-și făcuseră cuibul două berze cernite, clămpănind și chemând de departe musafirii. Stăpânul hanului era Viraz, luptător în patru războaie, căutat cu luminarea de turci, dar netrădat de niciun creștin din cei care-l știau nici pentru zece pungi cu galbeni. În hanul acela nu trebuia să plătești, pomul era al nimănui și al tuturor a, un singur lucru îți cerea Viraz: să-ți faci cruce și să te rogi să piară toți cotropitorii, să-i mănânce corbii, să le sugă sângele șerpilor, să se zvârcolească și în groapă de durere - cotropitorii, trădătorii și hoții de drumul mare. Nez-Veli s-a rugat, și astfel hangiul de sub munții Rodop i-a umplut traista de piele cu șuncă sărată și pâine care poate

ține și un an de zile.

— Știam că nu ești musulman după chipul în care te-ai ospătat, îi spuse Vlah, și cneazul Nez-Veli trase cu coada ochiului spre Iovan:

— Am știut că nu ești de pe aici de îndată ce mi-ai primit îndemnul de a mânca și bea împreună.

— Dar de mine știai că nu sunt ienicer, mărite cneaz? întrebă Iovan, potrivindu-și veșmintele și lăsându-și iataganul s-alunece în jos, de-a lungul soldului.

— Nu știam, îi răspunse Nez-Veli. Știam, în schimb, că *ești* ienicer. Și că ai fugit și tu, ca și el, din aceeași închisoare. Și că ești, ca și mine, sârb. De ce te ferești să mi-o spui? Viteji ca tine ne fac mândrie țării. Ține minte, dragul meu compatriot: cneazul Nez-Veli n-o să te uite niciodată!

Iovan fu privit îndelung de Nez-Veli, căruia îi apăru destul de tânăr, dar mărunțel și palid, cu ochi negri, catifelați și cu privirea tristă.

— E timpul, cred, îi spuse Nez-Veli, să-ți îngropi hainele astea în nisip. Iataganul să ți-l păstrezi, dar veșmintele astea de ienicer trebuie numaidecât aruncate.

— Și cu ce mă îmbrac? întrebă Iovan.

Nez-Veli deschise lada și scoase două veșminte de mătase noi-nouțe, unul roșcat și altul verde, unul pentru Iovan, iar celălalt pentru Vlah. Apoi scoase și șalvari și turbane albe, în vreme ce Vlah îi și văzu pe neguțători repezindu-se asupra-le și propriile leșuri aruncate pe nisipurile fierbinți de dincolo de zidurile Sivasului, târâte noaptea de șacali.

— Ce stăpân au avut? întrebă Vlah.

— Nu-i ce gândești, îl liniști Nez-Veli, tot ce vezi aici e cumpărat cu bani gheață. Uite, în ladă mai e încă un rând de veșminte turcești, fiindcă ar fi trebuit

să fi fost: trei, și cu nepotul meu Fati, patru, dar cel trimis mai înainte la Egrigoz nu s-a mai întors din cetate, iar însoțitorul meu a fost ucis în drum fără să-mi pot da nici acum seama de către cine și în ce scop, cine și-ar fi închipuit? „Ai grijă - mi-a spus acel însoțitor al meu, Liacio, faima Semendriei, fără pereche în mânuirea arcului și suliței - ai grijă, m-a ținut strâns de mână acel însoțitor al meu care-l cunoștea bine pe Fati și voise cu tot dinadinsul să ia parte cu întreaga iscusință la salvarea lui, ai grijă, mi-a spus Liacio pe când intram într-o geamie, căci așa se cuvenea dacă voiam să fiu luat drept unul de-al lor, ai grijă, nu te încrede în ei!” Și când am ieșit l-am găsit înecat în sânge, sub calul înjunghiat și prăbușit peste trupul său ciopârțit.

Vlah îl crezu și-i povesti despre moartea lui Kulin. Cei ce făptuiseră crima îl văzuseră ienicer și-l căsăpiseră într-o străfulgerare. Nez-Veli înțelese și ochii îi străluciră într-un chip ciudat.

— Înseamnă că în întâmplarea asta e un înțeles: asasinii se temeau de ieniceri!

Și-l îndemnă, cu o și mai mare încredere în intuiția sa, pe Iovan să arunce uniforma de ienicer și să se îmbrace cu veșmântul cel verde.

Puțin mai târziu, stând față în față, Vlah, Iovan și Nez-Veli arătau ca niște adevărați bei puși de mult în slujba imperiului, purtători de griji în cine știe care ținut turcesc. Venise acum vremea să părăsească oaza și să se îndrepte spre cetatea înfundată către munții mici, al căror schelet, în lumina de apus a soarelui, se făcuse gălbui ca o pădure de oseminte ivite, deodată, pe podișul neted. Vântul începuse iarăși să bată, dar nu a furtună; era vântul de seară ce șuiera neîntrerupt în urechi suflând liber, ca și cum ar fi scăpat dintr-o văgăună, îmbrățișând cu răsuflarea găfâită și grea

dunele, acum neclintite și reci.

— În Coran scrie că nu-i voie să mănânci carne de porc, spuse Vlah, hrana pe care o ai trebuie aruncată.

Vlah îl mai întrebă pe Nez-Veli dacă e bine să intre în cetate trei oameni cu două cămile, dar cneazul nu-i răspunse nici la prima, nici la a doua întrebare, lăsând să se înțeleagă (ceea ce era și în judecata lui Vlah) că dacă fapta, cum sună un proverb, a pornit la drum, să fie ajutată, nu strunită. De altfel, timpul nici nu le mai îngăduia alte măsuri: mergeau acum aproape de-a lungul zidurilor spre intrare. În cale întâlneau câte un locuitor al orașelului ieșit din cetate, ce se dădea la o parte fără să pară a-i fi văzut. În sfârșit, cei trei călători cu două cămile trecură printr-o poartă ce se deschidea într-un fel de împrejmuire făcută din piatră și argilă, o mică piață străjuită de câțiva copaci stufoși ce aduceau cu sălciile bătrâne de la marginea râurilor europene. În spate se vedea un șir de arcade cenușii și nenumărate dughene, de unde ieșeau mirosuri de mărfuri trecute mult prin soare și mireasma răcoroasă a ceaiului. La una din aceste dughene trebuiau să tragă ei și, de le va merge bine, să rămână peste noapte ca oricare alți oameni veniți în cetate cu treburi.

— Mulțumiți-vă că n-avem încă un satâr în ceafă! le șopti Nez-Veli în semn de încurajare. Acum să lăsăm totul în voia Domnului, iar mâine, sunt sigur, ne vom bucura iarăși de lumina cea vie a cerului.

Vlah privi bolta, apoi arcadele acelea cenușii dincolo de care se întindeau pământurile nevăzute până la apele mărilor, și își spuse, răsuflând din adâncul ființei:

— Așa să fie!

Capitolul 4

Vlah își aminti: dormiseră adânc, lungiți pe divanuri, într-o fumăraie de mirodenii vrednică de selamlicul unui pașă, iar dimineața privirile i se izbiseră de bătrânul cu mustața albă care le turna ceaiul, însoțit de o mică turcoaică aflată la vârsta când fetele nu poartă vâlul, dar nici nu umblă cu totul descoperite, înfășurată într-un șal multicolor ce-i lăsa în afară doar jumătate din față - bărbia, obrazul, un ochi și o parte a frunții -, ceainicul izbindu-se mereu de ceștile de argint strălucitor, iscând un fel de flori alburii pe fundul covoarelor roșii și albastre, atârdate pe pereții de piatră. Și Nez-Veli, care, odihnit și colorat de mustața lui neagră, acum pieptănată și răsucită puțin în sus, o privește crunt pe fată cu amândoi ochii în ochiul ei descoperit. Apoi vine clipa când Nez-Veli se ridică și mai cere un ceai și îi arată fetei o basma scoasă atunci din ladă, o basma înflorată din munții îndepărtați ce se înalță peste mările Apusului și altă clipă în care fata se uită lung la florile ce nu cresc pe pământuri nisipoase, în vreme ce jumătatea dezvelită a chipului ei liniștit și frumos începe deodată să tremure.

Bătrânul își văzu de mirodenii, dar, totodată, îi făcu semn fetei să dispară de-acolo; nu era vârsta, iar farmecele pe care le trezesc încă de mici fetișcanele se cer ascunse mult mai înainte ca feregeaua să le acopere pentru totdeauna; să se ducă în încăperea ei de dincolo de faldurile de mătase neagră, că va turna el singur ceaiul și se va descurca și cu celelalte treburi gospodărești.

Fata dispare, dar nu rămâne în casă, ci iese în piață, trecând pe sub arcade, bucuroasă că Nez-Veli știe cum să se poarte fără să iște nici cea mai mică bănuială. Ar fi fost de necrezut ca o turcoaică să se fi uitat în ochii unui bărbat străin... Dar ea nu era

măritată, iar bărbatul nu era străin. Pentru o fată toți bărbații pot fi și străini și logodnici în același timp, fiindcă nu se știe pe care ți-l va alege în dar Alah.

Ca într-un joc ale cărui reguli nu le cunoștea decât pe jumătate, Vlah privise, aproape deodată, atât fața străluminată a fetei și ocheadele îndrăznețe ale lui Nez-Veli, cât și pleoapele bătrânului, tot mai lăsate, până în clipa revoltei, când mica și misterioasa făptură nu mai avea ce face decât să iasă din dugheană. Ar fi trebuit însă să-și fi dat seama de prefăcătorie, cum de-l cotropise o somnolență atât de puternică? Cât despre Iovan, acesta își băuse ceaiul liniștit și nepăsător. De vreme ce avea lângă el un prinț și un cneaz cu experiență, nici n-ar fi avut altă grijă decât să se fi lăsat în voia puterii și judecății lor. Iovan își bea ceaiul fără grabă, liniștit, cu mișcări repetate, calm, ca într-un ritual, absent la tot ce se petrece.

După ce fata, ademenită de Nez-Veli cu podoabe orientale și europene, fusese alungată din încăpere, bătrânul devenise nervos, bolborosea cuvinte numai pentru el, uneori ridica fără noimă glasul, își ieșise din fire. Cu mâinile desfăcute larg – gestul celui care vinde și cumpără – clătina mereu din cap; apoi, deodată, a devenit vesel, teama lui fusese zadarnică. Numai Nez-Veli se speriasă. Nu crezuse că s-ar fi putut face totul atât de repede. Fiindcă, iată, ușa se deschisese și, din piață, intrase un localnic al Sivasului, un bărbat slab, vânjos, înfășurat într-un burnuz albastru, încălțat cu cizme galbene pe care le purta măsurat prin dugheană ca și cum ar fi voit să le vândă și acum ținea cu tot dinadinsul să arate celor de față cât de bine-i veneau pe picior. Bătrânul fusese cât pe-acum să-i cadă în genunchi și să-i sărute poala burnuzului, dar Nez-Veli îl oprise printr-un semn

autoritar.

La cea de a doua gură de ceai, Vlah nu mai văzuse nimic.

Abia târziu, după o zi și o noapte sau numai după câteva ceasuri, se trezise cu capul în jos, legat de mijlocul unui cal scund, așa încât nu-și putea da seama de înfățișarea locurilor prin care trecea decât după ierbărișul care cucerea tot mai mult imperiul nisipului și după steiurile pe care le bănuia înalte și ascuțite, forme ale unor munți golași din apropierea marilor ape. După o vreme se arătară coaste de povârnișuri repezi mărginite de prăpăstii adânci și peșteri întunecate ca niște guri negre din care nu te așteptai decât să iasă cete de tâlhari și dezertori din armata semilunii, puși pe prădăciuni din pricina foamei sau a poftei de jaf. În fața unei stânci uriașe calul se opri, iar Vlah, dezlegat, fu dus într-un fel de grotă la lumina unei făclii ce țâșnea dintr-un capăt de lemn înmuiat în păcură și purtat în mână, pesemne, de un derviş pe care nu-l vedea decât ca pe o umbră mătăhăloasă, făclia orbitoare fiind mereu ținută în dreptul ochilor săi. Dar pe măsură ce înaintau, Vlah putu să observe că peștera era făcută din mai multe încăperi, dând din una într-alta, și cu toate că păcura arsă răspândea o duhoare înecăcioasă, spațiile se aeriseau repede datorită unor sfredelituri ce străbăteau pereții calcaroși până la lumina de afară. Ferestruicile acestea erau destul de mici, dar, uneori, atât de dese, încât pereții semănau cu niște ciururi. O deschizătură înaltă ducea spre o scară cioplită în piatră ca într-un fel de turn, și Vlah se pomeni curând într-o sală plină de fast, cu lumini sclipitoare și divanuri semicirculare îmbrăcate în mătăsurile de culoarea cea mai vie. Pe unul din aceste divanuri stătea întins, cu o mână sub tâmplă, părând a fi fost

adânc cufundat în sine, Nez-Veli, cneazul de Semendria redevenind dintr-odată în fața lui Vlah ceea ce era, un șeic turc, șeicul Ali Arif, cu o față ușor arămie, din ce în ce mai deschisă spre gât, purtând peste părul negru, lucios, un turban alb ca zăpada; nu mai avea mustață, și din această pricină părea mult mai tânăr; de pe mâna ridicată sub frunte se lăsau unele într-altele patru brățări de patru culori diferite: albul scânteietor, albastrul azuriu, roșul sângerieu și galbenul nisipului. Când Vlah ajunsese aproape de el, printr-o ușă din dreapta sălii (ceea ce avea să însemne ușa dinspre mare) își făcu apariția un alt bărbat, un fel de schivnic, care păși deodată înainte, cu înfățișarea unui om care are de îndeplinit o misiune divină. Straiul său cenușiu și mototolit, părul și barba în neorânduială, dar mai ales obrazul supt și privirile strânse în niște sprâncene stufoase și răvășite întruchipau portretul unui om fără somn sau care nu-i lăsat niciodată să doarmă îndeajuns.

— N-ai de ce să te ferești, îi spuse Ali Arif lui Vlah, el nu-i decât Suleyman-poetul, autorul *Vieții Profetului*. Nu-l va interesa discuția noastră; vreau însă, totdeauna, să am un martor, fie și un copac, cu condiția să aibă ochi și urechi. Și eu sunt în felul meu poet, și niciodată un ied de piatră nu va suga din laptele unei capre de piatră. Toți vom fi de piatră, dar eu nădăjduiesc că tu, mărite prinț, ne vei face oameni vii.

Spunând totul aproape dintr-odată, într-o frază repezită cu respirații dese, Ali Arif, printr-un gest tăcut, îl îndemnă pe Vlah să ia loc pe unul din divane, în vreme ce Suleyman, după obiceiul celor de-un neam cu el, se așeză jos, pe covorul persan. Când toate se împliniră, Ali Arif ridică brațele ca și cum ar fi vrut să binecuvânteze bucatele pe care le pusese înaintea lui

Vlah, apoi gustă el primul din curmale, măslina și șerbet.

— Nu-i nicio mirare că nu-ți dau slănină, surâse Ali Arif, dar Coranul nu ne îngăduie, și eu sunt mulțumit cu masa noastră simplă. Profetul a postit multe săptămâni până să-l fi văzut pe Alah dând drumul spre el unui pumn de poame. Cum pesemne ți-ai dat seama, nu sunt cneazul Nez-Veli și numai Alah știe pe unde s-o fi prăpădit. Ți se va spune că odată cu Liacio, însoțitorul său, și-ar fi dat și el duhul pe aceleași lespezi din fața geamiei: de-o parte Liacio, iar de cealaltă cneazul Nez-Veli de Semendria, cu veșmântul descheiat la piept și cușma aruncată cât colo. Și cum zăcea așa, cu capul descoperit, cu pieptul năclăit, încovoiat și chircit, mi-a venit gândul cel bun: „Ce-ar fi să-l salvez eu pe prințul Fatimir Brancovici al Serbiei?”. Dar cum n-am avut noroc, am aflat de tine și m-am bucurat și mai mult că nu mi-am pierdut vremea cu acel Fatimir al cărui tată vitreg se legăna mereu între credințe, semn c-ar putea rămâne oricând fără putere și avere. Pe când tatăl tău... Sau chiar tu! Iată ce înseamnă să ai darul cel înalt!

Rostind acestea, șeicul Ali Arif, îngrijorat că Vlah, deși îl știa înfometat, se atinge cu greu de bucate, își duse ambele mâini în dreptul pieptului, îmbiindu-l:

— Mărite prinț, unde ți-e pofta?

Vlah se gândea însă la dascălul Cernat și îi dădea dreptate când îi spunea: credințele sunt săgeți, descarci arcul și ele zboară și se împlântă; dacă în cer e un singur Dumnezeu, pe pământ sunt cât puternici sunt. Știi de unde vine numele de oguz? Oguz în limba turcă înseamnă bour, și el a fost primul zeu al turcilor, stăpânitorul pădurilor, dar, ieșind din stepă, „zeul puterii de sus” a devenit lupul. Lupul cenușiu cu care călăreții, în marile lor peregrinări sângeroase, se

întâlneau adesea; din lup, spuneau filosoffi cei vechi, se trag chiar luptătorii; iar lupul a arătat totdeauna calea biruinței. „Știi tu, îi spunea dascălul Cernat, că otomanii, în scrierile chineze, arabe ori siriace, se mai numesc și fiii lupului hrăpăreț? Nicio credință însă nu le-a fost mai adânc înrădăcinată ca cea musulmană. Într-atât de mult a devenit Islamul o creație a turcilor, încât până și Profetul, care nu i-a cunoscut, a zis în predicile sale: „Nimeni ca turcii nu a făcut să tremure inimile ostașilor arabi. Supuneți-vă lor!”

— Cu sfânta-ți cunună împodobește-ne cugetul, dă simțurilor noastre veșmântul de aur, și de flori al preamăritului Alah, în faldurile mantiei tale iubitoare, îngăduie, o Doamne! să slujim sfintele tale taine – șopti din ce în ce mai stins poetul Suleyman, iar Vlah se întrebă gândindu-se la dascălul Cernat: „Am să-l mai reîntâlnesc eu vreodată? Cât de bătrân o fi?”

Văzându-l absent, șeicul Ali Arif își întinse palmele deasupra capului, pocnindu-le de trei ori, apăsând și rar. Și, în aceeași clipă, pe ușa din stânga (ceea ce avea să însemne ușa dinspre munți) intrară câțiva băieți, derviși dansatori, ale căror brațe, grumaji și picioare goale contrastau puternic cu albeața veșmintelor aruncate peste umeri; apoi un șir de fete în văluri negre cântând cu o pioasă însuflețire verseturi despre fericirea vieții ce-a mai rămas de trăit și risipind în jur mireasma unei grădini în floare. Cu ochii ațintiți la ceremonial, șeicul Ali Arif îi lămuri lui Vlah cântecul ce prea înălța desfătarea fără să pomenească nimic despre scopul acestei nebănuite reîntâlniri. De îndată însă ce dansatorii s-au retras în lumina lor tainică de dincolo de ușă alunecând încet, ca și cum covorul ar fi fost de gheață, Ali Arif vorbi fără ocolișuri, păstrând în cuvinte doar înfloriturile orientale:

— Suleyman îmi dă puterea să-ți spun tot adevărul, o, mult preamăritul meu prinț! Te-am urmărit ca pe o stea căzută între zăbrelele cerului mai mult de un an. Așa-i, Suleyman?

Auzindu-și numele, poetul tresări ca străpuns de-o săgeată, ochii i se aprinseră într-o strălucire ce se apropia parcă de nebunie și rămase apoi într-o așteptare încordată, stăpânindu-și repede tulburarea și teama. Vlah își dădu seama că acel Suleyman îi era șeicului complice și că orice greșală, oricât de neînsemnată, l-ar fi costat viața. Ascultă fără să-l mai privească:

— Ți-am spus, urmă Ali Arif, de astă dată fără înflorituri și mângâieri de vorbe, că sunt șeicul din Kara și că mi-am părăsit multe treburi atunci când am aflat de existența ta la Egrigoz. Eu nu dau mâncare oilor care nici lâna n-o au bună și nici miei nu fac. Și nici nu spun povești cu măgari suri. Oricum, să nu ai teamă. Un singur fir din capul tău costă mai mult decât un colan de aur. Cât timp voi fi în umbra ta, n-ai să pățești nimic. Fiindcă eu nu vreau altceva decât să ajungi în țara ta, la domnul tău, sănătos și în plină putere. Știu la ce te gândești, știu și ce întrebi: cum de te afli aici, în acest loc îndepărtat și sălbatic? Și unde ți-e prietenul de fugă, Iovan sârbul? La cea de a doua întrebare îți răspund mai repede decât la prima: dacă ești tu în viață, mărite prinț al Valahiei, nu putea fi și el! Uită-te într-acolo!

Vlah se uită, dar nu văzu nimic în afara pietrei vineții a peretelui. În clipa următoare însă ușa se dădu în lături și sala se umplu de miros de cafea și mirodenii, de scoartă de copac arsă, acoperit, în cele din urmă, de cel al fripturii de oaie împănată bine cu usturoi. Și i se aduse și o băutură ca un fel de vin dulce, peste măsură de dulce și, gustându-l, Vlah păru

să fi descoperit taina tuturor întâmplărilor: deci el, acest șeic, cu numele de Ali Arif, îl ucisese și pe Kulin de vreme ce-l urmărise atâta și nu-l vrusese decât pe el! Un soi de răpitor care-l știa bogat. Chiar în acest chip i se și destăinuie Ali Arif după ce îl rugă (punându-și mâinile una peste alta în dreptul pieptului) să se ospăteze.

— Mărite prinț, te-am răpit. Și așa erai ostatec. Și așa erai închis, după a mea credință, pentru veșnicie.

Și poate pentru a fi și mai convingător, șeicul se ridică de pe divan, dându-și totodată ochii peste cap, declarând (cu amândouă mâinile puse în dreptul inimii):

— Am vrut să-l scot din închisoare pe Fati, eu, Ali Arif, în locul unchiului său care, cum am spus, murise odată cu însoțitorul său, rostogolindu-se amândoi la capătul scărilor de piatră ale unei geamii. N-am ajuns la timp. Sau el, prințul Serbiei, nu m-a găsit. Oricum, faptele s-au învălmășit. Dar în ochii minții mele te aveam și pe tine. Te-am urmărit de cum ai sărit zidul turnului. Mi-am spus atunci că erai darul trimis de Alah pentru suferințele atât de mari îndurate de mine în atâta amar de vreme. M-au încurcat mult cei doi sârbi care nu-mi făceau rău numai mie, ci și ție. Planul vostru n-ar fi dus la nimic bun. O zi, două, și ați fi fost prinși și trași în țeapă. Or eu te-am salvat. Știu că n-ai la tine nici măcar vechile zdrențe; veșmântul e al meu; știu că n-ai nici măcar un iatagan cu miner încrustat cum avea ienicerul și nicio basma ca a lui Nez-Veli. Toate astea le știu, dar mai știu un lucru: că ești fiul domnului Țării Românești! Și acest lucru îmi este de ajuns!

La aceste cuvinte se lăsară o tăcere adâncă și un întuneric de nepătruns, o asemenea tăcere și un

asemenea întuneric care-l făcură pe șeic să nu îndrăznească nici măcar să se așeze înapoi pe divan. Pe ușa de dinspre mare, mai bine zis din dreptul ei, se văzu, ieșind parcă din podeaua de piatră, un braț vânjos luminat dintr-odată de făclia pe care o ridicase cât mai sus cu putință, un braț pe jumătate gol, pe jumătate învăluit de o mânecă neagră; apoi încă un braț lăsat în jos, dar căruia, pe măsură ce-și făcea apariția, lumina îi dezvăluia și coada securii ținută strâns în pumn. Urma apoi să fie văzut capul, fiindcă cel căruia îi aparțineau brațele îl și smuci dându-l pe spate, lăsând să-i cadă pe umeri masca din mătase roșie. Înfațișarea făpturii care apăruse era acum a unei matahale - Vlah recunoscute umbra lătită pe zidurile peșterii cu flăcările ei negre -, un uriaș hidos, cu un cap de hipopotam acoperit doar de pielea lucioasă care-i scotea și mai mult la iveală urâtenia. De îndată ce ieși din deschizătură, strania apariție rămase în picioare în fața lui Vlah și, parcă vrând să fie și mai bine văzută, își plimbă opaițul prin fața ochilor îngropați în carne și mușchi. În clipa aceea, când ochii îi scânteiau și se zbăteau gata să-i iasă din ovalul umflat, șeicul Ali Arif, parcă abia atunci recunoscându-l, îi făcu semn să dispară, aruncând, totodată, cu ceva greu după el și urlând cum nu-l auzise Vlah până atunci:

— N-am nicio răfuială cu el! mai așteaptă, rob nemernic!

Apoi, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca și cum soarele s-ar fi închis puțin sub nori - faptă care nu poate fi făcută cu voia lui -, sala se luminează din nou și Ali Arif, reluându-și locul pe divan, continuă:

— Ascultă, mărite prinț, am colindat pământul de la Orho și Enisei, până la Galipoli și Adrianopol; am fost și-n Bosnia și-n Țara Albaniei, întorcându-mă

iarăși la Galipoli și iarăși spre Apus, unde am aflat că tatăl tău, măritul domn, are acum mulți dușmani, mai întâi chiar pe peticul vostru de pământ, care nu este nici măcar o unghie în fața marelui imperiu, dar care este socotit tot atât de apropiat ca și unghia de carne. Smulge unghia, și te doare întregul trup! M-ai înțeles acum? Tu ești ostatec la sultan, iar eu am să te ajut să nu mai fi.

Șeicul îi observă absența și reluă:

— Tu ești ostatec la sultan, și e drept să fie așa. E în obiceiul nostru diplomatic să primim ostateci și se cheltuiește destul de mult ca să fie întreținuți. Toți domnii dunăreni au procedat astfel. Măritul domn al Valahiei te-a dat pe tine și pe vărul tău, dar și despotul sârb George Brancovici și-a dat fiii, doi fii buni care au fost orbiți și unul vitreg care a fost tras în țeapă, și nu numai fiii, ci și fiica, pe frumoasa Mara, de care nu știu eu dacă ai fi auzit. Această fată era privită în întreaga Serbie ca una dintre cele mai atrăgătoare ființe, o făptură desăvârșită, cu un trup zvelt și păr îmbelșugat, și se mai spune că trăsăturile îi erau atât de ademenitoare și de gingașe, încât nimeni nu i-ar fi ghicit cei cincisprezece ani pe care îi avea. I-am iscodit pe cât am putut firea ducându-mă în țara ei și mi-am dat repede seama că n-aș fi avut mult de trudit s-o pot salva pe drum sau chiar și mai târziu, ajunsă la palatul din Adrianopol, mai ales că veselă, vioaie și plină de toane cum era, aș fi făcut-o de îndată tristă povestindu-i cum arată haremul lui Murad plin de favorite, eunuci și bice și, în cele din urmă, de cadavre scoase în zorii zilei spre gura lacului de la Egeruc. S-a întâmplat însă că tocmai acolo să nimerească numai cu o zi înainte de a fi ajutat-o eu. Păcat, mare păcat, și uite-așa s-au dus zece pungi cu galbeni.

(Mai târziu, Vlah avea să afle că Mara, fiica

despotului George Brancovici, fusese trimisă acasă, încărcată cu daruri, de îndată ce Murad al II-lea murise, și nu numai ea, ci toate celelalte soții ale sale. Mai târziu - adică atunci când în locul lui pe tron urma să urce Mehmet Avnî, cel care avea să fie supranumit Cuceritorul.)

— Fiindcă, ți-o spun cinstit, mărite prinț - vorbi Ali Arif -, mie îmi place foarte mult aurul. Profetul însuși ne amintește că un copac trăiește mai mult decât un om. Înzestrat cu o picătură din înțelepciunea lui, eu, umilul șeic al Karei, Ali Arif, aflat în fața măritului prinț Vlah, fiu al domnului Țării Valahiei, voi spune că aurul trăiește și mai mult. La ce bun să te predau pe tine în mâna sultanului, și așa sătul de-atâtea judecăți, când pot să-ți insuflu cu harul Profetului credința în marele tău preț? Ești scump cât și o țară, preacinstitul meu prinț, iar eu nu voiesc țara, ci aurul din ea. Acum ai înțeles? Și să-ți spun ceva: nu sunt cheltuitor. N-arunc banii în petreceri fără rost. Aș zice chiar că sunt un vistiernic ce-ar trebui plătit pe deasupra pentru aurul pe care îl păstrez. Fiindcă la mine nu se pierde prea mult în afara hranei ce-o dau slujitorilor. Sunt, ca să spun așa, cel ce ține comoara. Cândva, poate chiar tu o să ai nevoie de puterea ei. Nu-ți hulesc tatăl, dar oricând ar putea muri sau deveni pribeag. Și cine, atunci, să cârmuiască țara? Eu nu mă bag în treburile domniilor, fac însă cu plăcere servicii prietenilor mei. Dar, ca să le pot face, trebuie să am din ce. Am să-ți arăt ceva.

Șeicul Ali Arif bătu din nou din palme și se făcu iarăși întunericul acela străpuns, curând, de săgețile luminoase ale faclei ce s-a ridicat ieșind din podea ca vârful unui incendiu. Dar în locul călăului mătăhălos apăru acum o făptură subțire și mică, un fel de pitic ca din basme, care începu numaidecât să alerge într-o

parte și în alta a sălii deschizând, cât ai clipi, o mulțime de firide, una aici, alta dincolo, din care scânteiau, pe socluri de lingouri, figurine și podoabe din aur prelucrat, răspândind ele însele o lumină orbitoare în jur, ca și cum ar fi fost bucăți rupte din soare și aduse aici, pe pământ, și date în dar extraordinarului șeic din Kara, cel care știe cel mai bine cum și cât prețuiesc bunurile lăsate de Alah omului care se încrede în atotputernicia lui.

Vlah, căruia îi vâjâiau urechile, vru să se ridice de pe divanul în care rămăsese neclintit, de când intrase aici, în sala aceasta atât de stranie; pe neașteptate, însă, toate figurinele acelea părăură a se fi luat de mâinile lor subțiri, sărind din firide și dând naștere unei culori nemaivăzute; divanurile, mesele scunde, ba chiar și covorul persan, de o deosebită frumusețe, păreau a se fi pârjolit și transformat fără veste într-un praf sfărâmicios, praf mai prăfuit decât praful, fiecare bob devenind o rază ce se străduia să urce înapoi spre ceruri, ascuțindu-se mereu în limbi de flăcări, o flăcără zvâcnitoare cu neputință de stăpânit. Pe urmă, toate razele acelea se uniră, într-adevăr, tâșnind în sus, drept, și dispărură printr-o gaură rotundă în tavanul peșterii (ceea ce ar fi însemnat ușa dinspre cer), totul atât de repede, că niciunul dintre cei de față, adică Ali Arif și Suleyman, n-apucară să-și tragă respirația sau să scoată vreo exclamație.

Exclamația o scoase doar Vlah, care, nemaiputându-se stăpâni, răsturnă masa mică din fața lui, care se rostogoli la picioarele șeicului. Ali Arif nu luă însă în seamă gestul, își duse privirile spre Suleyman, care rosti cu glas tare: „Mă aflu aici la marginea drumului, spune-mi, Marele meu Profet, ce să fac? Sub mine simt prăpastia, iar deasupra păcura

arsă; stânci prăbușite vin dintr-o parte și din alta; sunt ascuns după un morman; răsare soarele deasupra deșertului, dar mie mi-e frig; peste puțină vreme îmi va fi cald, poate prea cald; omul din fața mea mă face să-mi pierd mințile; iar eu de atâția ani... Stăpânește-te, nu mai ai mult de răbdat!”

Vocea lui fu atât de puternică și hotărâtă, încât Suleyman se izbi peste gură, semn propriu musulmanilor atunci când sunt gata s-o ia înaintea Profetului.

— Mărite prinț, spuse Ali Arif, făcând din brațele sale un arc deasupra capului, gata să pocnească iarăși din palmele prelungi, dar în aceeași clipă le și coborî, hotărât să nu mai piardă timpul. Ai să te întrebi dacă am inimă. Inima e în ochi. Atâta vreme cât văd, am și inimă. Și la voi tot astfel este. Dreptatea e întotdeauna cu mine, căci mi-o dă Profetul. Iată ce vreau: ești în mâinile *mele*. Toți cei care află că ești în mâinile *mele* sunt robii *mei*. Deci, nimeni nu știe. Ne-am întâlnit întâia oară în oaza Sivasului, dar *eu* te știam cu mult mai înainte. Atunci *eu* am rămas singur, n-am avut pe nimeni, și am riscat. Acum tu ești singur, mărite prinț, și nu te-aș povățui să riști. De altfel, nici n-ai avea cum. N-ai să mă acuzi că mă bucur de propria mea fire, dar sunt fericit că-mi ești prieten. N-am ucis nici măcar o lăcustă, iar pe orbi îi conduc cu plăcere, fie chiar și prin deșert, fără să le cer o lețcaie. Voi da oricând o oală cu carne celui înfometat, iar calul căzut de sete va găsi în Kara cele mai largi izvoare. Nu știi unde te afli! Tot ce-i aici e doar o picătură din natura de-afară. Podișul înalt Kara e de fapt un munte. Ca să ajungi aici trebuie să ocolești văile adânci. Povârnișul este cel mai dorit punct de observație. De aici se văd nisipurile cele mai întinse, dar și marile câmpii pline de verdeață. Când vom ieși, îți vei da seama că te

găsești pe cel mai interesant pisc aflat deasupra mării ce se zărește în depărtarea scăldată în lumină; locul cel mai plăcut, un înalt arbust din care vezi imperiul și marginile sale mișcătoare asemenea valurilor ce sparg mereu malul. Ți-am spus că sunt poet. Tu ce spui, Suleyman?

Suleyman tocmai ațipise. Ali Arif nu-l certă. Ba chiar îi surâse, stropindu-l cu apă din mirodenii fierte. Suleyman tresări și se retrase într-un colț, mai mult târâș, de unde, cu ochii mari deschiși, îi privi pe cei doi, apoi se lăsă iarăși pradă picotelii. Acest fapt scăzu din puterea șeicului Ali Arif, toropit și el de atâta oboseală. Care mai este scopul său în față dacă un nenorocit de fugar n-a pus măcar un galben pe gândurile sale atât de generoase?

Ali Arif coborî de pe divan fără să mai rostească niciun cuvânt și, luând dintr-un sertar o cheie cât o jumătate de iatagan, deschise o ușă.

În următoarea clipă veniră sulițașii.

„Vlah fu încarcerat într-un loc de unde se vedeau, într-adevăr, întinderile de nisipuri și munții și marea. Era spre seară și așteptarea fără capăt îl tulbură cumplit. Totul era ca un vis, un vis lung, în care el n-ar fi putut să creadă. Privea cu uimire pereții mari ai munților, apoi, spre răsărit, deșertul, iar spre miazăzi apele mării. Dar care mare? Există locuri unde nu trupul, ci gândul e pe moarte. Toți anii aceștia rătăcise, dar avusese mereu deasupra capului steaua cea mai splendidă: țara sa! De aici i se părea că nu mai vedea nimic. Acest Ali Arif te putea ucide aidoma unei mlaștini pe care n-ai prevăzut-o. Mergi pe pământ uscat ferindu-te de șerpi și de lupi fioroși, dar cazi, deodată, într-o băltoacă verzuie, care te trage, te trage până te îneacă. Oricum, orice moarte e în jos. Când vor veni oamenii șeicului, Vlah va trebui să

coboare. Și e, într-adevăr, păcat de acest turn spre care se cațără toate ierburile pământului acestuia lipsit pe-atâtea spații de cea mai mică urmă de vegetație.

Gândind, Vlah găsisese unicul mod de a se elibera: nădejdea și-o punea acum în Iovan. Și-l închipui dincolo de ziduri, venind după el cu o pădure de palmieri în care aveau să se ascundă. Iovan, tăcutul, îi era salvatorul. Iovan, sfetnicul său, fiindcă nu vorbea. Ar fi fost pentru Vlah singura ieșire, dar, iată, visele îl înșelau, Iovan prietenul sârb fusese ucis ca și Kulin, înjunghiat cu propriul său iatagan, și astfel visele sunt ca și valurile de nisip, creste tăioase de fier și apoi nimic, și iată că și cumpăna se năruise. În ce să crezi atunci? Bineînțeles, în fugă! Dar cum? Vlah refăcu drumul înapoi: scara de piatră, sala fastuoasă, apoi o altă scară și chilia, apoi altă chilie, și peretele găurit, și ieșirea între munții golași. Era, firește, drumul cel bun, dar numai pentru un bob de nisip. Nici măcar o frunză n-ar putea ieși din pricina freamătului pe care l-ar stârni.

— De ce s-o mai lungim? îi spuse șeicul intrând, pe neașteptate, în celulă. Am greșit, și te rog să mă ierți. Sfâșie-mă! Îți jur că n-am pe nimeni care să mă ocrotească!

Vlah înlemni. Se întoarse cu fața spre cel care-i vorbea. Dacă ar fi fost vorba de un meșteșug războinic l-ar fi înșfăcat într-o luptă corp la corp sau l-ar fi izbit atât de năprasnic, încât i-ar fi zdrobit capul de pereți. Numai cu o praștie l-ar fi putut doborî, o praștie care-i era de fapt pumnul. Dar după asta l-ar fi așteptat moartea. Și merită oare să mori pentru un câine? Sigur că l-ar fi sfâșiat, dar căpățâna asta blestemată l-ar fi costat prea mult s-o fi sfărâmat.

— Mărite prinț, îi vorbi șeicul Ali Arif, am uitat

să-ți spun că am fost, prin peregrinările mele, și-n țara ta. Poți să fii fericit. Oricine și-ar dori un leagăn ca al tău. Și dacă nu există Dumnezeuul vostru, sunt convins că Alah ține mai mult la voi. Fiindcă, gândesc eu, cine-ar fi putut da pământului munții și iarba, și apele acelea atât de minunate? Cine-ar fi putut să-l apere pe om împotriva arșiței de sub cerul gol, dacă nu Alah? Imperiul va ajunge până acolo, mărite prinț, fiindcă tocmai acesta e semnul lui Alah: munții și pădurile de el sunt făcute și imperiul său merge într-acolo. Tot nu m-ai înțeles că-ți vreau binele?

În timp ce ajunsese la această încheiere, Vlah se gândi că ceasul hotărât sosise: trebuia să-l ucidă și să fugă. Se trezi însă nemișcat, întins la pământ, cu două vârfuri de săbii deasupra.

— Mahomed, Profetul lui Alah, și Alah, Dumnezeuul Profetului, ți-au hotărât sfârșitul! îi spuse șeicul, împlântându-și privirile ascuțite în ochii prizonierului.

Apoi, trecându-i în spate, îl împinse brusc pe scările de piatră, și când ieșiră afară, Vlah auzi zgomotul apelor. Nu se vedea decât o largă mișcare de întuneric, semănată cu solzi strălucitori. Dincolo de ea, un întuneric mai dens, parcă închegat, îl făcu să creadă că era celălalt mal și că, deci, se aflau la marginea unui râu. Chiar se și zărea pe acel mal încremenit o lumină gălbuie ce venea pesemne dintr-o faclă îndepărtată. Două umbre se apropiară și Vlah le văzu păzitorilor fețele negre strălucind. Amândoi erau un fel de uriași, dar, spre siguranță, îi legară lui Vlah mâinile în față. Când treaba fu gata, unul dintre ei aprinse o faclă răsucind-o de câteva ori pe deasupra capului și, deodată, lumina cea depărtată se înălță de mai multe ori, ca și cum cel care o purta ar fi urcat și ar fi coborât repede un povârniș. Curând se făcu iarăși

întuneric, dar, apropiindu-se de apă, Vlah îi văzu valurile prelungi și ridicate ca niște mușchi lichizi. I se păru că vede chiar și o pădure încețoșată sub stelele extrem de palide; își dădu însă curând seama că nu era vorba de niciun râu și de nicio pădure, ci de un golf. Tresări, înfiorat; nu cumva se afla pe malul asiatic al Bosforului, la Canak, pe unde trece drumul spre Adrianopol? Fiindcă la vorbele sale, șeicul adăugase:

— Ai putea să-ți primești osânda aici. Oricare rob al meu ți-ar lua capul mai iute ca fulgerul. Dar ce folos aş avea eu? Nu-i mai înțelept să te duc sultanului? Un fugar din cetatea Egrigozului nu-i un șacal bun de sfârtecat. El are multe piei bune de vândut, și încă dintre cele mai scumpe.

Merseră pe un drum umed până aproape de mal, de unde începură stufărișurile – aceasta era pădurea, o perdea foarte densă de arbuști și plante de apă deasupra căreia stăruia un aer călduț. Acolo unde părea să fi fost malul se înălța un zăngănit de lanțuri și un clipocit înăbușit de ape. Acum se putea vedea bine cercul de lumină gălbuie care înconjura apa. Nimbul acesta se lărgi treptat, apoi se micșoră din nou, începând să lumineze deasupra ei un fel de acoperiș pătrat din pânză alburie sprijinit de cele patru colțuri de niște bețe groase de bambus: era o ghimie. Acest adăpost mișcător sub care se agitau umbre nedeslușite înainta domol, și când ajunse la marginea stufărișului se văzură limpede la lumina galbenă trei bărbați goi până la brâu, cu capetele rase strălucind, ca și cum pielea le-ar fi fost de argint. Stăteau nemișcați, bine înfipti pe picioarele lor depărtate, privind cum se apropie malul fără să-și ridice privirile către cei care îi așteptau. Dintr-odată șeicul se aruncă între ei, izbindu-le spinarea cu un bici

scurt - semn că se mișcaseră prea încet - și, pentru o clipă, oamenii încremeniră cu mâinile înălțate. Gestul îl irită într-atâta pe Ali Arif, încât pe unul dintre ei, pe cel care ținea în mâini cârma, îl îmbrânci în apă, iar pe cei doi îi pocni din nou, de data asta de-a dreptul peste față. Cârmaciul căzut se agăță de capătul prăjinii ușor cufundată în apă, cu mușchii încordați, fără să poată însă ajunge în barcă, pentru că șeicul, în furia sa, îi izbi pal5* mele cu picioarele de îndată ce se prinse de marginea ghimiei. Vlah nu mai văzu decât ochii holbați ai celui ce nu voia să se înece și umflăturile gâtului străbătut de un spasm neîntrerupt, ce părea că vine din apă și din apăsarea ei. Nici apa nu voia să-l înghită pe nenorocitul de cârmaci, iar Vlah îl ridică și-l scoase cu gândurile sale răscolite din viitoare. Abia târziu, când deasupra apei nu mai erau decât cercurile provocate de zbatere, Ali Arif smulse prăjina și-o lăsa mult în jos, mânuind-o din răputeri până ce spre barcă se arată trupul moleșit al cârmaciului trezit apoi cu lovituri de palme peste față. Revenindu-și, cârmaciul se lungi la picioarele șeicului, sărutându-i-le cu mișcări repezite, ca și cum ar fi fost un înfometat, iar picioarele, hrana sfântă pe care o așteptase. Șeicul îi surâse și-l strânse la piept: era semnul că-i încredința fără nicio teamă misiunea. Prinsul pe care aveau să-l ducă la sultan nu era un oarecare fugar, ci ostatecul scăpat de la Egrigoz, fiu de voievod al unei țări bogate de dincolo de Dunăre, fiul domnitorului Valahiei. Iar el, cârmaciul, trebuia să fie nu numai atent la drumul apei, ci și un luptător și apărător al ghimiei în împrejurarea în care ar fi fost atacată de pirații Egeei. Șeicul se așeză în spatele ghimiei, pe o bancheta din nuiiele groase acoperită cu pături din păr de cămilă, în vreme ce vâslașii îl luară pe Vlah între ei. Cei doi păzitori uriași cu care șeicul

venise în golf rămaseră pe mal până ce ghimia începu să înainteze încet, alunecând ușor deasupra apei cu zgomot de lanțuri scuturate; apoi se aruncară și îi ieșiră în față ca niște crocodili, urcând și ei sub acoperișul pătrat de care atârna un opaiț. Fără să mai întârzie, prinseră lopețile și barca începu să salte din partea dindărăt, arcuindu-se peste undele valurilor. Nimeni nu vorbise în timpul manevrei de pornire, totul fu transmis prin semne, iar Ali Arif stătu pe divanul său de nuielă nemișcat și tăcut, privind către mijlocul apelor, dincolo de care trebuia să înceapă Marea Egee, coborând spre ea. În golf, strânse între chingile malurilor a doua continente, apele apăsau marginile bărcii, făcând-o să alunece mereu spre sud, unde ele s-ar fi simțit în largul lor, dar cârmaciul, cumva parcă fericit că-i dovedise șeicului rezistență în fața morții, o dirija spre apus, unde era limba de pământ verde cu portul Sedi cufundat în întunericul mării și al nopții, fără nicio luminiță, încât numai un cârmaci ca el l-ar fi putut nimeri. Iar când în aer începu să plutească un miros veșted, cârmaciul știu că erau pe aproape. Unul dintre uriași lăsă lopata; asta însemna că pentru păstrarea direcției trebuia să vâslească numai celălalt. Deși porniseră în plină beznă, cerul începu să se lumineze și Vlah putu să vadă bine fețele păzitorilor săi. Erau cu toții: doi care se aflaseră pe barcă, doi care-l aduseseră - uriașii care acum vâsleau - și cârmaciul care oricând l-ar fi înșfăcat de ceafă dacă ar fi sărit, încercând să scape de ei. Dar cel mai atent se dovedi a fi fost chiar șeicul, care, deși se părea că începuse să moțăie, când Vlah se răsuci ducându-și mâinile legate sub bărbie, tresări în divanul său de nuielă atât de tare, încât s-ar fi crezut că barca se izbise de țărmul stâncos. În aceeași clipă se auziră țipete de păsări amestecate cu un fel de cârâituri

necunoscute ca niște scârțaituri de copac răjghinat. Vâslașii cei uriași își înfundară lopețile lor late și bâjbâiră cu mișcări de orbi în căutarea unui punct de sprijin. Dar malul era încă departe, iar portul nicăieri. Peste o vreme, zorii descoperiră o vegetație sălbatică, de unde se ridica, asemenea unui arbust cocoșat, o mogâldeată mișcătoare, făcând semne agitate. Când ajunseră pe uscat, Vlah avu în față un turc ce șchiopăta, gâfâind, purtând în mână un laț din fâșii de piele răsucită și împletită ca un gârbaci. Îmbrăcat cu o cămașă galbenă, cu șalvari scurți și tuzluci ascuțiți, dădea imaginea unui animal de apă ce se hrănește cu vietăți ce se găsesc prin mlaștini.

Îl întâmpină pe șeic aplecându-se până la botul cizmelor, iar șeicul, numindu-l seiz, îi trase din mână lațul, pipăindu-l câteva clipe cu atenție. Apoi, ca și cum și-ar fi pus în gând să-l încerce, se întoarse spre cârmaci (care tocmai ieșise pe uscat, scuturându-și brațele de câteva ori în semn de alungare a oboselii) și-l izbi cu lațul peste ceafă. Curelele moi se înfășurară de câteva ori în jurul gâtului, desfăcându-se tot atât de repede, operație după care Ali Arif îi arată drumul înapoi, unde rămăseseră ceilalți. Cum de nu veghează fiecare pas al prizonierului? Ar fi trebuit să-și fi dat seama de la început că acela care a izbutit să fugă din cetatea grea a Egrigozului nu-i ușor de ținut sub pază, chiar dacă e legat cu frânghia! Bineînțeles, dacă i-ar fi zdrobit puțin oasele picioarelor n-ar mai fi putut să meargă decât târâș, dar tocmai asta nu voia s-o facă Ali Arif. Îi explică și seizului de ce nu-i bine să folosească lațul și de ce trebuie să fie cât mai atenți cu toții la sănătatea prizonierului. „Băiatul ăsta costă aur; o singură vătămătură înseamnă prețul pe jumătate”. Trecură printre ziduri înalte de arbori și de vegetație crudă și încâlcită, învăluți într-o mireasmă

dulceagă și înțepătoare. Gânganii luminoase se trezeau pe frunzele ascuțite ca niște săbii, săgetând aerul închis al pădurii, și la un moment dat din fața lor zbură, într-un zvâcnet înspăimântător, un stol de păsări roșii, de parcă ar fi fost flăcările dese ale unui foc înalt, stins, dintr-odată, de revărsarea apei. Drumeagul se răsucea când la dreapta, când la stânga, traversând nenumărate podețuri din rădăcini groase, jupuite de copite de cai. Uneori pădurea se ridica brusc într-un fel de stâncării mâncate de puhoaie și în aceste locuri pietrele scăpărau încinse de soare. De pe un asemenea povârniș pietros Vlah văzu, nu prea departe, casele portului ale căror acoperișuri erau foarte aproape de pământ. Ieșind în luminiș, ar fi urmat, deci, să fi ajuns repede în portul acela, dar seizul care mergea în fruntea coloanei coti pe nesimțite, și în față se arătă un fel de cocoașă cu niște găuri din care ieșea fum. Din clipa aceasta, pe sub pământ pârură să se audă lătrături de câini. Cocoașa apăru ca un acoperiș de cetate construită în adâncuri. Când se apropiară, Vlah observă că piatra zidurilor era ca orice piatră de zidărie, iar din față se lăsau două scări largi cu trepte, de asemenea din bucăți de piatră. Pe una din aceste scări coborî seizul, apoi Vlah și păzitorii, iar în urmă șeicul, supraveghind întregul șir. Drumul deveni ciudat, fiindcă, la sfârșitul scării de piatră, începu o alta, cu lespezi de marmură, ce urca într-un fel de iatac. Stilul era același cu cel întâlnit în cetatea șeicului Ali Arif, numai că, de data aceasta, așa cum observase Vlah încă din primele clipe, totul era făcut cu un anume scop de la bun început, în tăcerea ce demnea pretutindeni, doi șoimi își luară zborul dintr-un punct nevăzut, învârtindu-se buimac pe deasupra capetelor musafirilor, și, aproape în aceeași clipă, în ușă se arătă stăpânul cetății pe

care Ali Arif avea să-l numească șeicul Izzet Sinasi. El își dovedi nespusa mândrie de a-l primi în casa lui pe șeicul Ali Arif prin întinderea brațelor în aer și aducerea șoimilor pe ele, din plin zbor, fără să-și fi ocrotit cât de puțin pielea dezvelită din mătasea sarafanului. Adăugând la gestul său cuvinte, șeicul Izzet Sinasi îi spuse șeicului Ali Arif că se simte nevrednic de o asemenea cinste și că îi mulțumește din toată inima lui Alah pentru nevisata întâlnire. În clipele următoare cei doi șeici dispărură pe ușa înaltă, nu înainte însă ca șeicul Ali Arif să le facă semne păzitorilor să holbeze bine ochii la fiecare mișcare a prizonierului. Vlah fu dus într-o curte interioară și de acolo într-o încăpere în care înțelese că avea să stea până ce Izzet Sinasi își va fi ospătat bine oaspetele. I se aduseră și lui carne de berbec fiartă și o cupă cu zeamă întăritoare din fructe, amestecată cu chimion. Încăperea avea două uși: una care dădea în camera păzitorilor, rămasă deschisă, și alta înspre o încăpere foarte mare, aproape cât curtea interioară, un fel de uriaș salon de dans, pe care Vlah o vedea printr-o ferestruică lăsată anume în partea de sus pentru observații din afară, ușa aceasta fiind puternic zăvorâtă. Vlah se uită la păzitori: mâncau hulpav un amestec de carne și mirodenii, dând mereu semne de neliniște, firește din pricina lui – o s-o scoată ei, oare, cu bine la capăt? – și-l cuprinse un straniu sentiment de frățietate, pe care, oricât încercă să-l respingă, nu reuși. Nu numai el, ci și ei erau închiși, un fel de deținuți pe viață, Îl pândeau să nu fugă, să nu-și piardă, adică, ei capul și din pricina asta ar fi fost gata să i se repeadă oricând cu mâinile în beregată. Isprăvind de mâncat, păzitorii, sătui, se liniștiră, dar, pentru siguranță, cel care făcuse pe cârmaciul se trase în pragul ușii, rămânând nemișcat, ca și cum ar

fi fost zugrăvit. Vlah tresări. În marea sală de piatră începură să răsunе tobe, și pe balconul din față, ceva mai jos de nivelul ferestruicii, se iviră chipurile surâzânde ale celor doi șeici, care se așezară cu picioarele încrucișate sub ei pe niște așternuturi mătăsoase, având, nu prea departe de bărbii, cești cu cafea aburindă. Vlah se așeză în așa fel, încât să-i vadă cât mai bine, fără să țină seama de cârmaci, care, de altminteri, nici nu se sinchisi; pentru el totul era să nu fi dispărut de-acolo. Văzuți prin ferestruică, Ali Arif și Izzet Sinasi nu păreau deloc mai prejos decât sultanul, prin ținuta lor încrezută, și Vlah nu se îndoia nicio clipă că puterea lor aici, la cele două capete ale continentelor, era la fel de mare ca și cea a împăratului. Ca să poată ajunge în patrie, Vlah se gândi la singura cale, aceea a supunerii. Orice semn de împotrivire i-ar fi fost fatal. Dacă în fața lui Ali Arif avea prețul unei țări, atunci trebuia să se considere drept țara sa: nicio grijă, va veni și vremea plății. Acum însă el e o țară și trebuie să judece totul în numele acestei țări. Vlah știa că încă de pe timpul selciukizilor și a celor dintâi mari cuceriri pentru „credință”, tradiția islamică stabilise reguli pentru chipul în care să fie tratați învinșii. Dacă un oraș sau un ținut se predă de bunăvoie cuceritorilor, atunci nu trebuie să fie jefuit, dar va plăti o despăgubire. Locuitorii, indiferent de credință, își păstrează lăcașurile de cult, fiind supuși anumitor prescripții. Când însă un oraș este luat cu asalt, locuitorii săi nu-și păstrează niciun drept. Armatei cuceritoare i se îngăduie trei zile de jaf fără opreliște, iar fostele lăcașuri de rugăciune, cu toate acareturile lor, ajung proprietatea căpeteniei cuceritorilor. Se iscă atunci viscolul prăzii, când învingătorii se năpustesc într-o goană sălbatică, ucigând tot ce întâlnesc în cale și

când sângele curge șiroaie până ce soldații își dau seama că atât prizonierii, cât și lucrurile de preț le pot aduce un folos mai mare. În fața celor doi șeici, Vlah era și prizonier, și lucru de preț. Prin urmare, dacă voia să supraviețuiască, trebuia să țină seama de aceste reguli ale imperiului.

Astfel gândea Vlah acolo, între păzitorii săi, cu privirile duse spre cei doi șeici, când, deodată, de undeva, de dedesubt se auziră urlete și țipete și pe piatra lucioasă tășniră băieți și fete de culoare maronie, tineri mulatri cu trupuri încordate. După ei, apărură muzicanții, și mulatrii, despărțindu-se în semicercuri având între ele căpetenia – un musulman înalt, îmbrăcat în roșu –, începură pe dată să cânte, cu voci de trâmbițe, acompaniați de tobe. Semicercurile, închipuind semiluna, începură să se învâртеască înainte și înapoi, într-un dans apăsător, înviorat continuu de dubla șerpuire a șoldurilor. Mulatrii își duseră apoi mâinile la spate, și le încrucișară în față, le ridicară deasupra capului și se lăsară ușor pe vine. În toată vremea asta țipetele sporiră treptat, și când se contopiră într-un singur urlet, căpetenia scoase, privind în sus și ținându-și răsuflarea, o sabie scurtă și lucitoare. Un alt țipăt ascuțit tășni de astă dată numai din pieptul fetelor, care începură, în cele din urmă, să-și tăvălească trupurile la picioarele căpeteniei. Era semnul unei rugi pe care însă conducătorul ceremonialului nu voia s-o asculte. Atunci ele se ridicau, clătinându-se, și porneau din nou să danseze și să strige, până răgușeau. Una dintre fete, înfășurată în mătase verde, se repezi cu dinții spre mâna în care căpetenia ținea pumnalul, dar fu împinsă numaidecât de un băiat care-i cuprinse între palme obrajii netezi, lovind-o să se trezească, să-și dea seama ce face. Căpetenia își strânse pumnalul ridicându-l spre băiat,

dar fata se așeză în fața lui, apărându-l. Atunci căpetenia, ca și cum ar fi fost speriată, opri dansul lăsând doar tobele să răpăie surd și fără întrerupere. Dansatorii, ca niște tulpini de bambus, rămaseră nemișcați, cu ochii pe jumătate închiși, în vreme ce căpetenia arată ajutoarelor sale - doi musulmani îmbrăcați în galben - pe băiatul apărat de fata înfășurată în mătase verde. Fata țipă, de astă dată singură, neajutată de nimeni, nici chiar de băiat, țipă tot mai tare, întreaga ei ființă era acum un țipăt, țipă fără contenire, până când glasul ei înspăimântător fu gătuît de o fulgerătoare lovitură de gârbaci, care-o țintui de piatră. Apoi trâmbița cântă numai pentru ea: se legăna încet, clătinându-se până aproape să cadă, iar din buzele mușcate curgea sânge. Muzica se opri, dansatorii părăsiră sala, rămânând acolo doar mulatrul căzut la sorți să devină eunuc. Cele două ajutoare ale căpeteniei aduseră în mijlocul sălii un butuc scund și un fel de pat dintr-o singură scândură pe care-l așezară la același nivel cu butucul, strâns lipit de el. La semnul căpeteniei, mulatrul se lungi pe pat cu fața spre butuc. Trupul îi tremura. Știind că ceva îngrozitor avea să i se întâmple dintr-o clipă în alta, și ca și cum și-ar fi amintit abia acum, mulatrul sări de pe pat, ghemuindu-se, ca o pisică, într-un colț al sălii. Musulmanul cel înalt, pălind, sări și el în vârful picioarelor și mugii:

— Alah, să nu-l ierți!

Își desfășură gârbaciul și-l răsuci gata să-l plesnească. Dar băiatul se ridică din colțul său, venind spre patul de lemn, astfel că musulmanul cel înalt renunță la pedeapsă. Când se întinse din nou, ajutoarele îi legară picioarele și mâinile, după ce mai înainte îi dăduseră jos ceacșirii, lăsându-l gol din brâu în jos. Frânghiile umede le petrecură de-a latul

scândurii, cu joc larg, s-alunece, și să ușureze munca vraciului în timpul zbaterii. Aduseră apoi o găleată de lemn și o piele de miel proaspăt jupuită, pe care le așezară lângă butuc. Și abia după ce puseră alături și ciocanul de lemn, pe ușa cea mare a sălii își făcu apariția, în caftanul său tivit cu aur, vraciul, purtând, cu ambele mâini ridicate în fața bărbiei, pocalul cu apa tămăduitoare. Văzându-l, mulatru vru să se scoale, să-i cadă în genunchi, să-i ceară îndurare, dar legăturile îi ținură trupul pe loc, astfel că nu mai avu ce face decât să aștepte nenorocirea, în cele din urmă, când vraciul începu să-i vorbească, tânărul mulatru deveni atât de curios, încât scoase un murmur surd, care ar fi vrut să însemne că a înțeles totul, că poate chiar se și bucură de o asemenea întâmplare.

— Am cunoscut pe lume destui ticăloși, care puneau mai mult preț pe viața și pe plăcerile lor decât pe harul divin de a fi de folos sultanului și străluciților săi dregători, îi vorbise vraciul cu glas puternic, vădit interesat să fie auzit și de cei doi șeici aflați deasupra lui, în balconul de sus. Nu vreau să te numeri printre ei. A te plânge ar fi în zadar. Alah te-a ales! Ți-am adus în acest pocal apa tămăduitoare din izvoarele sale sfinte. Acesta ți-e drumul și trebuie să te bucuri. Numai mișei nu se bucură când ajung în mareașă suită a sultanului. Dar oare ajung? Sau dacă ajung, stau ei multă vreme cu capul pe umăr? Vei fi, prin voia Profetului, mereu în preajma slăvitului nostru împărat: la palat sau în bătălii. La semnul tău vor sări oricând o sută de seimeni. Tu vei fi grădinarul și apărătorul grădinii sultanului. O floare atinsă e pentru tine moartea. Dar tu n-ai să lași niciodată să cadă bruma. Vei trăi veșnic în brațele vitejiei. Numai dacă n-ai să mori acum. Căci am să-ți spun: eu, învățatul medic El Sebu, am rămas în mintea multor oameni din garda

Marelui Sultan ca salvator. De vei muri acum, va fi semnul că nu te-ai ridicat cu gândul sfânt la rangul ce-ți fusese dat. Dar de vei trăi, îți vei aminti cu prisonință că sceptrul nevăzut de pe capul tău a fost pus de puterile încredințate mie de Profet.

Lăsând pocalul în mâinile întinse ale mulatrului, vraciul încheie cu aceste cuvinte:

— Cum va fi voia Cerului!

Mulatrul înghiți în sec, vru să ducă pocalul la gură, dar vraciul îl opri:

— Nu-i pentru tine, ci pentru ceea ce vom scoate din tine.

Una din ajutoare îi luă pocalul și-l puse jos, pe piatră, lângă butuc, să-i fie la îndemână atunci când căpetenia îi va face semnul cuvenit. Vraciul ridică mâinile. În această clipă căpetenia, luând deodată o înfățișare și mai fioroasă, se năpusti cu mâinile între picioarele mulatrului; îi înșfăcă boașele și i le răsuci învelindu-i-le în pielea de miel. Mulatrul, cu ochii ieșiți din orbite, scoase un urlet. Se rostogoli înapoi, ajungând la cealaltă margine a scândurii. Atunci căpetenia îl înhăță de ceafă și îi trecu repede peste gât o frânghie. Din spate, ajutoarele îl împunseră ușor cu vârful cuțitelor, astfel că tânărul se trase la loc, cât ținură frânghiile, până lângă butuc, în vreme ce vraciul bolborosea mai mult pentru el:

— O să te chinui, dar o să-ți treacă...

Mulatrul își lăsă capul, încercând să-și stăpânească trupul străbătut de zvâcnituri din ce în ce mai violente, pe măsură ce căpetenia bătea cu ciocanul în pielea de miel, puternic și cu repeziciune. Din gura mulatrului, întoarsă în jos, începu să curgă salivă, în timp ce sudoarea îi țâșnea din toți porii. Respiră adânc, gemu, apoi intră în starea de leșin. Atunci încremeni, și numai din când în când scotea

câte un cuvânt nearticulat. Vraciul îi pipăi fruntea, îi deschise ochii și se uită atent la privirea lui fără nicio strălucire. Vărsă din pocal apă într-un pumn și-i frecă tâmplele și pieptul. Tânărul căzu, atins parcă de un hanger. Revenindu-și, scoase un țipăt atât de puternic, încât până și căpetenia se îngrozi. La sfârșitul trebii, căpetenia legă strâns în afară umflăturile cu șuvițe late de mătase și se retrase lângă ajutoarele sale. Mulatrul respira adânc, fața îi era plină de broboane de sudoare, iar buzele îi învinețiseră și-i tremurau într-un susur neconținut. Vraciul le făcu semn celor trei să se depărteze, să-l lase cât mai liniștit. Căpetenia se dădu câțiva pași înapoi, urmat pe dată de ajutoarele sale, holbând ochii. Întreaga sa înfățișare dădea de înțeles că și-ar fi dorit mult să fi fost vraci și acum găsisese împrejurarea potrivită să afle tainele meșteșugului. În clipa următoare, când mulatrul nici nu mai mișca, vraciul scoase de sub veșmânt un mic cuțit, pe care-l repezi o dată, de două ori, de trei ori în pielea umflată, răsucindu-l ca în coaja unei portocale. Băiatul sări ca un arc, trăgând mult în sus frânghiile, apoi amuți pe loc, ca și cum ar fi fost înjunghiat în inimă și-ar fi murit. Vraciul repetă loviturile: sângele țâșni șiroaie în găleată, dar, după un timp, vraciul îl opri cu cel de-al doilea rând de legături. Când termină, vraciul își șterse sudoarea de pe frunte și fața i se umplu de pete roșii. Apoi plecă tăcut, cu pași rari, dispărând pe aceeași ușă pe care intrase. Căpetenia, care nu înțelesese pesemne nimic din toată operația, se duse repede la găleată, apoi îl privi pe mulatru, care rămăsese hărtănit și nemișcat și, în cele din urmă, îl îmbracă în niște șalvari largi, chinuindu-se mult până să-i vâre în ei picioarele împietrite.

De la fereastra sa, Vlah îi văzu apoi pe cei doi

șeici ridicându-se și părăsind balconul, în vreme ce, jos, ajutoarele căpeteniei ridicaseră patul, ca pe-o targă, ducându-l spre una din ușile sălii. Ceva mai târziu, reveniră împreună cu căpetenia, strângând de-acolo uneltele, ducând la locul său butucul și aruncând câteva găleți de apă pe lespezile deasupra cărora fusese castrat viitorul eunuc. Vlah privise totul cu atâta încordare, încât uitase de starea în care se afla și mai ales de păzitorii săi ce se lungiseră în camera de alături și începuseră să sforăie, ca și cum ar fi fost miezul nopții. Numai cârmaciul rămăsese proptit de tocul ușii, continuând să-l observe, mereu cu capul întors spre el, stând la pândă și urmărindu-i până și respirația. În clipa aceea Vlah se închipui fără lanțuri, furișându-se pe coridoare, sărind ziduri și ieșind, în cele din urmă, pe una din gurile pe care urca fumul. „Numai așa aş putea scăpa de aici, numai dacă aş fi fum”, gândi el.

Capitolul 5

Pe meleagurile acelea se răvărsă deodată ploaia. O ploaie deasă, cu vânt care lua picăturile și le azvârlea până-n apele mării, sclipiri de fulgere păreau să cadă și să se izbească de frunzele ascuțite ale copacilor, adunate apoi repede de vânt în grămezi verzi ce zburau de colo-colo. Izzet Sinasi privi valurile agitate, dar tocmai furtuna ce amenința să se apropie dintr-o clipă într-alta îl făcu să se hotărăscă să iasă în larg și să pornească la drumul cel lung. Ambarcațiunea lui, după model grecesc, era de o sută de ori mai puternică decât ghimia cu care trecuse golful șeicul Ali Arif. Avea două rânduri de vâsle, bot ridicat la înălțimea a patru oameni, iar acoperișul îi era din pânză de cort pe care nici cel mai năprasnic viscol n-ar fi putut-o smulge din inelele de fier. N-avea de ce să-i fie teamă, cu atât mai mult cu cât el însuși

făcuse parte din flota de luptă din Marea Neagră și de pe Dunăre. Cu patru ani în urmă luase parte la asaltul Belgradului. Corabia pe care o comandase Izzet Sinasi în acel război i-a servit drept model pentru construirea celei cu care plecase acum spre capitala imperiului. Încărcătura îi era destul de prețioasă: sfece eunuci tineri, cu păr negru, pielea creolă și dinți albi, perfect sănătoși, șase sclave fără de care n-ar putea fi nici ospăț, nici gând de bătlie – cele mai frumoase fete capturate vreodată de pe pământurile verzi de sub Munții Caucazului –, și un prinț valah, darul cel mai scump, diamantul viu, cum fusese supranumit, adus la el de preacredinciosul șeic Ali Arif și plătit cu aurul cetății sale. Și toate comorile acestea erau rânduite, ai fi zis, după preț: eunucii într-o parte și-n alta pe scândurile de la marginile din spate, micile cadâne la mijloc, înfășurate în vălurile lor, iar Vlah în față, lângă Izzet Sinasi, care-i schimbase hainele date de Ali Arif cu altele și mai arătoase, totul numai mătase de Damasc. Îi dezlegase de la mâini frânghiile, așa încât l-ai fi crezut un șeic sau un agă. Nu-i mai ținea nimeni tăișul hangerului în spate, iar mișcările nu-i mai erau pândite. Nici când se lăsă noaptea, răcoroasă și plină de miresme, Izzet Sinasi nu-i puse păzitori, ci-l lăsă singur cu ochii la stelele rare ale cerului limpezit. Dinspre larguri venea mereu un vuiet care era însă acoperit și stins pe dată de lipăitul puternic al vâslelor trase ritmic de douăzeci de brațe.

Cu toate că Izzet Sinasi avea o deplină încredere în trăinicia corabiei sale, în forța ei de-a învinge valurile, ostoite, cârmaciul n-o ducea foarte departe de țarm, ba chiar îi urma linia, motivul fiind bineînțeles acela că spre Adrianopol drumul cel mai drept nu putea fi altul. Ieșirea în larg l-ar fi depărtat fără niciun rost de țintă, iar timpul începuse să-i fie

măsurat. Șeicul Izzet Sinasi nu voia să lipsească prea mult din cetate, pericolul unei invazii mongole sau tătărești era oricând de așteptat. Astfel că, din porunca sa, corabia mergea pe o cale foarte bună pe firul apei, cum s-ar spune, plutind la vreo jumătate de milă depărtare de țărm. Și cum vântul bătea cu putere din spate, viteza era din ce în ce mai mare, fiindcă vâslașii, amenințați cu harapnice, nu conteneau să-și facă datoria. Șeicul Izzet Sinasi, căruia pe corabie i se spunea, după moda europeană, căpitan, avea pregătiți în cetate peste treizeci de vâslași, dar cu el nu lua mai mult de jumătate, pentru ca greutatea cea mare să n-o aibă ei, ci mărfurile. Fiindcă în afară de eunuci și cadâne, în pântecul corabiei se mai aflau și doisprezece batali cu lână neagră de Musa, din care se scot firele cele mai fine și strălucitoare pentru papuci și brâuri, precum și o grămadă de piei de lupi roșii de deșert, din care se fac podele pentru iatacuri. Pe deasupra mai atârnau și alte lucruri, fără a se pune la socoteală hrana - carne uscată și turte de orz mai tari decât piatra, anume pregătite pentru drumuri lungi - și armele, căci fiecare vâslaș (cu toții în număr de cincisprezece) își avea în magazia corabiei câte trei rânduri de arme: baltaguri, iatagane, sulite și arcuri. În timpul călătoriei, paza mărfurilor vii era asigurată de cei cinci vâslași de rezervă, de fapt mereu alții, fiindcă, din timp în timp, pentru refacerea energiei, vâslașii se schimbau între ei, prevenindu-se astfel orice acostare la țărm, iar dacă ar fi fost vorba de vreo luptă cu pirați, atunci de bună seamă că intrau în bătaie toate armele. Învățăturile unei asemenea călătorii, șeicul Izzet Sinasi le trăsese din experiența marinarilor de război ai sultanului, care adesea trebuiau să meargă mult pe apă și să-și păstreze, totodată, și puterea de atac sau apărare. La lupta

pentru cetățile Mării Negre comandase cea mai puternică ambarcațiune, cu patru tunuri, două pe o parte și două pe alta, umplând țărmlul de fum și ziduri sfărâmate. Murad însuși îi trimisese în dar un turban împărătesc în semn de prețuire a vitejiei sale. Au fost vremuri de glorie nemăsurată; prin acest dar i se dăduse puterea să stăpânească mici popoare de pe țărml sau din pustiuri și an de an le despuiaze cu ajutorul oștii sale de apă și de uscat. Până într-o noapte, când, într-o bătălie pe care nu pusese nici cel mai mic preț, pe care o socotise ca pe o încăierare oarecare, toți oamenii i-au fost împrăștiați și măcelăriți. N-a scăpat decât el și-un rob de-al său, Ziya, pe care l-a numit seiz la cetatea din Sedi, Ziya Fiorosul, acum un slăbănog beteag fără nici cea mai mică urmă de vlagă. Avea însă nevoie de el, fiindu-i credincios. Împreună fugiseră cu tezaurul strâns în timpul anilor de jaf și-au clădit cetatea de sub pământ. Având aur și păstrându-și răbdarea, Izzet Sinasi, spaima de altă dată a satelor de pescari și a vânătorilor, a devenit iarăși puternic. El era acum neguțătorul cel mai prețuit al împărăției, podoabele duse de el la Palat fiind dintre cele mai rare. Căci nu oricine poate dispune de un vraci atât de îndemânatic precum El Sebu, trimis în casa lui de Alah însuși, care i-a încredințat misiunea de a face din niște sălbatici – gata oricând să urle asemenea unor tigrii – cei mai blânzi, mai luminoși, mai frumoși, mai agili și mai devotați păzitori ai seraiului. Din pricina asta sultanul era fericit să-l aibă furnizor. Războinici găsești pe toate drumurile, dar un șeic înțelept, care să știe să aleagă dintr-o căldare de nisip cele câteva boabe de aur, e ca un copac în mijlocul deșertului. Acesta era Izzet Sinasi, cel care-l cumpăraseră pe Vlah de la șeicul Ali Arif, fără să regrete nicio clipă aurul

dat în schimbul ostatecului, știut fiind că avuția crește numai dacă n-o lași să lânzezească. Pentru Izzet Sinasi un fiu de domnitor din Valahia prins cu arcanul exact în momentul în care s-ar fi putut pierde pentru totdeauna însemna nu numai pungi de aur, dar și o nouă glorie în ochii sultanului preamărit. Și aceasta era de fapt plata cea mai mare, o plată pe care și-ar fi dorit-o din adâncul inimii și Ali Arif. Numai că șeicul asiatic Ali Arif n-avea corabie, ci o biată încropeală plutitoare, care s-ar fi destrămat curând pe un drum atât de lung.

Vlah intuise târgul dintre cei doi șeici, îi era, deci, totuna. Nu cine avea să-l predea sultanului îl interesa acum, ci cum ar fi putut să scape de pe această corabie-închisoare. Un noroc ar fi fost, fiindcă, spre deosebire de Ali Arif, noul stăpân nu-l mai ținea legat. Dar iată că sub streășina din colțul drept stătea ghemuit pe vine un turc, care păru să-i facă semne. Când se apropie nu găsi decât un stâlp scurt din lemn: patru scânduri bine lipite, ca un fel de horn cu două firide, iar înăuntru, gol. Găurile însă rămăseseră: erau chiar firidele - adânciturile osoase. Numai ochii dispăruseră. Rotindu-și privirea, Vlah observă că toată corabia era înțesată cu asemenea coșuri prin care sticleau, din când în când, ochi omenești. Ochii păzitorilor-vâslași de rezervă purtând cu ei cele trei rânduri de arme, plus lațul cu care te-ar fi adus numaidecât înapoi dacă ai fi sărit, spre țărm sau spre larg, bordura bărcii.

Înspre ziuă, țărmul se depărtă brusc, corabia păru să fi alunecat mult în larg, dar odată cu răsăritul soarelui se deschiseră în zare munți înalți, drapați în vâluri de nori alburii. Ceva mai încolo ieșea din ape pintenul crestei, ca o umbră cenușie profilată pe cer, și căpitanul porunci cârmaciului să-și holbeze bine

ochii, fiindcă apa asta liniștită de sub înălțimi poate fi cea mai înșelătoare. Marile bulboane sunt mai ales spre mal. Dar, ca un făcut, firul apei ducea mereu într-acolo și, oricât încercară vâslașii s-o împingă din mișcări înspre larg, corabia trăgea spre pintenul de piatră precum știuca flămândă spre vârful undiței. Nu era însă niciun pericol, căpitanul mai trecuse de-atâtea ori pe aici; grija era totuși ca această corabie puternică, dar, totodată, suplă, să nu fi fost izbită de vreo stâncă neștiută. Pentru o manevră serioasă ar fi fost nevoie de vânt bun; pe imensitatea mării se lăsase însă acum cea mai adâncă liniște. Doar briza de dimineață răscolea aerul încălzit dintr-odată. Curând, corabia căpitanului Izzet Sinasi se apropie mult de masivul abrupt al înălțimilor, plutind ușor, ca și cum nimeni n-ar fi avut habar de haosul de dedesubt plin de roci sfărâmate și de ascuțisuri stâncoase sfârtecate de prăpăstii. Căpitanul însuși știa câteva povestiri despre locul acesta numit „Viitoarea Șăitanului”, unde se spunea că ar fi fost înecate chiar tezaure, dar că nimeni nu îndrăznise să coboare în adâncuri, iar cei care se încumetaseră nu mai ieșiseră niciodată la suprafață. Corabia înaintă ușoară pe sub vârfurile enorme de stânci pleșuve. Și, deodată, din adâncuri se iviră nu ascuțisuri pietroase, ci niște capete de oameni vii, care-și aruncau brațele spre marginile corabiei, adunându-se, în cele din urmă, într-o hoardă de pirați, acei legendari lupi de mare ai străvechii Egee și de care căpitanul Izzet Sinasi părea să fi uitat cu desăvârșire. Lupta se încinse într-o clipită, totul se petrecu ca o rostogolire de valuri ce-ar fi purtat pe spinări prada unui fulger sfărâmat. Cei ce dădeau forță de înaintare corabiei lăsară vâslele din mâini și la porunca lui Izzet Sinasi ieșiră în afară pe trapele repede ridicate de baltagele strălucind în aer, izbind

în tot ce era potrivit stăpânului lor. Câțiva pirați căzură peste bord, iar Vlah se simți ca în interiorul unui cazan. Se lipi de stâlp, gata să se arunce peste bord, dar corabia fu înconjurată de înotători care păreau să facă totul numai ca el, Vlah, să nu dispară de pe corabie. Nimeni nu-l atinse, întreaga luptă se dădea parcă anume pentru el. Ba, o clipă, Vlah avu chiar senzația că acei pirați nu erau, de fapt, pirați, ci niște salvatori ai lui care, aflând ce se petrecea cu el și încotro era dus, i-au venit, într-o fugă, în ajutor, străbătând câmpii, munți și ape. Din pricină că nimeni nu mai era la vâsle, corabia începu să se învâртеască în cerc. Vlah așteptă sfârșitul luptei; oricum, el n-avea de partea cui să fie: dacă învingeau pirații, el tot prizonier le-ar fi rămas.

Puțin mai târziu, Vlah îl văzu pe Izzet-căpitanul îngenunchind în fața unui pirat bărbos făcut numai din mușchi, care-i strigă mugind, asemenea valurilor înspumate ce se izbeau de corabie, scuipând-o cu o gură uriașă:

— Scoală sus, câine!

Izzet, șeicul, se ridică dintr-o săritură și rămase drept ca un copac pe care cineva l-ar fi curățat de crengi. Apoi dispăru, azvârlit în apă. În urma lui rămaseră două arcuri de sânge ce se desfăcură repede și se amestecară pierind în spuma vineției. Apoi bărbosul își smulse pielea de iepure de pe față și se lăsă, râzând fără sunet, în spatele lui Vlah, împungându-l la încheieturi cu vârful hangerului:

— Ei, mărite prinț, ți-a mers bine la Izzet Sinasi?

Când se întoarse, Vlah îl recunoscă pe Ali Arif.

— Am să-ți spun ceva, vorbe șeicul asiatic. În fața mea și-a deschis porțile ferecate până și vestita cetate Așik, despre care se spunea că avea temelii în miezul pământului, iar turnurile în miezul cerului. Dar

Alah m-a ajutat s-o înving pentru că nimic de pe pământ nu trebuie să atingă înălțimile sfinte. Corabia asta mi-a făcut mult rău. Goana ei pe ape a întrecut cu mult goana cailor mei. Pe țărm e greu să mergi, potecile sunt strâmte. Dar le-am spus cailor că trebuie s-ajungem cu mult înaintea voastră. Eu cred în Alah și în Profetul său. Câinele de Izzet trebuie să fi crezut în Șaitan de vreme ce l-a înghițit viitoarea. Pe când voi mergeați pe ape, eu am sărit cu sclavii mei munții, am trecut peste mormane de șerpi și-am străpuns cu pumnalul gâtulejul a doi robi care n-au mai avut putere să meargă. Am rătăcit prin păduri și, spre zori, am zărit, din fuga cailor, marea. Era brăzdată de corabia lui Izzet Sinasi, care se grăbea s-ajungă la sultan. M-am gândit că s-ar fi petrecut cea mai mare nedreptate să fi fost el înaintea mea acolo, și încă lăudându-se că te are pe tine, diamantul viu. Am simțit în mine răgetul leului mușcat, pe când dormea sub umbra palmierului, de un șacal. Al cui ești tu, mărite prinț?

Acestea zicând, Ali Arif, dezvelindu-și mereu dinții lui mici și gălbui, făcu semn hoardei să treacă la treabă. Cei care nu mai aveau viață fură aruncați peste bord, clescoperindu-se astfel că dintre vâslașii-războinici ai lui Izzet nu mai rămăseseră decât patru. Robii-pirați aduși de Ali Arif erau în număr de doisprezece. Prea destui ca, îndrumați de noul căpitan, să scoată corabia din viitoare. Mai înainte însă căpitanul Ali Arif ținu să facă inventarul mărfurilor. Vlah, diamantul viu, era din nou în mâinile lui. Îl legară chiar de stâlpul de care stătuse toată vremea rezemat. Eunucii, claie peste grămadă, cu brațele peste frunte și tremurând ca varga, erau cu toții în număr de zece. Întocmai așa cum îi spusese șeicul Izzet Sinasi, pe când se ospătaseră în cetatea de sub pământ, numită Portul Sedi. Cu aceeași siguranță,

Ali Arif descoperi în borta corabiei, lipite de scândura ovală și-ngrămădite ca într-o grotă, pe cele șase fete din Caucaz. Berbecii și pieile erau, de asemenea, la locurile lor, deci toate bunurile sultanului scăpaseră, prin voința lui Alah, neatinse de sabie. Acum corabia putea fi scoasă și pusă cu botul pe valurile largi spre Nirgup, unde ducea drumul, deși, după Ali Arif, Izzet Sinasi voise să treacă prin Marmara, unde Bizanțul nu mai avea putere. Drumul ocolea, dar, după el, aceasta ar fi fost calea cea mai bună spre Adrianopol, în câteva zile ar fi ajuns la Tekir, și-ar fi luat apoi pieptiș podișul cu cai mici și iuți, în vreme ce corabia ar fi rămas în apele peninsulei. Distanța era acum însă prea mare să se mai poată întoarce din Egee.

Vlah, încadrat de doi păzitori, își relua și el mersul său solitar, cufundat în gânduri: tonuri de purpură, auriu și roșu-aprins, se oglindeau până departe în apele albastre ale Egeei sfârtecate, deodată, de câteva săbii lungi de pământ, drepte, între care una, cea mai ascuțită, purta pe lamă ruinele unei cetăți năpădite de ierburi, închipuind un fel de movilă rotundă și verde, aducând mult cu cetatea subterană a șeicului Izzet Sinasi. Și dacă în spate nu s-ar fi ridicat un fort roman profilat pe fondul alburii ca o săgeată, Vlah ar fi crezut că au ajuns iarăși înapoi la Sedi. Deasupra fortului masa uriașă a norilor avea pete roșii pe falduri ca o mantie pătată de sânge: erau razele soarelui ascuns pe după munții depărtați.

Ajuns în înot înapoi pe corabie, cu apa curgând de pe el, robul trimis de Ali Arif, spre a vedea dacă drumul spre mal nu e oprit de stânci nevăzute, aduse, totodată, cu el un mic cazan din aramă pe care căpitanul, crezându-l plin cu aur, îl deschise nerăbdător cu vârful hangerului, dar nu găsi înăuntru absolut nimic.

— Semn rău! bolborosi Ali Arif, pipăindu-și la cingătoare pumnalul cu mâner de aur.

Robul cu ochii holbați, speriat de nenoroc, se dădu în lături, cu nările umflate, adulmecând pericolul. Dar chiar în clipa aceea din căzănelul rostogolit pe podea se desprinsese un sipet lucrat cu sidef. Ali Arif forță încuietoearea și scosese din podul palmei trei monede mici și subțiri cu vechi însemne, probabil romane, fiindcă, deși Ali Arif colindase lumea mărilor până în Serbia, încă nu se pricepea să dezlege taine de demult. Oricum, aurul e tot aur, fie vechi, fie nou, și robul merita o răsplată; Ali Arif îi aruncă, în dar, căzănelul gol. Robul îl înșfăcă și se îndepărtă bătând în el ca într-o tobă. Și multă vreme Vlah auzi bătaia aceea ritmică venind când de sus, când de jos, care-l făcea să-i fie somn, dar n-avea cum să se întindă, fiindcă Ali Arif descoperise pe corabie un fel de carceră. Și-l vârâse pe Vlah acolo. O temniță din scânduri care nu era îndeajuns de înaltă ca să poți sta în picioare, dar nici destul de largă ca să te poți culca, și Vlah se îngrămădisese în ea cu trupul strâns, așteptând locul acela de pe țărm, când avea să fie scos din cușcă. La miezul nopții corabia acostă. Debarcarea se făcu în cea mai adâncă liniște și, spre ziuă, Vlah avea să vadă că se găsea într-un oraș cu ziduri de piatră și case de lemn dincolo de care urmau pădurile dese ce sorbeau cu nesaț murmurul îndepărtat al mării. Era Galipoli, străveche cetate cucerită de emirul Suleyman, fiul lui Orhan, cu un secol în urmă, moment care a însemnat începutul expansiunii turcești în Europa. De îndată ce se opriseră acolo, Vlah fu dus într-o casă mare și singuratică năpădită de flori și ospătat cu boabe de soia și bucățele de aluat fără sare, care clocotiseră în grăsime de oaie, după care i se dădu piață cu ceai negru și lăsat să se

odihnească. Omul care-l servi, subțirel și negricios, cu nasul coroiat și ochii mici înfundați sub fruntea arsă de soare, tot timpul sânguincios și îndatorat, era singurul său paznic; de cum Vlah se întinse pe cerga de lână, se așază și el în ușă, cu picioarele încrucișate, privind dincolo de țarm, unde se înălțau arbori de tot felul, carpeni și palmieri ofiliți și de unde se vedea aproape tot orașul cu moscheele și clădirile sale cu acoperișuri drepte, îngrămădite în valea verde sau răsfirate pe povârnișurile mărginașe. Cu ochii spre ușa larg deschisă, Vlah adormi, având sub frunte tot felul de imagini cumplite, câmpii peste care croncănesc corbi și maluri de ape lăncede pe care orăcăie broaște râioase, temple cu schilozi roși de lepră și acel mic animal din pricina căruia tresare și-l aruncă din sân cât mai departe, născut din arșiță, căzut din soarele de-atâtea ori chinuitor – șopârla, reptila pe care o va scârbi toată viața, cu solzii ei rotunzi, cenușii și unghiile în nisip, cu pânțele ei alburii și moale strângând în el toate păcatele pământului. Reptila care aduce pe capul ei atâta foc, botul ăsta cu ochii larg deschiși și cu gura pe care respiră flăcări, în timp ce limba îi tremură. Vlah îi rupe coada dintr-o lovitură și ea încremenește și se proptește, deodată, în nisip: își înalță capul și începe să și-l miște într-o parte și în alta, își schimbă locul și iarăși rămâne nemișcată. E încremenirea unei ființe de demult, care ar fi trebuit să dispară, dar n-a dispărut, a unui monstru care a stăpânit cândva apele, pământul și aerul. O clipă pare să-și fi încheiat viața sau să nu mai facă altceva decât să asculte cum lunecă aștrii în timp și să se lase scaldată de lumina unuia dintre ei. Par în clipa următoare coada îi crește la loc și reptila se umflă și țâșnește spre apus, căutând umbră. Ce se petrece? Ce urmărește șeicul Ali Arif?

De ce-l trimite la închisoare? Vlah își simte capul vâjâind și se uită buimac la seimenii care-i răsucesc mâinile și-l scot afară din casa aceea și-l duc, printre buruieni înalte, spre zidurile fortului, și-l aruncă într-un beci din care tâșnește o duhoare cumplită, printre alți osândiți, care-și blestemă zilele că n-au fost executați. Sunt aici tot soiul de întemnițați, fiecare dintr-o altă pricină, trădători și dezertori, dizgrățiați și renegați – toți arătând ca niște schelete învelite în zdrențe, încătușați în lanțuri grele, murdari, plini de păduchi, cu răni deschise, oameni de viața sau moartea cărora sunt legate interese nebănuite ale imperiului, înfrățiți prin gânduri, dar care ajunseseră să se bată între ei pentru o bucată de carne stricată aruncată printre zăbrele de paznicii închisorii, sau să-și frângă brațele pentru un ulcior cu apă împruțită. Păreau cu toții că supraviețuiesc numai pentru ca să se vadă cât poate rezista foamei un trup omenesc, durerii și torturilor, fără să-i dispară totuși o ultimă scânteie de viață. Între ei, începu să-și zornăie lanțurile și Vlah. Ceva mai târziu, el avea să afle că se petrecuse un lucru foarte grav, că o întâmplare nenorocită pusese capăt tuturor speranțelor de a mai ajunge în țară: tatăl său nu mai era domn! Știrea pe care i-o dăduse chiar șeicul Ali Arif l-a zguduit atât de puternic, încât s-a prăbușit pe lespezile temniței, intrând într-un somn de o zi și o noapte. Trecură peste el scheletele în lanțuri de zeci de ori, avură loc încăierări, tâșniră țipete și urlete de durere, fu izbit de câteva ori în coaste de seimenul care-și număra dimineața deținuții, dar Vlah nu se mișcă, iar când își reveni avu aerul unuia care parcă abia atunci picase pe pământ. Cine era? Ce se întâmplase cu el? Cum arată lumea? Și pentru prima oară în viața lui izbucni într-un râs liber, fără nicio opreliște, o revărsare de

hohote ce se înalță spre zăbrele - iarăși închis, iarăși ținut locului, și unde? La cea mai cruntă închisoare a imperiului - Galipoli! -, loc în care o să i se reteze capul sau o să fie uitat până ce va putrezi de viu. Numai cu o zi înainte un fir de păr din cap valora pentru Ali Arii aur, iar acum tot trupul nu-i mai era decât un hoit pe care-l vor devora curând corbii. Într-un fel, Ali Arif își luase plata, dar el ținuse la o afacere mult mai mare, altminteri de ce mai muncise atât și-l mai omorâse și pe șeicul Izzet Sinasi? La Galipoli se știa totul. Galip-aga Muterferrika, comandantul închisorii, ale cărei reguli le socotea ca niște legi ale firii, Galip-aga, inventatorul „torturii lungi”, a „execuției lente”, a „uciderei prin inaniție”, îl ascultase cu luare-aminte pe șeicul asiatic, îi apreciasse mărfurile vii - cu siguranță că dacă avea să ajungă cu bine la Adrianopol, sultanul îl va răsplăti cum se cuvine -, dar despre ostatecul valah n-avea ce să-i spună decât că tatăl lui fusese uzurpat. Astfel că atotputernicul Murad al II-lea nu numai că n-o să se bucure, dar s-ar putea ca șeicul Ali Arif s-o și pățească pentru faptul că nu-l predase pe fugar cetății Egrigozului, unde prizonierul își avea tainul și de unde ar fi fost dus oricând la Palat dacă s-ar fi iscat cerința. Însăpăimântat, șeicul Ali Arii se rugase atunci de comandant să i-l primească pe fugar acolo, ca și cum ar fi fost prins prin apropiere, și să-i dea un semn prin care să dovedească oamenilor sultanului, mai-marelui seimenilor sau marelui vizir că își făcuse datoria. În felul acesta va putea să ducă sultanului eunucii și cadinele, precum și celelalte mărfuri încredințate lui de bunul său prieten, șeicul Izzet Sinasi înainte de-a fi murit de vărsat de vânt.

Astfel ajunsese Vlah în cumplita închisoare de pe malul Bosforului, ascultându-și respirația ca pe

singurul semn care putea să-l mai încredințeze că trăiește. I s-a întâmplat cândva, pe când era copil în Cetatea Colinei, să coboare scările și să iasă afară cu o feștilă aprinsă. Dar afară răsărise soarele și flacăra torței sale se pierduse în lumina atotstăpânitoare. Și totuși luminița lui exista. Îi părea rău nu de el ca de o ființă, nu de el ca un băiat tânăr, ci de ceea ce ar fi vrut să înfăptuiască, îi părea rău de ceea ce ar fi putut să facă dacă ar fi fost lăsat să trăiască în țara lui. De ce s-a speriat el, Vlah, atât de mult dacă frica de moarte îi era străină? De ce simte nevoia să izbească cu pumnii în ușa de piatră? Pentru că e singur, pentru că e, într-adevăr, singur, pentru că nimeni nu va ști niciodată pe unde aveau să-i rămână oasele, pentru că gușterul cenușiu i-a intrat în sân și-i otrăvește sângele.

În haosul imaginilor vii al căror iureș îl copleșește pătrunsese una nouă: vedea, în închipuire, piața înțesată de lume, eșafodul, și-l vedea și pe călău îmbrăcat în cămașă roșie – în frunte două găuri negre – plimbându-se cu securea în mână. Și, deodată, cineva i se repede în gât. Gușterul cenușiu și-a scos limba care s-a lățit, totul se întunecă, aerul devine înăbușitor, inima se face ca un sloi de gheață care-i înfioară întreg trupul cuprins de un tremur mărunț. Dar, pe nesimțite, un stol de păsări se apleacă asupra lui, înconjurându-l ca pe un nor străveziu, îl ridică în sus, acolo unde nu pot urca decât păsările. Și Vlah e el însuși acum o pasăre, și inima îi bate tot mai liniștit și respirația îi e tot mai lină. Adoarme. Dar nu trece mult și devine iarăși agitat, îl asaltează iarăși imagini colțuroase, grele ca niște bolovani rostogoliți. Nu mai era un torent care-l ducea, ci o nesfârșită cădere în gol de pe muntele înalt ce acoperă văzduhul, un vârtej turbat prin nemărginirea străină.

Când era mic, Vlah avusese două doici, una care-l îngrijea, iar alta care n-avea altă treabă de făcut decât să-l adoarmă seară de seară, să-l ajute să aibă o noapte liniștită, cu vise frumoase. Folosea, pentru asta, două haruri: cântecul și poveștile. Pe prima doică, aceea care-l îmbrăca, îi dădea să mănânce și-l scotea în grădină să zburde, n-o ține minte atât de bine cum și-o amintește pe cea de a doua, Doica Daria, cu fața ei blajină și părul alb de zână. În cântecele și poveștile ei se luptau băieți viteji cu zmei fioroși, se prăbușeau stânci și răsăreau păduri de netrecut și totdeauna tinerii cei viteji izbuteau să ajungă la marginea pământului, pe tărâmul liniștii, unde se aflau închise între zăbrele crăieșele. O singură dată Doica Daria îi povestise despre un viteaz care murise mușcat de-un șarpe galben pe când dormea în grădină. Vlah, nerăbdător, o întrebase ce s-a mai întâmplat? Adică, după ce a murit, ce-a mai făcut viteazul? Doica Daria l-a privit surâzând, dar mai apoi, scuturându-și părul alb, s-a încruntat și s-a închis multă vreme în ea fără să mai zică nimic. Ca să-i poată totuși împlini dorința, nu i-a mai spus niciodată basme în care viteazul ar fi murit, fiindcă și-a dat seama că el, Vlah, i-ar fi smuls până și morții vâlul să vadă ce se ascunde dincolo de el. De atunci doica a lungit mereu cântecele și poveștile sale ținându-le de fiecare dată sfârșitul încuiat cu șapte lacăte. Căci Vlah începuse să înțeleagă și o întreabă: „Ei, bine, au trăit mulți ani fericiți, dar pe urmă n-au murit?”, astfel că Doica Daria trebuia să născocească alte și alte întâmplări și să-i răspundă: „Stai, stai, încă n-am ajuns acolo!”. Și iată că acum Vlah ajunsese acolo. Nu viteazul din poveste, ci chiar el, cel care-și sâcâise atât de mult buna doică. Îl cuprinse un dor deznădăjduit de casă. Și-ar fi dat viața cu cea mai adâncă bucurie numai să

fi putut să-și revadă, măcar pentru o clipă, oamenii pe care-i știa și în mijlocul cărora crescuse atât de ocrotit odinioară. Ce s-a petrecut și unde-or fi acum domniile țării, tatăl și mama sa? Starea care-l copleși era asemănătoare cu visul, unde totul părea neadevărat, chiar ființa sa rămânea deoparte și numai fantoma din fața lui se mișca, vorbea cu glas tare și-l trăgea afară din celulă, în vreme ce scheletele urlau și scheunau: „Ia-ne și pe noi! Omorâți-ne și pe noi, nu mai putem trăi!” Când urcă scările, un omuleț din oase învelite în piele stafidită, cu capul spart, pe care roiau muște, își târî lanțurile și-l prinse mușcându-l de picioare. Fantoma se aplecă, îl apucă de gât, izbindu-l de zid și omulețul se rostogoli pe treptele de piatră țipând cât îl ținea gura: „Dă-mi un pumnal! Spintecă-mă, câine!”

Afară, la lumina plină a zilei, fantoma căpătă chip de om. Era seimenul care-l duse spre pădure, în aerul toamnei, răcoros și proaspăt (aerul care umple pieptul și pune sângele în mișcare și ajută creierii să-și revină), pe un drum neumblat, pe pământul ud și moale, pe care picioarele alunecau ca pe ghețuș; apoi totul s-a întunecat din nou și n-a mai rămas decât simțul mirosului, nemaipomenit de viu și ascuțit, nasul care adulfmea mireasma puternică a pădurii; și iarăși totul a devenit limpede, mintea a început să simtă pădurea. Gândul că era dus de un seimen cu iataganul până la glezne gata oricând să-l scoată și să i-l împlânte în coaste sau să-i reteze capul cu mișcările știute, mișcările acelea fulgerătoare atât de prețuite de Mehmet-aga la Egrigoz, îl făcu să devină lucid, înainte de a ieși din pădure, seimenul se opri și-l privi pe Vlah cu ochi pătrunzători, vrând, pesemne, să se facă înțeles cât se poate de limpede:

— Capul tău, îi spuse, e lipit bine. Slăvește-l pe Alah!

Apoi porniră mai departe și, deodată, iarăși rămase numai simțul mirosului, acum greu, înăbușit, ceva de infern, de parcă poarta cazanelor cu smoală și pucioasă fierbinte s-ar fi aflat undeva în preajmă. Seimenul, care se purta neașteptat de blând cu Vlah, intuindu-i parcă nedumerirea și voind să-l încredințeze că nu erau departe de gheana Șăitanului, își întinse degetul spre un izvor cu apă fiartă ce țâșnea din peretele muntelui, oprindu-se brusc într-un lac acoperit cu fum înecăcios. Erau „Apele tămăduirii”, vestitele băi de la Galipoli, amenajate de Galip-aga în folosul deținuților. Din când în când ei erau aduși aici cu rândul, în groapa mare plină cu apă, să-și spele tumorile și adeseori se întâmpla ca unora dintre ei, după atâta suferință, durerea să le dispară cu totul și să plutească o vreme pe deasupra apei cu burțile umflate până ce li se săpa o altă groapă, uscată, unde erau aruncați și acoperiți cu pietriș. Un zid neîntrerupt de lut înconjura lacul, și cum Vlah se afla deasupra, în coasta muntelui, îi văzu stând în picioare, udându-și abcesele ori făcând gargară, fiecare interesat să-și vindece betesugul său. Aerul duhnind a ouă clocite, precum și țopăitul osândiților îl treziră treptat, și Vlah își dădu seama că respirația îi era anevoioasă tocmai din pricina aceluia abur de pucioasă, iar faptul că nu se afla și el acolo îl făcu să judece împrejurarea ca pe o ultimă clipă a vieții sale. Dincolo de povârniș, în vreo văioagă, trebuie să fie locul execuției - nu mai avea nevoie de niciun fel de tămăduire. Dar spre marea sa tulburare drumul se lungea mereu și, în cele din urmă, printre arbori sclipi luciul alb al unei case. Aici seimenul îl dădu pe Vlah în primire șefului gărzii care, luând cu el încă un seimen, avu grijă să-i spună: „Mergem la preamăritul Galip-aga Asim, fiul preaslăvitului Galip-aga Mutterferrika,

ziditorul". Drumul fu continuat acum călare, calul lui Vlah fiind legat de cel al unuia dintre seimeni. Străbătură crânguri dese, tăiară în goană răscrucile, lăsând în urmă cirezi de boi și măgari suri, împovărați cu saci, apoi trecură un râu dincolo de care se întindea orașul – un amestec de lumini multicolore, șoproane albastre acoperite cu paie, ziduri roșii de pământ, trâmbe de fum, balcoane cu ieșituri felurite, turnulețe galbene, arcade, maghernițe, minarete albastre și moschee albe – și tarabele cu țesături peste care tronau neguțători sfrijiți cu turbane garnisite cu egrete verzi, scrobite și încremenite în văzduh – și ceaihanurile cu uși din covoare pestrițe deasupra cărora atârnavă mănunchiuri de banane... Iar dincolo, la cealaltă margine, unde nu ajung mirosurile grele – casa comandantului închisorii, cu o curte largă, de basm oriental, casă cu coloane, cu scări monumentale, cu coridoare boltite, cu ferestre imense, cu intrări arcuite și cornișe înflorate cu filigrane albe de piatră. În mijlocul curții – straturi de flori, măslini și bătrâni copaci cu crengi cafenii, iar pe pereții băii în care e dus Vlah – o mulțime de miniaturi colorate și fixate în marmura albăstrie. Vlah e lăsat acolo să se spele, de astă dată nepăzit de nimeni. De jur-împrejur sunt oglinzi de arbind și Vlah se vede: are fața tânără, prelungă, cutele obrazului de sub ochi sunt negre, iar buzele atât de vinete, de parcă i-ar fi putrezit. Se văzu apoi tresărind. Încă nu pricepuse nimic. Ce era cu el? Începu să-i fie teamă: dacă trăia cu adevărat, cum de se afla aici, în acest bazin din marmură albastră, înconjurat de-atâta strălucire? Cândva Fati, ostatecul tras în țepă, îi povestise despre un obicei al musulmanilor, care mâncau un pește numit muraenă.

„— Știi povestea muraenelor?”

„— N-o știu!”

„— Vrei să ți-o spun?”

„— Acum?”

„— Acum!”

„— Uite-l pe El Agid”.

„— N-are decât s-o asculte și el”.

„— Lui El Agid nu-i place atunci când stăm de vorbă prea mult”.

„— El Agid ar vrea să fim muți”.

„— El Agid ar vrea să fim morți”.

„— El Agid ar vrea să fim muți. Cu morții n-ar avea nimeni ce face. Noi avem preț când suntem vii”.

„— Așa este. Noi avem preț când suntem vii”.

„— Mă ascuți? El Agid a plecat”.

„— Te ascult. Spune”.

Și Fati i-a spus povestea muraenelor de care Vlah nu și-a amintit niciodată până în această clipă. Peștele acesta era îngrășat vreme de un an de zile cu carne de om. Dar mai înainte de a i se arunca în heleșteu hrana dulce, omul era spălat cu apa cea mai curată. Se socotea ceva de mare preț să se servească la masă asemenea mâncăruri rare și, uneori, crescătorul de muraene era chemat să le spună oaspeților ce nume și ce obârșie au avut sacrificaiii, mărin, astfel, pofta de mâncare și făcându-i pe musafiri să plescăie de plăcere: „Uite că mâncăm și-un prinț european!”. Vlah își frecă fruntea cu mâna, dar și acest gest i se păru ciudat - trebuia să existe o explicație, de ce tocmai el fusese scos din temniță și adus aici într-un palat și lăsat singur să se bălăcească în apa cristalină și parfumată? Încremeni cu respirația oprită, încercând să stingă orice gând, fiindcă orice mișcare și orice gând se învecinau acum cu nebunia. Era în apă și transpira. Dintr-o săritură ieși din bazin, străbătu de câteva ori încăperea de la un capăt la altul, întinzându-și picioarele să alunece pe marmură ca pe

gheață, cum făcea odinioară în iernile de la Cetatea Colinei, își răsuci trupul tânăr, slăbit, se lăsă pe călcâie, trase de mai multe ori adânc aer în piept, se ridică pe vârfuri: își aruncă în lături brațele, apoi și le zvârli înainte, ca și cum ar fi făcut exerciții pentru mânuirea sulitei – repetă mișcările până ce obrazii i se colorară, iar inima începu să-i bată eu putere, ritmic. „Vezi? își spuse el bombându-și pieptul până ce i se desenară coastele sub pielea subțire, întinsă. Vezi că trăiești?” Vorbind cu el însuși, Vlah văzu că pe bancheta de marmură de sub miniaturi stătea o făptură învelită în faldurile unui veșmânt strălucitor, care, dându-se într-o parte, în jocul unor semne, își descoperea brațul drept, umărul și o parte din piept, dezvelind un trup parcă din lemn lustruit, puțin creol, și lăsând să se vadă deasupra șalvarilor un cerc scânteietor închipuind brâul. La mâna stângă, ținută peste piept spre umăr, strălucea, pe degetul din mijloc, inelul negru, pe care nu-l poartă decât marii dregători ai Palatului. La picioare, sub papucii ținuiți cu pietre scumpe, își căsca gura un leopard ce purta pe frunte o coroană, de asemenea bătută cu pietre prețioase. Leopardul era din marmură albastră, iar din ochi păreau să țâșnească mereu fulgere strălucitoare, asemenea scânteilor ce se smulg din cremenea lovită; erau, cum se vedea, din aur. Sub ochii aceia îl așteptau pe Vlah veșmintele mătăsoase și noi și, să le îmbrace, fu ajutat de doi slujitori.

— N-ai de ce să te temi. Sunt vizirul Ahmed Hayalî! auzi Vlah vorbind pe cel ce stătea pe leopardul de marmură. Ești bărbat tânăr, crud și puternic. Tu ești făcut pentru luptă, și în luptă trebuie să ai două lucruri: cap și mușchi. Mușchi ai, sper să ai și cap.

Vizirul se ridică și unul dintre slujitori deschise ușa spre un coridor ce dădea într-un fel de

anticameră. Servitorul deschise și cealaltă ușă, unde era salonul îmbrăcat în purpură. La un semn al vizirului își făcu apariția un soi de luptător, așteptându-i poruncile și a cărui îndeletnicire nu era greu de ghicit. Omul era îmbrăcat cu un surtuc roșu care îi acoperea umerii și-i lăsa brațele goale până mai sus de coate. Pe dedesubt purta un pieptar făcut din piele de bou tăbăcită, iar picioarele îi erau învelite în cizme din păr de cămilă. O tichie îi ascundea partea de sus a feței, partea de jos fiind acoperită de o barbă lungă și deasă, roșcată. Vlah îl măsură cu privirea: era scund, îndesat și voinic; avea grumazul vânos și scurt ca al unui taur, umeri foarte largi, brațele lungi, iar picioarele scurte și crăcănate. Arătarea se rezema într-un hanger lung cu mânerul turnat din plumb, pesemne să cumpănească greutatea tăișului.

Ce voia vizirul? Nu cumva așa i se hotărâse pedeapsa? El, cu mâinile goale, să țină o clipă piept călăului – un fel de joc, o distracție pentru vizir –, ca apoi paloșul să-i taie beregata? Poate că lupta va avea loc undeva în curtea palatului, sau chiar în piață, să se distreze toată lumea. „Luați aminte la un prinț care nu mai este prinț, un biet fugar îmbrăcat în haine scumpe, pentru ca moartea să se bucure”.

— Preamărite stăpân, vorbi cel cu hangerul, putem pleca ori când.

Și își lăsă capul, rămânând încremenit până ce vizirul, pocnind din palme, îi porunci să iasă.

— Prețuiesc mult pe cei care știu să lupte, spuse vizirul, chircindu-se pe divan și făcându-i semn lui Vlah să se așeze și el. Pe vremea lui Baiazid încă trăia Tacceddin, care împlinise o sută nouăzeci de ani, dar nu se dădea jos de pe cal decât în zilele lipsite de război. Și era atât de voinic, încât oriunde se întindea umbra trupului său se făcea întuneric ca noaptea.

Când mergea pe jos, urmele lăsate de tălpile sale se umpleau cu apă și se făceau lacuri; când strănuta se ridicau furtuni de nisip, iar când îi atârna cumva pulpana veșmântului, smulgea arborii din rădăcini și pământul se prefăcea în deșert. Pescuia în mijlocul mării, iar când își pregătea prânzul frigea carnea dând foc cu amnarul unei stânci de pe mal. Așa era acel Tacceddin, care-a străbătut cu Baiazid lumea în lung și în lat cu paloșul întins spre oricine îndrăznea să le stea în cale. Tacceddin n-a fost turc, dar el a slujit imperiul cu cea mai înaltă credință. Și Alah i-a dat două sute de ani fără zece. Și l-a lăsat în tiirkuleri ca pe un mare viteaz, așa că și azi poți asculta „Cântecul lui Tacceddin”. Și acum să-ți vorbesc despre soarta ta, zise vizirul cu o vădită plăcere de a povesti. Sultanul ți-a dăruit un iatagan și ți-a spus: „Du-te cu el în împărăția mea, dar să nu-l înstrăinezi. Iar tu ai întâlnit o ceată de păzitori de cămile și le-ai dat iataganul drept armă pentru drum. Atunci sultanul ți-a dăruit o sulită. Dar tu ai aruncat-o unor vânători ce se plângeau că le trebuie să ucidă un leu. Sultanul încă nu s-a supărat și ți-a dăruit o secure cu mâner de argint. Tu ai întâlnit însă niște tăietori de lemne și le-ai dat lor securea. Sultanul ar fi trebuit să te pedepsească. El însă te cheamă acum la el să-ți dea în dar un alt iatagan. Și de-i vei dovedi supunere și credință deplină o să rămâi în cântece ca vestitul Tacceddin”.

Toate presimțirile lui Vlah se retraseră treptat, rămânând una singură: vizirul Ahmet Hayalî venea de la Adrianopol, să-l ducă la sultan. În ce scop?

Afară se auzi un nechezat de cal, apoi un furnăit îndelungat. Vlah văzu pe fereastra mare aproape cât peretele câțiva seimeni care așteptau. Și-l zări și pe cel eu surtuc roșu ținând un cal de frâu, care n-avea

astămpăr: bătea pietrele cu copitele, făcând să scapere scânteii. Dinspre una din alei intră în ramă și comandantul gărzii, proptit în scări, cu iataganul atârând mai jos de burta calului. Smuci dârlogii și calul sări în două picioare, gata să-l azvârle, dar el se ținu în șa fără măcar să se fi aplecat, ca și cum ar fi făcut parte din trupul armăsarului. Abia după ce calul se liniști, coborî din șa, așteptând laolaltă cu ceilalți. Vizirul privi și el pe fereastră, dar păru să nu se sinchisească; se simțea bine pe divan mai ales că un turculeț cu sarafan aduse pe o tavă ceașca mare cu cafea fierbinte pe care o puse alături pe o măsuță de argint să se mai răcească. Mirosul de boabe arse gâdila nările lui Ahmet Hayalî și-l făcu să devină și mai bine dispus. Când intră călăuza să-i dea de veste că totul e pregătit și să-i spună cum va fi drumul la întoarcere, vizirul îi puse atâtea întrebări, încât se înțelegea bine că nu-i păsa de trecerea timpului.

— La ieșirea din oraș, îi spuse călăuza, preamăritul nostru stăpân va fi dus să vadă un leopard viu.

— Viu? întrebă, lovit puțin de paloare, vizirul.

— Au fost acolo mai multe animale închise într-un ȋarc, spuse călăuza. La început s-au sfâșiat între ele; curgeau șiroaie de sânge, ca și cum ar fi fost o luptă între oameni. A rămas numai leopardul.

— Numai el? se arătă, dintr-odată, vizirul nespus de curios, cerând să i se spună ce fel de animale au fost în ȋarcul acela, și călăuza i le numi: cerbi, cai sălbatici, lupi roșii, iepuri albi, șacali, vulpi, maimuțe, urși, manguste, șerpi...

Apoi îi povesti: unele erau șirete, altele destul de bine înzestrate cu putere, altele mici, dar veninoase. Nicio fiară n-a putut însă rezista în fața leopardului. Măritul Galip-aga spune că-i sfințit. Și nu-i de

necrezut, pentru că se vede de departe că leopardul e din neamul musulmanilor.

Vizirul surâse. Mai apoi fața lui deveni severă. Chiar dacă n-ar fi așa, chiar dacă leopardul nu ar fi fost un fiu al Profetului, el aducea cel mai strălucitor semn despre puterea credinței lui Alah. Dacă această călăuză spune că leopardul s-a născut în deșertul Anatoliei și-a izbutit să răpună toate animalele munților de dincolo de apele Strâmătorii însemna că drumul său era drumul luptătorului islamic.

— L-am pomenit în povestirile mele pe Tacceddin, îi atrase vizirul atenția lui Vlah. Ei, bine, tot pe acea vreme a trăit și Zadi-Tur, despre care se spune că ar fi fost destul de voinic. Într-o zi bărbații din așezarea sa au plecat la luptă. Își luaseră lăncile și cuțitele, și-au înșăuat caii și s-au dus călări să-i înfrunte pe dușmanii păgâni. Zadi-Tur i-a cerut tatălui său sandalele. Tatăl i le-a dat și Zadi-Tur s-a văzut războindu-se pe cal. I-a spus tatălui său să-i înșeeze calul, și tatăl i-a pregătit numaidecât calul de drum. Atunci Zadi-Tur a început să cânte și să-și împlânte lancea în dușmanii păgâni, care cădeau în fața lui ca iarba sub coasă. Dar Zadi-Tur a văzut că încă n-avea lance și i-a cerut-o tatălui său. Bătrânul său tată i-a adus lancea și Zadi-Tur, sărind pe cal, i-a spus: „Gata, mă duc la luptă să-i bat pe păgâni”. Curând ajunsese atât de aproape, încât auzise zgomotul armelor. Dar tocmai atunci calul s-a înțepenit. „O să-l lovesc de jos și de dedesubt”, își zicea Zadi-Tur, târându-se sub burta calului și ținând strâns lancea și scutul, iar calul, simțindu-se strunit cu atâta strășnicie, a pornit-o îndărăt. Când a ajuns acasă, Zadi-Tur a povestit la toată lumea cum i-a bătut el pe păgâni, dar odată cu sfârșitul războiului a trecut prin cetate și umbra Profetului. „Tu nu ești mahomedan, i-a spus,

ridicându-i capul în fața atotputernicului, tu ești din alt neam și toate capetele lui trebuiră tăiate”.

Vizirul îi spuse apoi călăuzei că și el crede că leopardul nu poate fi de altă credință. Când toți oamenii de pe pământ se vor închina lui Alah, leopardul își va dezvălui chipul și se va vedea că înfățișarea sa e aceea a unui luptător musulman. Blana lui de astăzi nu-i decât hlamida purpurie a unui viteaz al marii împărății.

Vizirul își roti ochii prin încăpere și-i spuse călăuzei să-l cheme pe azapul cu paloșul cel greu, a cărui lamă dreaptă și lată, ce-o făcea parcă cu neputință de mănuit, se întindea de la frunte până la călcâie și-i arătă pe perete un buzdugan de ghiaur poruncindu-i să-l pună la picioarele prințului Valahiei. Azapul îl smulse cu lăcomie, și ascultând ordinul vizirului, nu-l aș? ză, totuși, cu supunerea cuvenită, ci-l trânti fornăind ca un cal încins de căldură, apoi se aplecă de mai multe ori, cerându-și iertare de neîndemânarea eu care împlinise porunca. Vlah înțelese că azapul abia aștepta să-l căsăpească și toată ura strânsă în ființa lui de atâția ani începu acum să fiarbă, precum lava unui vulcan gata să erupă. Vizirul simți și se bucură. De mult își dorea o măsurare de forțe făcută după toate regulile europene.

— Nici el nu-i turc, îi spuse vizirul, dar e totuna cu noi! Cu Sultanul, cu Profetul, cu Alah. În lege așa scrie: cine crede în sultan și în dregătorii săi e o părticică din divinitatea lui Alah. Îl cheamă Ben Nebri și a crescut la Palat de mic copil. Mi-a spus chiar o legendă. Ca să ții la pământul pe care te-ai născut, trebuie să-l ai totdeauna sub talpa piciorului. Dacă ar fi fost mai mare, l-ar fi băgat în sanda. Dar el a fost luat la Palat când încă mai sugea. Toate viețuitoarele trăiesc așa cum le e firea. Iarba crește ca să trăiască,

iar omul o culcă, o taie și o arde, tot ca să trăiască. Râul trăiește curgând și se revarsă peste maluri, fiindcă așa e-n firea lui, n-are cum să facă altfel. Iar omul se necăjește, de bună seamă, când apele năvălesc pe ogorul său, căci ogorul însământat e viața lui. La rândul lui, copacul își iubește crengile, fiindcă ele sunt mădularele și podoabele lui. Iar șacalul mănâncă tot ce-i iese în cale, căci, pentru el, tocmai o asemenea purtare este în firea lucrurilor. Toate acestea le-am descris eu în Kitabi și-ți zic ție, acum, că firea lui Ben Nebri e să se lupte. Nu țin să te înspăimânt, dar îți spun că-l port după mine să încerc luptătorii. Dacă e aici cu mine, înseamnă că a izbutit de fiecare dată; asta nu dovedește însă cu nimic că nu l-ai putea răpune tu.

Zicând acestea, vizirul se ridică, urmat, pe dată, de azap și, printr-un semn, doi seimeni înțeleșeră, de îndată, porunca și cărară în grădina închisă de un gard înalt din lemn de bambus câteva rânduri de arme: sulii, arcuri, securi.

Lupta între azap și Vlah începu cu armele ce le purtau în mâini: azapul cu paloșul, iar Vlah cu buzduganul, a cărui coadă de fier n-avea mai mult de un deget și jumătate în diametru. Azapul ridică strălucitorul paloș peste umărul stâng, îl apucă eu amândouă mâinile și, învârtindu-l pe deasupra capului, îl repezi în jos, atât de năprasnic, încât Vlah, ferindu-se, un mic copac tânăr din fața lui pieri retezat în două ca de fulger.

— În numele Profetului! răcni pe neașteptate vizirul Hayalî, sensibilul Ahmet Hayalî. Iată o lovitură minunată!

Și tot în aceeași clipă se ridică din hamacul de nuiiele subțiri de salcie și cercetă cu deosebită luare-aminte arbustul retezat în două, precum și lama

paloşului al cărui tăiş strălucea şi mai puternic în urma unei astfel de lovituri. Azapul apucă atunci mai strâns minerul şi, întinzându-şi brusc jumătatea de piept terminată în umeri, gest care-l apropie mult de înfăţişarea leopardului de care vorbise călăuza, se repezi a doua oară cu paloşul ridicat deasupra frunţii lui Vlah, care răsuci buzduganul şi, mai înainte de a-l azvârli, se aruncă izbind cu piciorul drept sub pieptul azapului. Fără să fi fost atins de buzdugan, Ben Nebri se rostogoli cu capul în jos ea pe un povârniş, înfigându-şi un umăr în piatra grădinii. Paloşul intră cu vârful adânc în pământ şi rămase astfel ca un gândac greoi întors, într-o întâmplare nenorocită, cu multe-i picioare în aer. Nici vorbă de scăpare. Deasupra lui, cu o privire cruntă care arăta că lupta era pe viaţă şi pe moarte, Vlah, îndârjit, ridică buzduganul gata să-i croiască ţeasta. Vizirul răcni:

— Zdrobeşte-l! Nu mai merită nimic acest azap!

În chip la fel de neaşteptat, Vlah îi spuse vizirului:

— El nu mi-a făcut niciun rău! El n-a încercat decât să-ţi îplinească porunca!

La un ultim răcnet al vizirului, Vlah îşi trase piciorul de sub bărbia azapului, care se ridică sfios, ea un copil care a făcut o poznă. Umbra lui deveni, deodată, lunguiată şi subţire, nu cu această umbră trebuia să se lupte Vlah, întâmplarea însă avu darul să-l întoarcă şi să-l afunde în miezul fiinţei sale, punându-l faţă în faţă cu tainica sa nelinişte. Era, deci, puternic. Închisoarea îndelungată, teama, oboseala, umilinţele, torturile nu-i măcinaseră nici forţa muşchilor, nici a creierului. Vizirul Ahmet Hayalî, învăţatul şi poetul Ahmet Hayalî, săvârşise, prin aceasta, o mare binefacere. Chiar el i-o mărturisi:

— Ascultă, prinţ osândit, eşti un luptător. Trebuie

să-ți spun că nici Ben Nebri nu te-ar fi ucis. Și nu din milă. Ci pentru că te cere sultanul. Iar preamăritul sultan mi-a dat poruncă să te duc întreg. Dacă tu îl omorai pe Ben Nebri, nu s-ar fi pierdut nimic. Odată și odată tot va cădea. Dar capul tău trebuie ferit. Și eu o să plec cândva pe urmele Profetului. Dar fără mine n-ai s-ajungi niciodată la sultan. Și dacă n-ai să ajungi la sultan, n-ai să ajungi nici în țara ta. Ascultă ce ți-am zis! Cândva un băiat a plecat să-și caute caprele răătăcite de turmă. A cutreierat vreme îndelungată câmpia, dar caprele nu erau de găsit. În cele din urmă, tot umblând, băiatul întâlnește într-un loc un om surd ce ședea pe marginea drumului și își pregătea cafeaua la foc. Neștiind că omul e tare de urechi, băiatul îl întreabă: „N-ai văzut cumva pe aici caprele mele?”. Surdul a crezut că-l întreabă de apă și i-a făcut semn cu capul către râu. Băiatul i-a mulțumit și s-a dus spre râu, unde întâmplarea a făcut să dea peste caprele răătăcite. Doar un ied căzuse printre stânci și-și rupsese un picior. Băiatul luă iedul în brațe și porni spre casă. În drum trecu iar pe lângă omul cel tare de urechi, care ședea să-și bea cafeaua. Se opri să-i mulțumească pentru ajutor și, în semn de recunoștință, îi întinse iedul, cu gând să i-l dăruiască. Dar surdul nu pricepea o vorbă din tot ce-i spunea. Și cum băiatul îi tot întindea iedul, el crezu că-l învinuia de betșugul animalului și se înfurie: „N-am avut niciun amestec în întâmplarea asta!”. Așa-ți spun și eu: N-am niciun amestec, eu îl slujesc pe sultan. Și n-am să te duc la el nici cu piciorul rupt, nici cu pieptul străpuns. Din această clipă Ben Nebri nu numai că n-o să-ți poarte necaz, dar are să te și păzească. Ce mai pot să-ți spun e că a venit vremea să plecăm. Îmi place drumul; el trece prin păduri și prin câmpii, dar eu, în loc de flori, îi duc împăratului verseturi. Și dacă-mi va

merge bine voi scrie despre tine un mesnevi, spre lauda Profetului și-a lui Alah. Mi s-a spus că ai fost numit „diamantul viu”. Așa am să te cânt și eu în mesneviul meu.

Instinctiv, Vlah își opri calul. Ducându-și privirile înapoi, văzu în depărtare închisoarea cu zidurile ei mohorâte, fără a izbuti însă să pătrundă taina salvării sale. O adiere de vânt făcu să fluture deasupra turnului un steag ce se spânzura moale, confundându-se cu suportul: era din mătase albă încrustată cu galbenul semilunii. Dar era el oare salvat? Vlah se gândi la viața care-l aștepta. Fiindcă viața lui părea să fi fost făcută din bucăți. Câte bucăți mai avea? îl întrebă pe vizirul-poet: „Câte bucăți mai am?”, dar asta se petrecu numai în gând și Vlah se privi pe el însuși îngrozit. I se întâmplase de multe ori să fi fost singur; chiar și în copilărie, rătăcindu-se pe drumuri de pădure, alături la exerciții cu cavaleri pe care nu-i cunoștea și de care nici nu se putea apropia. Dar niciodată ca acum nu înțelesese ce înseamnă cu adevărat singurătatea. Mergea alături de vizir, în dreapta și în stânga erau seimenii, doi pe o parte, doi pe alta, iar în spate, cu paloșul său lung – azapul Ben Nebri, pe un cal vinețiu, de culoarea stâncilor printre care treceau. Curând aerul luă culoarea stâncilor, valea se îngustă, iar tot ce fusese așezare omenească dispăruse de după munți. Nu se zărea nicio lumină, nu se auzeau nici măcar glasuri de păsări de noapte, ci doar din când în când câte un susur de ape îndepărtate. Dar, iată, într-un luminiș, caravanseraiul. Călăuza le făcu semn să coboare și fiecare își legă calul de câte un ciot de copac din marginea drumeagului, unde găseau și ceva iarbă. Dar stăpânul locului de popas veni repede făcând mătânii și duse, cu robii săi, caii în ȧrcul plin cu fân proaspăt tăiat.

În zori, își reluară drumul.

L, a Adrianopol au ajuns într-o noapte. Vlah fu însoțit în odaia de taină a lui Chehaia-bei, locțiitorul marelui vizir Halil-Pașa, cel cunoscut și sub numele de Djandarli-Zada, mazilitul și apoi ucisul; încăperea cea secretă se afla la curtea înaltului dregător, unde i se spuse să se așeze și să asculte cu luare-aminte. Vizirul-poet, Ahmet Hayalî, îl lăsase singur la Chehaia-bei, socotind că el își îndeplinise ce avusese de făcut și, după îndelungi temenele, Chehaia-bei îi spuse pricina pentru care Vlah se afla acolo: urma să fie pus domn în Țara Românească în locul tatălui său.

Vlah auzi, într-un prelung ecou, țipetele de șoim lovit. Prin urmare zvonurile și presimțirile se adevereau: părintele său nu mai era domnitor! Murise? Fusesse uzurpat?

Văzându-i paloarea și-ncremenirea ochilor rotunzi, Chehaia-bei îl îndemnă să nu cumva să pună marelui vizir întrebări fără rost, ci să se poarte cu vrednicie în această clipă. Și iată-l pe marele vizir Halil-Pașa poruncindu-i capușilarului să-l aducă înăuntru pe domnul cel nou. Vlah se miră el însuși de calmul cu care intrase. Ochii săi începură să cerceteze repede tot ce se afla acolo, ca și cum ar fi trebuit apoi să dea socoteală cuiva, amănunt cu amănunt, asupra celor ce vedea în palatul marelui vizir. Era hotărât să se supună fără crâcnire întregului ceremonial, dar să întâmpine momentul ca pe ceva cu totul străin de ființa lui; să trăiască, adică, acele clipe cu cea mai deplină luare-aminte, dar și cu cea mai deplină nepăsare lăuntrică; într-un cuvânt, să se poarte față de eveniment ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic și nici nu se va întâmpla. Altfel va face greșeli și aici nu se iartă nimic. Toate acestea le știa prea bine Vlah, oricând marele vizir poate găsi un alt pretendent la

tronul tatălui său, iar pe el să-l dea pe mina călăului. Așteptă până când slujtorii marelui vizir și cămărașii se rânduiau, după rang, de amândouă părțile, apoi, după ce străbătu arzogaziul, Vlah îngenunche în fața înaltului dregător, ce strălucea din cap până în tălpi de aurul care-i împodobește veșmintele, și îi sărută mâna. Marele vizir stătea-turcește între perini cu capul înclinat. După o clipă și-l ridică urându-i cu un glas adânc: „Bun venit, doamne!”. Apoi rosti rar și limpede, ca și cum ar fi citit într-un firman: „Preaînălțatul și preaînțeleptul nostru sultan, ascultând rugămintea mea, s-a milostivit de tine și ți-a dat domnia țării Valahiei. Datoria ta va fi deci să fii cu credință, ca să te arăți recunoscător față de o asemenea cinstire venită din milostenia împărătească; prietenii și dușmanii noștri să fie și ai tăi și să-i trimiți sultanului la Curte haraciul ce se cuvine și peșcheșurile la vremea hotărâtă. Dacă vei face astfel, te vei bucura în veci de mila împărătească. Dacă vei face altminteri, trebuie să știi că sfârșitul tău nu va putea fi într-altfel decât nenorocit”.

La aceste cuvinte ale marelui vizir, Vlah, în al cărui suflet creștea un sentiment tot mai nelămurit și ale cărui gânduri vibrau tot mai intens, ca și cum s-ar fi zbatut să-i iasă dintre gratiile capului, mulțumi pentru milosârdia sultanului și făgădui să-și jertfească de bunăvoie toate puterile, ba chiar și viața în slujba înălțimii sale. Apoi cu glas convingător, pornit parcă din cea mai deplină credință, se rugă de marele vizir ca măritul sultan să nu-și întoarcă fața de la el, și în clipa aceea respirația păru să i se fi oprit. „Mă crede el, marele vizir? Nu-mi simte el ura? N-o să-mi vadă în ochi ceea ce gândesc cu adevărat despre acest imperiu pe care l-aș dori năruit pe veci?” La porunca marelui vizir, unul din slujtori, îi aduse lui Vlah

caftanul cel scump pe care trebuia să-l îmbrace și, îngenunchind, să sărute iarăși mâna stăpânului. Când ieși din arzogaziu, Chehaia-bei îi dădu cafea și șerbet, iar imbrogliul îi aduă calul frumos împodobit cu care Vlah, însoțit de marele vizir, de muftiu, de cadileșiri și agale, plecară, după răsăritul soarelui, mai întâi la Babihumaiun - poarta cea mare a cetății -, iar după aceea la palatul sultanului, unde avea loc Divanul. Atunci îl copleși pe Vlad tristețea cea mai tulburătoare. Totul părea o întâmplare pe care memoria nu voia s-o rețină, așa cum nu poți păstra multă vreme o închipuire. Ca în vis coborî de pe cal, ajutat de patru ceatări, care-i merseseră toată vremea în cele două laturi, ca în vis intră în sala Divanului, rămânând, în cube, drept și nemișcat, înconjurat de capugibași, ca în vis îl văzu pe vizirul cel mare cum se ridică de la locul său și se duce la sultan împreună cu ceilalți viziri și cadilașiri, vestindu-l despre pricinile ce s-au judecat. Și îi mai dă o veste: anume că robul său, Vlah, noul domn al Valahiei, se roagă să-i fie îngăduit să se ducă în țara lui. Și iată-l și pe sultan, pe strălucitorul Murad al II-lea, șezând pe tron și făcând semn vizirului din dreapta sa, care-și ține mâinile una peste alta, să-i spună domnului buna sa hotărâre. În următoarea clipă, doi capugibași îl trec pragul Divanului ținându-l de subsuori și-l silesc să-și plece capul până la covor. Apoi Vlah rămâne tăcut și negru, cu pomeții obrazilor zvâcnind neîncetat privind fix acel tron al sultanului și ascultând încordat cuvintele vizirului din dreapta: „Sultanul, stăpânul nostru, care este mântuirea lumii întregi, s-a milostivit asupra ta și ți-a dat domnia Valahiei. Să slujești cu credință împărăția sultanului, să dai ascultare poruncilor sale sfinte, cărora toată lumea trebuie să se supună, și să-i fii plecat pururea. Să fii sânguincios și să bagi de

seamă la tot ce fac dușmanii, să trimiți vești sigure despre ei în orice timp, având grijă de aceasta din răspuțeri. Altminteri știi ce te așteaptă. Iar dacă vei fi lăsător, nicio dezvinovățire deșartă nu-ți va folosi”.

Apoi capugibașii îl ridică și, mergând de-a-nărățelea, îl conduc afară din Divan, iar de aici în curtea palatului.

Și astfel Vlah, după ce așteaptă sosirea vizirului cel mare, Halil-Pașa, și după ce se închină cu mâinile pe piept și capul plecat și celorlalți viziri, părăsi Adrianopolul, îndreptându-se spre cetatea domnească de dincolo de Dunăre, Târgoviște, capitala Țării Românești.

Era o toamnă târzie, iar tânărul voievod avea doar optsprezece ani.

Capitolul 6

Se scurseseră trei săptămâni de când Vlah fusese numit domn al Țării Românești, o întâmplare cu totul nefericită pentru el, și pe care o purta mereu în gând, ca și cum vremea s-ar fi oprit în loc sau n-ar mai fi avut nicio putere să i-o șteargă din memorie... „A mă înțelege cu turcii! A accepta să fiu mâna dreaptă a sultanului în părțile de pe Dunăre, omul Porții, cel care va putea oricând să deschidă drumul hoardelor spre apusul Europei...”

— Dar, măria-ta, nu te-ai legat cu nimic de Poartă, nu ți-ai înșelat cu nimic poporul, încerca să-l domolească Tatul, marele vornic, rămas credincios familiei domnitoare.

— Nu-mi poți tu șterge vinovăția, rostea tare Vlah, azvârlind cu dezgust însemnele și pecetea. N-am să-mi pun numele pe niciun hrisov!

La orice se gândea - la cele mai străine și depărtate lucruri -, după o clipă gândul se oprea speriat în fața acestui fapt și se izbea neputincios de

el ca de un zid de închisoare, înalt, orb și mut. Cât de ciudată îi fusese calea! Dus la Adrianopol de vizirul Ahmet Hayalî, sultanul Murad îl numise, într-adevăr, domn în locul tatălui său, și-l trimisese, însoțit de oaste, la Târgoviște, cetatea de scaun a Țării Românești. Dar tatăl său? Murise eu adevărat, sau trăia pribegind, detronat de marii boieri? În primele zile legătura dintre idei era logică, de înțeles, și, deși săcâitoare, nu-l neliniștea; dar în scurt timp totul începea să-i aducă în față întâmplarea, să i-o amintească pe neașteptate, și tocmai de aceea deosebit de dureros, ca o lovitură pe la spate. Sultanul îl primise, prin marele vizir, cu toate onorurile, ca și cum n-ar fi fost el fugarul de la Egrigoz, îl lăsase chiar și singur cu vărul său Olad (prieten acum de nedespărțit cu Mohamed, ales și favorit, purtând cucă verde cu mărgear de aur, bătută cu pietre scumpe și cu surguciu înflorat de podoabă a seraiului), iar mai apoi hotărâse: el, Vlah, avea să plece în țara sa însoțit de soldați împărătești, în vreme ce vărul său, Olad, rămânea mai departe, în chip de zălog, de astă dată pentru propria sa domnie. Își încheia, astfel, toți anii de chin nu ca un fiu demn al voievodului Țării Românești, dușman neîmpăcat al imperiului acaparator, ci ca un supus al sultanului gata să-i cadă în genunchi numai să-și salveze viața. În această amintire Vlah își auzea, deodată, râsul, un râs străin, un râs cu care se batjocorea pe sine și vedea chipul sultanului străluminat de o prea prefăcută blândețe. Se plimba agitat pe coridoarele curții domnești și orice făcea – dacă se uita la clopotniță sau la un copac, la cel mai obișnuit copac ce se străduia să-și întindă vârful până la el, având deasupra ca o torță lumina soarelui –, toate trezeau în el aceeași imagine de ne-alungat: el, în fața sultanului care-i surâdea

ocrotitor. Era ca și cum ar fi stat într-o odaie cu mii de uși și, pe oricare ar fi încercat s-o deschidă, ar fi dat mereu de aceeași praveliște fixă: surâsul blând și ocrotitor al sultanului.

— Nu vreau să fiu mângâiat și apărat de turci! țipă Vlah. Mai bine i-aș fi spus pe față ceea ce gândeam cu adevărat când îi juram credință!

— Și te-ai fi ales cu tăierea capului! încercă, iarăși, să-l liniștească Tatul, marele vornic. Ce-i mai potrivit cu firea și învățătura măriei-tale? Să fii, la optsprezece ani, domn al țării, sau aruncat în groapa ucișilor?

— Unde-i Cernat? Unde-i dascălul meu, Cernat? întrebă Vlah, acoperindu-și fruntea cu mâna, ca și cum s-ar fi ferit de flacăra unui foc iscat pe neașteptate.

În fața lui, întins pe un pat, apăru un bătrân cu părul albit în întregime, cu sprâncene mari, stufoase, și ele tot albe, și obrații trași - scofâlciți, slăbit, abia trăgându-și sufletul.

— Bunul meu dascăl, trebuie să-mi găsesc părinții. Știi bine că tata nu e mort. Și nici mama. Și nici fratele meu Andrei. Unde pot fi ei? Am să plec chiar astăzi acolo. Chiar azi, înțelegi?

Bătrânul dascăl, ale cărui buze abia se deschideau, păru să-i dea dreptate. Domnul țării trăia. O vreme Andrei păzise țara de turci, cu spada, la Giurgiu, și domnitorul îi spusese: „Cernat, am să mă duc la el”. Dar acestea le zisese de mult, înainte de a coborî din munți uzurpatorul. Uzurpatorul era fratele vitreg al tatălui său, cel care-și ținea mereu privirile în pământ, nevoină parcă nimic de la domnie decât fericire și bunăstare. Veșmântul îi era ca de apostol, nu ținuse niciodată sub pînteni vreun cal în fața mulțimii, mergea totdeauna pe jos, iar la biserică, în zilele de sărbătoare, stătea ceasuri întregi în pronaos,

murmurând fără preget rugăciuni spre binele obștei și ale nevoiașilor. Pe drum, îl însoțea un grup de robi, mai apoi chiar slujbași de curte, plecând și întorcându-se, de fiecare dată, cu același alai. Ajuns, se încuia în casă și nu-l mai vedea nimeni câteva zile la rând. La un moment dat a dispărut cu totul. A plecat în munți. În urma lui a venit zvonul că râvnește la domnie. Că are dreptul și că dacă nu i se dă tronul ei îl va ucide pe domnitor. Și pe toți ai lui. Că are oaste și are încuviințarea înaltei Porți.

— Încuviințarea înaltei Porți? întrebă Vlah.

Bătrânul dascăl găsi puteri să-i explice, și Vlah se pomeni, deodată, copil – mintea copilului e mult mai receptivă – și astfel înțelese că lumea e foarte încurcată, că albul e adesea negru, că lupul poate fi luat, adeseori, drept paznicul stânei. Încă de la luptele de la Kossopolje tatăl său, domnitorul, căzuse în dizgrația sultanului, iar unchiul se și repezise la tron. Cu toate că se dăduse drept supus al turcilor, sultanul nu-l dorea, uzurpatorul dăduse prea multe dovezi de nesinceritate, se închina când la Apus, când la Răsărit, după cum îi dictau propriile interese. Astfel că Murad și-a îndreptat privirile spre ostatecul de la Egrigoz, prințul răzvrătit, dar care ar fi putut deveni un supus credincios.

Spre seară, bătrânul dascăl muri.

Era ca și cum misiunea lui a fost îndeplinită și nu mai avea ce căuta pe pământ. Moartea lui liniștită era ca aceea a arborelui care face fructe. Căzând, lasă în urmă-i o pădure.

Vlah își întârzie plecarea cu trei zile. Pregăti totul pentru înmormântare: porunci bucătarului să fiarbă grâu și carne în cazanele cele mai mari, iar pivnicerului să scoată tot vinul din butoaiile cele înalte și prelungi. Și mai dădu ordin să nu plângă

nimeni, să nu bocească nicio femeie, mai ales dacă n-ar face-o din firescul ființei, învățătorul său nu trebuia plâns, ci lăudat.

Îl scoaseră din odaie cu picioarele înainte, spre a se putea înălța cu ele, de îndată ce va trece apa morții; îi puseră în sicriu busuioc și bani și-o legură cu de-ale gurii și Vlah se ruga s-ajungă cu bine pe tărâmul celălalt, plin de liniște și bună învoire între oameni. Fiindcă aici, pe unde trăise el, n-o dusesese prea bine, uneori îl trăsese frigul chiar în anotimpul verii. Încă din zorii vieții sale, dascălul Cernat îi descrisese lunga vale a zăpoarelor, care ar fi putut fi plină de păsări și verdeață, cu ape curgătoare și mori, cu hanuri și viță-de-vie pe praguri, dar iată că, peste toate acestea, când erau și când se credea că așa vor fi, mereu se năpusteau năvălitorii, și apele se tulburau, și parcă nici nu mai curgeau, ci se ridicau și ele în sus, pe munți, morile își opreau marile roți, viță-de-vie pălea, iar hanurile intrau în paragină. Niciodată războiul nu putea s-aducă decât pustiire. Piereau bărbați, mureau copii.

Pe piatra din băătăura palatului domnesc fu adus un cal alb, înșăuat și încărcat, spre crupă, cu o desagă cu burdufuri cu vin, și slujbașii îi puseră pe spinare, în lungul ei, sicriul; peste sicriu trecură apoi frânghii groase răsucite de câteva ori pe sub burta calului, spre a rămâne drept, iar în coamă fixară un pui de brad împodobit cu flori de câmp. Și astfel dascălul Cernat părăsi pământul cetății.

Dimineața, când se trezi, Vlah se simți atât de tulburat, încât, parcă vrând să împiedice împlinirea a ceea ce se sfârșise de fapt, îi chemă la el chiar atunci, înainte de răsărit, pe toți dregătorii și sfetnicii din timpul domniei tatălui său, punându-i să povestească, fiecare, ce știa și cum se petrecuseră lucrurile. Era

sigur că s-ar fi liniștit și ar fi uitat și imaginea aceea apărătoare dacă cei din jur l-ar fi ajutat să-și găsească familia. Dar în comportarea, în privirile și gesturile lor, în vorbele înțeleghătoare, prea pline de nesiguranță și sfială, tânărul Vlah găsea prea puține speranțe. Iarciu, boierul de la Vaduri, care-și petrecuse viața mai mult la Curte, îi spuse că printr-un Negritu ce venise dinspre Moldova în drum spre Hunedoara, cavalier de la Deva ce avusese de îndeplinit o anume poruncă de la Iancu de Hunedoara cu privire la cetatea Oamenitei, aflase că voievodul luase legătura cu noul domn al Moldovei.

— Când s-a întâmplat aceasta?

— În toamnă, i se spuse.

— Și cum de nu s-a întors?

— Fiecare loc își are spinii lui, cugetă Iarciu, nimeni nu poate ști ce i s-a întâmplat.

În ziua următoare sosi la curte mitropolitul Argeșului, să-l binecuvânteze spre a-și păstra neatinsă domnia: e voievod tânăr și are nevoie de sprijinul lui Dumnezeu.

Lui Vlah i se păru că marele duhovnic ar fi putut cunoaște mai mult decât toți soarta familiei sale, și nu se înșelă. Mitropolitul întări cele spuse de Iarciu: domnitorul plecase pare-se după ajutoare în Moldova – și Vlah îl ascultă cu îndoială, fiindcă știa că acest popă, gata să slujească oricare domnie, mințea adesea fără remușcări. După ce stropi cu apă sfântă sceptrul și îi dădu crucea s-o sărute, mitropolitul, foșnind din mătăsuri, pluti spre ieșire, privind mereu într-o parte și-n alta, spre a se feri parcă de vreun ucigaș. N-avusese îndrăzneala să fi venit până acum; fostul ostatec fusese pus domn într-o noapte; se urcase pe tron păzit de turci; ce fel de încredere ar fi putut să aibă într-un cucon care ia în stăpânire țara ajutat de

oamenii Profetului musulman? Parcă negăsind curajul să iasă, mitropolitul își făcu mult de lucru cu anteriorul, pe care trebuia să-l pună în lada cu lucrurile sfinte, întorcând mereu urechea când la dreapta, când la stânga, iar lui Vlah, care, din cucernicie, îl ajuta să se pregătească de drum, îi repeta mereu cu un ton duios:

— Nu te mai obosi, măria-ta, nu te mai obosi!

În aceeași zi sosi, de la Târgșor, Nicoriță, vătaful cetei de armășei, de la care Vlah voia să afle și mai amănunțit întâmplări despre fratele său Andrei. Și cu toate că acesta nu părea să fie foarte încrezător în noua domnie, își ceru iertare dacă-i dă sfatul să se pregătească în a lua măsuri.

— Ce fel de măsuri?! se miră Vlah, posomorât, dar nu izbuti să obțină de la primele vorbe un răspuns deslușit.

— Unchiul măriei-tale e în munți, îi spuse el. S-ar putea să pregătească oaste. Toți știu că vrea tronul cu orice preț!

— Și ce măsuri să iau? întrebă Vlah. Tu ce povață-mi dai?

— Dacă i-ai cere ajutor sultanului, ai putea să fi liniștit, îi spuse Nicoriță, parcă să-l pună la încercare.

Vlah se ridică, străbătând odaia cu pași mari. Se opri lângă fereastră și, răsfirându-și ușor degetele lungi și subțiri, rosti impunător, cu voce tare:

— Nu poți fi liniștit când ești păzit de ienicerii sultanului. Niciodată Imperiul Otoman nu ne-a apărut. Când declară că-ți vrea binele, el îți aduce răul; când îți trimite oaste să stea de veghe la libertatea ta, el, de fapt, îți ocupă țara.

Vlah se opri cercetându-l pe încă tânărul Nicoriță cu ochii lui verzui și foarte triști, ochi ce păreau să-și fi pierdut de mult speranța în a-și mai găsi vechii prieteni. Atâta timp cât gândea, spuneau ochii lui, era

un om ca toți oamenii, stimat și prețuit întocmai ca un om, dar odată cu sunetul puternic al vocii, cu gestul acela al mâinii ridicate, a devenit domn, a devenit măria-sa. Vlah se simți stânjenit, gândurile i se împrăștiară și, brusc, se depărtă de fereastră, întorcându-se spre prietenul fratelui său cu o altă expresie a ochilor, cu un alt glas:

— Ascultă-mă, Nicoriță. Eu am optsprezece ani, tu ai peste douăzeci. Ai fost cu fratele meu pe Dunăre, ai luat parte la bătălii pentru țara și neamul nostru. Vreau să știi că eu n-am venit cu turcii. Vreau să știi că turcii m-au adus, eu nu i-am rugat să mă aducă. Am fost închis multă vreme și dorul de țară m-a mistuit. Am ținut minte și pomii din care am mâncat primul fruct. Eu aș zice că am fost pe lumea cealaltă. Și știu cum e acolo. Poate că am avut prea mult noroc că am ajuns acasă. Că mă aflu pe pământul țării mele. Dar și cel mai mare nenoroc de a fi venit însoțit de niște lifte care, în drum spre tron, îmi spuneau din ordinul sultanului „preamărite”. Niciodată, până acum, un domn care a fost pus de Imperiul Otoman nu a fost și nu poate fi domn al țării sale. El e întâi și întâi un domn pus de otomani. Chiar dacă el n-ar fi vrut să fi fost așa, poporul nu se încumetă să creadă un domn pus de sultan, pentru că îl socotește vândut sultanului. Dar tu, Nicoriță, ai să mă crezi. Eu nu vreau acum altceva decât să-mi găsesc tatăl.

Vlah ieși în balcon. N-ar fi dorit să atragă atenția nimănui; ar fi avut însă poftă de viața de-afară. Un zugrav mânjit cu vopsea, cu găleata și cu bidineaua, trecu prin curtea goală, apoi totul rămase pustiu. O frunză se smulse din copacul ce-și ridica ramurile - și iarăși ca o vijelie se stârni în mintea lui imaginea în care sultanul îi surâdea proteguitor: „Cum cade frunza, poate a cădea și capul tău!”

Nicoriță, venind până lângă umărul său, fu cel dintâi care-și dădu seama că-i istovit de gânduri. Găsi cuvinte de îmbărbătare. Vor vedea împreună ce-i de făcut, fără atâta zbucium.

— Ce-i de făcut, Nicoriță? Pe unde am umblat am văzut șeici purtând peste mijloc inele de aur. Noi avem inele de fier. Trupul ne este încătușat, sufletul încătușat.

Din balcon coborî o scară, apoi alta, care ducea spre coridorul de jos, și de aici, în spatele cetății, unde erau cuptoarele și vatra de pregătit mâncăruri, și prin golurile dintre cărămizi se zărea bucătarul. Când îl văzu pe tânărul domn, ieși pe pavajul de piatră, căzând în genunchi și rupându-și cămașa. Vlah îl privi uimit. Era un bătrân gârbov, lipsit de păr pe cap, iar pielea întinsă lăsa să se deseneze limpede craniul; gura îi era larg deschisă, iar Vlah nu-l auzea. Îi privea cămașa zdrențuită, pe care el și-o rupea și mai mult. Pieptul îi era alb și gâtul îi era alb, numai fața îi era întunecată de funingine, fața și capul fără păr, acel cap ce fusese parcă adus din altă parte și așezat pe umeri: un cap de mort. Poate că era chiar al unui mort și, de aceea nici nu i se auzeau cuvintele ieșite dintre buzele deschise larg. Încă de mult Vlah nu-și mai simțise în urechi un vâjâit atât de puternic – o mie de păsări îi intraseră sub tâmpile, și se izbeau și țipau.

Spre seară, Nicoriță, bucuros că Vlah dormise atât de adânc și că arăta acum odihnit, îi răspunse la toate întrebările, iar în legătură cu bătrânul bucătar, ce putea să-i spună decât că avea și el un fiu luat de turci chiar în ziua în care Vlah fusese dus ostatec la sultan și că de acest fiu al său, de-o seamă cu Vlah, nu mai știa nimic. Se topise, pesemne, în gloata mare a robilor, dar bătrânul tot nădăjduise într-o fugă a lui, și când a auzit că domnișorul Vlah sosise, își revenise

din boala în care căzuse, hotărât să facă iarăși pâine și să fiarbă carne până ce, odată și odată, avea să-l ospăteze și pe fiul său. Fiindcă nu se putea eș printre păzitorii noului domn să nu se fi strecurat și acel fiu al său nevoit de-atâta vreme să slujească cine știe pe unde în țara turcească. De când auzise însă că acei soldați turci plecaseră înapoi, bătrânul bucătar se cam damblagise.

Vlah își aminti de anii de ostatec pedepsit, când toate săgețile îi căutau inima. La Egrigoz, temnița în care stătuse patru ani, mai-marele seimenilor, EI Agid, agitându-și brațele, căutase el însuși un pietroi, într-un moment de furie, să i-l arunce în cap. Prin tot nisipul dimprejurul zidurilor nu puteai găsi o piatră, dar el căuta mereu ca, în cele din urmă, EI Agid să-l izbească cu minerul hangerului în spate atât de tare, încât a căzut pe brânci și s-a târât așa până în cetate. Atunci s-a socotit el făcut din lemn – atât de grele, atât de înțepenite îi erau mișcările.

Amintindu-și, fața lui Vlah se făcu vineție, tot mai vineție, iar pupila larg deschisă văzu prin fereastra ușor bombată chipul bătrânului bucătar rupându-și cămașa.

Chiar în acele clipe se hotărî să plece în Moldova. Principalul lucru era acum viteza. Totul trebuia să se facă în goana calului. Era o cale: Nicoriță să fi plecat chiar de a doua zi, lăsând la hanuri, pe un drum știut, cai odihniți, în așa fel încât lipsa lui din Târgoviște să dureze cât mai puțin. S-ar fi convenit să se fi dus la Hunedoara, să-i fi cerut sprijin lui Iancu, fiindcă tatăl său stătuse mereu alături de el în lupta contra turcilor, mai ales în acel război de titani de la Varna, dar, cum îi spusese Nicoriță însuși, ceva între ei se petrecuse și s-ar fi putut întâmpla să dea greș. Smulsă pentru o clipă din cercul de fier,

gândirea lui Vlah s-a agăţat cu toată puterea de fantoma vieţii noi – tatăl domnitor, Andrei şi cu el, vornici şi căpitani, gata oricând să conducă oştile şi să izbească pe oricine-ar îndrăzni să tulbure pacea poporului. În inima lui Vlah izbucni, cum nu se mai aprinsese niciodată, dorul de răzbunare. Faţa îi era acum dură, liberă în expresie, şi tocmai de aceea părea cu totul alta. Zâmbea când altă dată nici n-ar fi ştiut cum să-şi mişte buzele a surâs, se întuneca şi se făcea neagră când altă dată s-ar fi gândit să zâmbească. Şi tot atât de sincere erau acum sentimentele lui faţă de cei din preajmă. Fiindcă nicio domnie nu poate fi domnie atâta vreme cât nu ştie ce s-a petrecut cu domnul cel adevărat. Lepădându-şi pojghiţa de respect şi politeţe, el le spuse tuturor dregătorilor Curţii că prea repede se schimbă domniile şi – de ce să ocolească adevărul? – aceasta nu înseamnă decât bucuria nebunilor.

Astfel că, fără să țină nicio taină asupra planurilor sale, le spuse tuturor că avea să plece în căutarea familiei sale, şi anume întâi la Suceava, la Alexandrel, fiul lui Iliaş voievod, acum el însuşi domnitor în locul fratelui său Roman, otrăvit de boierii săi.

— Dar acest Alexandrel e prea tânăr şi prea fără putere să te poată ajuta, îl avertiză marele vornic Tatul. Din câte ştiu, domnia o poartă Marinca, poloneza, şi nu atât ea, cât pârcălabul de Hotin, Manoil, pe care-l cunosc prea bine. Dorinţa mea ar fi să te însoţesc, măria-ta.

Vlah îl ascultă şi, parcă fără voie, îl mustră cu asprime:

— Nu trebuie, mărite vornic. Pe un slujitor de rangul tău, care nu ştie încotro i-a dispărut stăpânul, nu-l mai cred în stare nici să m-ajute să-i găsesc

urma...

În sinea lui, Vlah îi dădu dreptate marelui vornic. Nu Alexăndrel conducea Moldova, ci așa cum zisese, doamna Marinca, poloneza, cea care, fugind din Lehia cu cei doi copii, Roman și Alexăndrel, i-a trimis de acolo, pe rând, în scaunul Moldovei. Primul a fost dat jos numaidecât și a murit în pribegie, iar Alexăndrel, zis Olenho, și-a luat drept pavăză mama și pe hotineanul Manoil. Nu era un tron chiar atât de șubred, și cum doamnei din familia Jagellanilor Polonia îi mai stătea încă de veghe, s-ar fi putut ca tatăl său să fi căutat într-acolo ajutor, acum când din altă parte n-ar fi putut avea.

— Ne trebuie lege și braț de stăpânire! îi spuse el marelui vornic Tatul, întinzându-și înspre fereastră degetele osoase, lungi și subțiri. Înstăpânindu-mă ca domn câtă vreme tatăl meu e domn, ar însemna să încalc legea de domnie în nefolosul țării. Dau, deci, poruncă! Tu, mare vornic, vei rămâne aici până ne vom întoarce. Îi vei avea sub ordin pe toți dregătorii de la mare la mic, pe logofăt și pe protovistier, pe spătar și pe stolnic, pe comis și pe stratornic, pe pivnicer, pe cămăraș, pe clucer, pe sluger și pe cetași. Eu am să plec în zori. Nu mă feresc să-ți spun că nu iau cu mine niciun scutier. Și tot astfel îți spun că merge numai Nicoriță, dar fără nicio ceată, ci numai noi și caii. Dacă de pe undeva o să răsară neprețuitul meu unchi, intrusul, poți să te dai de partea lui fără nicio frică. Numai de mine să te temi ca de moarte, mărite vornic, și nu de paza mea. De nu m-ai înțeles, nu eu voi pierde.

Vlah încetă să mai privească pe fereastră, dându-și seama de vocea care îi vorbea - era a marelui vornic, dar el nu se întorcea să-l vadă, îi plăcea numai să-l audă, vocea asta îl liniștea.

Ceva mai târziu, îmbrăcat în mantia lui cu căptușeală roșie, înalt, suplu, cu înfățișare de oștean, cu capul ascuțit, ușor dat pe spate, rătăci până spre miezul zilei peste coline și prin văi, trecând prin fața câte unei căsuțe de lemn dinafara cetății, înnegrită de ploaie, pe lângă garduri și iezere, prin fața stâncilor ieșite ca din pământ și, mai jos, prin fața dughenelor cu neguțători chirciți salutând până la pământ. Tot timpul cât ocolise Curtea Domnească aproape că nici nu se uitase în jur și nici nu întoarse capul; dar, cufundat în așteptarea aceea a clipei plecării, nu vedea nici ce se petrece în fața lui – cele mai multe din temenelele oamenilor rămăseseră fără răspuns și mulți ochi speriați scăpaseră privirii sale, încât negustorii și breslașii își spusese ră între ei: „Doamne, ce domn!”. Și totuși, în memoria multora dintre cei care-l văzuseră în ziua aceea de rămas bun, el se întipărise ca un tânăr cu putere, dar atât de abătut, încât orice tinerețe părea a se fi pierdut în durerea aceea covârșitoare. Și încă multă vreme, după ce s-a auzit că ar fi fost ucis, târgoviștenii și-au adus aminte de acel domn ciudat, care a umblat de unul singur peste dealuri și pe ulițe, călcând de-a dreptul prin noroi, cu capul dat pe spate și privirea oarbă, cu mantia larg deschisă, a cărei căptușeală roșie de mătase se oglindea fulgerător în băltoacele încremenite.

Împreună cu Nicoriță, a doua zi urma să plece să-și caute familia. Primul popas avea să-l facă la Târgul Buzăului; plecă în zori, aruncându-se pe calul său, însemnat cu manșetă numai la un picior, cu coama de culoarea frunzei uscate de nuc, străbătută de smocuri albe, lăsând în urmă, într-o clipită, Cetatea Târgoviștei, capitala Țării Românești, acoperită, în acele momente, de o liniște adâncă. După o zi de

mers, seara îi prinse în plină câmpie, iar când norii roșietici ce se îngrămădeau spre apus își pierdură strălucirea, se făcu întuneric și răcoarea începu să se simtă. O vreme merseră de-a lungul unui râu, apoi cotiră brusc spre o casă mare și albă înconjurată de câteva șoproane scunde cu acoperișuri plate. Nicoriță își încorda calul ca și cum n-ar fi nimerit unde trebuia.

— Cine-i acolo? răsună deodată un glas răgușit și aspru.

— Dar tu cine ești? întrebă pe același ton Nicoriță, sărind de pe cal.

Desfăcându-și larg brațele, el se aruncă asupra cuiva și se porni o încăierare. Vlah încercă să străpungă cu privirea ceața, strânse minerul sabiei gata să-i vină șoltuzului în ajutor, dar în aceeași clipă se auziră răsunând râsete înfundate și din nou glasul necunoscut:

— Tot ca o vulpe ai rămas de șiret! Ce vânt te aduce, nepoate Nicoriță? apoi glasul răcni: Voica, vino de-ți întâmpină oaspeții!

Glasul răsună printre copaci și în vreme ce caii fură duși în grajd și li se dădură apă și nutreț, în casă se auzeau mereu pași grăbiți, uși trântite și vorbe îngrijorate: „Chiar el? Chiar feciorul domnului? Cel care a fost la sultan?” Dar când cei doi intrară într-una din odăile încăpătoare și albe, puternic luminate, se făcu deodată liniște și nu rămase cu ei decât stăpânul casei - un bărbat cu fața brăzdată de o cicatrice roșietică și pârlită de soare, din care pricină ochii albaștri-cenușii străluceau mai viu. Nu stătea o clipă, umbla de colo-colo plin de neastâmpăr, făcând să scârțâie scândurile dușumelii. În cele din urmă, deschizând o ușă interioară, răcni iarăși să se pună mai iute masa.

— Voica, Ilena, pe unde v-a dus vântul?

Era Hanos, vătaful de pușcări, om de luptă, și cum era puțin adus de umeri și avea picioarele încovoiate, părea să fi stat toată viața pe un cal puternic, lat în spate. În străchini apărură repede bucăți de vânat și ciortani prăjiți și, după o odihnă scurtă, Vlah și Nicoriță luară drumul Buzăului, apoi pe cel al Râmnicului, unde traseră la negustorul Hăcicu, ajutat cândva de domnitor să-și primească o datorie de la un postăvar brașovean. De aici calea, rareori străbătută doar de casapi și gelepî pentru vânzări și cumpărări de oi, părăsea marginile munților și se afunda prin trecători spre Ocna și spre Trotuș, unde soarele nu pătrundea decât după ce urca în vârful cerului, întreaga strungă era acoperită de umbre vineții, pretutindeni se iscau păduri adânci prin care nu și-a croit niciodată drumul vreo secure, iar văile întunecoase și înguste se căscau la tot pasul, lăsând să țâșnească pârâiașe rostogolite în mici cascade zgomotoase. Pe pantele mai blânde se aciuiseră stâne străvechi, risipite printre stânci, unele cu acoperișurile înnoite și înconjurate de țarcuri din lemn de goruni împlețiți. Și cum în timpul zilei cerul fusese închis, abia spre seară, când soarele încă nu coborâse cu totul, crestele verzui, la mari înălțimi, se luminau și, pe neașteptate, Vlah văzu răsărindu-i în față, negru și imens, un bastion ce părea foarte vechi și pustiu. Ajunseseră aproape de vărsarea Oituzului în Trotuș, ceva mai spre răsărit de Ocna, și totul, de la ziduri la peisaj, avea un aer plin de taină. Era vechea cetate a Trotușului, unde Nicoriță se aștepta să-l găsească pe Dumitru, șoltuzul târgului de Trotuș, precum și pe ajutorul său Arpenie, pârgariul cel mare. Făcură un ocol cetății, dar nu izbutiră să găsească intrarea, și cu toate că aici, jos, începuse să se întunece de-a binelea, nu era nimic luminat cu vreo făclie, nici ferestrele,

nici zidurile de apărare - numai norii ciudat desenați, străpunși de razele lunii, închipuiau aripile unei păsări uriașe, rămasă acolo, deasupra, parcă de pază. O vreme mai târziu, din umbra adunată la picioarele zidului se ridica un om, cu o barbă căruntă și neîngrijită și cu o mică desagă pe umeri. În penumbră însă nu i se distingeau prea bine trăsăturile, doar albul ochilor îi strălucea puternic. Nicoriță trecu repede în fața lui Vlah.

— Ce căutați? întrebă omul. Lupi sau căprioare?

Nicoriță scoase o monedă de argint având pe una din fețe drept pecete un braț încovoiat ridicând un ciocan - semnul minelor de sare de la Târgu-Ocna și Fauri. Omul o prinse în podul palmei, o răsuci și-o încercă între dinți. Apoi, ca și cum lucrurile s-ar fi cerut lămurite fără grabă și temeinic, își întinse mâna spre un fel de fereastră deschisă în stâncile abrupte din față pe care le și înghițise întunericul, de unde se ridica o scară întortocheată din creste, ce se înălța mereu, de parcă ar fi dus de-a dreptul în lună. Și abia acolo, în lumina încă roșie a crepusculului, ivită dintr-o feerie, Vlah zări o stâncă golașă, și în vârful ei o dungă de un galben-închis, cu totul neobișnuită: silueta cetății celei vii. Să se poată ajunge la ea trebuia mai întâi urmată poteca de piatră, dar nici n-apucară să-și tragă de zăbale caii înapoi, că omul scoase, deodată, un șuier ascuțit, și pe spinarea zidurilor vechi se arătară străjerii cu arcuri și cu sulți; Vlah și Nicoriță fură conduși la cetate. Li se dădură o încăpere unde dormiră până dimineața, când Nicoriță, încă buimac, încerca să limpezească lucrurile. După părerea sa, întrebarea bărbosului „Ce căutați, lupi sau căprioare?” nu era altceva decât parola, pe care el, Nicoriță, n-avusese de unde și cum s-o fi știut. Armașul deghizat în bătrân vânător cunoștea însă și

pecetea de pe moneda de argint, din moment ce-i dusesese în cetate și le dăduse paturi de dormit, mâncare și nutreț pentru cai. Și totuși - se întreba șoltuzul Nicoriță în vreme ce Vlah încă mai dormea iar el se hotărâse să dezlege firele - cine stăpânește acum cetatea Trotușului? Bogdan? Ce se petrecuse aici cu adevărat? O văzuse o singură dată cu ani în urmă, pe când a mers la Neamț și la Suceava, trimis de domnitor, dar abia de o mai recunoștea, fiindcă tocmai acolo, sus, pe creastă, se mutase acum cetățuia solitară cu creneluri și pulberării, cu șanțuri noi de apărare, căptușite cu granit ce-i înconjurau incinta fără s-o acopere vederii. În spate, vârful stâncos încă se mai înălța, și dintr-o crăpătură a lui, ca dintr-un fel de scorbură, țâșnea un izvor care se prefăcea repede într-un mic lac albastru. Peste lacul acesta se arcuia ușor un pod de piatră și cărămidă destul de lat ca să poată trece peste el chiar două căruțe puse alături; un pod împodobit cu o balustradă de stâlpi rotunzi. La capătul lui se afla un grilaj de fier forjat, iar porțile erau prinse de doi pilaștri din metal în patru muchii, lucrați cu tot soiul de dantelării. De fiecare parte a grilajului, pe niște semicercuri unite între ele prin linii drepte, se înălțau anghinarele de fier cu foi țepoase și ascuțite ca niște sulii, peste care cu greu ar fi putut cineva să sară în afară sau înăuntru.

Când se trezi, Vlah dădu cu ochii tocmai peste aceste sulii, amintindu-și repede misterioasa întâmplare, dar aproape tot în clipa aceea peste pod trecu o făptură care-l făcu să se înfioare; era o nălucă cu fața palidă ca și cea a lunii rămasă încă pe cerul dimineții sticloase de vară târzie. Trecând podul, făcuse parcă un pas spre el, ca și cum s-ar fi înălțat (Vlah se afla sus lângă izvor, aplecat peste un jgheab cu apă rece ca gheața, spălându-se pe pieptul dezgolit

până la brâu, însoțit de un tânăr armășel cu mustăcioară neagră, care-i turna cu un cauc mare apă pe ceafă), apoi rămăsese, deodată, încremenită locului. Era o fată foarte frumoasă, cu ochii mari, în care parcă scăpărase ceva ca un fulger. Apoi lumina aceea se stinsese și privirea îi rămăsese directă și tristă. Îi țintuia drept în frunte, și Vlah simți că inima-i zvâcnește ca o pasăre prinsă în laț. În clipa următoare fata dispăru, iar lângă izvor veni repede o femeie voinică legată pe cap cu o cârpă înflorată de borangic și, făcând o ușoară plecăciune, îi întinse lui Vlah un prosop lung și alb din fire moi, cu care să-și usuce fața, apoi altul aspru, de in pentru corp, care să-l înviioreze. Armășelul îl conduse pe Vlah într-o încăpere răcoroasă, dar cu ferestrele în soarele ale cărui raze se străduiau să-i încălzească pereții cât mai repede și unde, în jilțuri mari de stejar, îl așteptau Nicoriță și starostele de Troțuș, pe nume Petru Udriște, un bărbat mic de statură, ca din piatră, căruia din pricina chipului uscat nu puteai să-i ghicești ușor vârsta (ar fi putut avea cincizeci, dar și o sută de ani, mai ales după toate câte știa), cu o barbă sură și răsucită în inele dese, ca de sârmă, făcând parcă parte dintre acei oameni de luptă ce purtau pe umerii lor puternici toată povara neamului. Vlah înțelese că însoțitorul său, șoltuzul Nicoriță, aflase, cu istețimea lui, toate tainele locului și făcuse bine legăturile și că acum era primit în cetatea aceasta ca un prieten. Starostele Udriște, frate cu Manea Udriște din Muntenia, întristat de întâmplările fraților de-un sânge și de-un grai din Țara Muntenească, voia ca, totuși, Vlah să nu mai facă drumul până la Suceava, sfătuindu-l să rămână o vreme acolo, în Cetatea Troțușului, unde va fi în deplină siguranță și va afla și ce se va fi petrecut cu tatăl său, domnul de la Târgoviște. Întâmplările din

aceste țări locuite de neamul românesc se asemuiau mult și câteodată nici nu mai știai care anume s-a petrecut într-o parte și care în alta, dar acum Moldova căzuse rău și toate stricăciunile dinlăuntru – cum spunea starostele Udriște – îi înfierbântau pe străinii de-afară, care pândeau cu plăcere încăierările, ca astfel ei să fure și să supună ba o bucată de pământ din veci stăpânită de noi, ba o cetate făcută de domnii și meșterii noștri. „Că uite, dragă doamne – îi mai spuse el lui Vlah –, după moartea bunului și viteazului Alexandru, a început să se aleagă praful de tronul Sucevei. Iliaș, fiul cel mare al lui Alexandru, fusese luat la domnie încă de tatăl său, când se simțea aproape de moarte. Dar Iliaș mai avea un frate, pe Ștefan, frate numai după tată, foarte îndrăzneț, mai ales șiret și cu multă știință în a unelti și a-și atrage de partea lui boierii. Aflând asemenea lucruri amenințătoare pentru domnie, Iliaș a chemat la el, în cea mai mare taină, pe cel mai iscusit călău care omoară noaptea dintr-o lovitură. Dar cum pe Ștefan nu l-au găsit, i-a trimis din nou s-o ia din pat pe mama sa, soția din urmă a lui Alexandru, și, sugrumând-o, s-o arunce pe apa Sucevei. Vestea groaznică despre uciderea mamei a ajuns repede la urechile lui Ștefan, care, dacă n-ar fi fugit, ar fi avut și el aceeași soartă. A alergat tocmai la Argeș, la domnitorul Aldea, unde și-a făcut rost de oaste, și, într-un loc numit Loloni, cu vale adâncă și codri deși, l-a biruit pe Iliaș. Dar nu i-a căzut în mâini, și atunci unde să se ducă el? Soția lui fiind sora regelui Vladislav Jagiełło, a fugit cu ea în Polonia, unde a strâns și el oaste, venind, peste o vreme, și bătăndu-se cu Ștefan la Dărmănești, la Podagra și Piperești. Au fost lupte care au sleit de puteri poporul fără niciun câștig decât numai pierderi, pentru că Ștefan i-a dat lui Jagiełło Țara Pocuției numai să aibă

sprijinul lui în lupta cu fratele său Iliaş. Cum însă n-a putut să-l înfrângă pe Iliaş, Ştefan căzu la o înţelegere cu el să domnească împreună, fiecare în câte o parte a ţării, Iliaş în partea de miazănoapte, la Suceava şi Iaşi, iar Ştefan în cea de miazăzi, la Chilia şi Cetatea Albă”.

A fost o încheiere iscată din poftă nesăţioasă, fiindcă, vezi, luminate doamne – adăugă cu o voce scăzută starostele Udrişte –, se făcuse atunci şi o linie de despărţire, un hotar. Hotarul acesta trecea pe la nord de Vaslui, care rămânea lui Ştefan. Şi-am să-ţi spun mai departe, tinere doamne, că fiecare dintre ei îşi avea curţile şi dregătorii lui, veniturile şi hrisoavele lui. Înţelegerea de domnie – povesti mai departe bătrânul staroste – n-a dat însă deoparte duşmănia între cei doi fraţi şi nici uneltirile boiereşti, astfel că numai după câţiva ani, când Iliaş încercă o trădare, făgăduind printr-un hrisov regelui Poloniei cetăţile Hotinului, Țeţinei şi Hmielovului în schimbul sprijinului şi moşiilor ce i se cuveneau în Polonia soţiei sale, Marinca, Ştefan îl prinse şi, amintindu-i de moartea mamei sale, se răzbună, scoţându-i fratelui vitreg ochii. Crima s-a săvârşit, apoi, şi mai târziu, peste ani, fiindcă un fiu al lui Iliaş, pe nume Roman, s-a răzbunat şi el, omorându-l pe Ştefan cu un cuţit otrăvit. Şi-acum, înțelepte doamne – îşi urmă starostele înşiruirea tristelor întâmplări din Țara Moldovei de pe acele vremuri –, să ne apropiem de ce voiam eu să-ţi spun şi de faptele care mă fac să-ţi zic să nu te duci acum la Suceava, ci mai bine să trimitem noi un om de-al nostru, care trebuie apoi să vină să ne înştiinţeze ce-a aflat şi ce s-ar cere să înfăptuieşti. După ce l-a orbit pe Iliaş, Ştefan s-a îmbolnăvit de cap şi pe unde mergea vedea numai sulii îndreptate spre el, iar noaptea îi veneau lângă pat strigoi.

Un strigoi îi apărură chiar cu adevărat, dar nu era

strigoi și nici nu i-a intrat în cetate, ci, venind cu ajutor unguresc, se opri la Pobrota, purtând război cu el, adică cu Ștefan. Se numea Petru și era un alt frate de-al lui, care cerea tronul. Cum însă niciunul, nici celălalt nu se dăduse învins, cei doi frați s-au înțeles să cârmuiască împreună. Curând însă Petru a trebuit să părăsească țara - era, se vede, mult mai slab și mai fricos decât Ștefan - și să vină înapoi abia după ce Ștefan fusese ucis de Roman, fiul fratelui său Iliăș. Și iarăși domnia Moldovei fu împărțită, de data asta între Roman și Petru. Primul a stăpânit în Țara-de-Jos, cel de al doilea în Țara-de-Sus și a stat în Suceava. Dar cât putea să țină o cârmuire ca asta? Întâmplarea s-a repetat. Între cei doi a început o luptă crâncenă, și Roman a fugit în Kolomea, dincolo de hotarul Moldovei. Dar și de acolo a trebuit să fugă mai departe, fiindcă Petru, care a luat de soție o femeie trecută de cincizeci de ani, a făcut repede rost de ajutoare, că el nu se însoțise cu o domniță oarecare, ci cu sora voievodului Iancu de Hunedoara. Așa că Roman n-a mai izbutit să reia domnia; a murit otrăvit de un boier, numit Hănău, din partea dinspre Târgul Rădăuților, care-și lucra moșia numai cu robi. Locuințele robilor se roteau în jurul conacului, săpate în pământ, cu ferestrele mici în partea de sus, pătrate, cu gratii, pe unde cu greu pătrundea soarele. Dormeau acolo, pe pământ, îngrămădiți, pe jumătate goi, murdari. Robilor care își făceau familii le dăduse dreptul să-și construiască colibe aparte. Cei care nu aveau familii locuiau unii de-o parte, alții de alta, adică bărbații într-un bordei, femeile într-altul, și orice trecere dintr-un loc în celălalt era pedepsită cu bătaia și foamea.

Eu am avut o rubedenie - povesti în continuare starostele Udriște - care într-o călătorie i-a văzut pe

acești oameni muncind pământul, făcând gropi pentru viță-de-vie sau pomi roditori, scoțând piatră sau lucrând, pe nicovale, fierul. Uneori, i-a văzut și mâncând. Treceau pe rând prin fața unui cazan mare în care fuseseră amestecate zarzavaturi; mâncarea li se punea în străchini, iar ei își băgau mâinile unii în hârburile altora după vreo bucată de carne sau după vreun cartof întreg, mânjindu-și toată fața cu zeama groasă, scuipând și strigând. Alteori a auzit urletele cumplite ale vreunui pedepsit pentru încercare de fugă. Boierul ăsta Hănău a făcut mari averi din munca lor, avea și slujbă la scaun, fusese cândva chiar și paharnic, și când domnitorul Roman ajunsese la ananghie se ascunsese la el. Și cum îndeplinise înalta misie de paharnic – dar cum, pe de altă parte, Manoil, hotineanul, îi promisesese trei pungi cu galbeni dacă-l ademenește și-i ia duhul –, pregăti într-o seară o masă în cinstea lui, dată în taină, de față fiind doar câțiva boieri credincioși. Roman, se spunea, era stăpânit de boala vinului și a petrecerilor, și când văzuse roabele tinere îi poruncise fostului său slujitor să-și trimită vechilul să-i aducă numaidecât pe cea care-i plăcuse lui. O clipă Hănău își luase nădejdea de la pungile de aur, dar până la urmă se hotărî: o să-i aducă roaba pe care și-o dorea. Dar cum mai apoi aveau să se despartă, domnul rămânând în voia plăcerilor sale, nu trebuia decât să închine mai înainte cupele cu vin și să le dea în lege peste cap cu urarea unor vremuri bune. Înfierbântat de poftă, Roman dădu cupa pe gât și se rostogoli cu spume la gură pe dușumea în spaima celorlalți boieri. „Ce-ai făcut, boier Hănău?” „Ce-ați fi făcut oricare dintre voi dacă v-ar fi spus-o pârcălabul de Hotin”, le-a răspuns Hănău punându-i să-l ajute să-l coboare repede pe scări și să-i sape o groapă adâncă în care să sădească, totodată, și-un copac, să nu se

mai cunoască nimic. Așa i-a fost soarta lui Roman, care încă pe când trăia fără gând de moarte își lăsase locul la domnie, prin act scris, fratelui său mai mic, Alexăndrel, sau Olehno, cum i se mai zice, după moda leșească. N-avusese cum să afle că Manoil, hotineanul, în înțelegere cu Marinca doamna, se bucuraseră de acel act, dar îi grăbiseră totodată și moartea prin ajutorul acelui boier Hănău, pentru ca să nu mai fie neliniște și zbucium în fiecare zi și nopți în preajma tronului râvnit mereu de atâția urmași ce-și dovedeau sângele domnesc.

Răsuflând adânc și trecându-și mâna pe sub barba inelată, starostele Udriște mai spuse:

— De Petru noi nu mai știm nimic; știm numai că, rămas în scaunul Sucevei, Alexăndrel zis Olehno nu poate stăpâni, că nu poate. să facă nimic altceva decât să lase să hotărască mama lui și Manoil, vânduți străinilor.

Starostele îi povesti lui Vlah împrejurările de față: o oaste a lui Alexăndrel, condusă de Manoil pârcaľabul, cobora pe Valea Siretului spre Cetatea de Troțuș, cetate lăsată moștenire lui Bogdan, fiul cel mai tânăr și cel mai viteaz al lui Alexandru, și unde el, Bogdan, își avea locul de pribeag întors din când în când acasă, așteptând ceasul cel sfânt.

Și ceasul venise. Cu câteva zile mai înainte, acelei oști a lui Alexăndrel zis Olehno i-a pornit în întâmpinare Bogdan, jurând să scape Moldova de la prăpastie. El, starostele Udriște, a rămas aici cu paza cetății și cu dregătoria, încredințat că Bogdan va izbândi și va lua sub ocrotire țara și scaunul Sucevei. Bogdan, fiul bunului Alexandru, era stăpânul cetății și stăpânul său. Și starostele nu se îndoia nici măcar o clipă că Bogdan va fi în curând și stăpânul întregii țări a Moldovei. Cetatea e străveche, dar Bogdan, nefiind

încă domn, a avut totuși grijă de ea, și cu puterile și meșterii săi credincioși a înnoit-o mereu și a ridicat aici, sus, cupolă de castel, ca în Transilvania, lucru pe care nu-l face decât un os domnesc care știe bine că-și va intra în drepturi.

Aici, în Cetatea de Troțuș, locuia doamna Oltea, soția lui Bogdan. A fost înștiințată de venirea lui Vlah și s-a bucurat că avea să-l vadă pe nepotul ei din Muntenia, care încă nu înceta să-și arate prețuirea pentru paza cetății. Starostele Udriște îi spuse că așa fusese lăsată porunca: jos, la poalele muntelui, să fie paza cea mai șireată, toți ochii să fie de cucuvaie când e întuneric și brațele cu sânge iute de șoim când e ziuă. Oricând felurite iscoade din felurite locuri ar putea izbi diguri făcând breșe în calea viiturii. Atâta vreme cât familia, slujbașii cetății și oamenii săi de credință vor rămâne acolo, trebuie găsit și cel mai iscusit chip de-a face pază și de-a împiedica gândurile și mișcările dușmanilor. Timpul izbânzii nu e departe, dar tocmai când totul s-ar putea crede limpezit te poți pomeni cu cea mai cruntă lovitură pe la spate. Cetatea e locul de pornire spre cucerirea domniei, dar și locul cel mai bun de retragere și rezistență. Iată, pleacă acum în această dimineață armașul Grigore Stângul cu două steaguri pregătite aici, în cetate, să-i fie domnului Bogdan de ajutor în lupta cu Alexandrel, precum poruncii date de el: „Să-mi pregătiți luptători cu sulii și cu ghioage și oșteni cu coase, să tăiem picioarele cailor. Iar pe străjeri păstrați-i nu numai cu arcuri și săgeți, ci să le dați și puștile din beciuri cu salitra din care să-și facă singuri praful până ne-om întoarce, că s-ar putea ca după noi să vină și oastea dușmană; noi vrem să mergem înspre Suceava, dar nu putem încă ști de partea cui va fi soarta; credința noastră e în izbândă, dar totul atârnă de putere; și eu

cred că vom fi destul de viteji pentru a doborî puterea celor ce n-o merită”.

— L-a luat cu el – spuse starostele – și pe fiul său Ștefan, care e în prima lui luptă. Armașul Grigore Stângul se duce chiar acum spre Cetatea Romanului și pleacă împreună cu el și călărașul Soc, să ne aducă de îndată vești.

În ceasul următor, până ce doamna Oltea avea să coboare să-și vadă oaspeții, starostele Udriște, șoltuzul Nicoriță și Vlah ieșiră într-un fel de pavilion din lemn rotund și descojit, de culoarea șofranului, în care se ajungea printr-un coridor din scânduri groase, acoperit cu șindrilă. Patru coloane din lemn masiv, cu baze și alungiri când rotunde, când pătrate, sprijineau o cornișă pe care era sculptat capul de bour, cu o daltă mânuită cu talent. De aici începea un mare balcon cu ornamente făcute prin scobituri adânci care se termina într-o arcadă lustruită atât de puternic, încât strălucea la fel ca aurul, deși nu era decât din plăci de ardezic. Ca să intre și mai mult lumina, un armășel deschise ușa grea de stejar și Vlah văzu din nou podul acela de dedesubt, pe care trecea într-o parte și-n alta, jucându-se ca un copil, fata cea cu fața de lună. Prinzându-i privirea uimită, starostele Udriște îi spuse că domnița Anastasia e sora lui Ștefan și, deci, fiica domnului Bogdan și a doamnei Oltea.

„Dar Ștefan? Cum arată el? se pomeni întrebându-se Vlah. Tot astfel zvelt și frumos, trist și îndrăzneț, tăcut și neastâmpărat, așa cum neastâmpărată îi era acum sora care trecea mereu de la un capăt la altul al podului, oglindindu-și pe de-a-ntregul fața, atunci când se apleca peste balustradă, în oglinda apei de cleștar? Cum este el, Ștefan?”

Îl văzu peste două zile într-un moment atât de tulburător, încât Vlah și-l păstră ca pe amintirea sa

cea mai frumoasă.

Era spre seară și măsură împreună cu Anastasia podul, fără să-și vorbească, intrând în jocul tăcerilor ei și, totodată, sub privirile luminate de nădejdi ale doamnei Oltea, care stătea în balcon însoțită mereu de starostele Udriște și șoltuzul Nicoriță. Ceva mai târziu rămaseră singuri și neobservați, și ei își dădură seama de asta și coborâră pe aleea presărată cu piatră mică de râu, de aceeași lățime cu podul, îngrădită, de o parte și de alta, de garduri vii din arbuști țepoși de munte lipiți, între ei, ca niște ziduri. Spre zidul din spate, unde stâncile se înălțau, aleea se încheia la gura izvorului, dar spre miazăzi se deschidea un platou ciudat cu ferigi pe jumătate în pământ ud și smârcuri cu ierbărișuri înalte, ca și cum totul s-ar fi aflat într-o luncă joasă. Pesemne că izvorul își avea începutul mult mai încolo și, ajuns la stâncă, el nu făcea decât s-o despice și să formeze lacul din fața pavilionului. În acest loc, închis de asemenea între ziduri, se afla un lac plin cu plante de apă, nuferi de munte și crini sălbatici, precum și tufe gălbui de tisă și arini cine știe cum cocoțate până la înălțimea aceea. Vlah și Anastasia se pomeniră la marginea acestui iezor cu margini de piatră, un fel de groapă vulcanică, dar despre care fata îi povesti că locurile fuseseră cândva stăpânite de un zimbru nemaipomenit de mare, cu coarnele până-n nouri și cu copitele atât de late și de grele, încât pe unde călca lăsa în urmă fântâni semicirculare. Locul pe care se așezaseră era acum un soi de peninsulă pletoasă, fiindcă botul de piatră al muntelui intra adânc în iezor și amândoi se înțeleseseră că era unul dintre locurile cele mai frumoase de pe pământ, pentru că aici se strânseseră, așezate în scară, parcă toate culorile pădurii de munte: culoarea carpenului, mestecănelui, fagului și

stejarului, culoarea aninului tremurător, culoarea crudă a bradului și a laricelui - singura rudă a bradului care-și scutură frunzele ascuțite spre sfârșitul verii ca într-o ninsoare roșietică și ale cărei crengi seamănă cu niște cozi de veveriță. Nici nu simțiră când se făcuse seară cu totul, poate și din pricină că fata îi mai spusese și alte legende, cea despre oamenii care au fost trimiși pe câmpii și în păduri ca să trăiască, dar ei au început să se războiască; și legenda despre năvălitorii care târau după caii lor iuți și puternici roabe tinere; apoi i-a arătat pe oglinda iezelui o crenolă și un nufăr și îi spusese și legenda lor, când soarele i-a găsit întorși unul către altul, iar la amurg, tot așa i-a lăsat. Și, deodată, lumina s-a preschimbat în întuneric și pe cea mai înaltă ramură a cerului a înflorit prima stea.

N-au simțit când a răsărit steaua aceea și nici când a început să pălească și să se stingă. Se lumina cu repeziciune, dar muntele, învăluit încă într-o negură ușoară, avea acea frumusețe și măreție dintâi, nearătată încă în întregime. Pe urmă s-au văzut siluetele momâilor ce închipuiau rațe sălbatice plutind pe apă și bătlanii răcnind, deodată, ca din miezul pământului și pescărușii înălțimilor cu picioarele lor roșii țipând și bătând repede din aripile înguste și lungi. În cele din urmă, totul s-a topii în vorbele lui Nicoriță, apărut, dintr-odată, în spatele lor:

— Pe unde-mi stați? Veniți, că s-a întors călărașul Soc. Și a sosit în cetate și Ștefan, fiul voievodului, cu vești bune.

Vlah tresări. Însemna că, într-adevăr, avusese noroc și că tatăl său, domnul Țării Românești, putea fi găsit. O prinse pe Anastasia de mână, ridicând-o ca pe un fulg, și fugi cu ea fără nicio oprire până-n iatacul doamnei Oltea, care asculta înmărmurită, cuvânt cu

cuvânt, povestirea fiului său Ștefan, ce putea fi acum numit, pe drept cuvânt, fecior de domn, fiindcă Bogdan învinsese. Lupta se dăduse în dunga Siretului, în locul numit Tămășești, nu prea departe de târgul Romanului, și ținuse o zi și o noapte, și-au pierit acolo Oancea Logofătul și Costea Andronic, vestiții boieri ai lui Alexandrel, astfel că, speriat, Manoil, pârcălabul, fusese nevoit să se retragă și să treacă împreună cu domnul lor îndărăt, în Polonia, de unde veniseră cu un an înainte, și să lase Moldova în pace.

Povestind, Ștefan dădea tabloul plin de strălucire al vitejiei tatălui său și al oștii sale, care se aruncase și se prefăcuse ca printr-o minune într-un uriaș furnicar în fața taberei lui Alexandrel, și cu un şuier ascuțit ce răsunase pe neașteptate deasupra glasului trâmbițelor, călăreții se aruncaseră numaidecât în șa, iscând o perdea de pulbere într-atât de groasă, încât ai fi crezut că au căzut în miezul văii chiar norii de pe cer îngreunați de mișcarea furtunii. Și copacii și pietrele munților se umpluseră de praf; într-o clipită nu se mai zărea decât volbura ce luase înfățișarea unor coloane răsucite. Și-n următoarea clipă, din sânul vârtejului de pulbere s-a auzit alt şuier, și călăreții s-au năpustit înaintând în așa fel, încât să-i împresoare pe cei din fruntea cetelor. N-a fost oștean de-al viteazului său tată care să nu-și fi arătat îndemânarea; sulițașii rotindu-și armele scoteau fulgere orbitoare, arcașii iscau adevărate ploii cu săgeți, iar ghioagele călăreților din spate și buzduganele cu coadă din lanțuri au dat lovituri atât de zdravene în coifuri, încât gloata condusă de pârcălabul Manoil s-a întors vânzolinindu-se și răspândindu-se în pădurea întunecată. Ștefan povesti și despre Rupea Spătarul, fratele lui Manoil, pârcălabul de Hotin, care încercase să-l atace pe

Bogdan pe la spate încă înainte de a începe bătălia; dar Bogdan înșfăcase trupul uriașului și, neasemuit în lupte corp la corp, ca și în meșteșugul războinic, îi făcuse un vânt atât de năprasnic, încât zburase dincolo de creasta dâmbului. Rupea Spătarul se rostogolise cu capul în jos de-a lungul povârnișului, se izbise de trunchiul unui copac tânăr care se și frânsese de la mijloc, și rămăsese mai mult mort decât viu.

Starostele Udriște, care ascultase toată vremea cu lacrimi în ochi, explică această putere, aproape nefirească, tocmai prin dreptatea pe care o cerea țara. Moldova avea nevoie de un braț viteaz precum fusese pe vremuri cel al Bunului Alexandru, și care să fie pus numai în folosul ei, și nicidecum al străinilor. De braț puternic și de înțelepciune. Și alături de aceste două daruri, de încă unul și cel mai de preț: dragostea fierbinte de neamul tău, dorința ca el să trăiască în libertate, fără amenințare și asuprire din afară.

Vlah îl privi cu mult nesaț și înfrigurare pe tânărul Ștefan: tot timpul cât povestise avusese fața străluminată de fericirea pe care ți-o aduce victoria. Pribegise prea mult, ca să nu și-o fi dorit atâta.

Acum – înștiința Ștefan pe mama și pe sora lui, pe staroste și pe armaș – trebuiau împlinite câteva porunci ale tatălui său înainte ca el să intre în Suceava și să fie uns de mitropolit ca domn al Moldovei. Tatăl său va rămâne în târgul Romanului încă șase zile, atât cât va fi nevoit să ajungă la paza hotarelor toți călărașii din steagurile domnești, precum și străjerii de cetate. În această vreme se va așeza după legile domniei și Cetatea Trotuș. Noul domn, Bogdan, va intra în Suceava numai atunci când se va asigura că Cetatea de Scaun e curățită de orice boier ori slujbaș cu gând de împotrivire.

Vlah îl asculta și sufletul îi era chinuit. Despre el, despre ținta călătoriei sale nicio veste. Ba, da! Iată, călărașul Soc îi spusese în șoaptă că tatăl său, domnitorul Munteniei, s-a înapoiat la Târgoviște! De la Alexandrel n-avusese cum să primească vreun ajutor și nici pentru ce, atâta vreme cât uzurpatorul dispăruse fără urmă prin cetățile Transilvaniei. Și atunci?

— Atunci, după o odihnă bună, luăm drumul îndărăt! spuse șoltuzul Nicoriță.

Vlah tresări: cineva îl privea stăruitor. I se uită în ochi și-l prinse de mână. Îl duse în fața lui Ștefan.

— Dragul meu frate! Ai povestit atât de frumos și ți-am sorbit cu toții văpăile, dar pe oaspetele nostru, prințul Vlah, fiul domnului muntean, nu l-ai văzut?

— Unde puteam să-l văd?! se miră Ștefan.

— Cum unde? Dar el? El cine crezi tu că este?

Ștefan se dădu înapoi, parcă să-l vadă mai bine pe tânărul adus în fața sa de sora lui Anastasia: osos, cu ochii mari, rotunzi, cu o mustață neagră, mai neagră ca tăciunele, și fruntea încruntată, semn că voia să-l cunoască măcar cât de cât înainte de a-și strânge mâinile.

Fără să se odihnească așa cum s-ar fi convenit, cei doi tineri feciori de domni coborâră în păduricea din spatele cetății și, întinzându-se pe un loc cu iarbă, cu mâinile sub cap și cu fața spre cerul înstelat, își povestiră drumurile și-și mărturisiră gândurile și visele, și deasupra frunților lor năvăliră fantomele copilăriei, de parcă ar fi așteptat ambițioase clipa aceasta vreme de ani și ani, aici, sub pinii și stâncile acestei priveliști singuratică: fantome nemiloase, strigoi năprasnici ai oricărui băiat din țările românești, sultani sângeroși care dau firmane pentru sporirea birurilor, hoarde ce se strâng sub steagul

verde cu semilună ca să pornească masacrul, dulăii Profetului lătrând la toți cei ce nu cred în Alah, boierii turciți cu buzunare largi. Dar părinții lor își vor aduna oștenii, și cu vitejie fără margini îi vor sili pe toți dușmanii să recunoască dreptul poporului la viață liberă. Iar ei, fiii lor, vor fi totdeauna în fruntea luptei, cei dintâi oșteni ai țării.

— Așa este, Ștefan?

— Așa este, Vlah.

— Juri că este așa?

— Jur că este așa.

— Juri că vei fi întotdeauna alături de părinții noștri?

— Jur că voi fi întotdeauna alături de părinții noștri.

— Și că ne vom ajuta ori de câte ori va fi nevoie unul de celălalt?

— Jur că ne vom ajuta ori de câte ori va fi nevoie unul pe celălalt!

— Și că vei apăra cu sânge sângele țării?

— Jur că voi apăra cu sânge sângele țării!

— Ștefan, spuse Vlah, așteaptă-mă aici!

Pentru câteva clipe Vlah dispăru. S-ar fi putut ca el să se fi purtat atunci ca un copil, totuși nu renunță la hotărârea luată. Urcă scările și intră ușor în odaia în care ar fi trebuit să doarmă. Nicoriță nu-l simți. Era întins pe patul cu păaturi mițoase, respirând adânc. Vlah își luă de pe patul său spada și se înapoie, iarăși pe nesimțite, la locul în care-l aștepta Ștefan. Se uită drept în ochii lui. Era o lună atât de luminoasă, încât se vedea bine mișcarea fiecărei fibre.

— Numai dacă vrei, Ștefan - zise Vlah. N-am niciun drept să-ți poruncesc. Și nici tu mie. Îmi ești gazdă, îți sunt oaspete, suntem rude, dar drepturi de a ne porunci n-avem. De asta ți-am și spus: Numai dacă

tu vrei.

— Ce să vreau? nu înțelege Ștefan.

— Să ne pecetluim jurământul. Să fim, din clipa asta, frați de cruce. Vrei?

— Vreau! spuse Ștefan fără să clipească.

Și întinse mâna sub razele lunii, suflecându-și mâneca până peste cot. Vlah făcu la fel. Apoi trase cu tăișul spadei, creștând brațul încordat. Și-l creștă și pe-al său, apoi cele două brațe se încrucișară și se lipiră strâns în vreme ce jurământul fu reluat:

— Jurăm să ne ajutăm unul pe celălalt, până la moarte, spre binele neamului din care ne-am născut și pe care-l vom apăra cu sabia, brațele și capetele noastre.

Gândurile lui Vlah erau în fierbere. Sumedenie de idei îl năpădeau năvalnic. Planul de organizare și de apărare a țării continua să se elaboreze cu patimă înăuntrul lui. Minteia lui gândea și observa în același timp: cât de viteaz și cât de dăruit era acest Ștefan! Dacă cele trei domnii s-ar uni împotriva turcilor!

Absorbit de proiectele izvorâte din imaginația lui, cuprins de-o conștiință de sine de-a dreptul amețitoare, nu era de mirare că prin fața ochilor trecură, deodată, toate tablourile groaznicei sale detențiuni, toate chinurile la care fusese supus atâția ani, toate rânjetele șeicilor și seimenilor, dar și tablourile viitorului, când sultanului îi va fi teamă să privească peste Dunăre cu gând de haraci și cotropire.

Înainte de a părăsi Cetatea Trotușului, Vlah mai trecu o dată pe le iezerul din spatele zidurilor. Voia să vadă încă o dată apa de munte și locul în care trăise clipe atât de frumoase! Și, deodată, luminat de soarele puternic, se clătină cuprins de o ușoară amețeală. Când deschise ochii, în fața lui se afla Anastasia, fata care-l cucerise din primul moment, de la cea dintâi

privire. Nu și-ar fi putut spune nici măcar sieși în ce stătea farmecul ei, dar era sigur, mai bine zis își dăduse seama că nu-i văzuse, ci îi simțise frumusețea, că toată făptura ei îl tulburase ca un cântec.

— Pleci? îl întrebă ea. Și adăugă în vreme ce ochii îi deveniseră iarăși triști: Așa repede? Ai fi putut să mai stai. Măcar câteva zile.

— Și voi plecați! spuse Vlah.

— Noi încă nu, răspunse fata. Poate numai Ștefan. Noi... Eu cu mama încă mai rămânem. Așa avem poruncă. Până se rânduiesc toate așa cum trebuie. Rămâi?

— Eu n-am să pot să mai stau nicio zi, spuse Vlah. Cum o să rânduim și noi acolo lucrurile, am să vin până la Suceava!

— Spui drept? întrebă fata și ochii i se luminară. Tata s-ar bucura mult. Și mama. Și fratele meu, Ștefan.

— Cu Ștefan sunt acum frate, spuse Vlah.

— Ai auzit? întrebă fata, aplecându-și urechea spre adâncurile pădurii.

Vlah ascultă cu toată atenția, dar nu auzi altceva decât foșnetul crengilor stejarilor cu rădăcinile înfipite în stâncă.

— E un pas de cal peste podețul de lemn, spuse fata.

Vlah ascultă din nou, dar iarăși nu auzi decât același foșnet, ca și cum prin frunzișul arborilor ar fi zburat mereu mari păsări. La un moment dat, însă, pădurea de jos se umplu de nechezat. Vlah își recunoscă calul și, uimit, îi dădu dreptate fetei. Șoltuzul Nicoriță coborâse cu amândoi caii ținuți de căpăstru și-l aștepta acum pe Vlah în ochiul de poiană de la intrarea în cetatea cea veche. Vlah nu avea cum să mai zăbovească și fata înțelese că hotărârea fusese

luată. Urma acum să-și ia rămas bun de la ea, de la doamna Oltea, de la Ștefan și de la starostele Udriște. Și să-i mulțumească și acelui isteț călăraș cu numele de Soc pentru știrile aduse în legătură cu părinții și fratele său.

Capitolul 7

Seara, în drumul spre Târgoviște, Vlah și șoltuzul Nicoriță traseră la un han - unde-ar fi putut să doarmă? - și erau acolo tot soiul de călători, vreo zece, doisprezece, așezați la masa lungă de lemn, părând a nu se fi cunoscut între ei și i-ar fi stăpânit chiar un fel de teamă că se întâlneau cu toții acolo, ascunși parcă de vreo furtună; ba, unul povesti chiar de o tâlhărie de prin partea locului cu un cioban care, coborând cu oile spre valea satului, fusese omorât cu bâtele de trei vlăjgani care-l dezbrăcaseră, îi luaseră hainele și chimirul și spintecaseră câteva oi „pentru mâncare, pentru vânzare, dracul să-l ia”, că turma rămăsese îngrămădită în miezul pădurii, la cheremul lupilor, „poate mai bine dacă o luau tâlharii, că decât colț de fiară sălbatică, mai bine iarbă grasă și vânzare la târg pentru lână”, oricum, turma rămăsese, și povestitorul se mira de ce-l mai omorâseră pe cioban și-l aruncaseră gol, la drumul mare, gol-goluț... Să fi fost îmbrăcat în pietre scumpe, sau să fi avut el în chimir atâta aur, adică mai mult decât prețuia turma?

Cel care povestea era unul chior, avea pe el o bundă pe care-o ținea pe spate legată la gât cu șireturi late din lână, iar omul care asculta cu cea mai mare luare-aminte era unul pe care nimeni n-ar fi dat doi bani dacă n-ar fi avut la subsuoară un burduf plin cu vin din care turna ori de câte ori un altul de-alături, pesemne stăpânul său, om gras, dar făcut din mușchi, îi porunca: „Toarnă, Floreo, că te tai cu șișul”. Și cel cu burduful îi spuse chiorului să mai povestească, să

mai trăncănească, să fluiera dacă nu mai avea ce să spună, că, uite, burduful e plin și, dacă-i vorba, îl umple la loc, fiindcă știe el un izvor cu apă vie din aceea pe care nu trebuie să dea nimic în schimb. Toată iscusința e numai să știi să te strecoari printre cei doi munți care se bat cap în cap și să-ți arunci burduful, legat cu o sfoară, în lacul cu apă roșie. E greu să-l umpli, că izvorul are un paznic, un zgârciob care n-ar da nimic de pomană, dar dacă rânjești puțin la el, oprește munții cu o singură mișcare. Chiorul povesti despre un negustor brașovean pe care-l dusesese mintea să treacă, tam-nisam, cu mărfurile lui, pe la Cotul Buzăului; voia s-o ia înspre Moldova, și niște tâlhari cățărați prin copaci îi săriseră în spinare și îi răsturnaseră și caii cu copitele în sus. „Nimeni nu are nimic cu negustorii – zicea chiorul –, dar de ce trec ei cu mărfurile pe sub nasurile tâlharilor când știu prea bine că au miros și tâlharilor nu le place mirosul de mărfuri și le iau și le aruncă peste umeri în căruțele lor și le duc la târg și fac și ei pe neguțătorii: «Cine ia? Cine ici *i*» Și mai sunt ei și niște hangii – povestea chiorul sorbind din când în când din burduf –, care iarăși răspândesc în aerul dulce miros de vin, de fripturică și de bani, și tâlharii-s coalea”.

Când tăcu, în han se lăsă o mare liniște, ultimele cuvinte ale chiorului fuseseră parcă un semnal, și hangii simți, și nările începură să i se dilate și să tremure.

Vlah se întoarce cu privirile spre Nicoriță; expresia feței sale, atentă și gravă, rămase neschimbată. Mâinile i se odihneau pe genunchi și stăteau cu capul ușor înclinat, de parcă ar fi fost într-o biserică. Nicoriță, șoltuzul, nu se clinti nici el. Dar poate tocmai această încremenire a lor iscată din încordarea cu care ascultau atrase atenție chiorului,

care tăcuse.

— Știți ceva, sări de la masă, de-a dreptul în genunchi, în fața lor, omul cel gras, nu vă mirați și nu-l luați în seamă, nu eu i-am scos ochiul!

În clipa aceea, dintre ei se ridică un altul, având și el la subsuoară un burduf, dar nu cu vin, ci un cimpoi din care începu, pe dată, să cânte despre o pădure în care a izbucnit un incendiu și unde flăcările nu se mai hrăneau cu lemnul, ci se jucau cu el, și unde vijeliile, tunetele, vuietele păreau să fi fost văzute. Apoi despre un călăreț plecat pe un cal rănit, trecând prin târguri străine și sate cu obloanele caselor trase, dormind pe apucate pe sub acoperișuri și fântâni secate sau mori pustii măcinând întuneric. Și despre un băiat care văzuse o fată:

„Foaie de cicoare, în prunduț de mare Iată că-mi răsare Puternicul soare, Dar el nu-mi răsare, Pe dată dispare...”

Apoi, despre unul Iosâi, și frumos, și urât, și jelit, și cântat de o fată lovită de dor: „Iosâie, Iosâie, Bătu-te-ar Dumnezeu, Ce mă mai fac eu, De urâtul tău?”

Apoi, despre un călăreț și-un cal, alergând pe drumuri grele:

„Hi, hi, hi, murgule, hi, Nici ochii nu ți-ar plesni.

Murguleț, de când te-am luat, Nicio slujbă nu ți-am dat. Dar acum să te grăbești, lui să mă călătorești...”

Și Vlah se gândi că tot ce avea de făcut era să aștepte, să mai aștepte puțin, să-și vadă mai întâi părinții și pe fratele său Andrei și pe urmă să se întoarcă repede în Moldova. Dar tocmai această așteptare îl chinuia, iar faptul că peste noapte aveau să rămână la hanul ăsta îl făcea și mai nerăbdător. De ce să doarmă?

Nu mai auzise ce cânta cimpoiul, de-ajuns că îl

văzu răsturnat cu un pumn sub bărbie de omul cel gras. Lovitura fusese cumplită, fiindcă toată fața îi era plină de sânge; cimpoierul se lovise de podeaua subrezită și plină de așchii a hanului și acum se ridica întocmai ca un ins tăiat pe obraji de vârful sabiei. În același moment, trei sau patru dintre cei de la masa de lemn se și aruncaseră asupra lui Vlah și a lui Nicoriță. Chiorul râdea cât îl ținea gura. Apoi deveni dintr-odată foarte grav:

— Scoate aurul! Cimpoierul a spus că ești om cu aur. Unde ți-e marfa? Unde-ți sunt banii?

Cimpoierul strigă:

— N-am spus nimic. Nu știu nimic! Eu am cântat...

Un alt pumn la rădăcina nasului îl trânti din nou pe podea.

Nicoriță îi spuse chiorului să se ducă în grajdul unde au ei caii și să se convingă; și să-l întrebe și pe hangiu dacă au venit ei cu mărfuri.

Omul cel gras îi dădu un ghiont chiorului:

— E drept ce spune. Hangiul știe cel mai bine.

Hangiul intră cu capul plecat și omul cel gras se năpusti asupra lui. Dintr-un noroc, hangiul își răsuci șorțul din în colorat chiar în clipa în care lama șișului îi trecu pe lângă pânțele. Chiorul râse cu toată gura, încrețindu-și fața, râse de omul său cel gras, care nu-l putuse nimeri dintr-odată pe hangiu, și omul cel gras înțelese că de el râdea, și nu de altcineva, și se repezi din nou cu trupul său masiv, înfierbântat și plin de sudoare, dar hangiul se dădu iarăși la o parte, și atunci chiorul sări ea o pisică, uitând cu totul de Vlah și de Nicoriță. Și când omul cel gras, ajutat acum de chior, încercă să atace din nou, pândind pieptul hangiului cu vârfurile cuțitelor, Vlah și Nicoriță le săriră în spate, trântindu-i la podea, cu fața în jos,

ocazie pentru cimpoier să sfărâme sub picioare burduful chiorului din care țâșneau șuvoaie de vin. Așa încât omul cel gras și chiorul zăceau acum într-o băltoacă roșietică lărgită mereu, și crezând că e propriul lor sânge, se târâră la picioarele lui Vlah, jurându-se că spun adevărul:

— Cimpoierul e vinovat, a cântat despre aur, suntem tâlhari, dar nu ne omorâți!

După aceste cuvinte, șoltuzul Nicoriță, care-și dădu seama că fusese acolo doar martor la tot ce se întâmplase, a rămas o vreme ca năucit, simțindu-se ca într-un vis în care parcă știa dinainte ce are să urmeze; vorbi cu glas răspicat și cumva tăios, spre Vlah:

— Mărite domn, faci o greșală dacă-i ierți.

Vlah tresări:

— Nicoriță?! mai ești șoltuz, ori ba?

Hangiul căscă ochii:

— Domnul țării? spuse el, sugrumat de spaimă.

Iar tâlharii se lipiră pe podea și nu li se vedea decât zvâcnetul spinărilor.

— Iartă-ne, măria-ta!

Vlah făcu o mișcare nebănuită, bruscă și furioasă spre șoltuz:

— Tu știi prea bine că domn e tatăl meu.

Nicoriță căzu și el în genunchi și abia atunci Vlah îl văzu că era ca un arc, un bărbat ca un arc pe care te-ai fi putut oricând bizui, un bărbat tânăr, cu părul negru, (ușor cârlionțat, și când îi spuse să se ridice că nu are timp de ploconeli, el surâse și astfel îi văzu și dantura sănătoasă.

— Mergem, măria-ta, dar nu voi uita niciodată această pădure cu tâlhari.

— Tu crezi în profeții? Iată, eu cred că tâlharii se vor întâlni cu mine. Și voi porunci: „Să fie pedepsți!”.

Mergem, Nicoriță! porunci Vlah. Îi vom spune domnului țării că pădurile și luncile au ajuns sălașuri ale hoților. Că pe drumurile mari tâlharii mișună precum hârciogii. Mergem!

Hangiul se repezi în fața lor, aproape dându-se peste cap:

— Maria-ta, pe mine cui mă lăsați? Mai bine luați-mă de aici sau omorâți-mă cu pietre, dacă sabia nu vă e de trebuință.

— Asta-i bine zis, se întoarce Vlah spre tâlhari, ocna nu-i departe. Nicoriță, să mi-l aduci pe comis să-i bage în fundul pământului. Și să nu iasă de-acolo decât odată cu cârțițele care or nimeri lumina.

Două zile mai târziu, după ce caii dădură peste iarba proaspăt cosită și tărațele de grâu din troacele lui Hanos, Vlah și Nicoriță se odihniră și mâncară cu poftă, fiindcă Voica și Ilena, ficele vătafului de pușcări, tot aduceau în balconul îmbrăcat cu plante verzi și podit cu covoare muntenesti străchini mari cu carne de vițel și butii cu băutură din fructe de pădure, mai dulcea și mai bună decât vinul. Între timp, Hanos își trimisese călărașul său să afle dacă familia domnitoare ajunsese la Cetatea de Scaun a Târgoviștei, și cum nu se întorsese la vremea presupusă, Vlah se adânci în gânduri sumbre. Noaptea, târziu, se văzu iarăși copil, închipuindu-și-o pe mama lui, și avu senzația că auzea aievea zgomotul pașilor ei mărunți, nervoși - ceva se întâmpla, era o neliniște, era, poate, oboseala așteptării. Începu să tremure. La așa ceva nu se așteptase. Totul se întunecase și auzi glasul lui Hanos foarte aproape de urechea lui:

— Tatăl domniei-tale, domnul țării, n-a ajuns la Târgoviște!

Vlah se ridică:

— Dar unde?

— Și el și întreaga familie domnitoare e la Târgșor.

— La Târgșor?

— Acolo unde s-a zidit biserica cu marele clopot. Biserica noastră cea nouă!

— Cine a zidit-o?

— Domnul a zidit-o, spuse Hanos. Și clopotul tot măria-sa l-a adus cu șase perechi de boi de dincolo de munți.

— Și n-au pus clopotul? întrebă Vlah.

— Ba l-au pus, a și bătut de înviere, spuse Hanos, eu eram acolo, dar sunt încredințat că s-ar fi auzit până aici. E un clopot mare. Când îi bat limbile, aerul se face ca apele unui râu.

— Și acum de ce-i acolo? întrebă Vlah. Care-i sărbătoarea ce se apropie? Nu cumva Nedeia?

— Nedeia a trecut de mult, spuse Hanos, și acum nu mai e nimic.

— Cum, adică, nimic? întrebă Vlah.

— Domnul a rămas la Târgșor din pricină că n-a mai putut să meargă la Târgoviște! Încercă să-l lămurească, ocrotitor, Hanos.

Nicoriță tresări:

— Uzurpatorul l-a împiedicat?

Hanos își înclină capul:

— Așa este, preaiscusitele Nicoriță. Toți l-au crezut mort. Și acum a pus stăpânire pe Cetatea Târgoviștei. Unii spun că ar fi orb, că ar fi fost orbit din pricina ambiției de a domni, dar el nu s-a lăsat; și orb a rătăcit prin Balcani și prin Transilvania și iarăși prin Balcani, până ce a făcut rost de putere.

De patru ori auzi Vlah amenințarea urcând până la el și tot de atâtea ori o auzi pierzându-se ca pe un viscol de-a lungul pereților conacului și revenind în

locul din care pornise. Ce voia Hanos să-i spună? Că nici măcar el nu mai e domn? Că pe tronul părintesc venise un orbit de patimi? Că se dusese totul de râpă? Aceste gânduri fuseseră parcă auzite și impuseseră o tăcere cumplită, nici măcar o șoaptă nu se mai auzi, decât tăietura prin aer a mâinii întinse fulgerător spre Nicoriță și șoltuzul se supuse.

— Mergem! hotărî Vlah.

La alt semn, caii fură aduși în fața scării albe spre marea uimire și tristețe a fetelor vătafului, care de cu seară pregătiseră dulciuri de zmeură, visând masa de a doua zi, dar fuseseră, deodată, trezite din somn de strigătul lui Vlah:

— Călăraș! Vei fi răsplătit!

Voise să ajungă la scaunul domnesc al tatălui său, dar acum pornea cu sângele fierbând spre un nefericit care trebuia să-și primească osânda. Cutremurat, Hanos întoarse lumina spre obrazul lui, ca și cum ar fi vrut să-i cerceteze în amănunțime zvâcnirile feței, apoi așează opaițul în așa fel, încât și fața lui să fie observată de Vlah. În cele din urmă rosti cu glas liniștit, dar adânc:

— Măria-ta, orbul nu-i chiar orb! Are ochii turcilor și nu se cuvine să-ți spun eu că în acei ochi e cea mai cumplită otravă! Vezi cum te porți!

Ceea ce-i spunea Hanos nu era de neașteptat, dar Vlah nu mai putea să dea înapoi. Făcu doar un semn, ca și cum ar fi protestat împotriva sorții și a potrivniciei ei; în același timp îi întinse lui Hanos un înscris înfășurat într-o mătase de preț pentru Cetatea de pe Trotuș, unde – dacă nu va fi Ștefan – va fi sora lui, Anastasia, rândurile sale fiind întocmite deopotrivă pentru amândoi. Și dacă nu va fi găsit nimeni la Trotuș, atunci călărașul să aibă poruncă să se ducă până la Suceava; iar pentru toate astea, el,

Vlah, îi va rămâne adânc îndatorat vătafului de pușcări de la Buzău, pe numele său Hanos Emanuil, și familiei sale, în care au crescut fete atât de gospodine, precum Voica și Ilena.

Înșeuăți, caii spumegară pătrunși parcă și ei de o speranță fără margini. Dar marginile erau. Licărirea aceea văzută și simțită de Vlah în atâtea clipe ale atâtor ani trebuia să fie acum cu adevărat aproape. Merseră vreme nespus de lungă prin tainicele ținuturi de sub pietrele uriașe ale Carpaților, ieșiră apoi în câmpie și, deodată, parcă pe neștiute, ajunseră la acea așezare nouă a Târgșorului, întemeiată de domnitor. Era un asfințit stins, cumva iernatic, cu stele căzătoare care brăzdau cerul sângerieu, și ceva, un animal de munte sau chiar un câine oarecare, începu să urle a pustiu. În curtea acelei case în care Vlah fusese înștiințat de Hanos, vătaful, că s-ar fi aflat ai săi nu era nimeni. Porțile înalte de lemn, date în lături, arătau că totul fusese părăsit de curând, poate chiar cu o clipă mai înainte. Dintr-un mănunchi de arbori, ca și cum ar fi stat acolo pitită, se repezi o bătrână cocoșată, șchiopătând și gâfâind, cu un maldăr de boarfe în brațe, tot făcând semne, dar de undeva de pe verandă cineva o izbi cu o piatră drept în moalele capului, și ea căzu, târându-se și scoțând un glas beregătuț, din care nu se înțelegea nimic:

— Ce vrei să zici, hoască bătrână?

Se auzi apoi un râs hohotitor și Vlah se întoarse și-l pătrunse cu privirea pe vătaful Hanos. Și în aceeași clipă îl văzu și pe călugărul său și în minte îi răsări deodată chipul acelui Ali Arif, care știa atât de bine să se prefacă precum dulăul ce se gudură pe lângă unul și pe lângă altul, până află care-i e stăpânul. Nicoriță însuși rămase cu răsuflarea tăiată. Ce se petrecuse cu acest Hanos? Doar fuseseră de-

atâta vreme prieteni, unde mai e credința? Fără să fi fost văzut, Vlah se strecură spre verandă, însă cineva îi apucă pe la spate mâinile și i le răsuci. În clipa următoare fu înconjurat de o ceată întreagă de armășei. Șoltuzul Nicoriță se năpusti asupra sulitașilor, dar fără sorti de izbândă. Din clipa aceasta Vlah nu mai avea scăpare.

O durere neașteptată îl puse pe Vlah la pământ, „Diamantul viu”, cum îi spusese cândva turcii, era acum lovit fără cruțare și târât spre piață. Și pe măsură ce-l duceau într-acolo, groaza morții i se împrăstie din nou, precum odinioară la Galiopoli, prin toți porii; îi pătrunsese în oase și își scoase ghearele palide prin pupilele ochilor. Faclele aprinse la acel soare rău și violent din pustiu veneau din depărtare spre fruntea lui gata să-i ia vederea, în vreme ce mulțimea adunată în dezordine dădea buzna înapoi, țipând și lăsând să se vadă butucul mare din trunchi de stejar.

Butucul era așezat în mijlocul pieței și toată lumea aceea îmbulzită nu-și lua ochii de la el, încât se părea că întunecatul trunchi era viu, un fel de animal de pradă, un animal uriaș, cu botul pe labelle de dinainte lipite de piatră, gata să se repeadă în cine s-o nimeri. Din această pricină lumea îl privea înfricoșată, oamenii se îngrămădeau unii într-alții scoțând din când în când murmure largi, precum marea mugetul valurilor. Butucul care, într-o pădure, n-ar fi atras atenția nimănui, aici, în piață, răspândea pretutindeni fiori de groază, iar într-un timp se păru chiar că începe să se miște și din forfotă țâșni, deodată, un țipăt puternic, un țipăt cum Vlah nu auzise niciodată. Mulțimea fu despicață, și în aceeași clipă se arătă ieșind, de undeva din spate, de-a dreptul în golul pieței, călăul cu securea în mâna dreaptă, un noduros

cu ochii sticlind prin pânda roșie ce-i învelea capul; se proțăpi lângă butuc, rămânând nemișcat, de parcă ar fi fost și el la fel de neînsuflețit. Țipătul fu scurt, ca o cutremurare, și oamenii chiar așa arătau: ca după cutremur. În sufletele lor cumplita faptă se produsese. Ei erau atât de tulburați, de năuciți și uluiți, încât apariția domnitorului detronat nu mai produse asupra lor nicio reacție zgomotoasă. Priveau la cel ce le fusese domn și la fiul său, luptătorul de la Dunăre, și nu li se mai auzea nicio șoaptă, nici de mirare, nici de groază. Cei doi erau morți, nu se întrevedea nicio scăpare.

Vlah căzu în genunchi. Privi îndelung fața galbenă și trasă a tatălui. Dar tatăl nu-l vedea. Nici tatăl, nici fratele său n-ar fi putut să-l vadă. El era departe, pe bolovanul de piatră de la cealaltă intrare a pieței, acoperit aproape cu totul de mulțime, legat în frânghii de oamenii lui Hanos. Ar fi vrut să strige, dar se petrecea ca în visul greu: nu avea glas! Nu izbutea să le facă măcar un semn că a venit, că era acolo, că s-au întâlnit, că se aflau acum toți trei, domnul și cei doi fii, întocmai ca odinioară.

Dintr-odată vâlmășagul prinse iarăși să urle. Mulțimea se trase într-o parte și în alta, izbită de cetași, și de pe poteca făcută se căzneau să se ridice repede cei căzuți și sfâșiați pentru a-l saluta pe noul domn. Fiindcă din urmă se auzi un nechezat de cal și pietrele de pe drum începură să scapere. Și, iată-l! Noul domn sosi la fața locului, proptit în scări, cu iatagan lung la șold și mâna întinsă spre mulțime. Smuci dârlogii și calul sări în două picioare. Cu o voce puternică dădu o poruncă, pe care Vlah nu o înțelese; numai că-l văzu dând ocol pieței înconjurată de cetași și oprindu-se pe dâmb. În același moment dinspre vale se auziră clopotele, iar oamenii, toți câți erau acolo, se

uitară înapoi. O femeie, topită de groază, urlă:

— Îi omoară!

Mulțimea tremură ca o pădure prin care trece o rafală de sunt puternic și toți cei ce-o compuneau își ținură capetele întoarse într-o tăcere deplină.

Deci, iată clipa! Vlah, cu degetele crispate, se agăță de mâna paznicului: „Să nu-mi spui!”. Se aștepta să le audă țipătul, un cuvânt oarecare, dar era tăcere și aici, unde era el, și dincolo, unde erau ei. Doar câteva luminări își arătară lumina lor gălbuie, arzând și ele nemișcate.

Vlah se ridică, și în raza acelor luminări chipul său era palid și misterios. Nu mai văzu decât capetele dragi cu ochii holbați, cu limbile răsărind ca niște flori necunoscute printre buzele însângerate, duse pe două mari tăvi de argint cine știe unde, și nu mai auzi decât glasul mitropolitului de Argeș, care cânta o rugăciune. Atunci Vlah, nemaiaivând putere, căzu de-a binelea în praf.

Nimeni nu l-ar mai fi putut trezi, dar nu mult mai târziu se auzi o voce:

— Aduceți-l aici pe fugar!

Apoi ceva mai deslușit:

— Iar acest Vlah să fie orbit!

Apoi o umbră, apoi alte umbre rostogolite pe lespezi, și sânge care împrășcă fețele mulțimii, apoi cuțite înfipite în grumaji, și strigăte, și flăcările care-i amenințau ochii!

Dar lui Vlah nu-i mai era acum teamă de asasini. Lucrul se pecetluse. Mort sau viu, cu ochi sau fără ochi, totul se năruise! Mergea cu fruntea întinsă spre flacăra, fața îi era suptă, și-o simțea! și își simțea și sângele de pe obrazul lovit de piatră. El nu asculta decât șoaptele din mulțime: „Așa o să ne omoare până la ultimul”, și se gândea că nici nu poate să se

întâmplă altfel dacă această mulțime e adusă numai să privească, dacă această mulțime nu vine ea singură să-i apere pe cei care o apără. El nu mai vedea decât acei ochi ieșiți în afară de sub tâmpilele tatălui său, ochi ce vor deveni stele. Puteau să-l orbească, el nu mai vedea.

Dar, după cum ne spun cronicarii, de undeva, de sub cerul încărcat de praful stârnit de mulțimea ce se zbătea îngrozită, Vlah auzi un glas atât de puternic, încât întreaga piață încremeni. Și pretutindeni se aprinseră făclii, dar niciuna nu-i atinseră ochii.

Din munți coborâse ca un trăsnet, însoțit de oștile salvatoare, Iancu de Hunedoara, spumegând de furie:

— Nu vă apropiați! Aduceți-l la mine pe Vlah, prințul de Valahia!

Cu raza ochilor ce nu-i fusese luată, Vlah îl privi pe marele căpitan de oști ale cărui fapte legendare le cunoștea atât de bine, și, deodată, i se păru că vede, în culoarea asfințitului, ziduri de fortărețe alungindu-se mult spre cerul sângerieu, iar deasupra lor, în văzduh, turnuri și metereze întortocheate, apoi alte și alte redute, și mai înalte, de pe care cădeau izbiți de moarte dușmanii libertății. O lumină limpede, dinspre apus, învăluia chipul eroului, făcându-l să strălucească și să rămână pentru totdeauna în mintea lui Vlah, așa cum era atunci, plin de o forță ocrotitoare.

Capitolul 8

Soarele mai rămăsese pe pământ, copacii mai erau verzi, iar de pe crengile lor păsările zburau uneori atât de înalt, încât Vlah nu și-ar fi dorit nimic altceva decât să fi avut aripi. Încă nu se dezmeticise. Cinci ani nu se gândise decât la părinți și la țara lui. Adică la steaua care strălucea mereu, undeva sus, clipindu-i mereu: „Vino, te aștept!”. Toate gândurile și

dorințele sale își pierduseră ținta, țara nu mai era acum decât un câmp al jafului, iar tatăl și fratele, uciși. Dar mama? Ce s-o fi petrecut cu mama, cea care îl hrănise cu pâinea sfântă a sufletului său? Șoaptele drumurilor păreau mereu să-l îndemne: „Trebuie s-o găsești!”. O durere neașteptată, ascuțită, îl făcu, deodată, să înțeleagă că nu va avea parte nici de somn, nici de liniște, nici de bucurie până nu-l va pedepsi pe uzurpator. Dacă tatăl său, domnitorul, fusese ucis, atunci domn al țării ar fi urmat să fi fost el. Așa trebuia să se întâmple și asta fusese poate hotărât de multă vreme. Vlah ar fi putut pleca imediat spre țară, să facă dreapta judecată, dar – își dădea prea bine seama – gândul eroic nu era de-ajuns pentru o asemenea hotărâre. Regăsindu-și ținta, se cereau acum pregătirile. Din ziua în care fusese salvat de la orbire, timpul se scursese mai mult pe drumuri de la Cetatea Bistriței la cea din Giurgiu, de la Cetatea Timiș la cea din Oradea. Acum, însă, trecuse mai mult de un an de când se afla la Castelul de Hunedoara, avându-și locul său în rândurile comandanților de gardă. Autoritatea de stăpân absolut de care se bucura în timpul serviciului de gardă îi aducea o satisfacție puternică și prețuia respectul mereu crescând pe care i-l arătau cavalerii. Până și marele cavaler Losonezi, aspru, taciturn, distant și peste măsură de încrezut, dându-și seama cât de sever și ambițios cu sine era Vlah, începuse să se arate binevoitor. Dar cea mai înaltă protejare Vlah o avea de la marele său general, Iancu, guvernatorul. Ori de câte ori se întorcea la Castel din prea deseale sale expediții sau călătorii la Buda și la Viena, guvernatorul îl lua cu el în curse de călărie, cutreierând esplanada din spatele fortăreței până ce rămâneau singuri. Într-o zi îl întrebă:

— Ce-ai făcut din băiatul meu?

Vlah nu înțelese.

— De fiecare dată Matei nu-mi vorbește decât de tine.

Vlah își ceru iertare, muștrându-se în sine: să fi devenit chiar atât de lăudăros? Orice, dar lauda de sine... Guvernatorul îi explică:

— N-ai nicio vină. Copilul alege ce-i place.

Vlah își aminti ochii mari, înfrigurați și curioși din clipa în care îl întâlnise prima dată pe Matei. Copilul rămăsese în fața lui încremenind la câțiva pași de parcă n-ar fi găsit încă lucrul cel mai bun de făcut: să fugă, să se ascundă, sau să-i sară de gât? Ceva mai târziu, Losonezi i-a mărturisit: „Isprăvile tale l-au copleșit!”. Vlah l-a întrebat nedumerit: „Ce fel de isprăvi?”. Iar marele cavaler i-a spus: „Fuga de la turci! Evadarea de la Egrigoz! Asta n-o poate face decât diavolul!” „De unde știa? a întrebat și mai nedumerit Vlah. Eu încă n-am stat niciodată de vorbă cu el despre întâmplările astea!” „Dar tatăl său a stat!” - l-a făcut Losonezi să înțeleagă. Vlah și-a amintit: pe drumurile dintre cetăți, voind să-l cunoască mai bine, guvernatorul îi pusese o mulțime de întrebări, și el îi povestise viața la otomani. N-avusese niciodată însă gândul să se laude în fața guvernatorului. El nu făcuse decât să-și mărturisească durerile, și dacă era vorba de vreun scop, atunci scopul acesta i se părea demn de urmărit cu tot dinadinsul: să fie înțeles și ajutat în calea sa de fiu de domn ucis! Fiindcă drumul său nu putea fi decât al înfăptuirii dreptății în numele domnului și-al țării.

— Copilul alege ce-i place! i-a vorbit guvernatorul dându-i încă o explicație: altă dată Matei mă aștepta cu nerăbdare să mă întrebe dacă am câștigat sau nu bătălia. Acum îmi cere să-l dau în grija

ta, să-l înveți tu juta cavaleriească!

Vlah își ceru iarăși iertare, dar vocea guvernatorului deveni, deodată, peste măsură de caldă, aproape rugătoare:

— Am să-ți cer să mă ajuți, îi spuse el. Matei nu mai are încredere decât în noi doi. Pe cavaleri îi privește cu ură. Cavalerii mei au devenit niște oameni interesați. Sunt prea mult ocupați cu jocul influențelor de partide ca să-și mai piardă timpul cu un copil. Să poți să faci dintr-un copil un cavaler! Cavalerul care și-a propus un astfel de țel trebuie să fie el însuși cavaler! Dar cavalerii mei nu mai sunt cavaleri!

Vlah îl cercetă cu ochii lui rotunzi, dezorientați, care n-ar mai fi putut străluci decât la o speranță. „Știu foarte bine – spuneau ochii lui rotunzi – că ești înconjurat de căței. O, dacă mi i-ai da pe mână!”

În grija guvernatorului pentru fiul său, Vlah își închipui grija de odinioară a tatălui său pentru el. Dar tatăl său nu avusese nicicând puterea pe care o avea acum guvernatorul. El conducea nu numai Transilvania, țara lui de baștină, ci și statul ungar, mereu amenințat de oștile sultanului și de propriii săi nobili. În ceasurile în care nu era de gardă la castel, scribul Urik, cel care-i amintea de bătrânul dascăl Cernat, tot iscodindu-l despre cetățile turcești, sfârșea de fiecare dată prin a-i povesti grave întâmplări ce se petreceau în Transilvania și în statul ungar, și, tot de fiecare dată, Vlah își dădea seama cât de tragic se ciocneau interesele nobiliare, regale, clericale și militare, în vreme ce Murad cu oștile sale desena tot mai aproape pe cer, cu galbenul strălucitor al incendiilor, conturul semilunii. Așa încât Vlah, prințul de Valahi a, vedea în rugămintea guvernatorului dorința fierbinte ca fiul său, Matei, să devină un adevărat luptător pentru libertate. Această dorință

era, de fapt, visul tuturor oamenilor curați, dezbarați de intrigi, visul celor care respingeau, prin întreaga alcătuire a ființei lor, umilința și batjocorirea.

Coborâra de pe cai și, în conul umbrelor, guvernatorul își ridică încet pleoapele și-l privi pe Vlah ca și când ochii lui ar fi putut să se deschidă pe toată fața în locul luminii oprite de frunzișul greu al arborilor scunzi:

— Cred, spuse guvernatorul, că Matei te-a îndrăgit de când a aflat că ai văzut mările turcești! Acolo unde nimeni dintre noi n-a putut pătrunde până acum. Turcii spun în cărțile lor că aceste mări sunt surorile cerului. Și Matei a început să se uite pe cer și să mă întrebe unde-i palatul sultanului.

Vlah îl asculta buimăcit și fermecat. Vestitul comandant de oști, cel care n-avea nicicând timp să vadă altceva în față-i decât o posibilă dispoziție a trupelor pe un câmp de luptă, se destăinui, acum, ca un om îngrijorat, arătându-și teama reală pentru chipul din viitor al fiului său.

— Caută să-l vezi cât mai degrabă și să ți-l faci prieten. Copiii au cea mai puternică memorie!

Apoi guvernatorul murmură:

— Mările turcești! În mintea lui sunt locurile ce împart moartea odată cu nemurirea. Tu ai scăpat! Deci, ești erou. Spune-i că aceste mări nu-s ale otomanilor musulmani. Spune-i că aceste mări sunt ale creștinătății!

Guvernatorul vorbi încă mult timp și după ce se ridică, dintr-o săritură, pe calul său vinețiu, ținu să adauge aceste cuvinte, care-l făcură pe Vlah să simtă, înfiorat, hotărârea de neclintit din glasul poruncitor:

— Dar ca să putem ajunge liberi pe acele mări nesfârșite trebuie să ne apărăm micile noastre ape și izvoare! Despre lucrul acesta îți cer să vorbești tu cu

Matei!

Și pentru ca porunca să capete iarăși căldura rugăminții, guvernatorul își atinse, surâzând, cu vârful degetelor mustățile drepte și răsucite în sus ca niște coarne de zimbbru. Și dintr-o lovitură de pinten, dispăru, în vreme ce Vlah nu știu ce să facă. Să-l urmeze de îndată la castel sau să întârzie cu bună știință spre a nu-și atrage invidia cavalerilor? Lăsa calul să meargă la pas, urcând și coborând drumeagul. În fața lui, spre vale, se văzu o vietate ciudată. Se cățara de la o potecuță la alta prin desişul de ferigi, urcând și coborând stânci, târându-se sau mergând drept, după cum erau pantele. Și, iată-l: un băiat! Imaginea se repetă: băiatul era mic, munții uriași. La un moment dat îi ieși de sub gâtul calului, sărind în șa, la spate. Vlah îl aduse pe coamă, cu fața spre el. Dar băiatul încă nu-l privi. Se uită pierdut în adâncurile cerului și, deodată, chiui ascuțit și prelung. Cămașa îi era udă learcă, întocmai ca și părul lipit de fruntea asudată. Mirosea a ierburi și a fum; pe unde-o fi alergat, cum de scăpase de sub supravegherea cavalerilor? Nu, așa ceva nu s-ar fi putut întâmpla! Iată că din urmă, pe povârnișuri de piatră și de pământ verde, urcă de-a bușilea chiar Losonezi, marele cavaler, strigând din când în când:

— Unde ești? Hei, unde ești?

Matei se strânse lângă Vlah, rugându-l să nu-l trădeze: dar Vlah îi spuse:

— Nu acum. Altă dată. Acum e program! Tatăl tău s-ar supăra!

— Tata m-a trimis, șopti Matei. El mi-a spus că ești aici!

— Când?

— Acum! arată Matei cu degetul său subțire spre castel. L-am întâlnit pe drum.

— Și Losonezi?

— Losonezi stătea în iarbă cu fața în sus.

La propria-i remarcă, Matei izbucni într-un râs fericit: îi plăcea să-și audă calul cum ronțăia!

Sări în picioare ținându-se drept pe coamă și prăpăstiile îl înconjurară din toate părțile.

Vlah îi văzu buzele palide cum i se strângeau și mișcările repezi cu care voia să-și dea părul peste cap. Apoi săritura și fuga prin desișuri. Încercă să-l ajungă, dar Matei fugea mai repede decât el și nu fugea ci mai ales se ascundea, dispărea, se făcea nevăzut, astfel că Vlah, ajungând într-o pajiște mică și umbroasă, se lăsă pe spate, așa cum probabil stătuse, ceva mai devreme, și marele cavaler Losonezi, cu deosebirea că Vlah își propusese să nu joace, în niciun chip, rolul slujitorului prea zelos: îl lăsă pe Matei în voia lui. Matei, cel care, nu peste multă vreme, întocmai ca un pisoai lingușitor, se lungi prin iarbă până ia picioarele, apoi până la pieptul, apoi până la obrajii aspri „și osoși ai lui Vlah. Pomeții îi ieșeau mult în afară, ca și cum chipul i-ar fi fost cioplit.

Micul Matei gemu:

— Vreau să văd marea!

— Ai s-o vezi, spuse Vlah. Veneția nu-i departe și tatăl tău te poate duce oricând acolo.

— Nu, nu, țipă micul Matei, eu vreau să văd marea turcească!

— Hai, spune, îl întrebă Vlah, cum te cheamă?

— Matei Corvin! răspunse copilul.

— Atunci, ridică-te, porunci Vlah. N-ai dreptul să te tângui.

Jos, departe, printre stâncile vineții, apărură, luminoase, mulțimi de insule albastre. Matei se uită când la ele, când la fața lui Vlah, ridicându-și fruntea mult în sus, și spectacolul îl tulbură.

Aceasta era țara.

Vlah îi spuse:

— Tatăl tău mi-a ordonat să ne apărăm izvoarele și apele noastre. Dacă le-am strânge la un loc am avea aici chiar o mare, cea mai frumoasă mare din câte mări există pe pământ. Înțelegi?

Un zgomot de alături îi făcu să tresară. Matei își înălță capul și se întoarse repede spre Vlah:

— Să nu mă trădezi! Eu cu tine vreau să rămân!

Vlah se prefăcu lovit. Se maimuțări până când toți trei izbucniră în râs. Marele cavaler Losonezi îi dibuise.

— Ascultă, prințe, spuse Losonezi, sunt și eu din partea voievodului. Eu pe Matei l-am numit, încă de când s-a născut, Matias Rex, și n-aș vrea să mă înșel. Și nu mă voi înșela câtă vreme va fi înconjurat de viteji. Nu ți-o spun eu, ți-o spune excelența-sa. Adineauri m-a căutat și mi-a ordonat: „Să nu-i tulburi!” Dar, iată, eu v-am tulburat!

Ascultându-l, Vlah nu-și putea încă explica purtarea guvernatorului și nici pe cea a marelui cavaler, pe care și-l știa dând mereu cu vârful cizmei în orice gând înaripat. „Totuși, aici ar trebui să mă opresc, își spuse Vlah. Fiecare își poartă în suflet ce-i al său. Tatăl și fratele meu au fost uciși! Se gândește el, guvernatorul, la suferințele altora?” La Egrigoz, Vlah se urcase în partea cea mai de sus a cetății, pe o terasă de piatră de unde se vedeau munții intrând în mare. Înapoi, pe coline, măslinii erau alburii ca niște șuvițe de fum, iar din ceața lor ușoară țâșneau liniile mai apăsate ale chiparoșilor, verzi în apropiere, negri în depărtare. Pe un cer adânc, în sus, se zăreau petele unor nori uriași. Odată cu sfârșitul după-amiezii începea să cadă o lumină argintie, și totul se liniștea. Vârful colinelor era învăluit în nori. Și iarăși se vedea

marea pe care vântul părea s-o dea la o parte cu negura pe care o aducea. În clipele acelea, Vlah se gândea la țară, la ai lui. Dar când marea apărea din nou, își dădea seama cât de departe era de locurile sale.

Vlah se înălță, dintr-odată, și pe fața lui se citi o durere cumplită, ieșită parcă de-a dreptul din mormânt:

— Scuze! ceru el marelui cavaler, plecând după guvernator.

Noaptea, la castel, viața se retrăgea treptat către încăperile slujitorilor, care, rămași liberi, se apuiau de petrecerile lor, făcând fel de fel de rămășaguri și prevestiri, până ce începeau să urle cât îi ținea gura, fără nicio teamă, fiindcă însuși guvernatorul poruncise ca timpul nopții să fie pentru ei timpul liber. Același timp însă era pentru soldații din gardă și comandanții gărzii timpul grav de priveghere fără odihnă. Vreme de o noapte și jumătate de zi, Vlah avea să fie unicul comandant peste impunătoarea și solitara redută ce înconjura castelul. N-aveai de unde cere alte ajutoare. Chiar dacă ar fi fost asediată de dușmani, fortificația trebuia să fi făcut față singură. Timp de o noapte și o jumătate de zi guvernatorul însuși, aflat între zidurile castelului, ar fi avut mai puțină autoritate decât Vlah. Așteptând să se lase noaptea, Vlah stătea nemișcat, privind podișul dinspre miazănoapte. De pe zidurile redutei se zărea bine valea, apoi întinderea pustie până departe, unde trebuia să fi fost cetatea Devei. În spate, însă, nu se vedea nimic. Munții se ridicau acoperind totul. Ei erau ca o poartă de piatră pe care n-ar fi putut-o deschide niciodată nimeni, decât stăpânul. Dar când Vlah urcă în vârful turnului, i se păru că această fortificată cetate ar fi putut fi asediată din oricare parte. Iată podișul în toată întinderea,

până la marginea orizontului, unde se ridica încremenită aceeași veșnică barieră de neguri. Era an fel de pustiu pavat cu roci, semănat ici, colo cu tufișuri pitice. Departe, în zarea vineție, se vedea o panglică neagră, care putea să fi fost pădurea verde de peste zi. Pe laturi, lumina lunii scotea la iveală lanțurile severe ale munților, crestele cele mai îndrăznețe, de o frumusețe neasemuită, cu pereți prăpăstioși ca niște ziduri ce se lăsau deodată topindu-se în câmpie ca acele porți de palate suflate de cumplitii vrăjitori ce populează dintotdeauna basmele copilăriei. Deși se afla în țara lui, Vlah trăia acum și mai adânc sentimentul de singurătate; te uiți, de pe ziduri, la cer și vezi mereu o altă stea care alunecă dincolo de fereastra dintre arbori, lumina ei continuând să licărească peste lume, peste întăriturile din jurul castelului, pentru ochii treji ai celor de strajă, dar nu și pentru el, pentru Vlah. „Ce mi-a fost Cetatea Egrigozului, ce mi-e Cetatea Hunedoarei?”, se întreba el de îndată ce ajungea în pat, după ceasuri lungi de patrulare, în care nu-și găsea odihnă, așa cum nu-și găsea nici acum, întins pe spate, cu ochii în tavan. Și, deodată, îi reveneau sub frunte chipurile lui El Agid și Ali Arif, și fuga, și zilele și nopțile de groază, și se întreba, iarăși, frământându-se agitat: „Ce-am câștigat? De ce-a trebuit să alerg atâta dacă tatăl și fratele meu au fost uciși?” Chinuit de gânduri negre, Vlah adormea abia în ultima clipă, când trebuia, de fapt, să se trezească și când i se părea că simte înfiripându-se în jurul său o uneltire obscură, menită să-i înlănțuiască trupul și să-l rețină pentru totdeauna acolo, pe loc. Și când văzu un portal de lemn cu flori și un ca] alb pe un drum negru, și doi ochi pe o frunte foarte înaltă, și când i se păru că se cufundă în somnul cel mai adânc, cineva îl strigă pe nume:

— Vlah, a fost vorba că mă iei și pe mine!
— Unde?
— În rond!
— Ce fel de rond?
— În patrulare.
— Ce fel de patrulare?
— În control!
— Ce fel de control?
— În controlul de pază! Am auzit că dinspre sud se văd înaintând fâșii galbene!
— Ce fel de fâșii?
— Galbene, ți-am spus! Trebuie să fie turcii!
Numai ei poartă fesuri galbene.
— Ce fel de turci?!

Matei nu mai suportă. Îl privi cu indiferență și trase cu uștechea la răpăitul de tobă provocat de marele cavaler.

— Ei, Losonezi! strigă el. N-am făcut nimic! Prințul Vlah doarme ca un urs!

— N-avem nimic de făcut, spuse Losonezi. Va trebui să-l lăsăm aici. câteva clipe turcii or să dea foc castelului!

Vlah surâse. Era bucuros că Losonezi intra în jocul lor. Îl privi pe Matei, încârlionțatul (părul i se uscaseră de-a binelea și acum se strângea spre vârful capului!), îl ridică pe genunchi (în vreme ce marele cavaler cotrobăia prin cameră după niscaiva vin de Tokai) și se gândi de ce-o fi bătând clopotul în reduta a patra dinspre partea dreaptă a castelului, unde sfârșeau meterezele, de ce se auzea acel dangăt de clopot mic, și chiar în clipa aceea și în imediata lui apropiere o văzu ca aievea pe mama lui învârtindu-se prin încăpere, neștiind ce să facă și buzele se deschideau mereu întrebându-l: „Unde-i Domnul, unde-i Fiul?”

Vlah gândi: până atunci el pășise înainte pe drumul primei tinereți, alunecând prin ani fără să fi băgat de seamă trecerea lor. Totul s-a rostogolit ca niște bolovani, dar trecerea timpului n-o observase. Târa după el închisoarea, avea toate motivele să se zorească, dar niciodată n-a meditat asupra faptului că odată cu eliberarea sa a trecut și timpul. Câtă vreme mai avea? Cât va mai sta aici? Va înțelege el, guvernatorul, frământările lui? îi va da acel mare privilegiu de a relua tronul tatălui său?

Ieși urcând repede pasarela și privi spre abisurile trecătorii de dedesubt. Și i se păru că vede zidurile fortăreței alungindu-se mult, spre cerul dimineții, nici luminat, nici întunecat, formând un alt zid, neîntâlnit până atunci. Apoi văzu zbaterile între bastioane și firavele punți între acoperișuri, pe care mergeau umbre. Nu era o viziune: spre fortăreață veneau câțiva oameni, iar jos, printre torțe, proiectați pe fundalul plumburiu al zidurilor, soldați gigantici și cutezători își întinseră sulile. Și tot acolo răsună o trompetă, vibrând, deodată, cu un avânt pe care numai sedentarii îl pot avea, apoi, tăcând, lăsă în urmă o vrajă nebănuită, fiindcă toți castelanii îi înconjurară pe oaspeți. Momentul se asemena cu cel povestit de Urik când, cu o vreme în urmă, tot într-un revărsat de zori, au venit la castel cneji și nobili sârbi din neamul lui Brancovici, să întărească o alianță antiotomană prin a-i oferi guvernatorului pe mica Elizabeta, nepoata despotului, drept logodnică micului Matei. Dar, cum povestea Urik, Matei, aflând, se cățăraseră pe stânci, trecând prin măracini și se afundase în pădurea de pe platou, unde-i ieșise în cale Losonezi: „Nu-i vorba de tine, l-a înduplecat el să se întoarcă la castel. Când ai să fii mai mare ai să înțelegi”. Ceea ce mai povestise Urik erau întâmplările produse de

tipătul lui Matei: „Nu vreau! Nu vreau!”. Întâmplări fantastice, fiindcă, în urma acelor țipete, pe meleagurile hunedorene s-au arătat pentru întâia oară turmele de zimbri. Astfel că Matei s-a speriat și s-a ghemuit la pieptul scribului: „Să nu mă trădezi!”

Amintindu-și această povestire, Vlah nu se gândea atât la Matei și la spaima lui de a fi fost nevoit să părăsească locurile natale – fiindcă pentru fiul guvernatorului logodna însemna plecarea de la castel! –, ci la procedeele lui Brancovici, aceleași, mereu aceleași – Brancovici Despotul, cel care-și dăduse propria fiică în haremul sultanului Murad, cel care avea doi fii orbiți și un nepot, Fati-Fatimir, tras în țeapă!

„Ce-o fi cu solia asta?” se întrebă Vlah coborând, și în clipa următoare se pomeni în spatele său cu Urik, scribul:

- Maria-ta...
- Ți-am spus că nu sunt rege...
- Prințul meu...
- Ți-am spus că încă...
- Maria-ta, te caută Ștefan!

Vlah încremeni.

Așa începu ziua aceea de neuitat, în care Ștefan, prințul de Moldova, îl întâlnește pe Vlah la castelul guvernatorului Transilvaniei, Iancu de Hunedoara. O zi agitată, o zi a soliilor oficiale și a soliilor venite pe ascuns, cu răscoliri de vânturi, cu învălmășeli de lumini pâlpâitoare de torțe, de glasuri stranii de trompete, cu forfotă de pași pe scările de piatră, de jos până sus și de sus până jos, și cohorte de nori ce goneau nebunește dinspre miazănoapte.

— Unde-i?

— Urmați-mă, îi spuse scribul Urik. Veniți după mine.

Acolo unde erau poarta dinspre stânci și fântâna și grajdurile cailor, având cu el doi însoțitori, Vlah îl văzu venind spre el. Îl privi în ochi și îi strânse mâna. Ștefan își lăsă fața în jos, să-și ascundă tulburarea. Câtva timp rămaseră tăcuți. Ștefan și însoțitorii săi, mohorâți și toropiți de oboseală, ședeau pe lespezile cioplite și priveau spre geana răsăritului, singura care părea să fi învăluit cu lumina ei. albastră și străvezie pământul. Nu se mai auzea decât fâlfâitul vreunei păsări, stelele coborâseră parcă mai jos ca de obicei, iar dinspre pădurea cu rădăcini în piatră venea miros de cimbri și de izmă. Când mitropolitul Teodosie și călărașul Soc coborâră în somnul cel mai adânc, Ștefan încă-i mai povestea lui Vlah tragica moarte a Domnului Moldovei, Bogdan. Era o întâmplare care-i unea și mai mult. Și cu ce calm, cu ce prospețime începuse totul! Era o domnie ca și cea a zilei. A venit ziua și te bucuri. Domnul Bogdan își făcuse atâtea planuri, încât Moldova părea să se fi bucurat ca o ființă. Precum simțeau ei, atunci, aerul zilei, tot așa respirau și aerul din începutul acela de istorie nouă pentru întreaga Moldovă. Tatăl său venise la putere prin luptă. Și abia în luptă Ștefan fusese aproape de el, îl putuse vedea, îi văzuse mâinile încheștate pe sabie, îndârjirea, voința, credința. Era liber, așa cum fusese statornicit ca el, Bogdan, stăpânul Moldovei, să fi fost prin naștere liber. Și, odată cu el, și țara Moldovei. Bucuria a fost atât de mare, încât la nunta de la Reuseni niciun lăutar n-a putut cânta în ritmul în care-și mișca el picioarele. „Să-l țină Domnul pe domnul Moldovei!” strigau nuntașii. Pe la miezul nopții s-a auzit însă un glas straniu: „Să moară domnul Moldovei!”, și din beznă au ieșit la lumina feștilor iataganele care i-au străpuns pieptul și l-au ciopârțit, și l-au aruncat în șura de paie cuprinsă de

flăcări, și Ștefan se pomenise poruncind: „Luați-l pe acest Petru Aron și duceți-l la platan! Să se adune toată lumea și să vadă. O să cobor și o să-i rup cu mâna mea oasele. Apoi îl spânzurați!” Ochii îi erau plini de lacrimi și se răsucea și a pus pe pieptul ars al tatălui său iataganele însângerate.

Apoi s-a așezat în locul în care stătuse Domnul Moldovei și a dat ordin să se bată toate clopotele, și porțile s-au deschis una câte una, și oamenii îl urmau. Înainta liniștit, privirea îi aluneca încet pe fețele celor din jur, parcă într-un semn de rămas bun. Și oamenii se îndreptau spre case copleșiți de întâmplare. „Domnul fie lăudat!” – auzea el murmure. Deodată, de sub platan veni spre el călărașul Soc și-l trase pe cal: „Mărite doamne, viața vă e în primejdie!”. Și abia atunci Ștefan și-a dat seama că mersese singur, că Petru Aron băgase spaima în tot ce viețuia, că satul fusese făcut scrum, că sub platan nu era decât el și că tot ce trăise se petrecuse doar în imaginația lui. Numai tatăl său fusese ucis cu adevărat. Și l-a cuprins amețeala. Dar tot a mai găsit puterea să vadă undeva, în fața și în spatele său, departe și aproape, pe văi și pe dealuri, în păduri și în câmpie, o mare mulțime ce se mișca și se vânzolea, făcând cerc în jurul său. Cuprinse mâna mitropolitului și i-o sărută. Teodosie și-o trase repede: „Nu se cuvine, măria-ta!”. Ștefan, înfiorat, se ridică și-l îmbrățișă pe Vlah. Apoi se depărtă, rămânând drept, nemișcat.

— Am să mă răzbun, spuse el.

— Și eu am să mă răzbun! răspunse Vlah.

Afară, arborii își trăgeau frunzișul și prin adâncurile aerului din vale urcau, asemenea unui năvod, și aerul și frunzișul. Vlah nu-l întrebă nimic de Anastasia. I s-ar fi părut o necuviință. Înțelesese însă că atât Doamna Oltea cât și sora lui rămăseseră în

Cetatea Sucevei, că la nunta aceea domnul nu fusese însoțit decât de Ștefan și de câțiva curteni. Ce se va fi întâmplat la Suceava, ce soartă o fi avut familia domnitorului, Vlah nu încercă să afle. Ar fi dorit, dar n-a găsit cuvintele. Oricum, înțelegea prea bine că, așa cum se înșiruiseră întâmplările, viața se schimba și, odată cu ea, se schimbau și legile de a trăi.

...De la guvernator, Vlah primi un ordin pe cât de neașteptat, pe atât de copleșitor: venise vremea să-l însoțească la luptă. Străbătu în goana calului platoul simțind cum tot pământul fremăta sub el. Era clipa cea mare; Din gândurile sale de altă dată acum nu se putea naște decât fapta: niciun scop în viață, decât să-i învingi pe otomani! Curând se afla la Dunăre, comandant al unei unități de cavalerie din armata guvernatorului. Privea totul cu ochi de luptător; singurul lucru pe care l-ar fi dorit în acele momente pline de nerăbdare era să-l fi putut întâlni pe sultan. După ce trecu fluviul, Vlah primi ordin să aștepte în pădurea cu copaci stufoși ce închideau zarea. Abia departe câteva acoperișuri scânteiau în soare. „De ce nu înaintăm spre Semendria?”, se întreba Vlah, simțind ceva de neîndurat în așteptarea asta. Și totuși trebuia să înduri, timpul era acum un timp militar care nu atârna decât de ordine. Cândva, peste ani, avea să se năpustească din propria sa poruncă în tabăra sultanului cu sabia întinsă gata să-l sfârtece, dar acum... Acum trebuia să asculte ordinul generalului. N-a avut noroc. Aflând de la iscoadele sale despre apropierea armatei lui Iancu, sultanul, lipsit de forțe suficiente, hotărî retragerea, lăsând în urmă doar o ariergardă sub comanda lui Feriz-bei. Oastea lui Iancu de Hunedoara o surprinse lângă Krusevac, zdrobind-o în mai puțin de o jumătate de ceas. Apoi înaintă până la Pirot. apoi la Belgrad, unde rămase până toamna.

Un an mai târziu, Iancu de Hunedoara ceru sprijinul câtorva regi europeni, precum și pe acela al Papei Calixt al III-lea, pentru oprirea revărsării turcești. S-ar fi gândit și la domnul muntean, dar, în ultima vreme, încalcând toate înțelegerile, uzurpatorul intrase în legături atât de strânse cu cotropitorii, încât, cu câteva luni mai înainte, le dăduse el însuși concursul să atace insula cu cetatea Saan din sud-estul Severinului, iar acum îngăduise unor detașamente turcești să treacă prin Țara Românească pe ascuns și să pătrundă în Transilvania. Cete prădalnice stăpâneau păsurile munților, lovind pe neașteptate sate și târguri. Astfel că, făcând planul mării bătălii de la Belgrad, Iancu de Hunedoara nu putea lăsa breșe în ținuturi și-l trimise pe Vlah, cu oaste, să-și reia tronul.

Sub norii foarte înalți ce atârnav deasupra pădurilor, Vlah văzu atunci șoimi ce lunecau. Și le auzi zbaterea repezită a aripilor trecând printre crengi lungi și lăsându-se apoi ușor, tot mai ușor, deasupra ierburilor de la copitele cailor. Dincolo de munți se zăriră țărcurile pășunilor, și valea, și câmpul cu valuri depărtate. La cetatea de lângă râu avea să se dea lupta, și poate că el, Vlah, va fi acela care o să-și piardă viața. Dar dorul răzbunării era prea încins, prea mare era setea cu care voia să izbească în trădător.

După ce-l prinse pe uzurpator, Vlah îl duse la Târgșor, în aceeași piață în care fuseseră decapitați tatăl și fratele său și unde el însuși era să-și piardă ochii. Pedepsa se împlini în fața mulțimii. Apoi Vlah se înapoie la Târgoviște, unde se ridicară steagurile, iar el se așeză în scaunul părintesc.

În zilele următoare, Vlah formă sfatul domnesc, păstrându-i pe mulți dintre boierii înaintași. Mai aduse

la curte oameni noi, boieri din marginea de răsărit a țării, Brațul de la Milcov și pe Moldoveanul, numit curând spătar. Principala grijă era acum cea față de oaste. Iancu de Hunedoara, trecând peste Gura Moraviei, îi trimise din Kubin, cetatea de pe malul de nord al Dunării, vestea că încheștarea cu turcii va fi foarte puternică și că are toată încrederea că el, Vlah-voievod, va ști să stea de strajă, fără a fi biruit, atât la granițele Țării Românești, cât și ale Transilvaniei. Aceeași vorbă o trimise Iancu și orașelor și cetăților din Transilvania: „Nu vă temeți că voi fi departe. Vlah-voievod se va îngriji de apărarea voastră”. Iar când Vlah a aflat că armata lui Iancu de Hunedoara l-a oprit pe cuceritorul Constantinopolelui în fața Belgradului, că atacurile ienicerilor s-au sfârșit de zidurile cetății și că sultanul cu oastea înjumătățită s-a retras disperat, și-a întărit și mai mult convingerea că nu sunt de neînvins cotropitorii.

...Și nu mult mai târziu, Vlah primi de la sultan firman prin care i se cerea să se ducă la înalta Poartă cu tributul neplătit, la care se adăugau și cinci sute de copii pentru corpul de ieniceri. Vlah se hotărî. Se duse însă fără tribut și fără copii, și nu la înalta Poartă, ci lovi cu oastea lui ținuturile de graniță ale imperiului, nimicind de-a lungul Dunării, de la gurile ei și până la Zimnicea, pe malul drept al fluviului, toate garnizoanele turcești și tot ce-ar fi putut servi sultanului pentru expediția plănuită împotriva Țării Românești.

Iar pe înalții dregători trimiși, mai apoi, de sultanul-poet să-l ucidă prin viclenie, îi duse la Târgoviște. Se gândi cum să-i pedepsească.

Și își aminti de o zi de vară, când undeva, departe, foarte departe de locurile acestea, pe un platou de piatră și nisip de la marginea pământului și-

a apelor, a fost omorât, într-un mod ciudat și înspăimântător, băiatul unui domnitor creștin care încercase să fugă în țara sa. Tatăl său vitreg, George Brancovici, despotul Serbiei, care trăise nouăzeci de ani, făcuse poate, în decursul vieții sale atât de lungi, multe fapte nesăbuite, dar băiatul acela, care voise să fi fost liber în țara lui, cu ce păcătuisese? Avea ochii mari și sticloși, ochi bulbucați într-o cumplită spaimă, ochi pe care Vlah nu-i va putea șterge niciodată din memorie.

Chemă la el trei meșteri lemnari și îi învătă cum se cioplește din lemn drept de carpen o țeapă. Apoi, cum se ascute și cum se lustruiește. Și îi puse să cioplească și să lustruiască tot atâtea țepi câți turci erau acolo de față, în poiana din marginea pădurii, loc umbros, unde se poate lucra cu hărnicie și fără grabă.

Și toate au decurs cum hotărâse, numai când i-a venit rândul celui mai mare dintre ei, Vlah porunci să-l ridice într-o țeapă mai înaltă, așa cum se cuvine unei căpetenii din strălucita oaste a Imperiului Otoman.